

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА БІЗНЕСУ
ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

**Інформаційний центр
Європейського Союзу**

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО,
ПОЛІТИЧНОГО, КУЛЬТУРНОГО
ТА КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СВІТОВИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ**

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, студентів
та аспірантів ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(20 квітня 2016 року, м. Ужгород)*

**Ужгород
2016**

ББК 65.52
УДК 330.3+316.422
М 74

Модернізація економічного, політичного, культурного та комунікативного простору України в умовах світових глобалізаційних процесів: збірник статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Ужгород, 20 квітня 2016 р. / відп.за вип. О.М. Дюгованець. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2016. – 180 с.

У збірнику за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів та студентів «Модернізація економічного, політичного, культурного та комунікативного простору України в умовах світових глобалізаційних процесів», що відбулась в Ужгородському національному університеті 20 квітня 2016 року, вміщено статті і тези доповідей студентів, аспірантів і молодих учених. Висвітлюються національні та глобальні виміри розвитку світового господарства та міжнародного бізнесу, соціально-економічного, політичного, історичного та інноваційного розвитку зарубіжних країн, роль філології та лінгвістики в сучасному суспільстві та ін.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Студеняк І.П. – проректор з наукової роботи ДВНЗ «УжНУ», доктор фізико-математичних наук, професор (**голова оргкомітету**)

Вовканич І.І. – декан факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ», доктор історичних наук, професор (**співголова оргкомітету**)

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ

Андрейко В.І. – заступник декана з навчально-методичної роботи факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ», в.о. завідувача кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій, кандидат історичних наук, доцент

Бодак Ю.В. – голова Студради факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ»

Бондаренко В.М. – заступник декана з навчально-виховної роботи факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ», кандидат економічних наук, старший науковий співробітник

Гринь М.-Н. – голова наукового товариства студентів та аспірантів факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ»

Дюгованець О.М. – заступник декана з наукової роботи факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ», кандидат економічних наук, доцент

Качмар О.Ю. – доцент кафедри прикладної лінгвістики факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ», кандидат філологічних наук

Мишко С.А. – завідувач кафедри полікультурної освіти та перекладу факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ», кандидат педагогічних наук, доцент

Сабадош О.Ю. – голова профбюро факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ»

Черленяк І.І. – завідувач кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ», доктор наук з державного управління, професор

Рекомендовано до друку
Вченою радою факультету міжнародної політики,
менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ»
(протокол №6 від 22 квітня 2016 р.)

ПЕРЕДМОВА

***Шановні колеги,
дорогі друзі!***

Щиро вітаю учасників та гостей Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, студентів та аспірантів, присвяченої модернізації економічного, політичного, культурного та комунікативного простору України в умовах світових глобалізаційних процесів, яка відбулась 20 квітня 2016 року на базі факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ».

Гортаючи сторінки матеріалів доповідей на конференції, приємно відзначити, що з кожним роком зростає науковий рівень представлених нашої увазі досліджень та розширюється їх тематика. Дуже відрадно, що молоді дослідники вчаться підходити до наукової проблеми системно, висувати сміливі гіпотези та застосовувати нові підходи.

Нинішня науково-практична конференція має на меті вивчення поточних напрацювань та обмін досвідом практичної, науково-дослідної і методичної роботи у різних наукових напрямках, встановлення наукових зв'язків, планування спільних наукових досліджень та підготовку спільних друкованих праць, впровадження результатів наукової роботи у практику, а в цілому – удосконалення освітньої роботи для формування навичок у майбутніх молодих науковців!

Сподіваємося, що цьогорічна конференція – це добра нагода для плідної співпраці, дружніх зустрічей та професійного зростання.

Вовканич І.І.,
*доктор історичних наук, професор,
декан факультету міжнародної політики,
менеджменту та бізнесу ДВНЗ «УжНУ»*

МАНІПУЛЯЦІЇ У СУЧАСНОМУ ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ

Горова Аліна Андріївна, Гринь Анастасія Олександрівна,
студентки 1 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Дюгованець О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У науковій роботі проаналізовано та розглянуто види, причини та значення маніпуляцій в діловому спілкуванні.

Ключові слова: маніпуляції, бізнес-комунікації, ділова сфера, матеріальна вигода, психологічний тиск.

Людська комунікація – складний багатогранний процес, який потребує багато зусиль, аби бути ефективним. Всі ми кожен день зіштовхуємось з маніпуляціями в спілкуванні в різних проявах.

Чималу увагу даному питанню приділяють М.Коноваленко та Л.Володіна, досліджуючи психологію ділового спілкування, але на нашу думку питання значення маніпуляцій в діловому спілкуванні залишається недостатньо висвітленим.

Незважаючи на негативне забарвлення цього слова, маніпуляція не завжди є злом. Наявність можливості впливу є перевагою при спілкуванні, адже шанси досягти своєї цілі зростають. Маніпуляції людиною вимагають великої обережності і контролю над ситуацією. Основна характеристика маніпуляцій у спілкуванні – увага до позитивних і негативних якостей, слабостей і пороків оточуючих. Це зачіпання емоційних струн, таких як: страх, почуття провини, почуття справедливості, бажання здаватися значущим, гордість, патріотизм, порядність, заздрість, ревності і багато інших. Умілі маніпулятори можуть брати одночасно кілька ниточок або кульок – емоцій – і майстерно жонглювати ними.

Це може відбуватись на роботі, в родині, на навчанні, або навіть в банальних побутових розмовах. В колі друзів і знайомих люди часто намагаються підвести партнера до дій, вигідним і цікавим їм. Успішна маніпуляція має бути непомітною для жертви, адже тоді її складніше уникнути і складніше їй протистояти.

Як вже було сказано, маніпуляції не завжди шкідливі. Наприклад, можна знайти підхід до дитини і без щоденного скандалу нагодувати, помити і вкласти спати. При цьому існують певні табу. Так як дитинство відкладається в пам'яті назавжди і впливає на становлення особистості, а батьки прагнуть виростити впевнену в собі і навколишньому світі людину, вони мають впливати на неї так, аби вона при цьому не відчувала провини і страху.

Маніпулювання – один з основних інструментів комунікації, який є ще й одним з найскладніших, бо може викликати якщо не зворотну, то небажану реакцію. Хоч маніпулятор і має владу, він так само отримує багаж відповідальності. Але є маніпулюючи сторони, які рідко висвітлюються і, по суті, проникають в голови жертв за їх власним бажанням.

Сильний психологічний вплив чинять на нас релігійні культи, певні стандартні традиційні переконання (стереотипи), різні державні інститути і сама держава.

Але нині ми розглянемо більш вузьку, але не менш важливу галузь – ділове спілкування. При діловому спілкуванні стоять на першому місці інтереси справи, а не окремих співрозмовників. А отже кінцевим досягненням ділового спілкування є вирішена справа, узгоджені питання, тощо, але не відносини двох, або більше людей, котрі приймають участь у цьому спілкуванні.

Хоча з іншого боку нам не слід ігнорувати відносини людей, якщо ці люди будуть і далі взаємодіяти один з одним в подальшій справі.

Маніпуляція – це вид психологічного впливу на особистість, вміле застосування якого призводить до управління поведінкою і бажаннями співрозмовника.

Є різні причини маніпуляції, наприклад:

1. Недовіра (зазвичай використовується людьми, які вважають себе залежними від інших та використовують маніпуляцію, щоб інші завжди були в них під контролем)

2. Ризик та невизначеність (маніпулятор перетворює себе на об'єкт та інших починає сприймати як об'єкти та речі, а не як людей, впадає у відчай)

3. Схвалення всіх і кожного (маніпулятор намагається подобатись всім та справляти на них приємне враження)

4. Матеріальна вигода (маніпулятор усіма способами намагається досягти саме матеріальної вигоди. Є поширеною в торгівлі та ділових переговорах)

Успіх маніпулятора залежить від його вміння розпізнавати вербальні та невербальні прояви під час бесіди та вдало їх використовувати для досягання своєї мети. Як вважав відомий психолог Еверетт Шостром «в кожній людині «сидить» маніпулятор і навіть декілька, на різній глибині, і в ті чи інші моменти життя то один, то інший береться нами керувати».

Він поділяв маніпуляторів на такі типи:

- Диктатор (використовує жорстокі міри управління, робить усе, щоб повністю володіти ситуацією та своєю жертвою, завжди демонструє свою владу та силу)

- Легкодуха людина (зазвичай жертва диктатора, дуже майстерна у стосунках з ним та добре до нього пристосовується)

- Праведник (спеціально викликає відчуття провини та неповноцінності, знецінює інших, натякає на свою чесність та «святість»)

- Суддя (нікому не вірить, перебільшує свою важливість, всіх звинувачує)

- Захисник (протилежність судді)

На думку Еверетта Шосторма: «не всяке маніпулювання є злом, іноді воно стає необхідним з погляду боротьби за існування. Однак у більшості випадків воно завдає безсумнівної шкоди, маскуючи реальну мету спілкування і взаємодії»

Існують декілька видів маніпулювання, але основними є: 1) активне маніпулювання; 2) пасивне маніпулювання.

У активному маніпулюванні маніпулятор, використовуючи безсилля інших, досягає своєї мети. Основна ціль маніпулятора – вивести жертву зі звичного стану. Є безліч способів це зробити. Чим досвідченіший маніпулятор – тим більше способів він знає і тим більше використовує. Він намагається керувати іншими за допомогою активних методів. Ніколи не показує слабкість, грає роль зневажливої людини та отримує задоволення від керування іншими людьми. Але його слабкість у тому, що він залежний від слабкості інших. Незважаючи на це, активна маніпуляція не є агресивною, а навпаки маніпулятор робить усе, щоб сподобатись своїй «жертві», показуючи лише хороші та привабливі сторони справи, та ігноруючи негативні, які можуть відштовхнути людину, якою маніпулюють. Активний маніпулятор має бути красномовним та впевненим в собі, адже саме від цього залежить успіх маніпуляції. Значну роль у активному маніпулюванні відіграють саме вербальні прояви.

Яскравим прикладом активної маніпуляції є реклама. Саме людина, яка на вищому рівні володіє активною маніпуляцією, є найбільш затребуваною в сферах ділових взаємодій, адже вона може легко підштовхнути людину на покупку якогось товару чи на підписання вигідної угоди.

В активній маніпуляції використовуються такі прийоми, як:

- Комплімент – є одним з основних прийомів, але він має бути правильно використаним. Щоб бути влучним, він має бути щирим, коротким, вдалим та підкреслювати певну хорошу рису людини.

◆
◆

- Агресивна поведінка – починаючи психологічно тиснути на людину шляхом агресивної реакції та криком, маніпулятор вводить людину в стан дискомфорту та таким чином «вбиває» з людини бажане маніпулятором рішення чи бажану дію.

- Використання великої кількості позитивних слів – збиваючи з пантелику людину, не даючи нормально все обдумати та прийняти рішення, маніпулятор відвертає увагу на себе, тим самим нав'язує непотрібну або неякісну річ.

- Шантаж

- Тиск – при цьому маніпулятор вимагає прийняття рішення саме тут і зараз, задає багато прямих питань.

- Скарги на здоров'я – зазвичай є видуманими, використовується цей спосіб зазвичай для уникнення роботи.

- Дійова маніпуляція – маніпулятор переходить до певних дій для отримання вигоди. Наприклад, керівник може спеціально зупинити нараду, якщо щось йде не за його планом.

- Дезінформація

- Активна приваблива маніпуляція – використовується в рекламі. Створюють привабливу картинку, яка затуманює розум.

Пасивна маніпуляція. Під час пасивного впливу використовуються тонші, складніші і детальніші способи. Вони потребують набагато більше часу, бо більшість з них є тривалим процесом. В першу чергу час потрібен для реалізації цих методів і аби вони подіяли. Так само, як і для того, щоб дослідити жертву маніпуляції для вдалого їх впровадження.

Розглянемо основні види пасивних маніпуляцій.

Гра на почутті провини і сорому. На почуттях провини і сорому грають не тільки в особистому, але і в діловому спілкуванні. Наприклад, начальник, щоб змусити підлеглого вийти на роботу у вихідний день і без оплати, починає розповідати про своє власне «важке» положення, важкі часи підприємства і країни в цілому.

Наприклад зробив вигляд, що не почув, має швидко піти, загубились документи, не працює техніка, тощо. Все це звичайно маніпулятор робить навмисно, бреше, або перебільшує.

Може також спостерігатися взагалі повне ігнорування (мовчанка), тобто умисне неухвага. Така тактика спрямована на формування почуття неспокою, невпевненості собі. Переведення розмови на іншу тему, що є далекою від заданого питання. Така маніпуляція дуже притаманна в діловому спілкуванні, якраз нею досить таки складно нашкодити відносини, хоча б тому що часто нема до чого придратись, адже людина при цьому виді маніпуляції може бути достатньо спокійна, стримана, толерантна, просто вона не почула, просто вона забула, зайнята, стомилась, бліда та квола тощо, хоча на справді, це все вона демонструє навмисно за для уникнення якоїсь певної розмови, певної роботи, вирішення якогось питання, що не є їй на користь. Пасивний вид маніпулювання є притаманним не лише високо посадовцям, але і дуже часто поширений серед колег, партнерів по бізнесу.

При активному типі маніпуляції значну роль відіграє вербальні прояви спілкування, а при пасивному вербальні прояви відіграють значно меншу роль. Або буває маніпулятор говорить емоційно-забарвлено, не рідко навіть із посмішкою на обличчі про якісь дуже привабливі та хороші сторони справи, повністю ігноруючи при цьому негативні.

Яскравим прикладом є продавці. Саме переконливо говорячи, підбираючи хороші аргументи, маючи привабливу зовнішність та приємний голос ці люди здатні нав'язати покупцям не дуже якісний товар, відволікаючи собою та своїми красивими переконаннями увагу людини від самого товару, а точніше від якихось його певних недоліків.

Уникнення. Маніпулятор відмовляється допомогти, якщо його просять про допомогу, не проявляє ні якого інтересу, чи співчуття, зазвичай його відповідь така: «Це ваші проблеми – ви самі їх маєте вирішувати», «Я не зобов'язаний займатися вашими справами», «Я в цій справі не компетентний і ні чим вам не допоможу». Мета маніпулятора в цьому випадку – це не бажання, щоб вирішалась якась певна справа, що може зашкодити його справі. Наприклад так часто вчиняють фірми, чи організацію, котрі втрачають свою

конкурентоспроможність і вони прагнуть утриматися на висоті за рахунок поразки їхніх конкурентів.

Іронія, або «Витівки» з усмішкою. Маніпулятор при спілкуванні з співрозмовником приймає іронічний тон. Всі слова іншої людини викликають у нього усмішку і сарказм. Звичайно ж, співрозмовник швидко «виходить із себе». У такому стані він стає вразливим і схильним до навіювання.

Повторення. Це "головний засіб несумлінної пропаганди", тому є достовірною ознакою її наявності. Повторення діє на підсвідомість, а там містяться центри, що впливають на мотивацію поведінки. З огляду на те, що підсвідомість погано контролюється з боку свідомості, треба постійно тримати цей факт у центрі уваги, тобто прагнути зафіксувати сам факт повторення якогось штампа, і тоді буде увімкнена "сигналізація" свідомості.

Несподівана чесність або раптове одкровення. Вас має насторожити, якщо при звичайній розмові вам раптом натякають, що зараз повідомлять вам щось дуже секретне. Цією таємною інформацією поділяться лише з вами, так як ви особливий. Несвідомо у вас виникне довіра, за якою слідує ослаблення уваги. І от ви вже в руках маніпулятора! Скільки реклами базується на переконанні, що якийсь товар є унікальним, про нього мало хто знає і треба терміново його придбати, бо скоро його може не бути.

Розпізнавання. Тут, звичайно ж, потрібна практика, досвід. Будьте уважними і до своїх реакцій при спілкуванні з людьми. Якщо відчуваєте дискомфорт, незрозуміле занепокоєння, негативні емоції - це перший дзвіночок, щоб насторожитися.

Начебто, як вам здається, ви робите все, що самі хочете, а відчуваєте неприємні відчуття, значить, щось йде не так.

А також увага до дрібниць у поведінці співрозмовника, до його міміці, жестах, інтонації, рухам тіла. Невід'ємна характеристика маніпуляції в спілкуванні – наявність прихованого мотиву. Як кажуть «Зрозумійте, нащо у вас питають і ви знатимете, що відповісти.»

Маніпулятор намагається використовувати кілька стратегій впливу — відволікати увагу від важливої інформації за допомогою подачі незначною. Також він створює проблемну ситуацію і одночасно пропонує хід її вирішення. Крім того, маніпулятор говорить чітко, виразно і дуже простими фразами, розрахованими на мало не дитячу аудиторію. Він змушує людей перестати мислити раціонально, почати діяти під волею почуттів. Не дає зайвої інформації до роздумів (а якщо про додаткову інформацію просять, то просто змінює тему розмови).

Тобто основне – переключення з логічного мислення на емоції.

Велика кількість зайвої інформації, відсутність логіки суджень, постійне наведення райдужних планів у майбутньому (подача їх вже як dokonаних фактів), завідомо підмовив люди висувають свою думку за думку суспільства в цілому, підозріле свідчення людини проти самого себе — все це маніпуляція.

Допомогу при психологічній маніпуляції нададуть деякі методи, що нейтралізують негативний вплив.

Отже, найперше, що треба зробити – це "прочистити мізки" і зупинити інтервенцію в нашу свідомість – можна просто піти від неприємної розмови, змінити тему, хоча б на час. Не відповідати на питання, не піддаватися провокаціям. Ігнорувати співрозмовника, всі його слова і дії. Треба уникати спокуси отримати інформацію від зацікавленої в нас особи, бо, як вже зазначалося, разом з цією "солодкою пігулкою" ми ковтаємо стимули, які формують у нас певну реакцію на ті чи інші ситуації взаємодії, яка є очікуваною і прогнозованою з боку наших опонентів. Зробити вигляд, що щось упустили або в око потрапила смітинка. Таким чином, ви зможете ухилитися від маніпуляції в спілкуванні.

По-друге, запитати в лоб: «А що ви, власне, хочете?» І показати маніпулятору, що ви розумієте його мотиви і бачите його гру. Це буде активний спосіб захисту.

Маніпуляція успішна в умовах "шуму", коли людину бомбардують потоком нікчемних повідомлень і вона не може зосередитися на проблемі, з якої повинна виробити свою

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Гулька Каріна Русланівна,

студентка 4 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Сойма С.Ю.,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Інвестиційна привабливість регіону є структурним елементом регіонального інвестиційного клімату. Інвестиційний клімат відображає ступінь сприятливості ситуації, що складається в регіоні стосовно інвестицій, які можуть бути зроблені на цій території. Залучення інвестицій є пріоритетним напрямом розвитку економіки регіону. Слід зазначити, що ефективність регіональної інвестиційної політики залежить від стану інвестиційного клімату, що впливає на інтенсивність інвестиційного процесу та обсяги інвестицій і визначає інвестиційну привабливість регіону.

Вступ. Рівень іноземних інвестицій в економіку Закарпаття впав на 82%. В області функціонує 661 підприємство з іноземними інвестиціями. В області працюють інвестори із 48 країн світу, на 10 з них припадає більше 84,0 відсотка загального обсягу прямих іноземних інвестицій.

Із країн Європейського Союзу надійшло 241,5 млн. дол. США інвестицій (76,0 % загального обсягу), 76,2 млн. дол. США (24,0 %) - інвестицій належать іншим країнам світу.

Найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій надійшли: 1. Нідерландів – 41,0 млн. дол. США (12,9 %), 2. Німеччини – 36,9 млн. дол. США (11,6 % загального обсягу), 3. Польщі – 36,1 млн. дол. США (11,4 %), 4. Японії – 34,7 млн. дол. США (10,9 %), 5. Австрії – 32,5 млн. дол. США (10,2 %), 6. Сполучених Штатів Америки – 28,1 млн. дол. США (8,9 %), 7. Угорщини – 20,1 млн. дол. США (6,3 %), 8. Італії – 15,1 млн. дол. США (4,7 %), 9. Мальти – 12,0 млн. дол. США (3,8 %), 10. Кіпру – 10,0 млн. дол. США (3,1 %). [3]

За рівнем іноземних інвестицій Закарпаття займає 13 місце серед областей України. В той час за останні три роки рівень іноземних інвестицій в гірські райони області зменшився на третину, в деякі – наполовину, а в Міжгірському районі на 99%. В області станом на перше півріччя цього року обсяг прямих іноземних інвестицій на одну особу становив 2493 дол. США, а у деяких гірських районах цей показник становить всього 1,1 дол. Одним з факторів, який впливає на відтік інвесторів з гірських районів – необхідність доплати 25% «гірських» працюючим працівникам, при цьому з боку держави інвестори не отримують жодних компенсацій. [2]

Водночас за ці роки у гірських населених суттєво зросла і кількість безробітних. В окремих районах вона перевищує середньообласний рівень у 3,7 рази.

Найбільш об'єктивною з точки зору методики є оцінка і прогнозування інвестиційної привабливості регіонів Київського міжнародного інституту соціології (КМІС), що проводиться за рівнями загальноекономічного розвитку; розвитку інвестиційної інфраструктури; розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури; демографічною характеристикою та ступенем безпеки інвестиційної діяльності. При цьому індекс інвестиційної привабливості регіонів розглядається як відносна оцінка якості характеристик регіону, необхідних інвестору для прийняття рішення щодо вкладання коштів.

Загальний рейтинг інвестиційної привабливості Закарпатської області значно погіршився порівняно з дослідженням минулого року. Так, Закарпаття зайняло 24-те місце, що на 14 позицій нижче показника минулого року. висока ставка кредитів, недостатній попит

на продукцію. Тут він складає 1,27 пункти, тоді як у лідера – Львівської області – індекс 1,6. Таку ситуацію можна пояснити негативними змінами в оцінці низки «м'яких» соціально-економічних чинників. Оцінка жорстких факторів менше вплинула на загальний рейтинг.

При цьому слід зазначити, що індекс вираховувався за так званими м'якими та жорсткими факторами. Під першими розуміють певні умови діяльності у краї, як от відкритість влади, діловий оптимізм, правила та процедури, успішний досвід тощо. Жорсткими ж факторами називають трудові ресурси, географічне розташування, бізнес-сегмент, інфраструктуру тощо. Отож, якщо казати про жорсткі фактори інвестиційної привабливості, то наша область займає за ними останнє, 27-е місце.

М'які фактори

Що ж до м'яких факторів, то тут ситуація дещо краща. Закарпаття розмістилося на 16 позиції, що близько до середньостатистичного показника по Україні, але все ж нижче нього.

Порівняно з результатами дослідження попереднього року, Закарпатська область перемістилась на 12 позицій (з 4-го на 16-те місце) у рейтингу інвестиційної привабливості регіонів за групою м'яких факторів.

Опитування показують, що діловий клімат у Закарпатті, ефективність державних органів респонденти оцінюють вище середнього (11 позиція).

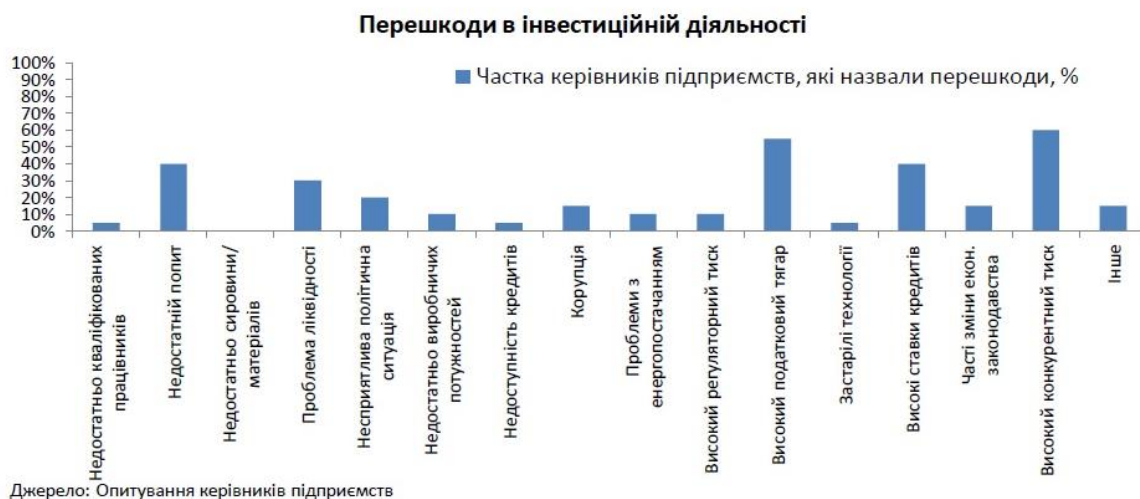
Залишають бажати кращого рівень адміністративних процедур, дотримання прав власності, рівень корупції, правила та процедури. Зокрема податки і збори як фактор, відкривають нашу область аж на 23 позицію.

Так само і відкритість влади тримає Закарпаття на іншому кінці списку з 21 номером. Зате позитивно оцінюють експерти діловий оптимізм в Закарпатті (6 місце).

У цілому керівники підприємств суттєво нижче оцінили фактично всі «м'які» соціально-економічні чинники.

Так, Закарпаття перемістилось аж на 17 позицій за фактором «Правила та процедури» (за яким ще минулого року займав провідні позиції). Це зумовлено значним погіршенням оцінок усіх компонентів фактору, за більшістю з яких область втратила понад 10 позицій.

Зокрема, знизилась оцінка ефективності влади, респонденти відзначили ускладнення адміністративних процедур на фоні загального зростання податкового тиску на підприємства та значне погіршення ситуації з дотриманням прав власності та рівнем корупції.

Керівники підприємств також негативно оцінили відкритість влади, що призвело до зниження оцінки за цим фактором на 18 позицій (з 3-го на 21-те місце). Індекси ділового клімату, ділового оптимізму та успішного досвіду реалізації інвестиційних.

Узагальнені результати дослідження та рекомендації 236 проектів також знизилась, що призвело до втрати позицій регіоном і за цими факторами.

Жорсткі фактори

Якщо ж говорити про жорсткі фактори, то бачимо дуже невтішну картину. Закарпаття відноситься до однієї з трьох українських областей, чия площа є найменшою в країні. Карпати дають нам значну туристичну перевагу, але водночас ми маємо найменшу частку земель сільськогосподарського призначення – всього 31,7%.

От як виглядають позиції області за жорсткими факторами інвестиційної привабливості:

- Природні ресурси – 25
- Трудові ресурси – 11
- Трудові ресурси. Здоров'я – 6
- Трудові ресурси. Доступність – 4
- Трудові ресурси. Освіта – 21
- Інноваційний потенціал – 26
- Споживчий сегмент – 20
- Бізнес-сегмент – 19
- Інфраструктура – 22

За групою жорстких факторів Закарпатський регіон посів 27-те місце в рейтингу інвестиційної привабливості регіонів. Оцінка майже всіх факторів (окрім природних ресурсів) знизилась.

Так, Закарпаття посіло 11-те місце за сукупною оцінкою фактору «Трудові ресурси» (втрачено 7 позицій порівняно з попереднім роком), що пов'язано з певним погіршенням ситуації в галузі освіти, а також зниженням оцінок за факторами здоров'я та доступністю трудових ресурсів. Незважаючи на значне зниження оцінки фактору «Трудові ресурси», він досі займає перше місце серед інших жорстких факторів.

Рейтинг інших факторів є нижчим за середні значення по країні.

Варто наголосити, оцінки розвитку та якості інфраструктури погіршились, що на фоні покращення цих показників в інших регіонах, призвело до втрати Закарпаттям аж 15 позицій. За фактором «Інфраструктура» регіон практично впав з 7-го на 22-ге місце. Закарпаття також втратило 7 позицій за фактором «бізнес-сегмент», зайнявши 19-те місце в минулому році.

За СВОТ-аналізом вчені виділяють для Закарпатської області наступні фактори:

Сильними сторонами Закарпаття є близькість до кордону з ЄС, природні та людські ресурси, а слабкими – віддаленість від центру країни, слабо розвинена промисловість, високий рівень злочинності та корупції, високий рівень конкуренції.[1]

Висновки. Проведений аналіз стану інвестиційної привабливості Закарпатської області дозволяє прогнозувати подальший спад залучення обсягів інвестування, дестабілізацію економічного та соціального стану області, обсягу виробництва та фінансового стану підприємств.

Разом із цим, проблемними питаннями розвитку залучення інвестицій в регіон є:

- політична нестабільність в країні;
- недосконалість існуючої правової бази для інвестиційної діяльності, суперечливість та неповнота чинних законів та нормативно-правових актів;
- не врегульований процес оформлення інвестицій, велика кількість дозвільних та реєстраційних органів та процедур;
- недостатня інформатизація та доступність даних як про об'єкти інвестицій, так і про процес оформлення інвестицій;
- нестабільні перспективи економіки в цілому;
- фінансова нестабільність (можливі зміни в оподаткуванні, інфляція);
- неврегульованість питань фінансування та кредитування, високі процентні ставки на банківські кредити, високі вимоги банків до кредиторів, складна процедура оформлення кредиту;
- недостатня державна підтримка підприємницької діяльності.

Основними пріоритетами розвитку інвестування Закарпатської області мають бути:

- забезпечення захисту прав та інтересів інвесторів, забезпечення вільного доступу до інформації про об'єкти інвестицій;
- спрощення процедур отримання дозволів та погоджень для інвестування, спрощення процедури оформлення прав власності на об'єкт інвестицій;
- здійснення інвестиційно-орієнтованої рекламної компанії, розвиток інвестиційного ринку, заохочення конкуренції.

Список використаних джерел

1. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ier.com.ua>
2. Рівень інвестицій в гірські райони Закарпаття впав на 99%. області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mukachevo.net/ua/News/view/133788>
3. Сайт Головного управління статистики в Закарпатській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/statinfo/zez/index.html>

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДТРИМКИ МАЛОГО БІЗНЕСУ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Довба Іванна Василівна,
здобувач кафедри економіки підприємства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Дюгованець О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Сьогодні у всьому світі питання щодо розвитку та підтримки малого бізнесу стають все більш обговорюваними, адже він має відіграти важливу роль в економічному зростанні розвинених країн та впровадженні нових технологій, що дають змогу забезпечити високий рівень конкурентоспроможності економіки та зайняти міцні позиції на міжнародній економічній арені, швидко реагувати на всі зміни у бізнес-середовищі. Також малий бізнес перший страждає від надмірного обтяження бюрократією, але й перший, хто буде нагородженим добробутом та процвітатиме від ініціативи порвати з бюрократизмом.

Практично в усіх розвинених країнах держава бере активну участь у формуванні та розвитку малого бізнесу. Як показує світова та вітчизняна практика, країни з розвинутою ринковою економікою мають розгалужену та чітко усталену систему державної підтримки малого бізнесу, в інших же подібна система перебуває у стадії становлення або розвитку.

У світі сформувалися дві основні форми державної підтримки малого бізнесу. Одна полягає у широкому державному регулюванні діяльності суб'єктів малого бізнесу в поєднанні з державним протекціонізмом. Вона властива початковому етапу розвитку малого бізнесу. Інша форма включає помірне державне регулювання малого бізнесу та створення ринкових умов для конкуренції і характерна для більш зрілих ринкових стосунків. Малий бізнес в Україні переживає серйозні труднощі зростання. За показниками розвитку малих і середніх підприємств спостерігається значне відставання України не лише від розвинених країн (Японії, Великобританії, США), але і від колишніх соціалістичних країн (Угорщини, Польщі) [2].

В ринковій економіці малий бізнес виступає в ролі основного сектора, який визначає темпи економічного зростання Валового Національного Продукту. Всі розвинені держави активно підтримують малий бізнес, так як від нього залежить структура і якість ВВП. У розвинених країнах з ринковою економікою на малий бізнес припадає 60 % – 70 % ВВП. Наприклад, малий бізнес США вдвічі більше містить робочих місць, ніж в усьому бізнесі. Малий бізнес вдвічі більше освоює нововведення. У Канаді, Великобританії та Німеччині на частку малого бізнесу припадає 60 % – 70 % від загального виробництва країни. Для багатьох жителів країн СНД цікавить такий факт: у багатьох країнах малі підприємства беруть участь в експорті продукції. До того ж досить високі показники активності експорту: Німеччина – 40%; Нідерланди – 40 %; Італія – 25 %; США – 15 %; Японія – 15 % [3, с. 191].

У 90-і роки ХХ століття увага дослідників, в першу чергу, приділялася аналізу й використанню зарубіжного досвіду підтримки малого бізнесу розвинутих країн Північної Америки, Західної Європи і Японії. Однак, особливістю цих країн є більш висока якість інститутів підтримки, як з боку держави, так і з боку ринку. У зв'язку з цим, пряме запозичення практики регулювання суб'єктів підприємництва в країнах з розвинутою ринковою економікою виявляється неефективним для України. Але цей досвід дуже корисний з погляду перспективних напрямків подальшого розвитку й підтримки підприємництва [4].

Сполучені Штати Америки є країною з найвищим рівнем підприємницької активності в світі. Розквіт малого бізнесу у США забезпечує значною мірою належна підтримка з боку держави. Конгресом США ще у 1953 році на правах федерального відомства було створено Адміністрацію у справах малого бізнесу. На кінці 80-х – початку 90-х років Правління США провело через Конгрес ряд законодавчих актів і поправок до них. Ці акти відобразили радикальні зміни державної науково-технічної політики США [1, с. 95].

У Німеччині малий бізнес вже більше 30 років відчуває потужну підтримку держави, економічна політика уряду постійно враховує його інтереси. Держава надає фінансові ресурси комерційним кредитним організаціям, що кредитують малі підприємства, з метою стимулювання мікрофінансування малого бізнесу. Для цього створена фінансова група KfW Group, яка на 80% належить Уряду Німеччини. Окрім фінансової допомоги, німецька держава також надає малому бізнесу активну інформаційну підтримку шляхом організації всебічних консультацій для підприємців всіх стадій розвитку бізнесу. Саме завдяки малим родинним підприємствам сталося стрімке зростання економіки країни [5, с. 270].

Особливої уваги заслуговує досвід державної політики у сфері малого бізнесу Угорщини, Чехії, Польщі, особливо якщо врахувати те, що в цих країнах були створені такі ж стартові можливості реформування, як і в Україні, і їм вдалося пройти складний шлях ринкових реформ та стати рівноправними членами ЄС.

В Угорщині питома вага підприємств малого бізнесу складає 99,8% усіх зареєстрованих підприємств. Ці підприємства створюють більше половини валового внутрішнього продукту та забезпечують роботою 60% зайнятого населення. З метою налагодження роботи цих підприємств держава застосовує цілий спектр економічних стимулів, серед яких пільгове кредитування. Привабливі умови кредитування для суб'єктів малого бізнесу пропонує Угорський державний банк розвитку, котрий надає їм пільгові кредити терміном до 10 років [6].

Показовим є досвід державної політики у сфері малого бізнесу сусідньої із нами Польщі. На частку цього сектора припадає більше 50% ВВП країни і 60% зайнятого населення. Активному розвитку підприємництва сприяла низка реформ, спрямованих на удосконалення правового поля, розвиток інфраструктури, забезпечення доступу до кредитних ресурсів, лібералізацію податкового законодавства [6].

Корисним для України є досвід Чехії. Частка підприємств малого бізнесу в загальному обсязі ВВП Республіки перевищує 35%. На підприємствах цього сектора працює більше 61% зайнятого населення, а його питома вага в експортному обігу країни становить 45%, імпорту – 54%. Для формування передумов розвитку малих підприємств держава застосовує низку економічних стимулів, пов'язаних з кредитуванням та оподаткуванням зазначеного сектора. Особливий інтерес проявляється до підприємств, які реалізують інвестиційні проекти або займаються інноваційною діяльністю. Важливою запорукою успіху чеського бізнесу є стабільність цін на енергоносії [6].

Розглядаючи функціонування малого бізнесу у стабільній ринковій економіці, слід підкреслити його переваги:

1. Малий бізнес приносить вагомий внесок у формуванні природного конкурентного середовища. Конкуренція відображає змагання між господарськими елементами, стимулюючи виробництво і якість товарів для задоволення потреб споживачів.

2. Швидка реакція на зміни кон'юнктури ринку надає ринковій економіці гнучкість і стійкість. Дана перевага особливо необхідна в сучасних ринкових умовах при індивідуалізації та диференціації споживчого попиту, активного зростання номенклатури товарів і послуг.

3. Малий бізнес сприяє прискореному впровадженню технічних і комерційних інноваційних ідей. Всі учасники даного сектора працюють в умовах добросовісної конкуренції на свій ризик, з метою отримання прибутку. Даний вид змагання учасників грає роль провідника Наукового Технічного Прогресу. Наприклад, в малому бізнесі США створюється більше 50 % науково технічних розробок та інновацій [3, с. 192].

На жаль, на сьогоднішній день в Україні поступово розвивається удушення малого бізнесу. Частка малого бізнесу в ВВП України складає менше 15%, в той час, як в розвинутих країнах досягає 50% і вище, де в ньому задіяні до 80% працездатного населення.

Влада пострадянського простору вважає, що тільки великі фабрики і заводи здатні випускати сучасну та якісну продукцію паралельно блокуючи і дискримінуючи можливості розвитку невеликих підприємницьких структур.

Проаналізувавши світовий досвід малий бізнес займає центральне місце в економіці розвинених країн, сприяє створенню середнього класу, освоєнню нових ринків та виходу на якісно новий рівень розвитку. Досягти цього вдалося завдяки виваженій та послідовній державній підтримці. Урахування світового досвіду підприємницької діяльності та потреб сучасної економіки дає підстави запропонувати такі рекомендації для України щодо побудови механізму управління розвитком малого підприємництва з метою подальшої їх імплементації в практичну діяльність: удосконалення правового поля, формування системи кредитних пілг, гарантування повернення вкладів, фінансова підтримка інноваційного підприємництва, підвищення капіталізації підприємств, підтримка програм підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня населення, розвиток інфраструктури підтримки підприємництва, лібералізація податкового законодавства.

Список використаних джерел

1. Деренько О. А. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва // Бізнес Інформ. – 2012. – №5. – С. 95–97.
2. Донських А.С. Державна підтримка – складова ефективної політики розвитку малого бізнесу / А. С. Донських // Ефективна економіка. – 2012. – № 10. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1500>
3. Марченко О. І. Розвиток малого бізнесу: вітчизняний і зарубіжний досвід / О. І. Марченко, Р. В. Моткалюк // Фінансовий простір. – 2015. – № 1. – С. 190–195. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fin_pr_2015_1_26.pdf
4. Ольвінська Ю. О. Особливості державного регулювання малого підприємництва у країнах світу / Ю. О. Ольвінська // Державне управління: удосконалення та розвиток : наукове видання Академії муніципального управління. – 2015. – №2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=814>
5. Піхняк Т. А. Організаційно-економічний механізм державного управління підприємствами малого бізнесу: світовий досвід та уроки для України / Т. А. Піхняк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.2. – С. 270–275. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nvntu_2012_22.2_49.pdf
6. Піхняк Т. А. Світовий досвід державного управління розвитком малого підприємництва і можливості його адаптації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/pihnyak-ta-svitoviy-dosvid-derzhavnogo-upravlinnya-rozvitkom-malogo-pidpriemnitstva-i-mozhливosti-yogo-adaptatsiyi-v-ukrayini>

ТРАНСКОРДОННІ ЗЛИТТЯ І ПОГЛИНАННЯ

Жидик Корнелія Корнелівна,
студентка 3 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Ерфан В.Й.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Ключові слова: глобалізація, злиття і поглинання, транснаціональні корпорації, прямі іноземні інвестиції, транзакції, АМКУ

Транскордонне злиття і поглинання (cross-border mergers and acquisitions M&A) являє собою процес об'єднання (на основі участі в акціонерному капіталі) компаній різних країн. Ключовою ознакою транзакцій M&A є зміна акціонерного контролю фірми, що зливається або поглинається [1].

Транскордонні злиття і поглинання становлять понад 80% обсягу прямих іноземних інвестицій у світі. Однак існує якісна відмінність між застосуванням цього виду ПІІ приймаючими країнами. Так, практично 100% прямих інвестицій у розвинуті країни здійснюється у формі злиттів і поглинань, водночас для країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою ця цифра становить не більше 40%. Можна також зазначити, що транскордонні злиття і поглинання (тобто ті, у яких задіяні ТНК) становлять близько 25–30% від усього обсягу злиттів і поглинань у світі як за кількістю угод, так і за вартісним показником [2].

Зростання іноземних інвестицій у формі транскордонних злиттів і поглинань починаючи від 90-х років ХХ ст. було зумовлено тенденцією до довгострокового стратегічного партнерства і відрізняється від тих, що здійснювалися в 80-х роках, застосуванням фінансових інструментів і схем. Крім залучення готівкових грошей або банківських позик для здійснення таких угод останнім часом почали масово використовувати емісію нових акцій замість тих, що були до злиття, обмін акціями на корпоративний борг, використання фондів венчурного капіталу. Це дало змогу навіть середнім та малим ТНК укладати угоди M&A [3].

Світова практика свідчить про те, що процеси транскордонного злиття та поглинання часто за свою мету мають створення умов для так званої економічної концентрації. У зв'язку з цим всі держави, що зацікавлені у розвитку конкуренції та недопущенні монополізації ринків, жорстко контролюють злиття та поглинання, а також відносини контролю, які й призводять до цих негативних для національної економіки явищ. В Україні економічну концентрацію контролює Антимонопольний комітет (АМКУ). Усі угоди мають проходити через це відомство, а компанії які планують злиття чи поглинання мають отримати дозвіл АМКУ. Порогові показники учасників угоди M&A за фінансовий рік не можуть перевищувати 12 млн. євро (сукупність активів або обсяг реалізації товарів). Також, частка на конкретному ринку товарів учасників концентрації не повинна перевищувати 35%, якщо концентрація відбувається на цьому ж або суміжному з ним ринку товарів [4].

Окрім загальних вимог законодавством закріплений цілий ряд галузевих особливостей та обмежень. У зв'язку з цим успіх угод M&A безпосередньо залежить від ефективності розробленого механізму злиттів і поглинань, що найбільш відповідає інтересам зацікавлених сторін: спосіб передачі власності, обсяг контролю над підприємством, порядок здійснення угоди, вибір фінансового посередника (консультанта), механізм фінансування угоди, забезпечення виконання обов'язків тощо.

Всі види відомих нам об'єднань підприємств можна віднести до категорії злиттів і поглинань. В свою чергу вони характеризуються визначеними задачами та цілями. Злиття (merger) – об'єднання двох компаній, при якому одне з підприємств продовжую працювати, коли як інше припиняє свою роботу. При злитті компанія, що поглинає переймає активи і зобов'язання компанії-мішені, тобто компанії, що поглинається. Часом в літературі зустрічається термін для конкретизації типу угоди “статутне злиття” (statutory merger). Таке злиття відрізняється від злиття, що підкоряється (subsidiary merger), яке означає з'єднання двох компаній, компанія-мішень стає дочірньою чи частиною дочірньої компанії, яка входить у материнську структуру. Злиття само по собі відрізняється від консолідації (consolidation), що означає об'єднання підприємств, при якому два або більше самостійних елементи економіки утворюють абсолютно нове підприємство [5].

Злиття класифікують як горизонтальне, вертикальне чи конгломератне. Горизонтальне злиття (horizontal merger) відбувається, при поєднанні двох підприємств-конкурентів. Взагалі горизонтальне злиття може призвести до анти конкурентних наслідків, в тому випадку, якщо об'єднана компанія збільшить свою ринкову силу. Проте це може бути підставою до оскарження угоди злиття на основі антимонопольного законодавства.

Таким чином, можна визначити, що наявність у компаній прагнення до нарощення власних можливостей обумовлено конкуренцією на міжнародному ринку бізнес-структур перед дрібними суб'єктами, а саме: по-перше, значними можливостями у інвестуванні в розробки нової продукції і впровадження її в короткострокові терміни у масове виробництво; по-друге, можливість легше отримати кредит, доступність облігаційного фінансування, а також державної підтримки; по-третє, планування виробничої програми в розрізі більшого ринку збуту, на якому завжди присутній ефект усереднення коливань кон'юнктури; також можливістю розширення виробництва; досягнення прихильності покупців без додаткових витрат на створення марки; економія через ефект масштабу на витратах виробництва та збуту продукції; вищим експортним потенціалом за рахунок розвинених збутових мереж за межами країни; можливістю удосконалення стратегічного планування на найвищій рівень менеджменту корпорації, уникаючи збитку для ефективності функціонування компанії, зберігаючи при цьому потребу низького рівня оперативного контролю і керівництва; і останнє, це значне поліпшення бренду, що призводить до прихильності та закріпленню споживачів [6].

Значну роль у процесі злиттів і поглинань сьогодні відіграють глобалізація світової економіки та швидкий темп технічного прогресу.

Ситуація на українському ринку злиттів і поглинань є трохи гіршою, нам національний ринок є менш розвиненим, ніж наприклад, у Західній Європі, Америці чи Японії, що першочергово пов'язано з відносною молодістю ринкової економіки в Україні після розпаду СРСР, а також і з нестабільністю в країні політичною так економічною в тому числі. Для проведення процесів злиття чи поглинання потрібно залучати значні кошти, що під силу найбільшим національним підприємствам, кількість яких навіть у СНД невелика. Засоби платежу такі як акції та опціони в угодах злиттів чи поглинань не знайшли широкого застосування в Україні через нестабільність ринку цінних паперів. Деякі компанії все ж мають середньострокові плани розвитку, проте інвестування при злиттях та поглинаннях вимагають тривалого строку окупності, на що компанії не згодні піти [7].

Переважаюча думка економістів свідчить про подальший розвиток економіки в Україні. Цьому посприє політична стабільність, а також, економічне зростання дозволить національним компаніям розширити обрії планування, а також накопичувати засоби для майбутнього інвестування.

Список використаних джерел

1. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій. К., 2014. Частина І.
2. Шнипко О.С. Транснаціональні корпорації та проблеми ранснаціоналізації українського ринку // Економіст — 2014. — № 11.
3. Невмержинська О.В. Обґрунтування механізмів фінансування процесів злиття та поглинання // http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2009_657/43.pdf.
4. Антимонопольний комітет України // Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua>

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Зеліч Вікторія Вікторівна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Антонь Раїса Василівна,

студентка 2 курсу напряму підготовки «Країнознавство»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Актуальність теми. Інтеграційні процеси в Європі зумовлюють для України особливу актуальність питань вибору дієвих форм європейського співробітництва у формі транскордонної співпраці. Сучасна єврорегіональна співпраця виступає одним із головних інструментів механізму реалізації регіональної економічної політики, що позитивно впливає на розвиток прикордонних територій і держави в цілому.

Транскордонне співробітництво в процесі європейської інтеграції України досліджувала Чепеленко А. М. Розвиток нових форм транскордонного співробітництва у своїй монографії досліджував Жук О. П. Мікула Н. А. вивчав аспекти міжнародного та транскордонного співробітництва, проте на нашу думку, питання ролі фінансово-економічних інструментів підтримки транскордонного співробітництва в умовах європейської інтеграції для України залишається недостатньо висвітленим.

На сьогоднішній день об'єднана Європа сьогодні демонструє здатність оперативно вирішувати економічні, соціальні, екологічні та політичні проблеми.

Розвиток України неможливий без участі у європейських інтеграційних процесах, які відіграють важливе значення у демократизації політичної системи, модернізації економіки, подоланні технологічної відсталості, залученні іноземних інвестицій і новітніх технологій, створенні нових робочих місць, підвищенні конкурентоспроможності продукції вітчизняного товаровиробника, виходу на нові світові ринки та забезпеченні економічного і соціального прогресу.

Україна має значні конкурентні переваги у світогосподарській системі й при їх ефективному використанні може брати участь у глобальних інтеграційних процесах. Унікальний природно-ресурсний потенціал України може відігравати важливу роль у розвитку світової економіки.

Відповідно до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями «транскордонне співробітництво» означає будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або декількох Договірних Сторін, та на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей. Транскордонне співробітництво здійснюється в межах компетенції територіальних общин, визначеної внутрішнім законодавством. Транскордонні зв'язки виникають у сфері політики, економіки, охорони навколишнього природного середовища, культури, демографічного регулювання тощо.

Сучасна транскордонна співпраця держав, що мають спільний кордон більш повно проявляється у створенні єврорегіонів. Законом України «Про транскордонне співробітництво» єврорегіоном визначено організаційну форму співробітництва

адміністративно - територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво.

Вагоме значення у єврорегіональній співпраці відіграє фінансова підтримка Європейського Союзу шляхом використання ряду ініціатив, програм і проектів, таких як: INTERREG, PHARE CBC, TACIS CBC, PHARE CREDO, MEDA, CARDS, LACE. Кожна програма має затверджений бюджет за різними напрямками прикордонного співробітництва, такими як: співробітництво у розвитку енергетичних мереж, комунікаційної і транспортної систем, регіональному і територіальному плануванні тощо.

Зокрема Євросоюзом фінансово підтримується міжнародне співробітництво близько вісімдесяти програм в рамках ініціативи Спільноти INTERREG, що склало: у період 1994 – 1999 рр. – 2 млрд 400 млн євро; 2000 – 2006 – 5 млрд євро; на період 2007 – 2015 рр. планується витратити 7 млрд 750 млн євро. У 90-х роках минулого століття Європейський Союз розпочав транскордонне співробітництво з країнами Центральної і Східної Європи (Албанією, Болгарією, Чехією, Естонією, Латвією, Литвою, Польщею, Словаччиною), що передбачало його фінансування з ресурсів PHARE. Успішно діє програма транскордонного співробітництва TACIS CBC, яка спрямована на створення можливостей для місцевих і регіональних структур прикордонних регіонів Росії, України, Білорусі та Молдови у захисті навколишнього середовища, розвитку транспортної інфраструктури, боротьби з організованою злочинністю тощо. Зазвичай інституції Євросоюзу більшу увагу приділяють фінансуванню прикордонної співпраці країн-членів ЄС або країн, які є кандидатами у членство. Варто підкреслити, що в 2011 році стартував проект Словаччини, спрямований на європейську інтеграцію України, у рамках якого грошові кошти Європейського Союзу надаватимуться для регіонального розвитку країни, яка не є членом ЄС.

Важливим інструментом фінансово-економічної підтримки транскордонного співробітництва на сучасному етапі поглиблення європейської інтеграції є комплекс важелів нової Європейської Політики Сусідства (ЄПС – ENP) ЄС. Відповідно до ЄПС, починаючи з 2007 року розпочався новий бюджетний цикл Європейського Союзу розрахований на 2007 – 2013 роки. Європейська Комісія змінила підходи до надання фінансової й технічної допомоги країнам-сусідам ЄС. Для України, зокрема, це означає, що замість попередньої програми TACIS вона отримуватиме від ЄС допомогу в рамках Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства (ЄІСП – ENPI), який сприятиме спрощенню процесу отримання фінансової підтримки.

Достатнє фінансування програм розвитку єврорегіонів дозволяє оперативно вирішувати проблеми підвищення життєвого рівня населення прикордонних територій, створення і розбудови транспортної і комунікаційної інфраструктури, охорони навколишнього природного середовища, ліквідації наслідків техногенних катастроф і стихійних лих, співробітництво у сфері економіки, освіти, охорони здоров'я, спорту, культури тощо. Запорукою успішного функціонування єврорегіонів у Західній Європі є чітке визначення конкретної мети транскордонної співпраці. Так, для обслуговування прикордонних областей Франції, Німеччини та Швейцарії було побудоване міжнародне летовище. Єврорегіональна співпраця дозволила покращити економічну ситуацію у прикордонних регіонах Франції, Бельгії і Люксембурга після встановлених обмежень виробництва сталі на металургійних підприємствах. Транскордонне співробітництво Іспанії і Португалії було спрямоване на покращення розвитку сільських територій, де обсяг ВВП на душу населення був нижчим на 44 – 72% від середнього показника. Головною метою єврорегіону за участю Франції та Іспанії була побудова тунелю, який мав об'єднати обидві країни.

Висновки. Таким чином, формування сучасної моделі транскордонного співробітництва відбувається в процесі створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС на засадах моделювання соціально-економічної ефективності транскордонної співпраці. Дослідження фінансово-економічних інструментів підтримки транскордонного співробітництва України з ЄС свідчить, що визначальний вплив на трансформацію транскордонного співробітництва між Україною та країнами Європейського Союзу можуть

здійснювати програми транскордонного співробітництва, що передбачають фінансову допомогу євро регіонам, але на жаль, інституції Євросоюзу більшу увагу приділяють фінансуванню прикордонної співпраці країн-членів ЄС або країнам-кандидатам у членство. Таким чином, аналіз ситуації, що склалася в Україні на сьогоднішній день є ще одним об'єктивним свідченням про те, що найкращим варіантом для вдосконалення транскордонного співробітництва нашої країни з західними країнами-сусідами є вступ до ЄС.

Список використаних джерел

1. Жук О. П. Європейські угруповання територіального співробітництва (ЄУТС) / Львів, ІРД НАН України, 2009. – 109 с.
2. Журба І. Є. Пріоритетні форми трансформації транскордонного співробітництва в умовах наближення України до ЄС : монографія / І. Є. Журба. – Хмельницький : ХНУ, 2012. – 276 с.
3. Кіш Є. Б. Центральна Європа в сучасній системі єврорегіональної інтеграції : Монографія / Є. Б. Кіш. — Ужгород : Ліра, 2008. — 440 с.
4. Мікула Н. А. Міжнародне та транскордонне співробітництво : монографія / Н. А. Мікула. – Львів : ІРД НАН України, 2004. – 395 с
5. Мітряєва С.І. Розширення Шенгенського простору до кордонів з Україною: наслідки та перспективи /С.І.Мітряєва// Європейська та євроатлантична інтеграція України: стан і перспективи: збірник наукових праць. – Ужгород: Ліра, 2014. – 374 с. (Серія “Євроінтеграція: український вимір”; Вип. 10).
6. Чепеленко А. М. Транскордонне співробітництво в процесі європейської інтеграції України [Електронний ресурс] // Ефективна економіка. – 2011. – № 2. – Режим доступу. – <http://www.economy.nayka.com>

СТАН ТА ДИНАМІКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Зеліч Вікторія Вікторівна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Хас Роман Петрович,

студент 2 курсу напряму підготовки «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У науковій роботі проаналізовано передумови, сучасний стан і тенденції українсько-польського інвестиційного співробітництва. Розглянути фактори, що негативно впливають на стан двосторонніх інвестиційних процесів, а також визначити деякі напрями активізації інвестиційної співпраці України і Польщі.

Ключові слова: інвестиції, вклад, прибуток, стан, динаміка, інвестиційний імідж, проблематика, галузева структура, інвестиційні потоки

Актуальність дослідження. Польсько-Українського інвестиційного співробітництва є надзвичайно важливе, так як Польща входить в п'ятірку основних економічних партнерів. І є найбільш пріоритетною для подальшого розвитку.

Завдання дослідження проаналізувати передумови сучасного стану і тенденцій українсько-польського інвестиційного співробітництва, визначення чинників, які гальмують подальший розвиток інвестиційних процесів; окреслення можливих напрямів активізації двосторонніх іноземних капіталовкладень України та Польщі.

Рівень наукового дослідження проблеми. Питання інвестиційного співробітництва України та Польщі досліджується багатьма вітчизняними та польськими вченими, експертами і посадовцями, серед яких Борщ Л.М., який у своїй праці «Інвестиції в Україні: Стан, проблеми і перспективи» дослідив питання інвестиційного співробітництва сусідніх країн, в тому числі і Польщі. Назвав основні проблеми і перспективи цієї теми. Для аналізу було використано праці таких відомих експертів і посадовців як Багрянов В.К., Діденко Я.О., Вовченко О.Л., Носова О.В. та інших у таких авторитетних виданнях, як «Фінанси України», «Економіка України», «Український бізнес»

Вступ. Республіка Польща – найбільш послідовний і дієвий партнер України в її євроінтеграційних прагненнях серед тих постсоціалістичних країн, які є членами Європейського Союзу й мають із нашою державою спільні кордони, культурні та історичні традиції, а також близькі гео економічні інтереси. Польща залишається одним із головних стратегічних партнерів України на європейському континенті, насамперед щодо підтримки її зусиль, пов'язаних із наближенням до ЄС та можливим майбутнім членством у цьому об'єднанні. Тому таке співробітництво допоможе розкрити весь інвестиційний потенціал України і подолати бар'єри для такого співробітництва. Особливе місце в ряду таких країн-партнерів посідає Республіка Польща.

Основна частина. Фахівці Торговельно-економічного відділу Посольства ПР в Україні визначають, зокрема, такі провідні напрямки інвестиційного експорту в Україну: електроенергетика, видобувна промисловість, с/г обладнання, модернізація промисловості.

Детальніший аналіз інвестиційного співробітництва України та РП виявив такі особливості.

- Обсяги надходження інвестицій з Польщі в українську економіку залишаються вкрай низькими і неспівставними з дійсними потребами.

Польща зробила незначний внесок у подолання інвестиційної напруженості в Україні у порівнянні з найбільшими інвесторами в українську економіку – США, Нідерландами, Німеччиною, Великобританією, Росією, Республікою Корея та Кіпром, чий капітал у галузях економіки України перевищує 100 млн. дол. (для кожної країни).

Галузева структура польських інвестицій не відповідає пріоритетам української економіки. Зокрема, недостатні обсяги фінансових вкладень з Польщі спрямовуються в українську промисловість (44%) та сільське господарство (лише 0,7%), обираючи за об'єкти інвестування галузі, що забезпечують швидкий обіг капіталу, такі як торгівля, сфера фінансового посередництва (40,3%) [1].

Таблиця 1

Основні галузі інвестування РП в Україну [2]

Вид економічної діяльності	Млн. дол	%%
Всього:	831.2	100
Промисловість	340	44
Фінансова діяльність	245	34
Надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту	4.6	0.5
Операції з нерухомим майном	57	7.4
Будівництво	7.2	0.8
Ресторанно-готельний бізнес	1.2	0.2
Діяльність транспорту і зв'язку	5,2	0,6
Сільське господарство	6.6	0.7
Інше		0.2

- Середній обсяг інвестування в конкретні проекти є надто низьким, що унеможливує кардинальне покращення загальної економічної ситуації на мікрорівні. Ця тенденція тісно пов'язана з попередньою і свідчить як про небажання польських інвесторів вкладати великі суми в бізнес країни з дуже високим рівнем ризику, за яким Україна посідає 126-е місце в світі (Польща – 42-е).

- Недосконалою залишається форма залучення польських інвестицій. За даними МЗЕЗ торгу України (колишнього), більшість інвестицій з Польщі здійснюється у вигляді нерухомого і рухомого майна, причому часто не найкращої якості, значно менша частина – у валюті. Це пояснюється тим, що ризиковість вкладення грошових активів у системи інвестиційної мотивації в середовищі значної господарської та макроекономічної нестабільності оцінюється як вища, що стримує польських інвесторів від реалізації цієї форми інвестування.

- Спостерігається відносно висока концентрація польських інвестицій лише в обмеженій кількості регіонів України. Очевидно, що польські інвестори при виборі регіону вкладення коштів, опираються як на показники інвестиційної привабливості регіонів, серед яких спеціалісти виділяють загальноекономічний розвиток регіонів, рівень розвитку інвестиційної інфраструктури, демографічну характеристику регіону, рівень розвитку ринкових відносин, рівень екологічних та криміногенних ризиків, так і на критерій низьких трансакційних витрат.

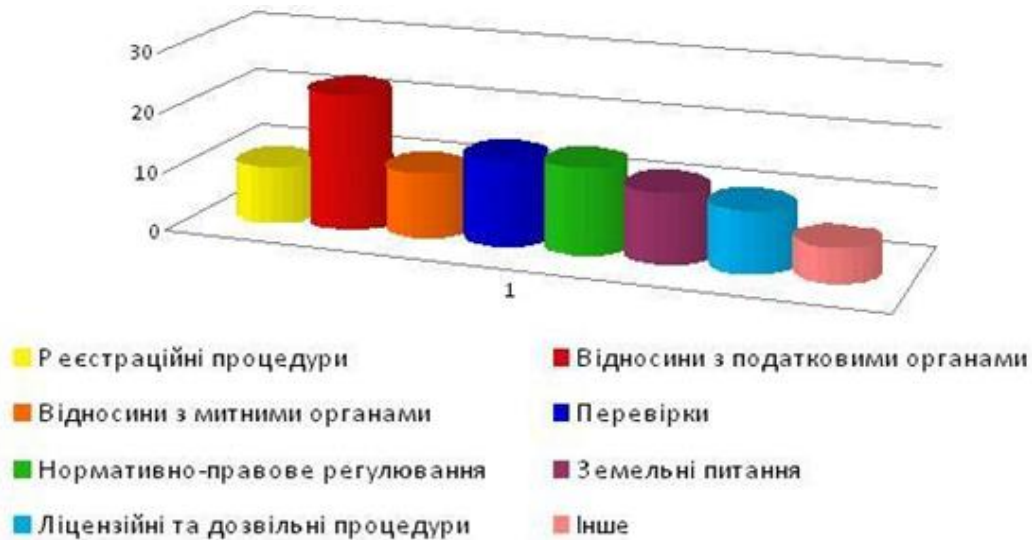

Рисунок 1. «Найбільш поширені проблеми польсько-українського співробітництва» [3]

Відтак, аналізуючи стану та динаміку інвестиційного співробітництва України та Польщі можна сказати, що вони не розкрили свій потенціал. І потребують реформ і нових шляхів їх стимулювання. Найбільша проблема виникає з боку української сторони, яка повинна знайти інструменти впливу на інвестиційне співробітництво з Польщею.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане, можна констатувати, що Україна й Польщі мають неабиякі перспективи розвитку та поглиблення інвестиційної співпраці, особливо після підписання Україною Асоціації з ЄС, що робить Україну більш привабливою для співпраці з західноєвропейськими країнами в тому числі і для Польщі. Саме інвестиційна діяльність цих двох країн має стати одною з найбільш пріоритетних в економіці України. Географічне сусідство і економічний розвиток Польщі мають зробити цю країну одною з найголовніших інвестиційних партнерів для України.

Отже, ситуація вимагає комплексного підходу, реалізація якого потребує визначення основних пріоритетів та скоординованих дій урядів обох держав

Список використаних джерел

1. Гайдуцький П.І., Баліцька В.В., Суярко С.М., Черванчук С.А., Трифонов С.В. Іноземні інвестиції в Україні / Павло Іванович Гайдуцький (ред.). – К. : Редакційно-видавниче відділення УкрІНТЕІ, 2014. – 248 с.
2. Діденко Я.О. Удосконалення прямого іноземного інвестування // Фінанси України. – 2011. – № 12. – С.96-105.
3. Залучення прямих іноземних інвестицій як фактор розвитку міжнародного підприємництва / І. С. Антонюк // Соц.-екон. дослідж. в перехід. період. Пробл. формування і реалізації політики сприяння розвиткові підприємництва в Україні: Щорічник наук. пр. – 2012. – Вип. 1. – С. 139-144.

РОЛЬ СПІВБЕСІДИ У ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ

Калайда Марія Григорівна,
студентка 1 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Дюгованець О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

*«Хто не вміє говорити, той кар'єри не зробиць»
Наполеон Бонапарт*

*«Для того, щоб добре виступити експромтом, потрібно два тижні готуватись»
Марк Твен*

Співбесіда є основним методом оцінки кандидатів при прийомі на роботу. При конкурсному відборі претендентів на престижні і високооплачувані вакансії, на співбесіду можуть бути запрошені десятки людей. Ваш успіх або неуспіх залежить як від професійних якостей (освіта, досвід, кваліфікація тощо), так і від того, яке враження ви справите на роботодавця під час співбесіди. Причому друге може мати вирішальне значення, якщо, звичайно, ваша професійна кваліфікація в цілому відповідає вимогам роботодавця. Тому підготовка до співбесіди має особливе значення для досягнення успіху в пошуку роботи.

Підготовка до співбесіди:

1. Постарайтеся забезпечити себе інформацією про організацію, в яку ви йдете і про можливість роботи.
2. Майте при собі копії дипломів, свідоцтв, резюме та інших необхідних документів. Якщо обставини дозволяють, можна принести зразки своїх робіт (статті, малюнки і т.п.), в першу чергу це відноситься до представників творчих професій. Під час співбесіди ці зразки слід мати при собі, але не проявляти надмірної наполегливості в прагненні продемонструвати все, що ви принесли. Дійте за обставинами.
3. Приготуйтеся назвати прізвища і телефони рекомендуючих вас осіб, заздалегідь узгодивши це з ними.
4. Точно дізнайтеся місце розташування організації і дорогу, щоб не спізнюватися. Приходьте за 15 хвилин до призначеного часу. Для цього дізнайтеся дорогу, розрахуйте час з урахуванням часів «пік». Якщо ви все ж таки спізнюєтесь, постарайтеся подзвонити і попередити про свою затримку. Прийшовши із запізненням, обов'язково вибачтеся і коротко вкажіть причину. У жодному випадку не пускайтеся в заплутані і довгі пояснення.
5. Поклопочіться про те, щоб ви мали в своєму розпорядженні достатній час і не нервували, якщо співбесіда затримуватиметься.
6. Дотримуйтеся ділового стилю в одязі, одягніться гарно, але не визиваючи. Чоловіки звичайно повинні приходити на співбесіду в костюмі з краваткою, бажано, щоб костюм був достатньо строгим за кольором і кроєм. Вибір одягу у жінок значно більше - тим більше помилок вони можуть при цьому зробити. Найголовніше - не впадати в крайності при виборі довжини спідниці, кольору одягу або аксесуарів. Чим солідніша установа, тим строгіших повинен бути ваш одяг. Неприпустимо приходити на співбесіду в джинсах, міні-спідниці, пуловері, а також в супермодному або в понад затрапезному одязі. Макіяж необхідний, але в розумних межах; парфумами або дезодорантами з парфумерним ароматом користуватися не

варто. Якщо ви встигнете побувати в організації, в якій вам належить пройти співбесіду, то у вас з'явиться можливість орієнтуватися на той стиль, який там прийнятий.

7. Складіть список очікуваних питань і підготуйте свої відповіді. Пам'ятайте, що перш ніж почати відповідати, постарайтеся зрозуміти, навіщо поставлене питання, і вирішити, як можна відповідаючи підкреслити свої сильні сторони і чого говорити у жодному випадку не можна. Корисно, відповідаючи на питання, згадувати виграшну інформацію. Якщо вас, наприклад, запитують, які були ваші обов'язки у відділі реклами, ви можете не тільки стисло розповісти про це, але і додати, що за 6 місяців вашої роботи газетна реклама стала ефективніша на 25%. (Зрозуміло, робити подібні заяви слід тільки в тому випадку, якщо це відповідає дійсності).

8. Спеціально підготуйтеся до обговорення питання про оплату праці.

9. Добре відпрацюйте відповіді на найбільш вірогідні питання, здійснюючи це у формі ігрової репетиції співбесіди.

Поведінка під час співбесіди:

1. Прийшовши в офіс, будьте зі всіма ввічливі, терплячі. Постукайте, одержавши запрошення, входьте упевнено, а не просовуйте голову в двері. Не забудьте посміхнутися. Стежте за своєю осанкою, ходою, старайтеся дивитись в очі. У вас повинен бути вид людини, яка може вирішити проблему працедавця з вибором нового співробітника, а не вид бідолахи, який притяг на співбесіду купу своїх власних турбот.

2. Сумлінно заповнюйте всі анкети і документи, які вам запропонують. Пам'ятайте, що все має значення: і письменність, і помарки, і почерк, і чіткість формулювань.

3. Представтеся на початку співбесіди. Поцікавтеся, як звуть співрозмовника.

4. Тримайте зоровий контакт.

5. Хай працедавець веде бесіду, оскільки у нього є певна програма. На початку співбесіди працедавець може поставити декілька вільних питань.

6. Уважно вислуховуйте питання, не перебиваючи співбесідника.

7. Якщо ви не упевнені, що добре зрозуміли питання, не соромтеся уточнити («Чи правильно я зрозумів, що...?»).

8. Відповідаючи, будьте об'єктивні і правдиві, але будьте не дуже відвертим. Практично кожній людині властиво перебільшувати свої кращі якості і професійний рівень, якоюсь мірою цього від вас і чекають. Але якщо прикрасити дійсність, що не вдасться підтвердити на практиці свої твердження, то це створить величезні проблеми.

9. При необхідності давати негативну інформацію про себе, не заперечуйте факти, які відповідають істині, але обов'язково намагайтесь збалансувати їх позитивною інформацією про себе.

10. Тримайтеся з гідністю, прагніть не справляти враження невдахи або бідолахи; проте утримайтеся від зухвалої поведінки.

11. Ставлячи питання, цікавтеся змістом роботи і умовами її успішного виконання.

12. Уникайте на першому етапі співбесіди питань, що стосуються оплати праці.

13. В кінці розмови слід чітко домовитися про те, коли і як ви дізнаєтесь про результати. Бажано, щоб ініціатива залишалася за вами: краще домовитися, що ви зателефонуєте в призначений час, чим чекати дзвінка. Активна позиція завжди значно краще пасивної для того, хто прагне тримати в своїх руках контроль за процесом і справити враження ділової людини.

14. Якщо ви з якоїсь причини вирішите, що дана організація вас не влаштовує, слід залишити про себе найсприятливіше враження. Тримайте себе з відчуттям власної гідності, співбесіда - це зустріч двох рівноправних сторін, що збираються укласти взаємовигідну угоду.

15. Завершуючи співбесіду, не забудьте про звичайні правила ввічливості. Важливо, щоб обидва учасники закінчили зустріч з відчуттям, що все, про що слід було сказати, сказано і що ви обидва маєте в своєму розпорядженні достатньо повні відомості для прийняття рішення. Подякуйте працедавцю за бесіду і його увагу.

16. Постарайтеся бути упевненим в безумовній корисності досвіду, що набули при підготовці до співбесід або під час інтерв'ю. Слід ретельно проаналізувати свою поведінку і зробити правильні висновки. Якщо вам відмовили, то постарайтеся з'ясувати причину відмови, щоб внести відповідні корективи при підготовці до нових співбесід. Дуже важливо знати, що ви зробили все, що було у ваших силах і під час підготовки, і в процесі співбесіди. Свідомість цього сприяє спокійнішому і впевненішому настрою, що забезпечить успіху в подальшому.

Каверзні питання на співбесіді

Якщо рекрутер на співбесіді ставить вам каверзні питання, то це зовсім не від бажання зробити капость або прагнення збити вас із думки. Це — всього лише спосіб краще зрозуміти особливості вашої особистості, спосіб вашого мислення, а заодно й визначити, чи легко ви зорієнтуєтесь у складній, незнайомій ситуації. Є кілька типів «каверзних» питань, до відповідей на які краще приготуватися заздалегідь.

1. Про захист конфіденційних даних
2. Задачки на кмітливість
3. Розкажіть про найважчу робочу ситуацію, або про найбільшу помилку?
4. Яким вашим проектом ви пишаєтесь більше за все?
5. Уявіть собі ситуацію...
6. Розкажіть про нашу компанію
7. Чому ви звільнилися з останнього місця роботи?

З багатьох питань Вам не доведеться кожного разу готуватися до співбесіди заново. Але все ж таки до кожного нового працедавця потрібно підходити з урахуванням його специфіки. Щоб ці особливості не упустити, необхідно згаяти час і прикласти зусилля на підготовку до співбесіди. Проте пам'ятаєте, що, перш за все, працедавець зацікавлений в кваліфікованих фахівцях, професіоналах. Постарайтеся продемонструвати це впродовж всієї бесіди.

Список використаних джерел

1. Дахно І. І. Ділова кар'єра: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 528 с.
2. Мурадова А. Фриланс. Когда сам себе начальник / Издательство: Альпина Паблицер, Серия: Эко. – 2007. – 96 с.
3. Готуємося до співбесіди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studymarketing.in.ua/students/career/interview.html>

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ: МЕТОДИ ОЦІНКИ ТА ОБРАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Ковтюк Олексій Володимирович,

студент 3 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Ерфан В.Й.,

кандидат економічних наук,

*доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Інвестиційний проект полягає в обґрунтуванні економічної доцільності, обсягу, термінів здійснення інвестицій і містить проектно-кошторисну документацію і затверджених стандартів, а також бізнес-план.

Ефективність інвестиційного проекту відображає відповідність проекту цілям та інтересам його учасників. Оцінка ефективності інвестиційного проекту відповідно до офіційно діючих методичних рекомендацій має ґрунтуватися на певних принципах [1-2].

У схемі оцінки інвестиційного проекту виділяють два етапи:

• ефективність реалізації проекту в цілому, де оцінюється привабливість для інвесторів вкладень капіталу в інвестиційний проект. На даному етапі проходять такі стадії:

- оцінка суспільної значущості проекту;
- оцінка комерційної ефективності проекту;
- оцінка суспільної ефективності проекту;

• фінансова реалізованість проекту відповідно до схеми його фінансування. На цьому етапі виділяють такі стадії:

- перевірка фінансової реалізованості проекту;
- оцінка комерційної ефективності для кожного учасника проекту;
- уточнення схеми фінансування і визначення доцільності участі в проекті [3].

До найважливіших принципів оцінки ефективності реальних інвестиційних проектів належать:

- розгляд і аналіз проекту протягом усього життєвого циклу (від проведення доінвестиційного дослідження до припинення проекту);

- моделювання грошових потоків (включає всі пов'язані зі здійсненням проекту витрати і надходження за розрахунковий період);

- зіставлення умов порівняння різних проектів;
- принцип позитивності і максимуму ефекту (при порівнянні
- перевага альтернативних інвестиційних проектів віддається проекту з найбільшим економічним ефектом);

- урахування чинника часу (повинні враховуватися динамічність, розриви в часі (лаги), нерівномірність різночасових витрат або результатів);

- урахування тільки майбутніх витрат і надходжень (при розрахунку показників ефективності необхідно враховувати тільки майбутні витрати і надходження в ході реалізації проекту, включаючи витрати, пов'язані із залученням раніше створених основних засобів, а також можливі майбутні втрати, викликані реалізацією проекту);

- порівняння "з проектом" і "без проекту" (порівняння необхідно проводити не в ситуації "до або після проекту", а в запропонованому варіанті);

- урахування всіх найбільш істотних наслідків проекту (економічних, екологічних, соціальних та ін.); багатоетапність оцінки (на стадії техніко-економічного обґрунтування проекту, вибору схеми фінансування, моніторингу тощо);

- врахування при розробці проекту факторів інфляції і ризику;

- урахування потреби в оборотному капіталі для утворюваного підприємства [4].

Розглянуті принципи використовуються інвесторами на всіх стадіях реалізації інвестиційних проектів - доінвестиційній, інвестиційній та експлуатаційній.

Список використаних джерел

1. Бандурин А.В. Деятельность корпораций / А.В. Бандурин. – М. : Буквица, 1999. – 600 с.
2. Бандурин А.В. Финансовая стратегия корпорации / А.В. Бандурин, В.А. Гуржиев, Р.З. Нургалиев. – М.: АО «Алмаз», 2000. – 89 с.
3. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / И.А. Бланк. – К.: МП ИТЕМ Лтд: Юнайтед Лондон Трейд Лимитед, 1995. – 447 с.
4. Валірунова Л.С. Інвестування: [підручник для ВУЗів] / Л.С. Валірунова, О.Б. Казакова. – М. : Волтерс Клівер, 2010. – 448 с.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ПЛАТЕЖУ В МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКАХ

Ком'яті Клавдія Василівна,

студентка 3 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Ерфан В.Й.,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

При виборі умов платежу враховуються такі фактори: характер товару (сировина, обладнання, послуги, ноу-хау тощо); кон'юнктура ринку відповідного товару (сприятлива чи ні); торгові звичаї (кредит, готівка тощо); наявність міжурядових платіжних угод; норми національного валютного контролю країн-контрагентів; одноманітні правила щодо застосування форм розрахунків (інкасо, акредитив), що склалися у банківській практиці.

Ключові слова: вексель, розрахунковий чек, реквізити, банківський переказ.

Під час переговорів сторони (експортер та імпортер), разом із такими умовами зовнішньоторговельного контракту, як предмет контракту та найменування сторін, якість і кількість об'єкта торгівлі, базисні умови поставки, ціна (в т.ч. валюта ціни), санкції і рекламації (штрафи і претензії), обов'язково визначають умови платежу. Від вибору способу, засобу, форми платежу залежить швидкість розрахунків, гарантія отримання експортером ціни контракту і витрати на проведення платежу.

Засобами платежу у міжнародних розрахунках є платіж векселями, чеками, пластиковими картками та банківські перекази.

У системі міжнародних розрахунків одним з головних інструментів є **вексель**.

Для розрахунків за зовнішньоекономічними угодами широко використовуються векселі, які бувають простими (соло вексель) та переказними (тратта).

Більше поширені переказні векселі, які являють собою безумовну пропозицію трасанта (кредитора), адресовану трасату (боржнику), сплатити третій особі (ремітенту) в установленій термін зазначену у векселі суму. Переказний вексель може бути виписаний з пропозицією сплатити зазначену в ньому суму на користь самого трасанта, який стає і ремітентом.

Простий вексель виставляється боржником (векселедавцем) і є зобов'язанням сплатити кредитору певну грошову суму в обумовленому місці у зазначений термін.

Форма та реквізити чека визначаються нормами національного та міжнародного права. Міжнародне вексельне право базується на Женевських вексельних конвенціях, законодавстві країн англо-американського права та законодавстві країн, чие вексельне право не належить до зазначених систем. У міжнародних розрахунках необхідно враховувати розбіжності, що мають місце у вексельному законодавстві різних країн. В угодах слід передбачати, яким з чинних нормативних актів регулюватимуться фінансові відносини, що виникають упродовж виконання зовнішньоекономічної угоди. Векселі можуть використовуватись як самостійна форма розрахунку або як платіжний інструмент в інших формах розрахунку (інкасо, акредитив, відкритий рахунок).

У торговельних і неторговельних розрахунках широко використовуються **чеки**. Чеки застосовуються як самостійний засіб платежу, а також у поєднанні з іншими формами міжнародних розрахунків.

ТЕНДЕНЦІ ТА КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ФІРМИ У XXI СТОЛІТТІ

Кривогубець Дмитро Ігорович,
студент 3 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Ерфан В.Й.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У науковому дослідженні розглянуто становлення фінансового менеджменту як науки та механізм утворення концепції вартісно-орієнтованого управління фінансами.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, вартість, концепція вартісно-орієнтованого управління фінансами

Фінансовий менеджмент як наука і навчальна дисципліна почав формуватися наприкінці 90-х років XIX ст. В історії його розвитку можна виокремити кілька етапів:

1. Кінець 90-х років XIX ст.-30-ті роки XX ст. На цьому етапі головними проблемами, які намагалися розв'язати за допомогою фінансового менеджменту, були розширення фірм шляхом створення відкритих акціонерних товариств із залученням додаткового капіталу за допомогою емісії цінних паперів і правові аспекти злиття та подібнення компаній.

2. 30-40-ві роки XX ст. Характерною ознакою цього періоду стала депресія, яка охопила економіку США та інших країн Заходу. Численні банкрутства змусили підприємців шукати способів зберегти капітал і платоспроможність фірми, мінімізувати втрати тощо.

3. 40-60-ті роки XX ст. У той час відбувся вихід із депресії і початок швидкого економічного зростання. Головну увагу у фінансовому менеджменті приділяли покращенню управління активами, підвищенню рентабельності підприємств. Через впровадження методів фінансового аналізу, економіко-математичного моделювання і розширення застосування комп'ютерної техніки було якісно підвищено рівень фінансового планування і прогнозування, управління запасами тощо.

4. 60-70-ті роки XX ст. Це був період пошуку джерел поповнення капіталу та оптимізації його структури, тому основними напрямками у розвитку теорії фінансового менеджменту стали створення теорії портфеля цінних паперів та оптимізація методів фінансування.

5. 70-90-ті роки XX ст. Масштаби фінансового аналізу були розширені з урахуванням інфляції та її наслідків у прийнятті ділових рішень. Значно зменшився вплив держави на фінансово-кредитні установи, що сприяло утворенню великих фінансових корпорацій, діяльність яких спрямовано на обслуговування галузей економіки. Значущість світових фінансових ринків зростає.

6. Кінець XX ст. - початок XXI ст. Посилилася роль фінансового менеджменту як системи знань і вмінь щодо вибору управлінських рішень, спрямованих на зростання вартості бізнесу. Знання з фінансового менеджменту стали затребувані не лише фінансистами, а й керівниками служб маркетингу, виробничих підрозділів тощо. Основну увагу менеджери приділяють пошуку способів ефективного використання обмежених фінансових ресурсів та інвестуванню коштів у найменш ризиковані високоприбуткові проекти, зосереджуючись на оптимізації структури капіталу і впровадженні виваженої розподільчої політики [1].

Розвиток фінансового менеджменту як науки утворив концепцію вартісно-орієнтованого управління фінансами підприємства. Вітчизняні підприємства під впливом сучасних тенденцій розвитку інтегруються в світове економічне середовище, розширюють

ринки збуту продукції та конкурують з іноземними виробниками. За таких умов відбувається трансформація концепції управління фінансами, суттєво змінюється стратегічна мета та критерії ефективного розвитку підприємств.

У теорії і практиці управління в ринкових умовах господарювання широкого визнання набула концепція управління вартістю (Value Based Management). Основоположні засади концепції передбачають управління ключовими факторами вартості, визначення залежності між факторами та ринковою вартістю підприємства. У найзагальнішому сприйнятті зміст концепції управління з позиції вартості підприємства являє собою стратегічний напрям розвитку, спрямований на зростання ринкової капіталізації об'єкта управління, з урахуванням диспозиції, що таке зростання дає змогу акціонерам отримувати найреальніший, порівняно з іншими факторами, курсовий грошовий дохід від перепродажу належних їм акцій або курсовий негрошовий дохід, який виражається у збільшенні вартості їхнього власного (акціонерного) капіталу (чистих активів), тобто підвищення ринкової ціни акцій у динаміці. З економічної точки зору вартість це - уречевлена в товарах та послугах суспільно необхідна праця та економічні відносини між суб'єктами господарської діяльності, що пов'язані з такою працею, з суспільним поділом праці й обміном товарами та послугами.

Оскільки, підприємство виступає унікальним товаром з притаманними лише йому властивостями, доречним є з'ясування терміну "вартість підприємства" в правовому полі. Згідно з Національним стандартом "Загальні засади оцінки майна і майнових прав", вартість визначається як еквівалент цінності об'єкта оцінки, виражений у ймовірній сумі грошей. У вищезазначеному стандарті ринкова вартість це - вартість, за яку можливе відчуження об'єкта оцінки на ринку подібного майна на дату оцінки за угодою, укладеною між покупцем та продавцем, після проведення відповідного маркетингу за умови, що кожна із сторін діяла із знанням справи, розсудливо і без примусу.

Процес управління фінансами підприємств має включати комплекс послідовних дій і конкретних заходів, зокрема: розробка стратегії управління фінансами, забезпечення інформаційної бази та внутрішнього обміну даними, визначення вартості підприємства на основі обґрунтованих критеріїв, з'ясування впливу ключових факторів на показник вартості підприємства та застосування контролюючих заходів щодо реалізації даної стратегії.

Першочерговим завданням ефективного управління є визначення його мети. Формування мети відображає повну, комплексну характеристику процесу управління фінансами, спрямовану на досягнення кінцевого результату. В контексті даного алгоритму мета управління полягає у збільшенні вартості підприємства та забезпеченні зростання доходів власників і акціонерів.

В практиці діяльності підприємств має місце складна взаємодія і вплив змінних факторів зовнішнього середовища на підприємство.

Не менш важливими є фактори внутрішнього впливу на підприємство, що включають аналіз якості внутрішніх процесів, внутрішніх можливостей та оцінку конкурентного середовища. Для аналізу цих факторів використовують PEST - аналіз, SWOT - аналіз та організаційну діагностику.

Для відображення цілей управління підприємством на основі його вартості слід використати комплексний підхід, тобто створити систему цілей, яка б відображала потреби підприємства з точки зору внутрішнього середовища, зокрема забезпечення інтересів акціонерів.

Важливою складовою ефективного управління на основі вартості виступає стратегічне планування як систематизований, формалізований процес спрямований на розробку стратегії та оформлений у вигляді стратегічних планових документів різного типу, що затверджуються вищими органами управління підприємством [2 с. 90-91].

Список використаних джерел

1. Становлення фінансового менеджменту [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pidruchniki.com/1795062352106/finansni/stanovlennya_finansovogo_menedzhmentu
2. Фінансовий менеджмент: підручник [В.П. Мартиненко, Н.І. Климаш, К.В. Багацька, І.В. Дем'яненко та ін.] / за заг. ред. Т.А. Говорушко. – Львів «Магнолія 2006», 2014. – 344с.

ГЛОБАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Крупчинський Андрій Іванович,

студент 2 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Дюгованець О.М.,

кандидат економічних наук, доцент,

*доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Необхідність пошуку шляхів розв'язання глобальних проблем людства породжена тими реальними загрозами, які виникли перед світовим співтовариством, їх небезпечний характер для подальшого існування людства та пошук шляхів розв'язання нашою на два висновки.

Якщо наявні нині тенденції розвитку глобальних проблем збережуться і надалі, то вже упродовж цього століття людство наблизиться до меж свого економічного зростання. Наслідком останнього буде значне зниження як чисельності населення Землі, так і виробництва матеріальних благ та надання послуг. З іншого боку, світове господарство та міжнародні економічні відносини набули такого характеру, що є можливість змінити нинішні тенденції економічного зростання, стабілізувати економічний та екологічний стан людства і підтримати його в майбутньому. Глобальну рівновагу людство може свідомо спроектувати так, щоб мінімізувати негативні наслідки свого існування на Землі. У зв'язку з цим слід окреслити основні шляхи розв'язання глобальних проблем.

1. РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ

Шляхи розв'язання таких глобальних проблем першої групи, як екологічна, паливно-енергетична та сировинна пов'язуються зі швидким розвитком і використанням основних видів відновлюваної енергії (сонячна, вітрова, океанічна та гідроенергія річок); структурними змінами у використанні існуючих невідновлюваних видів енергії: зростання частки вугілля в енергобалансі національних економік та зменшення газу і нафти, адже запасів останніх на планеті значна менше, а їх цінність для хімічної промисловості набагато більша.

Глобальний характер проблем економіки матеріальних та енергетичних ресурсів потребує реалізації різноманітних заходів як на національному, так і на міжнародному рівнях. Найбільш суттєвими серед них є обмін інформацією, науково-технічне співробітництво, розвиток обміну новими енерго- і матеріалозберігаючими технікою та технологіями. Це позитивно вплинуло б на використання енергії і сировини. В цьому ж напрямку вплинуло б на розв'язання сировинної та енергетичної проблеми усунення тих причин, які їх породжують. Серед них слід виокремити такі:

- забезпечення національних економік паливом і сировиною здійснюється в основному через їх експорт;
- відбувається постійне порушення зовнішньоекономічних сировинних зв'язків, що являє собою основну суперечність сировинної проблеми;
- нестійкість попиту і пропозиції, наявність періодів надлишку і дефіциту сировини, стрибкоподібне коливання світових цін;
- суперечності між країнами щодо експорту та імпорту сировини. Сировинна та енергетична проблеми є надто гострими для України [1].

Насамперед це стосується постачання нафти, газу, вугілля, деревини, кольорових металів тощо. З іншого боку, українське виробництво є надто енерго- і матеріаломістким.

Так, на 1 дол. ВВП в Україні споживається електроенергії в чотири рази, а металу в два рази більше, ніж у середньому в західноєвропейських країнах.

2. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Серед інших шляхів розв'язання цих проблем доцільними є розробка усіма країнами світу сукупності конкретних заходів дотримання екологічних стандартів. Йдеться про стандарти чистоти повітря, водних басейнів, раціонального споживання енергії, підвищення ефективності енергетичних систем; необхідне також вивчення запасів усіх ресурсів у країнах світу з використанням найновітніших досягнень НТР; розширення у країнах, що розвиваються, власного сировинно-переробного виробництва [2]; припинення вирубування лісів, особливо тропічних, забезпечення раціонального лісокористування; формування екологічного світогляду, що створило б можливості для розгляду всіх економічних, політичних, юридичних, соціальних, ідеологічних, національних, регіональних, кадрових питань як у межах окремих країн світу, так і на міжнародному рівні з позицій розв'язання екологічних проблем людства, надання проблемам екологічного характеру, пріоритету над іншими. Позитивний вплив на розв'язання екологічних проблем мала б комплексна розробка законодавства про охорону довкілля, в т. ч. про відходи, проведення науково-дослідних робіт у цій сфері, поширення передового досвіду щодо збереження природного середовища, а також підписання договорів та угод, спрямованих на розв'язання цих проблем. Певні кроки в цьому напрямі вже зроблено. Країни-члени ООН підписали ряд договорів та угод, котрі можуть і повинні створити основу для довгострокових глобальних рішень. Три договори стали результатом так званої "Екологічної конференції в Ріо" - з питань зміни клімату, збереження біорізноманіття та опустелювання [5].

3. ЗРОСТАННЯ ОБСЯГІВ РЕСУРСІВ, ЩО ВІДВОЛІКАЮТЬСЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПОТРЕБИ

Тенденція до зростання обсягів ресурсів, що відволікаються на військові потреби, яка веде до загострення економічних і соціальних проблем у багатьох країнах, їх негативного впливу на розвиток цивільного виробництва і рівня життя народів, потребує пошуку шляхів зменшення військових витрат, насамперед у країнах, де мешкає майже 80 відсотків населення планети. Серед них - демілітаризація економіки країн світу, тобто роззброєння і ліквідація військових галузей виробництва. Через те, що мілітаризовані галузі становлять воєнно-промисловий комплекс національної економіки, то демілітаризація ВПК - це конверсія його підприємств. Вона передбачає зміну пропорцій розподілу фінансових, трудових і матеріальних ресурсів між цивільною і військовою сферами, перехід у процесі роззброєння військового виробництва та інших видів військової діяльності на продукування товарів і надання послуг для задоволення потреб населення.

В економічно розвинених країнах активно триває процес конверсії ВПК, на яку покладались великі надії у зв'язку з вивільненням значної кількості виробничих потужностей, матеріальних ресурсів та робочої сили. Насправді конверсія виявилася справою, яка потребує значних витрат як в економічному аспекті (переоснащення складного і специфічного обладнання), так і в соціальному (масове скорочення працівників оборонних галузей і чисельності збройних сил). Оцінки експертів свідчать, що початкові витрати на конверсію перевищують витрати на гонку озброєнь. За таких умов народам усіх країн необхідно спільно і організовано здійснити ядерне роззброєння, суттєво зменшити військові витрати, подолати міжнаціональні та внутрішньо-національні воєнні конфлікти.

Наявність суперечностей між країнами світового співробітництва, що породжує регіональні і міжрегіональні конфлікти із застосуванням зброї, ставить перед людством завдання, яке має доленосне значення: подолати політичні і воєнно-політичні суперечності й конфлікти заради успішного вирішення глобальних проблем з метою збереження миру на планеті. Одним із засобів вирішення останніх є формування і засвоєння засад нового політичного мислення у відносинах між країнами світу.

-
- об'єднання зусиль усіх країн світу для розв'язання глобальних проблем;
  - збільшення витрат держав світового співтовариства на подолання насамперед екологічної кризи;
  - створення за рахунок країн, які заподіяли найбільшої шкоди планеті, своєрідного фонду екологічної безпеки з метою ліквідації найзагрозливіших для довкілля джерел небезпеки;
  - посилення відповідальності країн світового співтовариства за збереження природи;
  - стимулювання виробництва таких зразків транспортних засобів, техніки, які б не завдавали шкоди довкіллю, забезпечували економію всіх паливно-енергетичних ресурсів.

Складність розв'язання глобальних проблем сучасності не означає, що світова спільнота не усвідомлює згубної небезпеки їх ігнорування, потреби комплексного міждержавного підходу до їх вирішення.

СЛУХАННЯ У ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Мельник Олена Володимирівна,
студентки 1 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Дюгованець О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Стаття висвітлює важливість умінь слухати при неформальному спілкуванні. Доводить, що слухання – це активний процес, один з видів вміння спілкуватися.

Ключові слова: нерефлексивне слухання, рефлексивне слухання.

Слухання в процесі спілкування. Слухання є однією з основних ланок процесу спілкування. Від його ефективності залежить ефективність спілкування. Воно ефективне тоді, коли йде безперервне оцінювання сказаного співрозмовником і вами. Необхідно вміти також "слухати" самого себе.

Будь-яка ділова розмова повинна викликати в учасників зацікавлення. Інтерес — це емоційний прояв пізнавальних потреб особистості. Він викликає увагу, активне мислення. Якщо вам вдається втримати інтерес співбесідника до розмови, до даної теми, то його мимовільна увага поступово перейде в післядовільну. При цьому необхідно пам'ятати, що в діалозі, при безпосередньому слуховому сприйнятті співрозмовника, зменшується значення слів, збільшується роль ситуації, міміки, тестів, інтонації, саме тому мова, що звучить, є простішою, доступнішою.

Але існують норми зовнішнього прояву почуттів у діловому спілкуванні. Стриманість в інтонаціях, силі голосу, у міміці та жестах впливає на співрозмовника сильніше, ніж нестримані оклики, гучний голос, надмірна жестикуляція.

Слухання як активний процес. "Чути" — фізично сприймати звук (на звичні звуки людина навіть не реагує: постійний шум машин для жителя міста чи природні звуки для сільського жителя).

"Слухати" — сприймати звуки певного змісту, включає в себе вольовий акт і вищі розумові процеси.

Людина швидко звикає до шуму. Але шум спричинює стрес, що впливає на діяльність, зокрема, розумову. У шумних умовах ми думаємо і приймаємо рішення повільніше, робимо більше помилок.

Слухання — це активний процес, який стає можливим у результаті різної швидкості усного мовлення і розумової діяльності слухача. Зазвичай люди говорять зі швидкістю 125 слів за хвилину, а людина може сприймати мову зі швидкістю до 400 слів за хвилину. Така різниця між швидкістю мови і можливостями розумової діяльності може стати причиною неувagi, особливо коли говорять повільно чи нецікаво. Щоб почути, вислухати, необхідно заплатити увагою.

Зовнішнім несвідомим проявом уважного слухання є відповідна поза: повернутися обличчям до того, хто говорить, і встановити з ним візуальний контакт. Слухати і сприймати означає не відволікатися, підтримувати постійну увагу, постійний візуальний контакт і використовувати позу як засіб спілкування. Поза може висловлювати не тільки бажання, а й небажання слухати і спілкуватися. Якщо співрозмовник трішки нахилився вперед і схвально дивиться на вас, цим він говорить: "Я весь — увага". Якщо ж він недбало розвалився в кріслі, то він явно не зацікавлений у спілкуванні. Схрещені на грудях руки означають, як правило,

оборону, тобто небажання спілкуватися на цю тему. Якщо співрозмовник малорухливий, до того ж ще й не дивиться на того, з ким говорить, то швидше за все, він уже давно думає про інше.

Стиль слухання визначається також службовим становищем. Зазвичай уважніше слухають тих, хто займає вищу посаду. Стиль слухання визначається тим, хто наш співрозмовник: чоловік чи жінка. Чоловічий стиль характеризується увагою до змісту розмови. Саме слухання триває приблизно не більше 20 секунд. Зрозумівши, про що йде мова, такі слухачі починають продумувати свої критичні зауваження або перебивають співрозмовника. Жіночий стиль характеризується великою увагою до емоцій і почуттів співрозмовника, до самого процесу спілкування, а не до змісту розмови. Жінки більш тонко відчують співрозмовника, сприймають його як особистість, набагато рідше перебивають.

Обидва стилі слухання мають свої переваги і недоліки. Чоловічий стиль може викликати у партнера дискомфорт, жіночий стиль в окремих випадках може бути малоефективний.

Нерефлексивне слухання. Суть нерефлексивного слухання — в умінні уважно мовчати, не втручаючись у мову співбесідника своїми зауваженнями. Нейтральні, по суті малозначимі фрази ("Так!", "Як це?", "Розумію вас...", "Що?") є тими "мінімальними" і найпростішими відповідями, які дозволяють змістовно продовжити бесіду, співрозмовник запрошує до вільної невимушеної розмови.

Часто, враховуючи позу чи вираз обличчя, використовують так звані "буферні" фрази: "У вас вигляд щасливої людини", "Вас щось хвилює?", "Розумію", "Щось трапилось?", "Приємно це чути".

Дослідження засвідчили, що проста нейтральна репліка підбадьорює співрозмовника і викликає в нього бажання продовжити розмову.

Нерефлексивне слухання помилково розуміється тим, хто говорить, як згода слухати. Небезпечність слухання в тому, що люди неправильно розуміють нашу симпатію як співчуття, а розуміння як згоду. Результатом цього може стати ще більше непорозуміння та обурення.

Рефлексивне слухання. Рефлексивне слухання - вид слухання, коли на першому плані виступає віддзеркалення інформації. До нього відносяться постійні уточнення тієї інформації, яку хоче донести співрозмовник, шляхом постановки уточнювальних питань.

Рефлексивне слухання нерідко називають активним, бо у ньому активніше використовується словесна форма.

Рефлексивне слухання незамінне у конфліктних ситуаціях, коли співрозмовник поводить себе агресивно або демонструє свою перевагу. Це дуже дієвий засіб заспокоїтися, якщо виникає бажання розвинути конфлікт, що розпочався. Воно може застосовуватися у всіх випадках, коли дитина засмучена, скривджена, зазнала поразки, коли їй боляче, соромно. У таких випадках важливо дати їй зрозуміти, що Ви відчуваєте її переживання. "Озвучування" відчуттів дитини допомагає зняти конфлікт або напругу.

Перефразування (луна-техніка). Сутність прийому: повернути співрозмовникові його вислови (одну або декілька фраз), сформулювавши їх своїми словами. Почати можна так: "Як я Вас зрозумів.", "На Вашу думку, .", "Інакше кажучи, Ви вважаєте." Головна мета "луна-техніки" - уточнення інформації. Для перефразовування обираються найістотніші моменти повідомлення.

Ситуації, в яких доцільно слухати рефлексивно:

- важливі ситуації особистісного життя;
- важливі професійно орієнтовані ситуації;
- ситуації, у яких потрібно оцінити іншу людину (її знання, вміння, поведінку тощо).

Висновок. Уміння слухати особливо важливо при неформальному спілкуванні, коли люди висловлюють свої справжні почуття і ставлення до співрозмовника або предмету розмови. Це можна побачити в спілкуванні «знизу вгору» в ділових і професійних колах.

Керівництво має численні канали для передачі інформації «зверху вниз», проте засоби передачі інформації «знизу вгору» нечисленні, звичайно це передача усної інформації по ланцюжку людей. Інформація йде від людини до людини, поки вона в кінцевому результаті не досягає вищого рівня вже в уривчастому і спотвореному вигляді.

Невміння слухати - основна причина неефективного спілкування, саме воно призводить до непорозумінь, помилок і проблем. При, здається, простоті (деякі думають, що слухати - значить просто мовчати) слухання - складний процес, що вимагає значних психологічних енерговитрат, визначених навичок та загальної комунікативної культури.

Список використаних джерел

1. Психологія та етика ділового спілкування: Підручник для вузів / Під ред. проф. В.Н. Лаврієнко. – 3-е изд., Перероб. і доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000.
2. Економічна психологія в системі ринкових відносин / Під ред. Потьомкіна В.К. – СПб.: ІСЕПРАН, 1999.
3. Екман П. «Психологія брехні». – Київ.: Логос, 2009.
4. Практична психологія для менеджерів. – М., 1999.
5. Карпов А.В. «Психологія менеджменту». – М.: Гардарика, 2008.

ОФШОРНІ ЗОНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВТЕЧІ ВІД ПОДАТКІВ

Мицик Данієлла Павлівна,

студентка 3 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Ерфан В.Й.,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У результаті дослідження розглянуті проблеми офшорних зон у сучасному світі. Актуальність дослідження підтверджується існуванням офшорів, за допомогою яких одна країна збагачується за рахунок коштів іншої, що похищує рівновагу міжнародної економіки. Також офшорні зони одним з інструментів втечі від податків.

Ключові слова: офшорні зони, офшорні компанії, оподаткування, конфіденційність, прибуток, капітал.

Використання офшорів – один із самих відомих і ефективних методів втечі від податків. Відповідно до розрахунків експертів близько 60% всього світового капіталу зосереджено в офшорних зонах.

Вивченню функціонування офшорних зон та офшорного бізнесу присвячені роботи багатьох вчених, а саме: О.В., Москаленка Н.В., Натюшина О.К., Шуліка О.О., Батрименка В.В., Каховича О.О., Кмітя В.М., Крикуненка К.В. та інших.

Офшорна зона (від англ. Offshore – поза берегом) – територія держави або її частина, в межах якої для компаній-нерезидентів діє особливий пільговий режим реєстрації, ліцензування та оподаткування, як правило, за умови, що їх підприємницька діяльність здійснюється поза меж цієї держави. Для позначення офшорних зон в різних країнах використовуються також терміни «податковий притулок», «податкова гавань» (англ. «Tax haven») або «податковий рай» [1, с.87].

До основних переваг офшорів можна віднести:

- відсутність обов'язкової сплати податків;
- пільги при реєстрації;
- конфіденційність про власників і акціонерів;
- відсутність необхідності подання інформації в органи державної влади про свою діяльність і прибуток.

Ще 15 років тому вільні економічні зони широко застосовувались у всіх сферах бізнесу. В наш час відбулося посилення контролю над діяльністю компаній, але офшорний бізнес і на далі присутній у міжнародній економіці, адже це самий вигідний та швидкий спосіб виведення грошових коштів за кордон. Але це не єдина вигода від офшорів. Вся справа у відсутності єдиної системи оподаткування в різних державах. Ось і виходить, що одна країна втрачає мільйони доларів із-за високих податкових ставок, а інша за рахунок цього збагачується.

В Україні складні умови здійснення підприємницької діяльності спонукають підприємців до пошуку засобів мінімізації податків. Для цього використовують світовий досвід, щодо створення офшорних компаній.

Господарський суд чи органи прокуратури не можуть кваліфікувати переказ грошей в офшорну зону як приховування або заниження прибутку. Створення компаній в офшорних зонах законодавством не заборонено, а прибуток з'являється у суб'єктів господарювання інших країн [2, с.103].

Всі офшорні зони поділяються на:

- класичні офшори (з нульовим оподаткуванням);
- зони з низьким оподаткуванням;
- офшори з територіальним способом оподаткування;
- офшори, де від податків звільнюються окремі види діяльності;
- зони, де від сплати податків звільняється діяльність окремих юридичних осіб [3, с.145].

Класична офшорна зона – це територія, де компанія платить щорічне мито, а за її діяльність не стягується ніяких податків. Крім того, вона не підлягає аудиту. До них належать такі країни:

- Беліз;
- Віргінські острови (Британія);
- Гренадіни;
- Домініка;
- Кайманові острови;
- Невіс;
- Панама;
- Сейшельські острови;
- Сент-Вінсент і ін.

Офшорні економічні зони з територіальним оподаткуванням надають компаніям можливість сплати податку лише від прибутку, отриманого з джерел, розташованих на території їх юрисдикції. Це дає можливість залучати додаткові інвестиції і істотно спрощує процес експорту. До таких зон відносяться:

- Алжир;
- Бразилія;
- Болівія;
- Гон-Конг;
- Гватемала;
- Кувейт;
- Коста-Ріка;
- Малайзія;
- Монако;
- Марокко;
- Нікарагуа;
- ОАЕ;
- Сінгапур;
- Парагвай;
- Уругвай та ін..

Офшорні зони з низьким оподаткуванням, характеризуються зниженням податків з метою стимулювання розвитку власної економіки та залучення іноземних інвестицій. До цих юрисдикцій належать:

- Лабуан;
- Ірландія;
- Швейцарія;
- Естонія;
- Чорногорія та ін..

В офшорні зонах з оподаткуванням окремих видів діяльності від сплати податків звільнюються не всі, а лише деякі компанії, що займаються певним видом бізнесу. До них відносяться:

- Болгарія;
- Угорщина;
- Данія;
- Литва;

- Латвія;
- Норвегія;
- Словаччина;
- Польща;
- Швейцарія та ін..

Офшорні зони, де від оподаткування звільнені деякі юридичні обличчя на власний розсуд можуть звільняти від податків лише окремо взятих юридичних осіб. Найвідомішою такою офшорною зоною є Кіпр [4].

За даними міжнародної організації Tax Justice Network (TJN) в 2013 році без податків в 80 офшорних юрисдикцій було інвестовано і виведено капіталів від \$ 21 трлн. до \$ 32 трлн. без урахування оформленої дорогої нерухомості, що становить 30 - 45% світового ВВП (\$ 70 трлн.) Мінімальна оцінка еквівалентна сумарним ВВП США і Японії. За період 1970 - 2010 рр. з Китаю виведено \$ 1,2 трлн., далі йдуть Росія (\$ 800 млрд.), Південна Корея (\$ 779 млрд.), Бразилія (\$ 520 млрд.), Кувейт (\$ 496 млрд.), Мексика (\$ 417 млрд.) [5].

Реальною протидією процесам втечі від податків, у тому числі і шляхом використання офшорних компаній може стати лише комплексна, узгоджена з іншими країнами та міжнародними організаціями, система політичних, правових, економічних, організаційних, технічних заходів.

На мою думку, шляхами вирішення проблеми офшорних зон є:

- створення ефективної та адекватної нормативно-правової української бази, щодо функціонування офшорних зон;
- посилення контроль над діяльністю компаній;
- удосконалення податкової системи України, що створило б сприятливий клімат для ведення бізнесу і не провокувало б реєстрацію офшорів;
- посилення співпраці з міжнародними організаціями для гармонізації національного законодавства з міжнародно-правовими актами;
- забезпечення легалізації «тіньових» інвестиційних потоків за допомогою регуляторних процесів.

Отже, існує необхідність протидіяти використанню офшорного бізнесу для ухилення від податків, щоб підвищити економічний рівень України. Це актуальна проблема для всіх країн.

Список використаних джерел

1. Бозуленко О. Роль офшорної фінансової діяльності у світовій фінансовій системі // Економіст. – 2008. – №1. – С.153.
2. Крикуненко К.В. Глобалізація фінансового капіталу та роль офшорних зон у міжнародному русі капіталу / К.В. Крикуненко // Вісник донецького Національного університету. Серія: Економіка і право. – 2009. – Вип.1. – С.448.
3. Кміть В.М. Офшорні зони як інструмент міжнародної податкової конкуренції / В.М. Кміть, Л.П. Ткачик // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби. – 2009. - №1. – С.157.
4. Про перелік офшорних зон: Розпорядження Кабінету міністрів України від 23 лютого 2011 року № 143-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.rada.gov.ua.
5. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.taxjustice.net/>

ВАЛЮТНІ БІРЖІ В СТРУКТУРІ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Мицяк Наталія Іванівна,
студентка 3 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Ерфан В.Й.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У науковій роботі викладено сутність міжнародного валютно-фінансового ринку, а також поняття та роль валютних бірж як складової частини фінансового ринку. Дано характеристику основних функцій валютної біржі, мета її діяльності та перелік операцій, які вона здійснює. У роботі наведено центри розміщення валютних бірж у країнах Західної Європи та США.

Ключові слова: фінансовий ринок, валютна біржа, валютний курс, конвертованість валюти.

Міжнародний фінансовий ринок виник на основі інтеграційних процесів між національними фінансовими ринками. Інтеграція ринків окремих країн розпочалася в середині 60-х років 20-го сторіччя.

Фінансовий ринок – сукупність економічних відносин з приводу перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів між населенням, суб'єктами господарювання та державою через систему фінансових інститутів на основі взаємодії попиту і пропозицій.

Головне призначення міжнародного фінансового ринку полягає в забезпеченні перерозподілу між країнами акумульованих вільних фінансових ресурсів для сталого економічного розвитку світового господарства і одержання від цих операцій певного доходу [1, с.121].

В нинішній час міжнародний фінансовий ринок є глобальною системою акумулювання вільних фінансових ресурсів та надання їх позичальникам із різних країн на принципах ринкової конкуренції.

Сучасний процес глобалізації національних фінансових ринків розвивається в умовах формування таких великих інституційних інвесторів як пенсійні й страхові фонди, інвестиційні компанії, взаємні фонди та ін.

Міжнародний фінансовий ринок поділяється на централізований та децентралізований. Централізований фінансовий ринок представлений валютними біржами. Його також називають біржовим ринком. На децентралізованому або позабіржовому світовому ринку торгівля повністю децентралізована і здійснюється переважно через дилінгові системи, міжнародні телекомунікаційні системи, телефоном [2, с.54].

Валютна біржа – це елемент інфраструктури валютного ринку, чия діяльність полягає в наданні послуг з організації та проведення торгів, в ході яких їх учасники укладають угоди з іноземною валютою

На валютній біржі здійснюється вільна купівля продаж національних валют виходячи з курсового співвідношення між ними (котирування), що складається на ринку під впливом попиту та пропозиції.

Котирування на валютних біржах залежить від купівельної спроможності обмінюваних валют, яка у свою чергу визначається економічною ситуацією в країнах емітентах. Операції на валютних біржах засновані на конвертованості валют, обмінюваних на них. Конвертованість валюти - це можливість обміну грошових одиниць однієї країни на валюту інших країн і на міжнародно-визнані платіжні засоби.

Пряме призначення валютних бірж – визначати валютний курс, який представляє собою вартість іноземної валюти. На біржі як організованому ринку в ході торгів встановлюється вартість національної грошової одиниці. Тут же відбуваються угоди в інтересах осіб, що мають кошти в іноземній валюті, отриманими від зовнішньоекономічної діяльності та на інших підставах, та осіб, яким, навпаки, необхідна іноземна валюта для їх господарської діяльності, але вони не мають у своєму розпорядженні самостійними джерелами її надходження [3, с.77].

Завдання біржі полягає у виявленні ринкових цін на іноземну валюту. В рамках цього завдання біржа здійснює такі функції:

1. Виявлення і регулювання біржових цін

Біржа бере участь у формуванні та регулюванні цін на біржовий товар. Концентрація попиту і пропозиції на біржі, укладання великої кількості угод у значній мірі виключають вплив неринкових факторів на ціну, роблять її максимально наближеною до реального попиту і пропозиції.

2. Утворення і прогноз цін

Зосередження на біржі продавців і покупців, масовий характер біржових угод та їх масштаби в силу того, що угоди укладаються на великі суми в іноземній валюті, роблять курс, встановлений на біржі, найбільш репрезентативною ринковою ціною на валюту. Вона, в свою чергу, враховується при укладанні угод на терміновому ринку. В результаті біржові ціни на валюту виконують функцію ціноутворення.

Крім цього, валютні біржі здійснюють такі операції [4, с.78]:

- 1) матеріально технічне забезпечення торгів;
- 2) відбір учасників біржових торгів відповідно до встановлених біржею критеріями, які враховують фінансовий стан особи та її ділову репутацію;
- 3) розробка правил укладення та виконання біржових угод;
- 4) контроль за дотриманням цих правил і законодавства;
- 5) включаючи повноваження щодо накладення санкцій і застосування превентивних заходів (призупинення торгів, відсторонення окремих учасників і т.п.);
- 6) розробка юридичних та фінансових механізмів, що забезпечують виконання зобов'язань, що виникають з біржових угод;
- 7) поширення інформації про ціни, що складаються в результаті біржових торгів, та кількість укладених угод;
- 8) зведення заявок протилежної спрямованості, в результаті чого укладається угода;
- 9) визначення та врахування взаємних зобов'язань учасників торгів;
- 10) здійснення розрахунків за зобов'язаннями, що виникають з угод, укладених учасниками біржових торгів.

Учасниками біржових торгів валютою в більшості країн є кредитні організації, рідше – інші фінансові організації, наприклад страхові і пенсійні фонди, інвестиційні компанії, що діють через брокерські фірми. На рахунках бірж відображаються всі валютні операції учасників торгів, а біржа в даному випадку виступає гарантом розрахунків. Основними операціями, які здійснюються на валютних біржах, є: форвардна (forward), спотова (spot) і свопова (swap) купівля і продаж валют [4, с.211]

У ряді країн існують валютні біржі (частіше це відділи на фондових біржах), на яких здійснюється торгівля валютою у великих масштабах на основі попиту, що складається на них, і пропозиції. Валютні біржі набули поширення в країнах Західної Європи. В Італії функціонує декілька валютних бірж. На кожній з них (в Мілані, Римі, Генуї, Венеції) курси встановлюються маклерами біржі з участю представників держави і діють на даній біржі для розрахунку з банківськими клієнтами. У Німеччині, наприклад, діють чотири валютні біржі - у Франкфурті-на-Майні, Гамбурзі, Дюссельдорфі і Мюнхені. На цих біржах офіційними маклерами щодня встановлюються курси 14 валют. Ці курси обов'язкові і використовуються для розрахунків банків з клієнтами. Франкфуртська валютна біржа відіграє координуючу роль.

У Франції функціонує одна валютна біржа в Парижі, на якій працюють державні маклери. У Вені курси встановлюються біржовим маклером спільно з центральним банком Австрії. У Скандинавських країнах представники комерційних банків і центрального банку встановлюють курс вітчизняної валюти до англійського фунта стерлінгів, на основі якого розраховують курси до інших валют з урахуванням діючих ринкових курсів.

У деяких розвинених капіталістичних країнах спеціальні валютні біржі відсутні. Це має місце там, де знаходяться найбільші банки, які економічно гарантують обмін валют. Так, у США торгівля валютою здійснюється виключно на міжбанківському ринку, де формується середній курс, який є основою встановлення курсів продавця і покупця для банківських клієнтів. Найбільшим світовим центром з торгівлі валютою є Нью-Йорк. Спеціалізованої валютної біржі немає у Великобританії та Швейцарії [5, с.66].

Список використаних джерел

1. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: підручник. — 4-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2004. — 343 с.
2. Бутук О.І. Валютно-фінансові відносини: навч. посіб. — К.: Знання, 2006. — 210с.
3. Захаров А. - Валютні та універсальні біржі ХХІ століття як антикризовий механізм фінансового ринку- М.: 2002. — С.75-78.
4. Руденко Л.В. Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції: підручник. — К.: ЦУЛ, 2003. — 325 с.
5. Іванов В.М., Софіщенко І.Я. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн: курс лекцій. — К.: МАУП, 2001. — 160 с.

СУТНІСТЬ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ ТА МЕТОДИ ЗАХИСТУ ВІД НИХ

Нежур Олексій Олександрович,
студент 3 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Ерфан В.Й.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Під валютним ризиком розуміють можливість грошових втрат суб'єктів валютного ринку через коливання валютних курсів. Ефективна робота комерційного банку на валютному ринку залежить не лише від валютного ризику, а й від комплексу супутніх ризикових складових, з якими дуже тісно пов'язаний валютний ризик.

Виходячи з особливостей роботи комерційного банку на валютному ринку, валютний ризик можна розкласти на зовнішню і внутрішню складові. Під зовнішньою складовою слід розуміти небезпеку для фінансового стану комерційного банку, пов'язану зі зміною зовнішнього ринкового середовища, яка знаходить свій прояв у несприятливій зміні валютних курсів. Внутрішня складова - це здатність комерційного банку протистояти цим несприятливим змінам на валютному ринку. Така здатність залежить від того, наскільки ефективно налагоджена робота з управління ризиками у даному комерційному банку.

Валютний ризик є специфічним видом ринкового ризику. Його сутність полягає у можливості фінансових втрат за балансовими та позабалансовими статтями у зв'язку зі зміною ринкових умов і, відповідно, з рухом ринкових валютних курсів. Ці фінансові втрати можливі у разі:

- а) переоцінювання відкритих валютних позицій (коротких та довгих),
- б) проведення операцій на строковому ринку - переоцінювання позабалансових статей за похідними фінансовими інструментами, угодами форвард, своп, ф'ючерсами, опціонами).

Цей вид ризику є наслідком незбалансованості активів і пасивів щодо кожної з валют за термінами і сумами.

Валютний ризик можна поділити на:

1. Ризик трансакції полягає в тому, що несприятливі коливання курсів іноземних валют впливають на реальну вартість відкритих валютних позицій. Ризик пов'язаний з торговельними операціями, а також із грошовими угодами з фінансового інвестування та дивідендних платежів або отримання коштів в іноземній валюті в майбутньому.

2. Ризик перерахунку з однієї валюти в іншу (трансляційний ризик) полягає в тому, що величина еквівалента валютної позиції у звітності змінюється в результаті змін обмінних курсів, які використовуються для перерахунку залишків в іноземних валютах в базову (національну) валюту. Трансляційний ризик пов'язаний з переоцінюванням активів, пасивів та прибутків у національну валюту, а також може виникати під час експорту чи імпорту інвестицій. Він впливає на показники балансу, що відображають звіт про одержані прибутки та збитки після перерахунків сум інвестицій у національну грошову одиницю. Врахувати трансляційний ризик можна під час складання бухгалтерської та фінансової звітності.

3. Економічний валютний ризик полягає в змінах конкурентоспроможності банку або його структур, що входять в консолідовану групу, на зовнішньому ринку через суттєві зміни обмінних курсів. Економічний валютний ризик пов'язаний з можливістю втрати доходів за майбутніми контрактами через зміну загального економічного стану як країн-партнерів, так і країн, де розташована компанія. Насамперед він обумовлений необхідністю здійснення

постійних розрахунків за експортними та імпорнтними операціями, інтенсивність яких, у свою чергу, може залежати від валютних курсів.

На світових валютних ринках, що працюють цілодобово, курс валюти постійно змінюється протягом робочого дня. Значний рух курсу може відбутися навіть протягом кількох хвилин. Час проведення операції може мати прямий вплив на прибуток.

Політика банку щодо управління валютним ризиком охоплює такі напрями:

- вибір певних операцій в іноземній валюті, які проводитиме банк;
- установлення лімітів для валютних позицій;
- установлення правил бухгалтерського обліку для переоцінки валютних позицій;
- організацію аналітичної роботи.

У міжнародній практиці застосовуються три основних способи страхування ризиків:

- Односторонні дії одного з партнерів.
- Операції страхових компаній, банківські й урядові гарантії.
- Взаємна домовленість учасників угоди.

На вибір конкретного методу страхування ризику впливають такі чинники:

- особливості економічних і політичних відносин із стороною;
- контрагентом угоди;
- конкурентоспроможність товару;
- платоспроможність контрагента угоди;
- чинні валютні і кредитно-фінансові обмеження в певній країні;
- термін покриття ризику;
- наявність додаткових умов здійснення угоди;
- перспективи зміни валютного курсу або процентних ставок на ринку.

Світова практика страхування валютних і кредитних ризиків відображає зміни, що відбуваються у світовій економіці й валютній системі в цілому. Найбільш простим і найпоширенішим методом страхування валютних ризиків були золоті й валютні захисні застереження, які почали застосовуватися після Другої світової війни.

Золоте застереження засноване на фіксації золотого вмісту валюти платежу на дату укладання контракту і перерахуванні суми платежу пропорційно до зміни золотого вмісту на дату виконання. Використовували пряме і непряме золоті застереження. При прямому застереженні сума зобов'язання вимірювалась у ваговій кількості золота; при непряму сума зобов'язання, виражена у валюті, перераховувалася пропорційно до зміни золотого вмісту цієї валюти (зазвичай — долара).

Валютне застереження — умова в міжнародному контракті, що обумовлює перегляд суми платежу пропорційно до зміни курсу валюти застереження з метою страхування валютного або кредитного ризику експортера або кредитора. Найбільш поширена форма валютного застереження — незбігання валюти ціни і валюти платежу. При цьому експортер або кредитор зацікавлений у тому, щоб за валюту ціни вибиралася найбільш стійка валюта або валюта, підвищення курсу якої прогнозується, тому що при здійсненні платежу підрахунок суми платежу виконується пропорційно до курсу валюти ціни. Звідси випливає, що в умовах нестабільності плаваючих валютних курсів цей метод страхування валютних ризиків є неефективним. Такий самий висновок для іншої форми валютного застереження — коли валюта ціни і валюта платежу збігаються, а сума платежу ставиться в залежність від більш стабільної валюти застереження.

Список використаних джерел

1. Міжнародні валютно-фінансові і кредитні відносини /під редакцією Л.Н. Красавиной. – Москва, 1994. – 256 с.
2. Александрова М.М., Маслова С.О. Гроші. Фінанси. – Кредит. – Київ: ЦУЛ, 2002, 336 с.
3. Цимбал М. Валютні ризики та їх мінімізація //Фінанси України. – 1998. – 365 с.
4. Біла О. Валютний ризик торговельного підприємства //Фінанси України. – 2003. – 438 с.

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЕКТИ МАЙБУТНЬОГО

Шелемба Андрій Андрійович,
студент 2 курсу напрямку підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Дюгованець О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Передовий розвиток технологій у сучасному світі, це перш за все розвиток робототехніки, біотехнології, протезування та біоніки. Перераховані наукові галузі тісно пов'язані одна з одною, адже протези не можуть бути створені чи удосконалені без розвитку робототехніки, яка особливо швидко і у великій кількості створюється в XXI столітті.

Розвиток цих технологій в майбутньому не тільки полегшить рутинну роботу людей, але також допоможе людям з тілесними вадами та інвалідам, повернутися до повноцінного життя. Однак розвиток саме робототехніки несе в собі не тільки позитивні наслідки. В Японії, державі з найбільш розвинутою робототехнікою, роботи не тільки зайняли робочі місця на заводах та промислових об'єктах, але й в ресторанах та кафетеріях, що значно понизило кількість робочих місць.

Я прагну донести до людей інформацію про останні технологічні досягнення людства, блага та проблеми які вони несуть нам тепер, і які принесуть у майбутньому. Технології розвиваються сьогодні значно швидше ніж будь коли раніше, більшість людей не встигає за таким швидким розвитком науки і техніки, однак нам потрібно знати не тільки про існування передових технологій, але й володіти базовими знаннями, для чого, як і навіщо користуватися і співпрацювати з даними технологіями.

Найбільшими центрами розвитку і впровадження новітніх технологій є Японія, США, Великобританія, Німеччина. Ці держави розуміють перспективу і цінність розвитку даних технологій, вже в недалекому майбутньому вони будуть приносити не аби яку користь своїм творцям. Причому, перераховані вище держави поділили між собою напрямки лідерства в розробках конкретних напрямків цих технологій. Наприклад, Німеччина і Японія лідирують у робототехніці, машинобудуванні; Англія та США, в протезах та імплантах. В одній із своїх старих робіт, відомий американський футуролог японського походження Мітію Каку, ще задовго до створення протезів та імплантів, написав передбачення того, що саме Англія стане матір'ю технології протезування. Однак як можна бачити тепер, його прогнози не збулися, США, Великобританія та Японія почали розробляти протези та імпланти практично одночасно, тому неможливо сказати однозначно, хто першим розробив ці технології.

У цій роботі я прагну озвучити найпередовіші досягнення робототехніки та протезування, їх створення, для чого їх створюють, скільки коштів це потребує, і чи буде розвиток цих технологій доцільний і можливий на теренах України.

Актуальність конкурсної роботи не потребує значного обґрунтування, адже, технології є невід'ємною частиною нашого життя, і з кожним роком, передові технології стають все більш значущими для повсякденного існування людини. Технології виконують важку та трудомістку роботу замість людини, допомагають в побуті, рятують життя, тощо. Вони змінили саме людське буття, не тільки взявши на себе величезний шматок роботи, але і на порядок полегшивши її виконання.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://asimo.honda.com>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gereports.com/post/93402305860/the-boy-and-the-bionic-hand-a-chance-hospital/>
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/analytics/budushchee-zdes-tehnologicheskietrendy-kotorye-1452619027.html>
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ottobock.ru/prosthetics/upper-limb-prosthetics/>

МЕТОДИ ЕКСПЕРТНИХ ОЦІНОК

Антонь Марія Василівна,
студентка 3 курсу напряму підготовки «Менеджмент»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Дюгованець О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У науковій роботі розглядається сутність і класифікація методів експертних оцінок.

Ключові слова: методи експертних оцінок, індивідуальні експертні методи, колективні експертні методи, метод Дельфі, конференція ідей, інтерв'ю, анкетування, відстороненого оцінювання.

Методи експертних оцінок – це спосіб прогнозування та оцінки майбутніх результатів дій на основі прогнозів фахівців.

Сутність методів експертних оцінок полягає в тому, що в основу прогнозу закладається думка фахівця або колективу фахівців, засноване на професійному, науковому та практичному досвіді.

При застосуванні методу експертних оцінок проводиться опитування спеціальної групи експертів з метою визначення певних змінних величин, необхідних для оцінки досліджуваного питання. До складу експертів слід включати людей з різними типами мислення – образне і словесно-логічне, що сприяє успішному розв'язанню проблеми.

Загальна схема експертних опитувань включає наступні основні етапи:

- підбір експертів і формування експертних груп;
- формування питань і складання анкет;
- робота з експертами;
- формування правил визначення сумарних оцінок на основі оцінок окремих експертів;
- аналіз і обробка експертних оцінок

Залучені експерти можуть висловити свою думку щодо найкращих способів мобілізації резервів, залучення інвестицій, строків досягнення поставлених завдань, критеріїв відбору оптимальних варіантів рішення тощо. Необхідною умовою ефективного застосування методів експертної оцінки є достатня обізнаність експерта з досліджуваною проблемою, високий рівень ерудиції, здатність його давати чіткі вичерпні відповіді, до того ж експромтом. Крім того, експерт не повинен бути зацікавленим в тому чи іншому варіанті вирішення поставленої перед ним проблеми.

Експерти підбираються за ознакою їх формального професійного статусу – посади, наукового ступеня, стажу роботи та ін. Такий підбір сприяє тому, що в число експертів потрапляють високопрофесійні, з великим практичним досвідом у даній галузі спеціалісти.

Методи експертної оцінки вимагають ретельної підготовки експертів, робота яких містить:

- 1) чітке визначення мети і завдань, а в деяких випадках об'єднання та систематизація висновків;
- 2) набір достатньо компетентних незалежних експертів в області відповідних об'єктів;
- 3) обговорення питання в групі експертів чи виключення безпосереднього спілкування між ними;
- 4) надання учасникам експертизи на кожному наступному етапі результатів і висновків попереднього етапу. Це дає змогу зробити певні висновки, які поділяють більшість експертів;

- 5) вибір оптимально підходящих методів обробки висновків експертів;
- 6) точне формулювання підсумкових висновків в експертній роботі.

Метод експертних оцінок – це фактично метод прогнозування, основоположним критерієм якого є досягнення згоди серед усіх членів експертної групи.

Організаційно це виглядає так. Експерти, обізнані у взаємопов'язаних сферах діяльності, детально відповідають на питання анкети, пов'язаної з досліджуваною проблемою. Кожен з них фіксує свою думку про проблему, а потім повідомляє про відповідь своїм колегам. У випадку розбіжності його прогнозу з думкою інших, експерт зобов'язаний пояснити причину такої невідповідності. Далі процедура повторюється до тих пір, поки думки експертів не збіжаться. При цьому потрібно дотримуватися анонімності, що допомагає уникнути можливості групових роздумів над проблемною ситуацією.

Завдання

Завдяки застосуванню експертних оцінок отримують два види інформації, на підставі якої вирішуються два види завдань різної значимості і на різних рівнях управління:

1. Інформація про поодинокі причинно-наслідкові зв'язки в конкретних умовах місця і часу. Здебільшого цю інформацію одержують в результаті опитування керівників виробничих підрозділів та робітників.

2. Інформація про типові взаємозв'язки досліджуваних економічних явищ і процесів. Таку інформацію здатні надати тільки експерти високого класу, професіонали, глибоко обізнані з сутністю та закономірностями прояву вказаних явищ за різних умов господарювання.

Основними завданнями, які найчастіше вирішуються на практиці на основі отриманої від експертів інформації, є:

- ранжування (впорядкування,) факторів та відповідних показників, що їх характеризують, за їх значимістю в розвитку досліджуваного явища, процесу;
- ранжування підприємств чи їх структурних виробничих підрозділів (бригад, цехів, ділянок) за рейтингом, в основу якого покладено сукупність різних показників, що характеризують результати фінансово-господарської діяльності чи окремих її видів (фінансовий стан, рентабельність, платоспроможність тощо);

Класифікація експертних методів. Всі експертні методи поділяються на дві групи – індивідуальні і колективні – та підгрупи .

Індивідуальні експертні методи – це використання думок експертів, які сформульовані особисто кожним із них самостійно без врахування думок інших експертів. До індивідуальних експертних методів належать: інтерв'ю та анкетування.

Сутність методу інтерв'ю полягає в організації співбесіди аналітика з експертом, в ході якої експерт дає відповіді на запитання аналітика щодо факторів впливу на досліджуваний об'єкт, очікуваних результатів господарювання, невикористаних резервів, шляхів виходу з кризи, напрямів підвищення ефективності виробництва тощо.

Метод анкетування (аналітичного експертного оцінювання) полягає в наданні експертом письмових відповідей на запитання анкети. Проте цей метод має певні недоліки, зокрема експерт може не зрозуміти запитання анкети, проявити суб'єктивізм, небажання критикувати керівництво і залишати свою письмову відповідь тощо.

Основними перевагами індивідуальних методів експертних оцінок є простота організації обстеження, зрозумілість, врахування і використання набутих знань і досвіду кожного експерта. Обмеженням застосування цих методів виступає обмеженість знань, інформації експертів з суміжних сфер діяльності. Виходячи з цього, більшого поширення на практиці набули колективні експертні методи.

Колективні експертні методи – це методи, які забезпечують формування єдиної спільної думки в результаті взаємодії залучених фахівців-експертів.

Серед колективних методів експертної оцінки виділяють: метод комісії (у тому числі проведення виробничих нарад, конференцій, семінарів, дискусій за "круглим столом"), методи Дельфі, відстороненого оцінювання, конференція ідей та ін.

Метод комісії полягає у виробленні експертами кращого варіанта досягнення поставленої мети з урахуванням усіх висловлених на нараді пропозицій, ідей.

Позитивною ознакою цього методу є можливість залучення для експертизи фахівців з широким діапазоном знань із суміжних областей науки та практики. Негативним є можливий суб'єктивізм, наявні стереотипи мислення, що склалися в експертів, їх схильність до компромісу.

Метод відстороненого оцінювання полягає у виборі оптимального незалежного рішення із числа висловлених експертами на нараді. Робота наради поділена на дві частини: висунення ідей та їх критичний аналіз.

Метод Дельфі – один із методів колективної експертної оцінки, який передбачає проведення експертного опитування серед групи спеціалістів у кілька турів (частіше у 3–4 тури) для вибору найкращого із рішень. Метою застосування методу Дельфі є удосконалення групового підходу до вирішення завдання розробки прогнозу, оцінки за рахунок взаємної критики поглядів окремих спеціалістів, висловлюваних без безпосередніх контактів між ними та при збереженні анонімності думок чи аргументів на їх захист.

Згідно з методом Дельфі учасників просять висловити свої думки, обґрунтувати їх, а в кожному наступному турі опитування їм видається нова, уточнена, інформація щодо висловлених думок, яку одержують в результаті розрахунку збігу думок за раніше виконаними етапами роботи. Цей процес продовжується до практично повного збігу думок. Після цього фіксуються думки, які не збігаються. Цей метод успішно застосовується у маркетингу. Його використовують для того, щоб зробити експертне прогнозування шляхом організації системи збирання та математичної обробки експертних оцінок.

Конференція ідей подібна до мозкового штурму, але відрізняється від нього темпом проведення нарад та дозволеною короткою доброзичливою критикою ідей у формі реплік і коментарів. При цьому стимулюється поєднання кількох пропозицій, фантазування, що сприяє підвищенню якості ідей.

Всі висунуті ідеї занотовуються у протоколі без вказування їх авторів. До складу учасників конференції ідей включаються не лише висококваліфіковані фахівці, а й новачки, неспеціалісти – не заангажовані і здатні висувати свіжі, нові, неординарні підходи.

Висновок: отже, методи експертних оцінок відіграють важливу роль в економічних дослідженнях, особливо у проведенні стратегічного і функціонально-вартісного аналізу. Застосування цих методів дає змогу визначити, наприклад, обсяг і структуру споживання продуктів харчування, товарів чи послуг населенням за значним колом показників, тоді як застосування інших методів аналізу ускладнене через відсутність необхідної інформації.

У практичних маркетингових дослідженнях метод експертних оцінок можна використовувати для розробки середньо- та довгострокових прогнозів структури попиту на товари широкого вжитку; прогнозування вказаної структури на наступний рік; визначення груп потенційних споживачів; а також для оцінки обсягу незадоволеного попиту за групами і видами товарів.

Список використаних джерел

1. Гнатієнко Г. М. Експертні технології прийняття рішень: монографія / Г. М. Гнатієнко, В. Є. Снитюк. – К.: ТОВ «Маклаут», 2008. – 444 с.
2. Електронний ресурс – Режим доступу: http://pidruchniki.com/19650323/ekonomika/metodi_ekspertnih_otstinok
3. Іляшенко С. Метод експертних оцінок при виборі партнерів для ділового співробітництва / С. Іляшенко // Економіка України. – 1996. - № 7. – С.83–85.
4. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу: навч. посіб./ Купалова Г.І. - К.: Знання, 2008. - 639 с.

МЕХАНІЗМ СТВОРЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Дюгованець Олеся Михайлівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Шендригоренко Іван Іванович,
студент магістратури спеціальності «Бізнес-адміністрування»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

В умовах все більшого посилення глобальної конкуренції однією з найбільш основних тенденцій сучасного етапу розвитку економічних відносин є зміщення пріоритетів від ринку виробника до ринку покупця. Саме тому здатність ефективно поєднати виробництво, систему планування з індивідуальними купівельними перевагами стає вирішальним чинником в конкурентній боротьбі на теперішньому етапі і, напевно буде найбільшим чинником конкурентоспроможності у майбутньому.

Сучасний глобалізований світ характеризується високим динамізмом. Одним з його проявів є швидкі зміни переваг покупців, їх запитів щодо якості доставки продукції. Тому особливої ваги набуває логістична оптимізація виробництва, що передбачає зменшення термінів і об'ємів постачань, скорочення резервних запасів часу і матеріалів.

Глобалізація надає додаткові можливості логістичної оптимізації розміщення виробництва. Кордони окремих країн стають все більш відкритими. Тому з'явилася можливість розміщувати виробництва в країнах з дешевшою робочою силою і меншими ставками податків. Розвиток міжнародної торгівлі відкрив доступ до дешевших ресурсів – сировини, комплектуючих, що дозволяє оптимізувати матеріальні та фінансові потоки виробників у логістичному сенсі [1].

Розвиток логістики стимулює необхідність швидкого реагування виробників на кон'юнктуру ринку, породжує прагнення за короткий термін адаптуватися в нових умовах. У результаті створюється логістика підприємства. Але основні цілі логістики коригуються у зв'язку з розвитком інтеграційних процесів у світовому економічному просторі. Створюється простір для впровадження міжнародних логістичних систем, характерною ознакою яких є рух товарів через державні кордони. Такий рух може виникати в ситуаціях, коли: а) підприємство експортує частину виготовленого чи вирощеного продукту. Наприклад, устаткування для виробництва паперу експортується у Швецію, пшениця - в Росію, вугілля - в Японію; б) підприємство імпортує сировину, наприклад деревину з Канади, або готові вироби, наприклад мотоцикли, з Італії або Японії; в) часткове комплектування виробів здійснюється в одній країні, а відвантажуються вони в іншу, де здійснюється їхнє складування і подальша обробка. Наприклад, фірма штампує електронні компоненти в США, відвантажує їх у зону вільної торгівлі на Далекому Сході, де їх збирає дешева робоча сила, а зібрані таким чином компоненти повертаються в США, де стають частиною готової продукції; г) вироби комплектують за кордоном для розподілу в країні комплектування, в інших закордонних країнах і в країні, де розташована фірма. Деякі автомобілі, що продаються в США, збирають у Канаді. (За наявності окремої канадсько-американської торгової угоди, американський виробник автомобілів може експортувати в Канаду, із невеличкими тарифними обмеженнями або взагалі без них, такий самий обсяг інших моделей, що збираються в США).

Особливим є випадок, коли внаслідок причин географічного характеру внутрішня торгівля перетинає іноземні кордони, часто на безмитній основі. Так, наприклад, товари, що перевозяться вантажним автотранспортом між Детройтом і Буффало або між Аляскою і 48 іншими штатами через Канаду, подорожують без мита, а це означає, що перевізник, який опрацьовує їх, дає окреме юридичне зобов'язання тримати їх "упакованими" і повинен простежити за тим, щоб їх не розпакували для продажу чи використання в межах країни, через яку вони перевозяться.

Прикладами створення ефективних логістичних систем у міжнародному масштабі можуть служити логістичні системи деяких відомих західних фірм, таких як: компанії "Крафт, Інк.", корпорацій "ЗМ" і "Дженерал Моторе".

Компанія "Крафт, Інк." продає продовольчі товари на 10 млрд дол. у рік. Операції, що здійснюються нею, є прикладом інтегрованої логі-стичної системи. Дистрибуційна структура успішно зв'язує всі ланки руху матеріалів, у тому числі закупівлю, управління активами, виробниче календарне планування, управління запасами і транспортування.

Основними цілями управління такими логістичними системами є: цінова конкурентоздатність у кожному аспекті: придбанні, розподілі і транспортуванні; неухильне дотримання стандартів якості, в тому числі якості, гарантованої постачальниками і перевізниками; розвиток індивідуальних зв'язків із постачальниками матеріалів і послуг; розвиток управління з метою найму, притягнення і розвитку людей на будь-якій посаді з "чистим" відпливом в інші організаційні підрозділи "Крафт, Інк."

Компанія "ЗМ" (річний обсяг продажу 7 млрд дол.) підтверджує, що глобальною метою її логістичної системи є забезпечення прогнозованого, стійкого і надійного обслуговування, відповідно, за доступними цінами, а також створення високоякісної системи матеріально-технічного забезпечення. "ЗМ" визначає якість як "відсутність необхідності переробляти те, що було зроблено неякісним з першого разу". "ЗМ" впроваджує в життя програму "партнери по якості" (корпорація має зв'язок "комп'ютер - комп'ютер" із 27 компаніями з перевезень).

Корпорація "Дженерал Моторе" використовує японську логістичну систему "канбан", за допомогою якої необхідні матеріали в необхідній кількості в потрібний час доставляються в потрібне місце працівниками, які знаходяться на наступних етапах виробничого процесу. При цьому засобом для передачі замовлень на виробництво і постачання є картка (японською - "канбан"). Споживач чи наступна за ним у технологічній ланці ділянка диктує асортиментну програму виробнику. Конкретного графіка роботи підприємства немає, і кожний попередній в технологічній ланці учасник виробничого процесу, навіть співробітник закупівельної служби, дізнається про завдання, коли з такої ланки надходять замовлення, оформлені в картці. Таким чином, обумовлений планом постачань графік робіт має тільки ділянку кінцевого складування, що "розкручує клубок інформації у зворотний бік". Така система має багато переваг, серед яких особливо виділяються дві:

- розміри запасів зменшуються, і значною мірою зменшуються витрати на збереження матеріальних запасів;

- проблеми якості відразу ж виявляються, і їх можна швидко відкоригувати.

Політика своєчасності функціонування всіх ланок логістичної системи корпорації визначається такими положеннями: гнучкими методами перевезень; використанням спеціалізованого устаткування для перевезення комплектуючих; послідовним прийманням; автоматичним розвантаженням; прийманням у місці використання; бездокументним прийманням (електронний зв'язок); застосуванням інтегрованих систем для переміщення вантажів.

У створенні логістичного ланцюжка міжнародного масштабу виникає ряд специфічних проблем. Наприклад, складно уявити, яким чином логістичний ланцюжок буде перетинати національні кордони, якщо ще не сформований загальний економічний простір, наприклад загальний європейський ринок. У побудові міжнародних логістичних систем існують такі проблеми [2]: 1) регулювання і спрощення митних і технологічних процедур при переході матеріальних потоків через кордони; 2) уніфікація стандартів, правил, тарифів, вимог до

технологій і технічних засобів перевезення; 3) при збереженні суверенітетів визнання державами пріоритетів міжнародних угод, завдяки яким реалізуються принципи логістики; 4) акцентування на якісних показниках товарів при забезпеченні умов їхнього збереження, одержання високого економічного ефекту; 5) значне інвестування в розвиток транспортної інфраструктури, що пов'язана з управлінням матеріальними й інформаційними потоками; 6) застосування правил захисту загального ринку; 7) лібералізація транзитних процедур при переході вантажів через кордони країн-учасниць ринку; 8) узгодження спрямованості магістрального транспорту і продуктивності перевантажувального обладнання; 9) розвиток логістичних послуг; 10) застосування в міжнародному масштабі правил, норм і стандартів, обов'язкових для користувачів міжнародної логістичної системи.

Як показує світовий досвід, створення національної логістичної організації, що володіє всіма характеристиками 3-4PL-провайдера, практично неможливо без підтримки держави, зокрема взаємодії з державними структурами, включаючи митницю, організації партнерства з організаціями-вантажоперевізниками та іншими учасниками, що забезпечують логістичні процеси.

Існує кілька проблем, вирішення яких є можливим лише на рівні держави. До таких відноситься розробка генеральної програми розвитку національної логістичної системи з урахуванням комплексу економічних, транспортних, екологічних, соціальних і інших чинників, а також методичного забезпечення, при цьому слід удосконалювати і контролювати виконання норм і правил устаткування і експлуатації термінальних об'єктів і так далі [3].

Розвиток ефективної національної системи зумовлює ряд макроефектів:

- зниження частки сукупних народногосподарських витрат на просування вантажів і товарів структурі ВВП;
- зниження рівня інфляції за рахунок зниження логістичних витрат;
- підвищення інвестиційної привабливості проектів по розміщенню виробництва.

Створення національної логістичної системи, як свідчить світовий досвід, дозволяє підвищити конкурентоспроможність економіки за рахунок: комплексної логістики постачання основних центрів виробництва, оптимізації складських запасів і вивільнення «заморожених» фінансових ресурсів у виробників, комплексної логістики розподілу товарів від центрів виробництва до центрів споживання (зокрема імпортованих товарів).

Таким чином, Україні доцільно врахувати, що створення національної логістичної системи та її ефективна інтеграція в міжнародну логістичну систему стане могутнім чинником розвитку національного виробництва, як за рахунок внутрішніх джерел так і іноземних інвестицій, підвищить міжнародну конкурентоспроможність окремих виробників та економіки в цілому, дозволить зайняти більш вигідне місце в міжнародному розподілі праці.

Список використаних джерел

1. Антонюк І.Б. Світовий досвід використання логістичних систем в стратегіях національного розвитку за умов глобалізації / І.Б.Антонюк // За матеріалами Міжнародної науково-практичної Internet-конференції: Секція I: Формування та оцінка ефективності функціонування механізмів управління діяльністю підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
2. Бауэрсокс Д. Дж., Клосс Д. Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок /Пер. с англ. / Д. Дж. Бауэрсокс, Д. Дж. Клосс – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2001. – 640 с.
3. Васильців Н.М. Передумови та тенденції розвитку глобальної логістики / Н.М. Васильців // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Сер. Логістика- 2010. - №669. – С.267-274.

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ: РОЛЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Жуков Святослав Августович,

кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Біжко Василь Вікторович,

студент магістратури спеціальності «Бізнес-адміністрування»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Українські підприємства роблять ще невпевнені самостійні кроки в міжнародному бізнесі та відповідно продовжують акумулювати власний оригінальний досвід цивілізованої маркетингової діяльності. За результатами дослідження українських фахівців лише 20% вітчизняних фірм-експортерів у своїй міжнародній діяльності застосовують маркетинговий, тобто стратегічно-орієнтований ринковий підхід.

Вступ України до СОТ вже принципово змінив конкурентну ситуацію і субординацію ринкових сил і міжнародних пріоритетів. Подальшим важливим кроком на шляху міжнародного визнання українських підприємств, на нашу думку, є створення сприятливого регуляторного середовища для ведення бізнесу та укріплення позицій українських підприємств на високо інтернаціоналізованому внутрішньому та міжнародних ринках [2, с. 145].

Реалізація цього завдання є надзвичайно важливою і терміновою справою.

Найбільш актуальним і проблемним питанням є маркетингове забезпечення бізнес процесів у конкурентоспроможному міжнародному середовищі [1, с. 87]. Також актуальним залишається інформаційне забезпечення маркетингової діяльності, яке ще не відповідає світовим стандартам, адже є певні проблеми у формуванні та використанні ділового інформаційного простору в Україні.

В українських компаніях прийняття і стратегічних, і тактичних маркетингових рішень зазвичай являється хаотичним процесом, який з одного боку, значною мірою залежить від суб'єктивної волі, настрою, інтуїції, рівня підготовки та досвіду керівників-адміністраторів вищої ланки, а з другого – мало залежить від результатів маркетингового аналізу та прогнозування бізнес ситуації. Саме тому, рівень обґрунтованості маркетингових стратегій в українських компаніях є досить низьким.

На сучасному етапі суб'єкти міжнародного бізнесу намагаються завоювати нові зовнішні ринки, тому що можливості внутрішніх поступово вичерпуються. За таких умов виникає необхідність адаптувати свої дії до принципів міжнародного маркетингу, який усе активніше використовується підприємствами і є не данина моді, а насущною потребою.

Отже, для суб'єктів міжнародної підприємницької діяльності успішне розв'язання всіх завдань, пов'язаних з діяльністю на міжнародних конкурентних ринках, можливе лише при ефективному використанні прийомів і методів міжнародного маркетингу. І це в свою чергу потребує правильного розуміння його економічної сутності [3, с. 130-131].

Узагальнюючи зазначимо, що «міжнародний маркетинг» слід сприймати як інтегроване поняття, що об'єднує багато різних напрямів наукової і практичної діяльності у сфері економіки.

Список використаних джерел

1. Мазаракі Т.І., Чаюн А.А., Т.М. Мельник: Міжнародний маркетинг: підручник / За ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 2000. – 306 с.
2. Новітній маркетинг: навч. посіб. / [Савельєв Є.В., Чеботар С.І., Штефаніч Д.А. та ін.]. – К.: Знання, 2008. – 420 с.
3. Тарлопов І.О. Тенденції розвитку міжнародного маркетингу та напрямки їх реалізації / Тарлопов І.О. // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №2. – С. 129-139.

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Іванова Дарина Віталіївна,
студентка 2 курсу напряму підготовки «Менеджмент»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Бондаренко В.М.,
кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У результаті дослідження розглянуті проблеми розвитку соціального підприємства в Україні та перспективи його розвитку. Актуальність дослідження підтверджується тим, що соціальне підприємництво є дуже популярним в розвинених країнах і впровадження соціального підприємництва в Україну є чи не єдиним виходом нашої країни з соціальної та економічної кризи.

Ключові слова: соціальне підприємництво, соціальний бізнес, громадські організації, донорські організації.

Соціальне підприємництво — це насамперед бізнес. Проте, на відміну від традиційного, створюється в тому числі задля вирішення суспільних проблем.

Соціальне підприємництво в Україні має зайняти вільну нішу в економіці та суспільстві. Воно хоча б частково вирішує проблеми малих груп. Зокрема, допомагає у подоланні соціальної ізольованості, працевлаштовуючи людей з обмеженими фізичними та психічними можливостями, безробітних, представників груп ризику. Також знаходить шляхи для реформування державних соціальних послуг. З'являються і нові види сервісу, які залишаються поза увагою звичайного бізнесу через малоприбутковість, відсутність належної професійної підготовки. Звісно, знижує навантаження на місцеві бюджети у вирішенні суспільних проблем [1, с.145].

Історія становлення соціального підприємництва в Україні. Майже десять років тому — у 2006-му впроваджено проект "Мережа громадської дії в Україні" (UCAN), фінансований США. Американські експерти провели тренінги для представників громадських організацій. Пізніше американський уряд надав гранти на створення соціальних підприємств на основі результатів конкурсу бізнес-планів[3].

У 2010–2013 рр. була ще одна ініціатива. У консорціум "Сприяння соціальному підприємництву в Україні" ввійшли Британська рада, фонди "Східна Європа" та "Відродження", аудиторська компанія Pricewaterhouse Coopers, "Ерсте банк". Долучилася і державна неприбуткова організація — Український фонд підтримки підприємництва. Проте після зміни керівництва державна структура вирішила від'єднатися. Багатообіцяюча співпраця залишилася лише на папері — підписаному меморандумі [2].

Отже, *перше сприяння розвитку соціального підприємництва було невдалим*, оскільки гроші вкладались в громадські організації, що по суті ведуть неприбуткову діяльність. Але спроби донорських організацій сприяти розвитку соціального підприємництва були щирими. І вони немарні, адже дали певний поштовх.

Приклади діючих соціальних підприємств в Україні:

- Соціальна пекарня «Горіховий дім», місто Львів. Надає грошову допомогу Центру для жінок у кризових ситуаціях та надає їм робочі місця;

- Громадський ресторан Urban Space 100, міста Івано-Франківськ та Львів. Весь прибуток закладу скеровується виключно на реалізацію міських проектів. Ще одна

особливість цього ресторану в тому, що заклад заснувало 100 людей, кожен з яких зробив внесок у фонд Urban Space розміром у 1000 доларів без повернення вкладів;

- Проект Zelenew. Дизайнер Іван Нестеренко задумав переробляти використаний пластик у готові дизайнерські речі, таким чином даючи матеріалу друге життя і повертаючи його у новий цикл використання;

- Журнал «Просто неба», Львів. Чи не найстаріше соціальне підприємство в Україні, журнал «Просто неба» видається ще з 2008 року. Видання допомагає безпритульним людям двома способами: привертає увагу суспільства до проблем безпритульності та дає самим безпритульним можливість підзаробити, розповсюджуючи журнал. Продаючи «Просто неба» на вулицях та площах Львова, безпритульний забирає половину його вартості (2,5 грн від 5 грн), що і складає його заробіток;

- Український вебсайт «Метнись кобанчиком». Український онлайн сервіс замовлення послуг, що допомагає одним людям швидко та легко знайти тимчасовий підробіток, а іншим – зекономити час і не переплачувати приватним компаніям. Сервіс підказує середню ціну на поставлене завдання, а також показує профайли виконавців, що мають різні рейтинги[3].

Перспективою для соціального підприємництва є заповнення вільної ніші українського бізнесу та усвідомлення всіх переваг соціального підприємництва саме бізнесменами, а не громадськими організаціями.

На мою думку перспективи розвитку соціального підприємництва є:

✓ проведення інформаційної роботи щодо пояснення переваг ведення соціального бізнесу;

✓ проведення тренінгів та навчань саме для бізнесменів, а не для громадських організацій для пояснення, що соціальне підприємництво — це незаповнена ніша в економіці та дієвий механізм суспільних змін;

✓ введення належного законодавчого порядку у веденні соціального бізнесу. Надання пільг в оподаткуванні для соціальних підприємців;

Реальним показником того, що соціальне підприємництво закріпилося в Україні, буде момент самоорганізації соціальних підприємців з метою обміну досвідом і впливу на формування прихильної державної політики [5].

Отже, соціальне підприємництво в нашій державі часто є єдиним можливим варіантом бодай часткового вирішення суспільних проблем. У час непростих викликів в Україні бізнес для людей надважливий.

Список використаних джерел

1. Свинчук А. А. Соціальне підприємництво як особлива форма організації господарської діяльності /зб. наук. праць – К. : КНЕУ, 2012. – Спец. вип. : у 2 ч., Ч. 2. : Стратегічні імперативи сучасного менеджменту / [відп. за вип. С. М. Соболю]. – С. 141-148.
2. Стаття в газеті «Дзеркало тижня» про конкурс «Соціальний підприємець», Плахова Є. Н. : Соціальне підприємництво як фактор розвитку громадянського суспільства в Україні
3. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://platfor.ma/magazine/text-sq/social/eco-urban-projects/>
4. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://gurt.org.ua/blogs/>
5. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://leaderschool.info/sotsialne-pidpryjemstvo-i-sotsialne-pidpryjemnytstvo.html>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Клев'яник Василь Юрійович,
студент магістратури спеціальності «Бізнес-адміністрування»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Черленяк І.І.,
доктор наук з державного управління, професор,
старший науковий співробітник, завідувач кафедри
міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Ринок є складовою товарно-грошових відносин, здебільшого їх організаційною формою. Але його структура також надзвичайно складна. Ринок еволюціонував від найпростіших форм обміну до дедалі досконаліших, внаслідок чого у розвинутих країнах налічується понад 10 його видів. "Сучасний економічний словник" трактує **ринок** як: 1) місце купівлі-продажу товарів і послуг, укладання торгових угод; 2) економічні відносини, пов'язані з обміном товарів і послуг, внаслідок яких формуються попит, пропозиція і ціна".

Любіцева О.О наводить таке визначення поняття «послуга»: «цілеспрямована діяльність, результати якої мають прояв в корисному ефекті» [1;318].

Ринок послуг існує поруч із ринком товарів, капіталів, робочої сили і тісно взаємодіє з ними. Пропозиція послуг на ринку досить різноманітна, тому він розпадається на окремі вузькі ринки. У другій половині ХХ ст. ринок послуг набув неабияких обертів. Передувало цьому кілька факторів, насамперед це розширення ринку збуту готової продукції.

Розглядаючи ринок послуг в Україні, варто зазначити, що він формувався відповідно до вимог централізованої, планової системи господарювання та тривалий час фінансувався державою за залишковим принципом. Із незалежністю Україна отримала у спадок сформовану структуру ринку послуг, основними суб'єктами якого були державні спеціалізовані підприємства.

Ринок послуг в Україні, його стан та розвиток характеризують такі особливості:

- динамічний розвиток за наявності великих резервів щодо розширення його видової структури, нарощування обсягів реалізації послуг;
- ефективне функціонування в його структурі малих господарських утворень;
- досягнення підприємствами колективної форми власності найкращих показників діяльності за обсягами, видовою структурою;
- залежність розвитку малого підприємництва на ринку послуг від нагальної уваги, фінансової підтримки держави. Однак проблеми економічного розвитку, наповнення державного і місцевих бюджетів унеможливають оптимальну його фінансову підтримку.

Більшість дослідників ринку послуг схилиються до думки, що найперспективнішим напрямком розвитку сучасного ринку послуг в Україні та світі є туристичний бізнес. За прогнозами Всесвітньої Туристичної Організації, у ХХІ столітті очікується туристичний бум: кількість подорожуючих у світі до 2020 р. зросте до 1,6 млрд осіб за рік, а це мільярди доларів до бюджетів «туристичних» країн. Проте для того, щоб стати туристично привабливою країною, потрібно розвивати всі сфери життя країни, починаючи від її інфраструктури, і закінчуючи культурним розвитком. Відповідно основним завданням уряду на даний момент є створення сприятливого політичного, фінансово-економічного становища для інвестування цієї галузі.

Найгірше становище має ринок послуг пралень та хімчисток України. Втрачає свої позиції і ринок послуг ремонтних майстерень. Не в кращому стані ринок ресторанів.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Лесюк Крістіна Ігорівна,

студентка 1 курсу напряму підготовки «Менеджмент»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Бондаренко В.М.,

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Головну роль у забезпеченні економічного розвитку країни та окремих регіонів, у вирівнюванні диспропорцій територіальних систем відіграє підприємництво.

Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні завжди був ускладнений різними факторами. Події, які відбулись і продовжують відбуватись в нашій державі, додали до цього списку ще і політичні та військові конфлікти. Серед позитивних факторів зовнішнього впливу на малий бізнес та економіку в цілому - набуття чинності Угоди про Асоціацію України та ЄС з 1 січня 2016 року. Ця угода формує як нові можливості, так і нові загрози для підприємництва України. Тому, системний аналіз існуючих проблем розвитку малих та середніх підприємств на сучасному етапі є одним із найактуальніших напрямів досліджень.

Дослідженням проблем розвитку малого та середнього бізнесу займалися такі науковці, як В.М. Геєць, Б.М. Данилишин, В.І. Кредісов, Г.М. Рижаківа та інші. Однак, швидкі темпи розвитку та динамічність зовнішнього середовища створює необхідність у оновленні та системності досліджень проблем розвитку МСП.

Найбільшу увагу варто приділити ролі малого і середнього підприємництва у розвитку національної економіки. За даними Держстату України станом на 01. 01. 2014 в Україні налічувалося 1 600 127 суб'єктів господарювання, з яких 1 578 879 суб'єктів малого підприємництва. Протягом 2011-2013 років спостерігалось зменшення кількості суб'єктів малого підприємництва та незначне зростання суб'єктів середнього підприємництва з 1,24% від загальної кількості суб'єктів господарювання у 2012 році до 1,29 % у 2013 році (рис. 1).

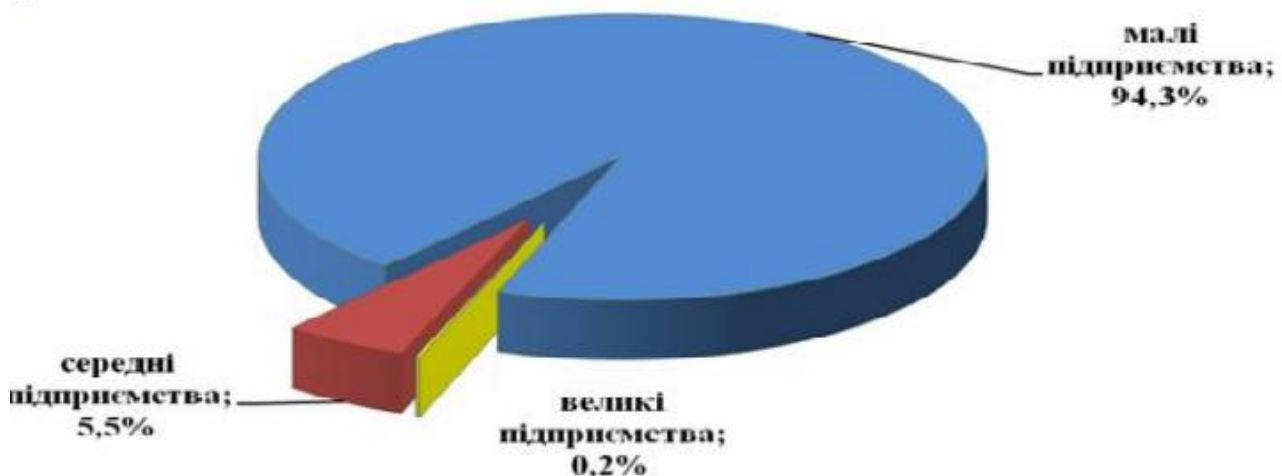

Рис. 1. Структура підприємств за розмірами у загальній кількості підприємств на Україні станом на 01. 01. 2014 р. [1]

У структурі вітчизняного підприємництва за розміром підприємств станом на 01.01.2014 частка малих підприємств становила 94,3 %. Протягом 2011 – 2013 років даний показник не зазнавав змін і становив 94,5%. На сьогоднішній день мале підприємництво є досить потужним сектором господарського комплексу України у якому, на кінець 2013 року працювало 7,5 млн. осіб, що складало 40 % всього зайнятого населення працездатного віку [1].

З цих фактів зрозуміло, що розвиток цього сектору бізнесу в Україні є надзвичайно потрібним та важливим інструментом вирівнювання територіальних диспропорцій.

Розвиток малого підприємництва на регіональному та місцевому рівні гальмують наступні системні проблеми:

1. Недостатнє (негарантоване та нерегулярне) фінансування регіональних програм підтримки і розвитку малого підприємництва .

3. Недосконалість контролю за використанням коштів, виділених малим підприємствам, внаслідок чого частина ресурсів витрачається за нецільовим призначенням (у структурі фінансування програмних заходів провідне місце займає фінансування бізнес-проектів на поворотній основі, пільгове кредитування – 28,4%, на навчально-методичну роботу направлено 3,2% коштів від загального затвердженого обсягу, виставкові заходи, видання інформаційних бюлетенів, проспектів, довідників – 12,4%, створення нових об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва та поповнення статутного та оборотного фондів вже існуючих об'єктів – 6,6%, компенсацію відсотків за банківськими кредитами - 0,8% , інші заходи – 48,6%)

4. Відсутність ефективно функціонуючої системи дієвої взаємодії великого та малого підприємництва на місцевому (регіональному) рівні.

5. Нерівномірність розташування та розвитку малого підприємництва у регіонах України, що обумовлено загальною економічною ситуацією в регіоні. Адже мале підприємництво напряму залежить від платоспроможного попиту населення в регіоні, від стабільного розвитку «точок росту» та потужних «ареалів» промислового, аграрного виробництва. Саме тому у депресивних, периферійних (у т.ч. монофункціональних регіонах) темпи розвитку малого підприємництва є незначними [2].

Із вище приведеного переліку, можна сказати, що основними проблемами розвитку МСП є висока вартість фінансових ресурсів для суб'єктів бізнесу, слабка державна підтримка, низька якість інформаційної та комунікаційної мереж.

Сімків Л.Є., Побігун С.А. для покращення бізнес-клімату для вітчизняних малих підприємств пропонують:

– удосконалити фінансово-податкову політику підтримки суб'єктів малого підприємництва;

– забезпечити розвиток соціального партнерства органів влади, підприємницьких структур, громадських організацій;

– покращити систему формування, розробки та реалізації регіональних програм розвитку малого та середнього бізнесу;

– підтримати упровадження новітніх технологій і заходів підприємницькими структурами;

– проводити маркетингові дослідження щодо товарів та послуг, які виробляються в межах регіону;

– сприяти розширенню виставкової та ярмаркової діяльності підприємницьких структур;

– забезпечити формування сприятливого інвестиційного клімату, інформаційної відкритості регіону [3].

Також потрібно згадати загальні економічні проблеми України, які пов'язані з веденням АТО, зниженням купівельної спроможності громадян, курсовими коливаннями гривні, та ін., що істотно гальмують розвиток МСП.[4].

Наразі МСБ України зіштовхується із серйозною проблемою доступу до фінансово-кредитних ресурсів. Частка кредитів у капіталі МСБ становить лише 20% проти 60% у

розвинених країнах. Переважно підприємства реінвестують у розвиток бізнесу власні прибутки та інвестиції засновників підприємств. Така ситуація зумовлена високою вартістю кредиту. Мінімальний «пільговий» відсоток становить майже 17% і пропонується практично одним банком. Середня вартість кредиту становить 22%, що є високою ціною в умовах економічного спаду. [5].

Такий стан фінансово-кредитного ринку України не сприяє розвитку МСБ та ускладнює доступ до фінансових ресурсів для малого та середнього бізнесу.

Отже, можна зробити висновок, що держава повинна створити сприятливий податковий, інвестиційний, інноваційний та ціновий режими для суб'єктів малого підприємництва. Для вирішення цих проблем в Україні потрібно змінити державну політику, яка сприятиме розвитку цього сектора економіки. Йдеться про удосконалення правової бази малого підприємництва, фінансово-кредитної та матеріально-технічної підтримки зокрема.

Список використаних джерел

1. Лозовський О.М., Шарчук С.І. Особливості державного регулювання малого підприємництва в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecfor_2015_1_23.pdf
2. Тимченко О. І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4135>
3. Сімків Л.Є., Побігун С.А. Тенденції розвитку малого підприємництва в Україні в умовах диспропорційності економічного зростання . [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/116.pdf>
4. Розвиток малого і середнього підприємництва в Україні: проблеми, потреби, перспективи. – К.: Центр громадської експертизи, Центр міжнародного приватного підприємництва, 2015. – 44 с.
5. Зелена книга політики малого підприємництва внутрішньо перемі- щених осіб/ Панцир С.І., Шуміхін С.В., Різниченко К.М. – Київ: Центр міжнародного приватного підприємництва, 2015.

RISK AND ITS INTERNAL FACTORS

Ножов Едвард Миколайович,
студент 3 курсу напряму підготовки «Менеджмент»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Качмар О.Ю.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Contemporary world has so many factors that are risky. They impact on a business and entrepreneurs want to prevent them in all possible ways. Several years ago people did not think about it a lot. But now they understand importance of risk and create departments and use specialists to determine, prevent or minimize a risk. This article describes the basic understanding of risk and its key factors. Also the main advice and tools to eliminate the risk are provided.

Key words: risk, internal factors, elimination the risk, SWOT analysis, business environment, strengths, weaknesses.

The aim of this paper – to analyze risky factors in internal business environment and tools that can help to manage them.

The tasks of this paper are the following:

1. Determine what are a risk in general and business.
2. Analyze and explore risky factors in business environment.
3. Review of internal factors of a company.
4. Try to understand how to be prepared for them.

Each day we are faced with a risk. We face with it everywhere on our way especially when we make decisions. Each our step in more or less extent is a risk. We are accustomed to risk. We even like a risk in particular times and do not try to avoid it. For instance, when we want to jump with a parachute from a plane which are soaring among clouds. And what do we have there? Protective vest, spectacles and a piece of cloth over our head. Of course now we know that it is enough but someone who made it first did not know exactly. We learnt how to eliminate a risk or use it in our normal life but what about business where we can not allow risk to appear because we are responsible, as a managers or owners, for our company.

1. What is a risk

For sure, everyone know the answer for this question. But, maybe, only some of them can explain and define it clearly. Short and general understanding is: risk – uncertainties in the future. Of course it is not complete and totally correct definition. Let us see how scientists, economists and organizations define a risk.

The Oxford English Dictionary determine risk as the possibility of loss, injury, or other adverse or unwelcome circumstance; a chance or situation involving such a possibility [1].

The ISO 31000 (2009)¹ definition of risk is the “effect of uncertainty on objectives”. In this definition, uncertainties include events (which may or may not happen) and uncertainties caused by ambiguity or a lack of information. This definition was developed by an international committee representing over 30 countries [2].

Risk (common description) – events which may have negative impact on the organizational objectives or functions measured by the event probability and consequence [3].

¹ **ISO 31000** is a family of standards relating to risk management codified by the International Organization for Standardization.

Why the understanding of risk is important?

- 1) Market fluctuation and uncertainties caused enormous losses.
- 2) Operational Risks consequences can be very severe.
- 3) During the last decade, business changed drastically:
  - In time management is common, in a globalization context
  - Sophisticated processes (new products...)
  - The complexity of IT systems is increasing
  - Outsourcing
  - Recently, organizations focus on high impact/low frequency external event (terrorist attacks, flooding...)
- 4) New risk regulation.[3]

In this topic we will speak about internal factors of risk which generally occurs in business environment.

By the word "environment" we understand the surrounding or conditions in which a particular activity is carried on.

The term **business risk** refers to the possibility of inadequate profits or even losses due to uncertainties e.g., changes in tastes, preferences of consumers, strikes, increased competition, change in government policy, obsolescence etc. Every business organization contains various risk elements while doing the business. For example, an owner of a business may face different risks like in production, risks due to irregular supply of raw materials, machinery breakdown, labor unrest, etc.[4][5][6]

Business risks can be influenced by two major risks: **internal risks** (risks arising from the events taking place within the organization) and **external risks** (risks arising from the events taking place outside the organization) [7].

2. Analysis of internal elements of risk

Mastering some of the forces that impact your business inside is more challenging than handling others. The extent to which you can control them differs. You can change how internal and external factors affect your firm. You cannot make the economy grow. But, you can encourage spending. Learning more about the factors at work will better equip you.

The internal business environment comprises of factors within the company which impact the success and approach of operations. Unlike the external environment, the company has control over these factors. It is important to recognize potential opportunities and threats outside company operations. However, managing the strengths of internal operations is the key to business success.

Forces or conditions of surroundings within the boundary of the organization are the elements of internal environment of organization. The internal environment consists mainly of the organization's owners, board of directors, employees and culture.

1. Owners. Owners are people who invested in company and have property rights and claims on the organization. They have the right to change the company's policy at any time thereby they have particular risk for the company.

2. Board of Directors. The board of directors is the governing body of the company who are elected by stockholders, and they are given the responsibility of overseeing a firm.

3. Employees. Employees or the workforce, the most important element of organizations internal environment, who performs the tasks of the administration. If managed properly they can positively change the organization's policy. But ill-management of the workforce could lead to a catastrophic situation for the company.

Employees are vital to business success. But, there are risks associated with them. For an industry, strike action could lead to a lot of problems. But if employees are motivated, hard-working and talented they will produce better results compared to an unmotivated and less talented workforce. The processes and relationships between and within departments can also improve effectiveness and efficiency.

4. Culture. Organizational culture is the collective behavior of members of an organization and the values, visions, beliefs, habits that they attach to their actions. An organization's culture

---

plays a major role in shaping its success, because culture is an important determinant of how well their organization will perform.

Your employees are happier when they are polite and respectful of one another. They want their achievements to be recognized. When you provide sufficient instructions to your subordinates, you enable them to do their jobs effectively. When you help employees identify with your company's mission and goals, you are likelier to keep them long-term.

5. Structure. The structure impacts the number of employees you hire, the levels of hierarchy, department collaboration and the roles of your employees. If you choose a structure based on contractual work, for example, you will save money on employees but have less control over the end product.

6. Organizational and operational. These are a part of the operational and administrative procedures. This includes disorganized or inaccurate record keeping, interruptions to your supply chain and outdated or faulty IT systems. If you do not overcome these, your customers might see you as unreliable. You can also lose all your data.

7. Strategic risks. These affect your firm's ability to reach the goals in the business plan. They could be due to the impacts of changes in technological evolutions or customer demand. Customers might think a product is overpriced, dull and outdated.

8. Innovation within an organization. Your business needs innovation in order to keep up with competitors. It is essential to get one step ahead. Innovation could come in the form of marketing. It could also be through promotional initiatives in the marketing plan, staff training, and welfare. Embracing new technology is the best way to keep up with technological advancements. A lack of innovation can pose a serious risk to a growing business. No innovation will cause a company to remain boring. The company will become dull, stagnant and irrelevant.

Internal factors in SWOT analysis

The internal factors of a business are often studied in a SWOT analysis. You can use SWOT analysis to analyze your company and its environment. It assesses the **Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats**. **The strengths and weaknesses of a project or business are internal factors. Opportunities and threats are external elements.**

Strengths

Strengths are the features of your business which allow you to work more effectively than competitors. Your specialist technical knowledge could be your strength. You will have to consider your strengths from own point of view. You should also give importance to customers' and clients' view.

You must be honest and realistic. When you try to find company's strengths, try to answer the below questions:

- What is it that you do well?
- What benefits do you have over your competitors?
- What makes you stand out from the competitors?

Weaknesses

Weaknesses are the areas which have scope for improvement. Find out if your business is new products or skills. Also, try to find if you have a lower productivity or higher cost base than your competitors.

You will have to face the unpleasant truths about your firm and be realistic. Ask the following questions:

- What are you bad at?
- Is there anything you could be better at?
- What should you avoid?
- What leads to problems or complaints?

The greatest thing about internal factors is that **you have control over most of them**. Changing internal factors often involves some indirect costs. Some of the factors are a result of the way you run your business. Example of this includes reputation, credit worthiness, and image.

Other factors depend on your business decisions. Example of this includes management structure and staffing.

Conclusions

Risk is an integral part of our life. We face with it everywhere.

Business risk is the possibility of inadequate profits or even losses due to uncertainties. It can be divided into internal or external risk.

An organization must have the ability to examine and make changes based on internal and external environmental factors that affect its performance.

Managing the strengths of your internal operations and recognizing potential opportunities and threats outside of your operations are keys to business success.

A manager must have a clear understanding about external or internal nature. Normally, you would not go for a walk in the rain without an umbrella, because you understand the environment and you know when it rains you can get wet.

Similarly if a manager does not know and understand the environment of organization, he or she will definitively get wet.

Of course, we do not need to analyse each internal and external risk element every day in order not to get wet. But we need to understand all of these factors in order to know what should we do when we face a risk.

References

1. Oxford English Dictionary
2. ISO/IEC 27005:2008. 3.https://moodle.mruni.eu/pluginfile.php/231760/mod_resource/content/0/1.%20Risk%20management%20foundations%20v0.1.pdf
3. Hansson, Sven Ove; Zalta, Edward N. (Spring 2014). "Risk". The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Retrieved 9 May 2014.
4. "An Introduction to Factor Analysis of Information Risk (FAIR)", Risk Management Insight LLC, November 2006;.
5. "Business Risks Explanation|date of publishing=August 2010". Business Risks
6. "Investopedia ,definition". Business Risks,Investopedia

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Пивоварник Томас Ладиславович,
студент магістратури спеціальності «Бізнес-адміністрування»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Федурця В.П.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У теперішній час малий бізнес в Україні займає 5-6 % ВВП, а враховуючи тіньову економіку, чисельність населення зайнятого в малому бізнесі досягає близько 30 %. Для успішного розвитку малого бізнесу потрібно оптимальне поєднання різноманітних засобів фінансування малих підприємств: самофінансування, державного інвестування, банківського кредитування та зовнішнього інвестування. Проблема розвитку малого бізнесу в Україні пов'язана з формуванням ефективних механізмів реалізації податкової політики, впровадженням економічних нововведень, широкої приватизації, демократизації суспільства, та з забезпеченням політичної стабільності [5].

Розвиток конкурентоспроможності малого бізнесу має сприяти активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, використанню програм соціально-економічного розвитку регіонів, вивченню та впровадженню досвіду країн з розвинутою ринковою економікою. Усі ці дії повинні функціонувати комплексно, перебувати у постійних взаємовідносинах, позитивно впливати одна на одну. Саме за таких умов механізм формування конкурентоспроможності малого бізнесу стане найбільш досконалим, а отже, і дієвим.

Основні фактори, що впливають на рівень активності конкурентоспроможності малого бізнесу в Україні:

1. Розвиток економіки та стадії економічного циклу, який характеризується циклічністю: загальна тенденція до економічного зростання уривається періодами падіння ділової активності і депресією. Оскільки малий бізнес дуже чутливий до економічних коливань, він в більшій мірі, ніж великий бізнес, схильний до невдач на стадіях спаду і депресії.

2. Державна підтримка малого бізнесу, тобто формування законодавчої основи для його функціонування. Взявши до уваги зарубіжний досвід, державна підтримка малого бізнесу в розвинених країнах – один з ключових чинників його процвітання.

3. Рівень інфляції - причина для серйозних проблем в будь-якому бізнесі. В умовах інфляції підприємці вимушені придбавати необхідні їм засоби виробництва по завищених цінах. З іншого боку, індивідуальні підприємці функціонують на ринках з жорсткою конкуренцією і не можуть контролювати їх ціни. Розрив в цінах приводить до фінансових труднощів, часто не вирішуваних для малих бізнесменів.

4. Процентні ставки за кредит. Для малого бізнесу, в силу різних економічних обставин, характерні незначні фінансові резерви. В умовах підвищення процентних ставок за кредити порушується ця рівновага, що робить малий бізнес особливо вразливим в ці періоди [4].

Перераховані фактори формують загальне середовище функціонування малого бізнесу і носять макроекономічний характер. Разом з тим, навіть при наявності сприятливої зовнішнього середовища, багато які підприємці терплять невдачу. І це зумовлено, головним чином, недоліками в діяльності самих підприємців. Основними причинами невдач в малому бізнесі частіше за все є:

- надмірний податковий тиск;
- слабка стартова матеріально-технічна база;
- низька продуктивність праці;
- недостатній рівень поінформованості суб'єктів малого бізнесу щодо потенційних партнерів і конкурентів;
- некомпетентність в управлінні своїм бізнесом;
- нестача досвіду у вибраній сфері діяльності;
- недостатній контроль за фінансовою діяльністю;
- нестача капіталу;
- недбалість в наданні споживчого кредиту своїм клієнтам;
- недоліки в стратегічному плануванні;
- неправильний вибір місцезнаходження фірми;
- нерозвиненість інфраструктури, необхідної для підтримки та розвитку малого бізнесу.

Накопичений досвід і статистичні дослідження свідчать, що досягненню успіху в малому бізнесі допомагають: планування бізнесу; делегування повноважень; взаємовідносини з працівниками та покупцями; організація роботи; робота з клієнтами; працівники також є ключем до успіху; глибоке знання своєї сфери бізнесу; уміння планувати діяльність фірми; уміння вести фінансову звітність; наявність професійних помічників; уміння підтримувати працівників у фізичній і психологічній формі [2].

Виходячи з розглянутої нами вище концепції конкурентоспроможності малого бізнесу та аналізу представлених класифікацій і розуміння під чинниками конкурентоспроможності тих явищ і процесів виробничо-господарської діяльності підприємства і соціально-економічного життя суспільства, які викликають зміну абсолютної і відносної величини витрат на виробництво і реалізацію продукції, а в результаті зміну рівня конкурентоспроможності самого підприємства, пропонується всю сукупність факторів, що визначають ставлення споживача до самого суб'єкту господарювання та його продукції або послуги, розділити на внутрішні і зовнішні по відношенню до нього.

При цьому під зовнішніми факторами слід розуміти, по-перше, заходи державного впливу як економічного характеру (амортизаційна політика, податкова, фінансово-кредитна політика, включаючи різні державні та міждержавні дотації та субсидії; митна політика і пов'язані з нею імпорتنі мита; система державного страхування; участь у міжнародному поділі праці, розробці та фінансуванні національних програм щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємства), так і адміністративного характеру (розробка, вдосконалення та прийняття законодавчих актів, що сприяють розвитку ринкових відносин, демонополізації економіки; державна система стандартизації і сертифікації продукції та систем її створення; державний нагляд і контроль за дотриманням обов'язкових вимог стандартів, правил обов'язкової сертифікації продукції та систем, метрологічний контроль; правовий захист інтересів споживача). Тобто, все те, що визначає формальні правила діяльності суб'єкта господарювання на даному національному чи світовому ринку.

По-друге, чинниками конкурентоспроможності виступають основні характеристики самого ринку діяльності даного підприємства; його тип та вагомість; наявність і можливості конкурентів; забезпеченість, склад і структура трудових ресурсів.

До третьої групи зовнішніх чинників слід віднести діяльність громадських та недержавних інститутів. З одного боку, через різні організації з захисту прав споживачів, вони виступають стримуючим моментом зростання конкурентоспроможності малого бізнесу. А з іншого, через недержавні інвестиційні інститути сприяють зростанню конкурентоспроможності малого бізнесу, забезпечуючи інвестиції на найбільш перспективних напрямках діяльності [1].

У такому розумінні представлена вище сукупність факторів визначає формальні і неформальні «правила гри» на ринку, визначає те зовнішнє середовище, в якому належить

працювати підприємству, і ті моменти, які воно повинно враховувати при розробці стратегії свого розвитку.

До внутрішніх чинників, які забезпечують конкурентоспроможність малого бізнесу, слід віднести:

- потенціал маркетингових служб, науково-технічний, виробничо-технологічний, фінансово-економічний, кадровий, екологічний потенціал;
- ефективність реклами;
- рівень матеріально-технічного забезпечення, зберігання, пакування, транспортування;
- рівень підготовки та розробки виробничих процесів;
- ефективність виробничого контролю, випробувань і обстежень;
- рівень забезпечення пусконаладжувальних та монтажних робіт;
- рівень технічного обслуговування в після виробничий період;
- сервісне і гарантійне обслуговування.

Тобто мова йде про потенційні можливості малого бізнесу щодо забезпечення власної конкурентоспроможності [3].

Здійснено науково-теоретичне обґрунтування механізму формування і конкурентоспроможності малого бізнесу через виявлення сутнісних характеристик, факторів, чинників розвитку та змістовного наповнення головних елементів даного механізму. Таке поєднання зазначених елементів дає можливість системно розглядати процес формування та розвитку конкурентоспроможності малого бізнесу, що в кінцевому результаті дозволяє впливати на підвищення їх конкурентного статусу.

Накопичений досвід і статистичні дослідження свідчать, що досягненню успіху в малому бізнесі допомагають: планування, делегування, взаємовідносини, організація, робота з клієнтами, працівники.

Список використаних джерел

1. Воротіна Л. І. Можливості збереження підприємств сектору малого бізнесу економіки України. / Л. І. Воротіна // Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. Наук. пр. – К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – Вип.19. – С.32-38.
2. Крикавський Є. В. Сучасні акценти у формуванні конкурентоспроможності підприємств / Є. В. Крикавський, Н. М. Кубрак // Вісн. Хмельницького нац. ун-ту. – 2010 – № 3. – Т. 3. – С. 54– 57.
3. Кривенко Л.В. Стратегічні пріоритети підвищення конкурентоспроможності малого бізнесу в Україні /Л.В. Кривенко// Економіка проблеми теорії та практики. - 2014. [Електронний ресурс] - Режим доступу до журналу: [http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_TPE/ Krivenko_14.pdf](http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_TPE/Krivenko_14.pdf)
4. Ткачук Г. Ю. Дослідження ознак та систематизація факторів впливу на конкурентоспроможність підприємства / кол. монограф. “Забезпечення соціально-економічного розвитку господарюючих систем в умовах транзитивної економіки”. – Житомир: ЖДТУ. – 2010.– С. 169–182.
5. Проблеми розвитку малого бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2014-2/doc/2/13.pdf>

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

Сабадош Оксана Юрївна,

студентка 3 курсу напряму підготовки «Менеджмент»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Курей О.А.,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У науковій роботі наведені результати теоретичного обґрунтування етапів та сучасних методів маркетингових досліджень конкурентного середовища. Основним завдання є узагальнення теоретичних підходів щодо наукової сутності конкуренції та обґрунтування етапів і методів її дослідження.

Ключові слова: конкуренція, маркетингові дослідження, етапи дослідження конкурентного середовища, методи дослідження конкурентного середовища.

Кожен бізнесмен чи підприємець, який працює на ринку, передусім повинен вивчити ринок, застосовуючи низку заходів та систему аналітичних досліджень маркетингової діяльності. Важливою складовою частиною маркетингової діяльності є маркетингові дослідження, як надзвичайно важливі заходи, які треба здійснювати планомірно і постійно, для співставлення очікуваних результатів з реальною ситуацією на ринку для своєчасного реагування на неї і внесення коректив у підприємницьку діяльність.

Згідно з Міжнародним кодексом ЄСОМАР маркетингові дослідження – це системне збирання і об'єктивний запис, класифікація, аналіз і узагальнення даних щодо поведінки, потреб, відносин, вражень, мотивацій і т.д. окремих осіб і організацій в контексті їхньої економічної, політичної, суспільної і побутової діяльності [1, с. 320].

Сучасному підприємцю для орієнтації в ринковому середовищі недостатньо особистої інтуїції, йому потрібна інформація щодо існуючих і очікуваних ринкових проблем та способів їх розв'язання. З кожним роком в умовах конкуренції для зменшення міри ризику фірма повинна володіти надійною інформацією про товарне виробництво, середовище конкуренції, стан економіки регіону, країни, фірми, і стосовно цього будувати свою політику на ринку.

Аналіз конкурентів проводиться з метою одержання відповідей на основні запитання:

- хто наші конкуренти?
- у чому їх сильні і слабкі сторони?
- які їх стратегічні цілі і стратегії росту?
- які їх стратегії?
- які схеми їх відповідних реакцій?

Виділяють наступні етапи маркетингових досліджень конкурентів [4, с. 306]:

Перший етап – ідентифікація конкурентів. Реалізація процедури ґрунтується на двох підходах:

Перший – пов'язаний з оцінкою потреб, які задовольняють на ринку основні конкуренти.

Виділяють наступні групи конкурентів [2, с. 404]:

- 1) підприємства, які вже пропонують аналогічний вид продукту на ринку (діючі конкуренти);
- 2) підприємства, які продають аналогічний товар на інших ринках та можуть почати діяльність на цільовому ринку (потенційні конкуренти);

3) підприємства, які виробляють товари-замінники, що здатні витіснити фокальний продукт з ринку.

Другий – пов'язаний з оцінкою маркетингової стратегії, яку застосовують конкуренти. Виділяють наступні групи конкурентів:

1) організації, що застосовують стратегію експансії на ринку (кількісного зростання частки ринку);

2) організації, що застосовують стратегію інтенсифікації маркетингових зусиль (якісне вдосконалення господарської діяльності).

Як правило, конкуренти застосовують один якийсь підхід. Проте крупні компанії можуть собі дозволити мобільність в стратегічних орієнтаціях. Це ті форми, які схильні до ринкової експансії, а також постачальники матеріалів, сировини, устаткування. Для кожного ринку товару і послуг повинні бути ідентифіковані пріоритетні конкуренти, яких буває три типи: лідер, претендент, послідовник.

Ринковий лідер – це організація з найбільшою ринковою часткою. Вони, зазвичай, є також лідерами з інноваційної та цінової політики, використання новітніх форм продажу.

Ринковий претендент – це організація в галузі, яка бореться за вхід до числа лідерів. Для того, щоб боротися, організація повинна володіти певними перевагами над ринковим лідером (пропонувати кращий продукт, продавати продукт за нижчою ціною і так далі).

Ринковий послідовник – організація в галузі, яка проводить політику слідування за галузевими лідерами і вважає за краще зберігати свою ринкову частку, не ухвалюючи ризикованих рішень.

Другий етап – моніторинг діяльності конкурентів. Моніторингу, тобто постійному стеженню за станом і діями конкурентів, підлягають конкуренти, для яких є висока зацікавленість, але низька можливість впливу. Такі показники конкурентів як ціна, частка ринку, маркетингові рішення, рекламні заходи, призначення і переміщення ключових осіб і т.п. повинні знаходитися під пильною увагою служб конкурентної розвідки або служб бізнес-моніторингу. Для решти конкурентів можна обмежитися періодичними оцінками їх діяльності.

Результати моніторингу конкурентного середовища дозволяють отримувати: оперативне і постійне інформування про стан конкуренції; визначення конкурентного потенціалу ринку; порівняльну оцінку конкурентоспроможності підприємств; прогнозування, виявлення тенденцій і перспектив розвитку конкуренції на ринку; накопичення ретроспективної інформації про характер розвитку конкурентних взаємин.

Для цілей моніторингу конкурентів виділяють наступні технології збору інформації [3, с. 800]:

- 1) збір інформації в ЗМІ;
- 2) збір інформації в Інтернет;
- 3) аудит торговельних точок; збір рекламних матеріалів;
- 4) відстеження зовнішньої реклами.

Третій етап – виявлення сильних і слабких сторін конкурентів. Для реалізації цього етапу використовують декілька методів. Першим і найбільш поширеним є SWOT-аналіз. Другим підходом, який використовується при виявленні сильних і слабких сторін конкурентів є аналіз закріплення, який базується на аналізі уподобань споживачів про продукцію компанії та конкурентів [1, с. 319].

Четвертий етап – визначення позицій конкурентів на ринку. Вивчення позицій і можливостей фірм-конкурентів припускає пошук відповідей на чотири основні групи питань, навколо яких будується структура системи стеження за конкурентцією:

- які основні цілі конкурента;
- які поточні стратегії досягнення цих цілей;
- які засоби мають в своєму розпорядженні конкуренти, щоб реалізувати свої стратегії;
- які їх вірогідні майбутні стратегії.

Вивчення позицій і можливостей фірм-конкурентів в цілому припускає вивчення основних цілей конкурентів, виявлення справжніх і майбутніх стратегій конкурентів, а також способів їх реалізації.

П'ятий етап – пошук стратегічних конкурентних переваг. Для досягнення і утримання конкурентного переваг, недостатньо мати високу операційну ефективність, потрібна продумана стратегія розвитку своїх відмітних якостей і унікальної компетенції. Всьому цьому сприяє виділення сегментів основної діяльності та позиціонування на них. Для пошуку методів і прийомів конкурентної боротьби застосовується аналіз стратегій конкурентної боротьби – технологія бенчмаркінгу. Ця технологія зводить в єдину систему розробку стратегії, галузевий аналіз і аналіз конкурентів. Цей метод застосовується для:

1) оцінки і порівняння «кращих» конкурентів по відношенню до ключових чинників успіху у цільовій галузі, а також за межами галузі (перенесення досвіду інших галузей);

2) визначення як «кращі» конкуренти досягають своїх показників;

3) використання цих даних як основи визначення цілей, стратегій компанії і методів впровадження. Це метод планування не від досягнутого, а за показниками конкурентів.

Шостий етап – розробка стратегій і прийомів конкурентної боротьби. Для вибору стратегії дії на конкретних сегментах можна використовувати матрицю «потенціал – конкурентна сила», де потенціал сегменту – це прибуток, грошовий потік, ємкість ринку і так далі, а конкурентна сила (конкурентоспроможність) – це переваги по ключових чинниках успіху.

Список використаних джерел

1. Конкуренція і конкурентна політика: категорії та поняття / [В. Д. Лагутін та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. В. Д. Лагутіна ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – С.319-328.
2. Филюк Г. М. Конкуренція і монополія в епоху глобалізації : монографія / Г. М. Филюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2009. – 404 с.
3. Хулей Г. Маркетинговая стратегия и конкурентное позиционирование / Г. Хулей, Дж. Сондерс, Н. Пирси; пер. с англ. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2005. – 800 с.
4. Юданов А. Ю. Конкуренция. Теория и практика / А. Ю. Юданов. – М. : Гном и Д, 2001. – С.304-311.

DEVELOPMENTS IN GLOBAL MANUFACTURING AND SOURCING

Свистак Наталія Михайлівна,
студент 3 курсу напряму підготовки «Менеджмент»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Качмар О.Ю.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

The article deals with the globalization in sourcing and manufacturing that is expected to offer several different kinds of benefits. The main risks involved in global expansion as well as political relationship between countries are analyzed in it. The developments in global manufacturing and sourcing which have to solve the supply chain challenges, to reduce risks related to logistics management and help to make efficient supply chain decisions are suggested here.

Key words: global manufacturing, global sourcing, outsourcing, supply chain management, logistics infrastructure, offshoring, backshoring, hybridised strategy.

The aim of the study is to explore developments in global manufacturing and sourcing and assess the relevance of its appliance in modern world.

The main tasks are the following:

- 1) to determine the causes leading to the introduction of global manufacturing and sourcing concept;
- 2) to review the main developments in this area;
- 3) to define of the benefits, risks and disadvantages for companies using this strategy;
- 4) to identify the perspective trends in global manufacturing and sourcing.

It is anticipated that recent and continuing developments in sourcing and supply management will play a critical role in the restructuring and restoration of many industries as they attempt to attain global prominence. The idea of a domestic market and economy has been superseded by the more practical view that all markets and economies are a part of the global economic picture in which all industries must compete.

Global sourcing is a procurement strategy in which a business seeks to find the most cost efficient location for manufacturing a product, even if the location is in a foreign country. Outsourcing means using international cheap labor force and also doing in the countries with cheapest sources of labor and supplies. Outsourcing is a situation in which a company employs another organization to do some of its work, rather than using its own employees to do it [3, p. 12; 4; 9].

Global sourcing definition deals with globalization as a major economic trend. Globalization is a globe-spanning phenomenon that has become visible around the world within the last two decades. Reasons for globalization are overcapacities in highly industrialized countries, significant disadvantages in respect to labour costs, emergence of worldwide information networks to connect information systems of firms, and the emergence of larger 'domestic' market areas like NAFTA, MERCOSUL, or the Common Market in Europe [6].

Countries are increasingly reducing trade barriers which in turn increase global conversations about free trade and environment as well as enormous spreading of information and communication technologies. These factors directly affect the development of cheap and efficient manufacturing methods which have a powerful effect on many companies and organizations. Therefore everyone has an opportunity to access many resources [2].

With growing scholarly and executive attention over the past couple of decades, sourcing and supply chain management have been shown to play a significant role in achieving competitiveness [5]. This study defines global sourcing as the worldwide integration of engineering, operations, logistics, procurement, and even marketing within the upstream portion of a firm's supply chain [7,

---

p. 6]. Arnold argued that global sourcing implies a systematic extension of procurement policy worldwide and a strategic orientation of purchasing activities [1, p. 167].

Many companies in the developed world have moved all or part of their operations to less developed countries in Eastern Europe and the Bric countries – Brazil, Russia, India, China. Developments such as low labor costs and a reduction in transportation costs by a third between 1960 and 2000 made an operating of global manufacturing and sourcing possible. Companies see many benefits of transferring all or part of their business overseas but often they ignore or underestimate some kind of costs. Modern researches proved that non of the companies which used global manufacturing and sourcing had achieved all the cost efficiencies they had anticipated. In some cases ‘offshoring’ operations may be even more expensive than local production therefore some companies return to home markets.

The cost of logistics may be a lot more important than originally estimated. Proctor & Gamble management for example, reported that the company's storage and transport costs were higher than the operating expenses of its factories abroad. Other companies found that the product cost was much lower, but the price for lower costs was often reduced quality.

The main benefit for companies of using global manufacturing is lower costs but often the prize for them is reduced quality. The supply of trained workers is really exhausted. For example, in India, trained staff will change jobs several times per year if they see the chance of higher salaries elsewhere and staff turnover of 20% has become normal. In China, a trained middle manager in the car sector, fluent in English and Mandarin, can earn more in Shanghai than in Wolfsburg or Birmingham [8, p.29].

Another reason of lower labour costs can be an exploitation of child labour. For example, Primark, the clothing retailer, fired three suppliers in India after it was discovered that they had subcontracted work to home workers who used child labour. George Weston, Chief Executive of Associated British Foods, which owns Primark, claimed that the factories had been involved in 'systematic deception' and that regular audits had failed to uncover the violations. In fact, the problem of child labor in emerging countries can only be solved through economic development that gives children real alternatives. Unfortunately poor parents in India, Pakistan or Vietnam cannot choose between sending their children to school or a factory. The real choice is between eating or going hungry. In addition, Tesco, the UK retailer, faces allegations of neglect of factory workers after a report from the charity War on Want said that its researchers found workers in a factory in Bangalore being paid ‘half a living wage’ [8, p. 37].

Under those circumstances arises the following problem of outsourcing: “How can companies provide and guarantee ethical working conditions?” Regular audits in Asian factories frequently don’t expose violations. That is why companies need to take an active role in the manufacturing process rather than relying on independent auditors who visit occasionally. For instance, Applica markets and distributes kitchen and home products, and its products are manufactured mainly in China and Mexico. It has long-standing strategic partnerships with most of its manufacturers. All must adhere to quality controls and codes of conduct, including social responsibility. Engineers and marketers from Applica spend a large amount of time with these manufacturers. They also have on-site teams whose task is to audit the manufacturers and work with them to ensure that quality and ethical practices are maintained.

That success of global sourcing strategy depends on the kind of production. For example, Nike Inc. operates a globe-spanning virtual enterprise which core is a set of business processes, designed to combine its state-of-the-art R&D capabilities with ruthlessly low-cost manufacturing strategy. That product is designed in one country and partly produced in others. Thus one product passes through more than 120 pairs on of hands during the production process. It also means that there is a danger of extended lead times [8, p. 13]. Nevertheless, Nike Inc. is incredibly successful and profitable enterprise and the key of its business success is flexibility of logistics infrastructure and information systems.

On the other hand, there are some important points that companies need to consider when evaluating the business case for sourcing components from low-cost countries, far from the home market and operating production processes in there. The first one is calculating ‘dynamic’ costs – the costs that vary and are continuously changing. The belief is that countries in Eastern Europe,

---

China and India have an unlimited supply of low-cost labour. Although this is certainly still true for China and India, the reality is that these workers are not always trained to the necessary level. Finding the right staff can be a challenge [8, p.29]. In addition wage inflation is rising as fast as manufacturers compete for labour. Often companies underestimate the additional costs for buffer stocks, inventory, energy and commodity, as a long supply chain isn't flexible enough and tend to respond slower to changes in demand.

The second one is a supply of trained staff and the quality of cheaper components. It means that with global sourcing the lower labor and material costs reduce the unit cost of the product which in turn generally offsets the higher transport cost of bringing it into the home market from China.

The third point is a branch of potential risks. There are government legislation, tax system and environmental policy of emerging country. Companies pollute the atmosphere and use nonrenewable resources that may cause dissatisfaction among citizens and officials. In spite of this negative factors there are some benefits for emerging countries such as growth in the gross domestic product (GDP), reduction of unemployment, technology transferring, improving of living standards.

Last but not least are relationships with suppliers. They need to be able to step up production at short notice when occurs changes and surges in demand. The duration of delivery is also very important because long supply chains aren't enough flexible and the dangers of delays and loss of profit exist. Therefore relationships with suppliers must be built upon trust and openness. On these grounds it's better to know not only tier-one supplier but also tier-two, tier-three suppliers in order to avoid disruptions in the supply chains.

In conclusion, many companies are finding that global sourcing and manufacturing no longer make sense. One of the problem is high operating expenses. Another problem is increasing levels of wage inflation. Even in emerging countries with low-cost labour, like China and India, there are shortages of trained workers with the right skills. As far as companies are looking for ways to make their own operations more effective and achieve cost efficiencies in their supply chains, many of them will continue locating their production in less developed countries but only for certain types of products. The recent researches suggest that manufacturing will increasingly come back to where the markets are. 'Backshoring' does not mean that all manufacturing will come back. The emerging countries are also very large markets, and local production will still serve local consumption there. In the future, companies will need to think about having networks of smaller flexible plants that can produce customised products for local markets.

In conclusion, the best approach for many companies will be a 'hybridised' strategy. This means splitting production according to factors such as technical sophistication and closeness to markets – and choosing the location that makes most sense in each case. In some cases, China will be suitable; in others, it will not. One of the examples of using 'hybridised' strategy is Hewlett-Packard. HP makes Deskjet printers for North America in plants in Vancouver and Singapore. Vancouver is more flexible and closer to the market, but more costly. So HP gives stable, high-volume production to Singapore and uses Vancouver to meet temporary surges in demand.

References

1. Arnold, U. (1999), Organisation of global sourcing: ways towards an optimal degree of centralisation, in: *European Journal of Purchasing and Supply Management*, Vol. 5 (1999), No. 3/4, pp. 167-174.
2. Business dictionary. – Electronic resource. [Access mode]: <http://www.businessdictionary.com>
3. Carter, J. R. Narasimhan (1996), A Comparison of North American and European Future Purchasing Trends, in: *International Journal of Purchasing and Materials Management*, Vol. 32 (1996), No. 2, pp. 12-22.
4. Do, Wondong. Development of international supply chain strategies to support global sourcing and manufacturing. Massachusetts Institute of Technology June 2009
5. Gadde, L.-E. and Hakansson, H. (2001), *Supply Network Strategies*. John Wiley & Sons, Chichester.
6. Hultman J., Hertz S., Johnsen R., Johnsen T. Global Sourcing Development at IKEA – a Case Study Paper prepared for the 25th IMP conference
7. Monczka, R.M. and Trent, R.J. (1991), Global sourcing: a development approach, *International Journal of Purchasing and Materials Management*, 27 (2), 2-8.
8. Pilbeam A., O'Driscoll N. (2010), *Market Leader. Logistics Management/Longman*, 98 p.
9. Sural A., Is Outsourcing a Chance for Developing Countries? Published June 17, 2014 – Electronic resource. [Access mode]: <http://www.dailysabah.com/opinion/2014/06/17/is-outsourcing-a-chance-for-developing-countries>

КАДРОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Семененко Вікторія Ігорівна,

студентка 2 курсу напряму підготовки «Менеджмент»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Бондаренко В.М.,

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Тема даного дослідження: “Кадрова політика в системі управління підприємством” є вкрай актуальною. Відомо, що у господарській діяльності використовують різні види ресурсів: матеріальні, фінансові, інформаційні, інтелектуальні і, на кінець, найважливіший ресурс - люди, які все це створюють, використовують, видозмінюють і, головне - управляють всіма процесами.

Ключові слова: кадрова політика; політика зайнятості, навчання, оплати праці, добробуту, трудових відносин; пасивна, реактивна, превентивна, активна, авантюристична кадрова політика.

Реалізація цілей і завдань управління персоналом здійснюється через кадрову політику.

Кадрова політика - це сукупність принципів, методів, форм організаційного механізму з формування, відтворення, розвитку та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, її мотивації та стимулювання. Кадрова політика визначає генеральну лінію і принципові настанови в роботі з персоналом на довготривалу перспективу [1].

Кадрова політика формує:

— вимоги до робочої сили на стадії її найму (до освіти, статі, рівня спеціальної підготовки тощо).

— відношення до «капіталовкладень» в робочу силу, до цілеспрямованого впливу на розвиток персоналу;

— відношення до стабілізації колективу;

— відношення до характеру підготовки нових працівників, перепідготовки і підвищення рівня їх кваліфікації [2].

Основна мета кадрової політики — це своєчасне забезпечення оптимального балансу процесів комплектування, збереження персоналу, його розвитку відповідно до потреб організації, вимог діючого законодавства та стану ринку праці.

Механізмом реалізації кадрової політики є система планів, норм і нормативів, організаційних, адміністративних та соціальних заходів, спрямованих на вирішення кадрових проблем і задоволення потреб організації в персоналі.

У великих підприємствах кадрова політика, як правило, офіційно декларується і докладно фіксується у загальних корпоративних документах: меморандумах, інструкціях, що регламентують найважливіші аспекти управління людськими ресурсами. У невеликих підприємствах вона, як правило, спеціально не розробляється, а існує як система неофіційних установок власників.

Кадрова політика повинна базуватись на таких принципах, як справедливість, послідовність, рівність, відсутність дискримінації за віком, статтю, релігію, дотримання трудового законодавства.

Основним завданням кадрової політики є:

- своєчасне забезпечення організації персоналом певної якості і кількості відповідно до стратегії розвитку організації;

- створення умов реалізації, передбачених трудовим законодавством прав і обов'язків громадян;

- раціональне використання персоналу;
- формування і підтримка ефективної роботи підприємства [3].

Серед елементів кадрової політики слід назвати:

■ політику зайнятості, що охоплює забезпечення висококваліфікованим персоналом, створення привабливих умов праці, гарантування її безпеки, створення можливостей для просування по службі з метою підвищення ступеня задоволення роботою;

■ політику навчання, яка передбачає формування відповідної бази навчання, можливостей для підвищення кваліфікації та реалізації прагнень до професійного зростання;

■ політику оплати праці, що полягає в наданні достатньо високої порівняно з іншими роботодавцями заробітної плати, яка б відповідала досвіду, здібностям і ставленню працівника до своїх обов'язків, його трудовому внеску;

■ політику добробуту, яка ґрунтується на забезпеченні широкого набору соціальних пільг і благ, створенні умов, привабливих для працівників і взаємовигідних для них і для фірми;

■ політику трудових відносин, що передбачає встановлення певних процедур для попередження виникнення трудового конфлікту, становлення кращого стилю керівництва, відносин з профспілками тощо [4].

Кадрова політика формується з врахуванням впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів відносяться:

- національне трудове законодавство;
- взаємовідношення з профспілкою;
- стан економічної кон'юнктури;
- стан і перспективи розвитку ринку праці.

Внутрішніми факторами є:

- структура, цілі і стратегія організації;
- територіальне розміщення;
- технології виробництва;
- організаційна культура;
- кількісний і якісний склад наявного персоналу і можливі його зміни в перспективі;
- фінансові можливості організації, які визначають допустимий рівень витрат на управління персоналом;
- існуючий рівень оплати.

Зарубіжні спеціалісти виділяють кілька типів кадрової політики:

1. Пасивний. На підприємстві немає чітко вираженої програми дій стосовно персоналу, а кадрова політика зводиться до ліквідації негативних наслідків. В організації немає прогнозу кадрових потреб, засобів оцінки праці персоналу. У плані фінансового оздоровлення кадрова проблематика, як правило, відображена на рівні інформаційної довідки про персонал без відповідного аналізу кадрових проблем і причин їх виникнення.

2. Реактивний. Керівництво підприємства контролює симптоми кризової ситуації (виникнення конфліктних ситуацій, відсутність достатньо кваліфікованої робочої сили для вирішення завдань, відсутність мотивації до високопродуктивної праці) і вживає заходи до локалізації кризи. Мета кадрової політики — забезпечення оптимального балансу процесів оновлення і збереження кількісного та якісного складу персоналу, його розвитку, у відповідності з потребами організації, вимогами діючого законодавства та станом ринку праці.

3. Превентивний. Керівництво підприємства має обґрунтовані прогнози розвитку ситуації, однак не має засобів впливу на неї. Кадрова служба підприємства володіє не лише засобами діагностики персоналу, але й методами прогнозування кадрової ситуації на середньотерміновий період. У плані фінансового оздоровлення є короткотерміновий і середньотерміновий прогнози потреби в персоналі.

4. Активний (раціональний). Керівництво підприємства має якісний діагноз, а також обґрунтований прогноз розвитку ситуації і засоби впливу на неї. Кадрова служба

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН ПЕРЕКЛАДАЧІВ У МАШИННОМУ ПЕРЕКЛАДІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Буценко Аніта Олександрівна,
студентка 4 курсу напряму підготовки «Прикладна лінгвістика»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Томенчук М.В.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Наукова робота присвячена порівняльному аналізу машинного перекладу, здійсненого онлайн-перекладачами та художнього перекладу. Особливу увагу приділено перекладу полісемантичних дієслів. Визначено типові помилки, яких припускаються системи машинного перекладу при роботі з художньою літературою.

Ключові слова: машинний переклад, полісемія, адекватність перекладу.

Сучасний рівень розвитку техніки, інформаційних технологій та засобів комунікації забезпечує доступ до великих обсягів багатомовної інформації. Зважаючи на постійне розширення і ускладнення інформаційних потоків, питання про швидкість та якість їхньої обробки стоїть особливо гостро. Обробка «вручну» пов'язана зі значними часовими і матеріальними витратами, тому в даний час неможливо обійтися без систем, що забезпечують переробку інформації, – лінгвістичних автоматів різних типів. В даній роботі розглядаються системи, призначені для одного з видів обробки тексту – перекладу: онлайн перекладачі.

Сьогодні існує цілий ряд систем в допомогу перекладачеві, які не виконують переклад усього тексту: електронні словники, системи перекладацької пам'яті, програми забезпечення і підтримки локалізації та ін. Ці системи надзвичайно популярні в перекладацькому співтоваристві, успішно застосовуються для полегшення і прискорення роботи, проте не вирішують питання автоматичного отримання перекладу - для цих цілей призначені системи МП, а саме онлайн словники, робота яких ще не була повною мірою вивчена, що визначає актуальність даного дослідження [1, с.25].

Поняття «переклад» можна визначити наступним чином: заміна текстового матеріалу однієї мови (мови оригіналу) еквівалентним текстовим матеріалом іншої мови (мови перекладу). Головною метою будь-якого перекладу є досягнення адекватності. Адекватність – це вичерпна передача смислового змісту оригіналу і повна функціонально-стилістична відповідність йому. На думку Л.С. Бархударова, текст перекладу ніколи не може бути повним та абсолютним еквівалентом тексту оригіналу. Схожої ж думки дотримується і Ю. Найда, за словами якої намагання досягти еквівалентності може призвести до значного відходу від оригіналу [2, с.55].

Полісемія (з гр. polysemos – «багатозначність») – це наявність різних, але так чи інакше пов'язаних між собою значень одного і того ж слова (словосполучення, фрази). Часто, коли говорять про полісемію, мають на увазі, насамперед, багатозначність слів як одиниць лексики. Лексична полісемія - це здатність одного слова слугувати для позначення різних предметів і явищ дійсності, що асоціативно пов'язані між собою і котрі утворюють складну семантичну єдність [4, с. 382]. У загальній лексиці у одного слова паралельно формуються близькі, але різні значення, або, окрім основного, розвивається додаткове, а контекст допомагає їх розмежувати.

Для нашого дослідження ми обрали 5 полісемантичних дієслів: take, make, give, come, look. Приклади, що містять вищезгадані дієслова, були відібрані з роману “Голодні ігри” Сюзанни Колінз (Suzanne Collins, “The Hunger Games”). Були розглянуті 28 прикладів використання цих полісемантичних дієслів, перекладені за допомогою онлайн словників Bing, Google, Yandex, Pragma 6, ImTranslator, а також художній переклад, виконаний Уляною Григораш.

З метою дослідження ми обрали п’ять онлайн перекладачів: Google, Bing, Pragma 6, ImTranslator, Yandex.

Розробники усіх вище зазначених перекладачів вказують на широкий вибір мов та високу якість здійсненого перекладу, проте практичний аналіз перекладу обраних речень дозволить виявити типові помилки онлайн-перекладачів та визначити перекладач, що найкраще впорався з поставленим завданням.

Розглянемо полісемантичне дієслово “take” у вихідному тексті та 6 його перекладів, включаючи художній: *I take it in my hands, pull out the arrow, and hold the puncture in the crust to my nose, inhaling the fragrance that makes my mouth flood with saliva* [5, с. 5].

Художній переклад:

Я схопила хліб обома руками, висмикнула з нього стрілу і піднесла буханець до носа, глибоко вдихнувши запах у тому місці, де скоринка була прохромлена. Мій рот одразу ж переповнився слиною [4, с. 11].

Перекладач Bing

Я прийняти його в моїх руках витягнути стрілку та утримуйте прокол у земну кору мого носа, вдихаючи аромат, який робить мої повінь зі слиною. [6]

Перекладач Google

Я так розумію, у мене в руках, витягнути стрілу, і утримуйте прокол в земній корі до носа, вдихаючи аромат, який робить мій рот повінь зі слиною. [7]

Перекладач Yandex

Я беру її в руки, витягти стрілу, і проводять пункцію в корі до носа, вдихаючи аромат, що робить мій рот слиною від повеней. [8]

Перекладач Pragma 6

Я беру це в моїх руках, витягую стрілу, і тримаю прокол в кірці до мого носа, вдихаючи аромат, який робить мою повінь рота над слиною. [9]

Перекладач ImTranslator

Я прийняти його в моїх руках витягнути стрілку та утримуйте прокол у земну кору мого носа, вдихаючи аромат, який робить мої повінь зі слиною. [10]

Порівнявши онлайн переклади з художнім перекладом, бачимо, що онлайн перекладачі Pragma та Yandex непогано впоралися із завданням, переклавши дієслово “take”, що вжите у значенні «брати, схопити» у правильній часовій формі та значенні. Перекладач ImTranslator застосовує інфінітивну форму дієслова, тоді як Google translator взагалі перекладає конструкцію, застосовуючи українське дієслово «розуміти», яке невірно передає значення речення оригіналу.

Переклад словосполучень з дієсловом make можна проілюструвати наступним прикладом: *Make only polite small talk in the public market. Discuss little more than trades in the Hob, which is the black market where I make most of my money* [5, с. 5].

Художній переклад:

В публічних місцях розмовляю ввічливо і зовсім мало. Хіба що зроню кілька слів про свою торгівлю на Горні – чорному ринку, де я заробляю майже всі свої гроші [4, с. 12].

Перекладач Bing: *Зробити тільки малого ввічливий розмову на відкритому ринку. Обговорити трохи більше, ніж торгів у плитою, який є чорний ринок, де я зробити більшу частину моїх грошей.* [6]

Перекладач Pragma 6: *Зробіть тільки ввічливим трохи говорять на громадському ринку. Обговорюйте трохи більше, ніж торгує у Втулиці, яка є чорним ринком, де я роблю більшість з моїх грошей.* [9]

Перекладач Google: *Зробити тільки важливий розмова про дрібниці в публічному ринку. Обговорити трохи більше, ніж торгів у плита, яка є чорний ринок, де я роблю велику частину своїх грошей.* [7]

Перекладач ImTranslator: *Зробіть тільки ввічливу малу розмову у суспільному ринку. Обговоріть маленькі більш ніж ремесла у Нов, котрий являє собою чорний ринковий де я роблю більшість моїх грошей.* [10]

Перекладач Yandex: *Зробити лише ввічливі бесіди в публічному ринку. Обговорити трохи більше, ніж на торгах в плитою, яка на чорному ринку, де я роблю велику частину своїх грошей.* [8]

Як бачимо, жоден перекладач не впорався із завданням, подаючи неадекватні для української мови переклади сталих словосполучень “make a talk” та “make money”. Жоден з перекладачів не містить запрограмованого перекладу словосполучення “make a talk”, вжитого поза контекстом. Невдалий переклад у контексті можна пояснити тим, що розглянуте словосполучення було розірване іншими лексемами, що ускладнило його сприйняття онлайн перекладачами як сталого словосполучення.

Аналіз перекладу, здійсненого онлайн перекладачами дозволив нам дійти таких висновків:

1. У машинному перекладі тексту доцільно розрізняти помилки, які перешкоджають розумінню тексту і вимагають обов’язкового редагування, і неточності, які не перешкоджають розумінню тексту.

2. Найбільш складними для аналізу і перекладу є словосполучення з полісемантичними словами та фразові слова, до складу яких входять полісемантичні дієслова. У більшості випадків вони перекладаються помилково, причому помилковий переклад спостерігається, здебільшого, якщо словосполучення чи фразове дієслово розірване іншими лексемами.

3. Полісемантичні дієслова перекладаються правильним українським еквівалентом, коли у вихідному тексті вони вжиті в одному зі своїх базових прямих та широко уживаних значень. Проте деякі онлайн перекладачі часто застосовують некоректний функціональний аналог, що потребує редагування.

4. Знання типових помилок, що допускаються системою МП в аналізі полісемантичних дієслів, дозволить прискорити процес редагування. Типові помилки, яких припускаються онлайн перекладачі в процесі перекладу: 1) незнання стандартних конструкцій або базових слів; 2) нездатність розрізнити фразові дієслова; 3) використання варіантів перекладу іншої тематики/слів, що рідко застосовуються; 4) вдавання до буквальності; 5) обрання неправильного функціонального відповідника; 6) використання форм дієслова, що не підходять за контекстом.

Список використаних джерел

1. Карпіловська Є.А. Машинні версії традиційних словників як основа для укладання комп’ютерних словників та тезаурусів / Є.А. Карпіловська // Мовознавство. – 1996. – № 4-5. – С. 19-23.
2. Кліщенко Н.Ф. Нові підходи до укладання комп’ютерних словників / Н.Ф. Кліщенко // Мовознавство. – 1996. – № 4-5. – С. 11-15.
3. Хорошилов А.А. Теоретические основы и методы построения систем фразеологического машинного перевода: дис. докт.техн.наук: 05.13.17./А.А. Хорошилов. – Москва, 2006. – 251 с.
4. Колінз С. Голодні ігри/С. Колінз; [пер.з 81нгл.. У. Григораш]. - Київ: КМ, 2010. – 188 с.
5. Collins S. The Hunger Games. Book 1/S. Collins. – N.Y.: Scholastic Press, 2008. – 102 p.
6. Перекладач Bing [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bing.com/translator/>
7. Перекладач Google [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://translate.google.com.ua/#en/uk/>
8. Перекладач ImTranslator [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imtranslator.net/translation/>
9. Перекладач Pragma 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://online.translate.ua/uk>
10. Перекладач Yandex [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://translate.yandex.ua/>

КОГНІТИВНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ. ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Керецман Мирослава Володимирівна,
студент магістратури спеціальності «Філологія. Прикладна лінгвістика»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Полюжин М.М.,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

На черговому витку розвитку гуманітарного знання сучасна лінгвістична думка зіткнулася з необхідністю виникнення нового терміна для адекватного позначення змістової сторони мовного знака, який би зняв функціональну обмеженість традиційного значення [1, с. 157].

Усю пізнавальну діяльність людини можна розглядати як таку, що розвиває вміння орієнтуватися у світі, а ця діяльність пов'язана з необхідністю ототожнювати й розрізняти об'єкти. Концепти якраз і виникають для здійснення таких операцій. Вони можуть також бути представленими не просто одним значенням слова, а й цілим спектром слів і виразів, прислів'їв, приказок і навіть цілих текстів із численними асоціаціями.

Нині в лінгвістиці чітко виділяються три основні підходи до концепту, що ґрунтуються на загальноприйнятому положенні про те, що концепт – «те, що називає зміст і є синонімом смислу».

Перший підхід, представником якого є Ю. С. Степанов, під час дослідження концепту більше уваги приділяв культурологічному аспекту, коли вся культура розглядається як сукупність концептів і відношень між ними. Звідси випливає, що концепт – це основний осередок культури в ментальному світі людини. У такому розумінні терміна “концепт” роль мови другорядна, вона залишається лише допоміжним засобом.

Другий підхід до розуміння концепту (Н. Д. Арутюнова, Т. В. Булигіна, А. Д. Шмельова та ін.) припускає, що семантика мовного знака є єдиним засобом формування змісту концепту.

Прихильники третього підходу (О. С. Кубрякова, М. М. Полюжин та ін.) вважають, що концепт не виникає безпосередньо зі значення слова, а є результатом його зіткнення з особистим і народним досвідом людини, тобто концепт є посередником між словами й дійсністю.

Спільним для цих підходів є твердження про безперечний зв'язок мови й культури; розбіжність зумовлена тільки різним баченням ролі мови в формуванні концепту [3, с. 37].

Концепт ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ є однією з ключових одиниць, закріплених у мовній свідомості народу. Значна кількість мовних одиниць (синонімів, дериватів, прислів'їв і приказок) фіксує цей концепт у свідомості людини і свідчить про його значимість.

Історико-етимологічні дані щодо слова *work* в англійській мові можна представити так: Old English **weorc, worc** “something done, discreet act performed by someone, action (whether voluntary or required), proceeding, business; that which is made or manufactured, products of labor,” also “physical labor, toil; skilled trade, craft, or occupation; opportunity of expending labor in some useful or remunerative way;” also “military fortification,” from Proto-Germanic *werkan (cognates: Old Saxon, Old Frisian, Dutch *werk*, Old Norse *verk*, Middle Dutch *warc*, Old High German *werah*, German *Werk*, Gothic *gawaurki*), from PIE **werg-*-, from root **werg-* “to do” [5].

Аналізуючи етимологічні дані, робимо узагальнювальний висновок про те, що концепт *WORK* в англійській мові співвідноситься в діахронному аспекті з поняттями 'полювання, переслідування', 'активні, енергійні дії'.

У слові *робота* в українській мові простежується зв'язок зі словом *раб*, яке в східнослов'янських мовах спочатку асоціювалося з поняттям *панщина* – 'дармова примусова праця селянина на поміщика за кріпосного права'. На своїй землі селянин самостійно трудився, а на панщині відпрацьовував, тому є підстави для твердження про те, що працюють наймані працівники, а трудяться – вільні. Можливо, цим зумовлена поява негативної конотації у слова *робота*: «Від роботи коні дохнуть», «Робота не вовк – в ліс не втече», але «Праця прикрашає людину» [4, с. 704].

Фразеологічні одиниці заповнюють лакуни в лексичній системі мови, яка не може повністю забезпечити найменування пізнаних людиною нових сторін дійсності, і в багатьох випадках є єдиними позначеннями предметів, процесів, ситуацій тощо. На позначення трудової діяльності можна навести такі тематичні групи фразеологізмів: 1) інтелектуальна діяльність (*be in possession of the House, to parl.* – 'виступати з промовою'; *teach school, to* – 'займатися педагогічною діяльністю'); 2) фізична діяльність (*salt a mine, to* – 'збагачувати шахту, привозячи цінну руду з іншого місця'; *sell corn on the hoof, to* – 'годувати зерном худобу, що буде продаватися'); 3) байдикування (*dodge the column, to військ.* – 'ухилитися від роботи, байдикувати'; *eat lot us, to* – 'нічого не робити, ледарювати, сидіти як пень'; *eat one's own flesh, to* – 'лінуватися, байдики бити') [2].

Отже, когнітивний аналіз дає змогу, спираючись на значення мовних одиниць, визначати як концептуальні універсалиї, так і відмінні ознаки, властиві національним формам ментальності, а також пояснювати особливості світорозуміння різних етносів.

Список використаних джерел

1. Алефиренко Н. Ф. Современные проблемы науки о языке. – М.: Флинта, Наука, 2005. – 412 с.
2. Англо-український фразеологічний словник [uk, en] / уклад. К. Т. Баранцев. – 3-тє вид., випр. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2006. – 1056 с.
3. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 896 с.
4. Етимологічний словник української мови: У 7 т. / [редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін.]; уклад.: Р. В. Болдирев та ін. – К.: Наук. думка, 2006. – 704 с. – Т. 5.
5. Online Etymology Dictionary [Electronic source]. – Access mode: http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=work.

**МОВА ТА КУЛЬТУРА У СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОМУ ВИМІРІ
(НА МАТЕРІАЛАХ АНГЛОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДІВ ПАУЛО КОЕЛЬО)**

Костельна Соломія Романівна,
студентка 2 курсу напряму підготовки «Філологія. Прикладна лінгвістика»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Качмар О.Ю.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Все, що знаходиться на землі, постійно змінюється, тому що і сама земля - жива і теж володіє душею. Всі ми – частина цієї Душі, але самі не знаємо, що вона працює на наше благо.

Пауло Коельо

У сучасному мовознавстві загальноприйнятою є думка про те, що світоглядні позиції, відображені у мові особистості, віддзеркалюють її ціннісні орієнтації. Переконавання в тім, що люди бачать світ по-різному – крізь призму своєї рідної мови – лежить в основі теорії «лінгвістичної відносності» Е. Сепіра і Б. Уорфа [3]. І хоча ця теорія й дотепер вважається недоведеною, окремі аспекти її вивчення вплинули на інтерес до аналізу впливу соціокультурних особливостей особистості на проблему трансформації не тільки суспільства загалом, але й багатьох його структур, зокрема й мовного середовища як одного із суб'єктів соціокультурного процесу, що й визначає **актуальність нашого дослідження** [1].

Мета здійсненого дослідження – висвітлити й проаналізувати мовні засоби вираження позитивного світосприйняття за мотивами творів Коельо.

Досягнення мети передбачає виконання таких завдань:

1) проаналізувати твори Пауло Коельо в контексті лінгвокультурного аспекту (втілення мотивів та образів світової літератури у вираженні його позитивного світосприйняття);

2) висвітлити соціолінгвістичний аспект творчого доробку письменника (виявлення й опис лексичних засобів втілення думок автора та їх класифікація за морфологічною ознакою).

Матеріалом дослідження було обрано 100 цитат із творів Пауло Коельо «Алхімік», «Вероніка вирішує померти» та «Книга воїна світла» в англійському перекладі, адже саме англomовна аудиторія є найбільш численною.

У теоретичній частині проаналізовано характерні риси художнього стилю письменника та проведено паралель зі своєрідними творчими рисами інших авторів, таких як Гарсія Маркес, Борхес, Хемінгуей, Сент-Екзюпері, Павич; запропоновано нове бачення та сприйняття літературної творчості Пауло Коельо, що може слугувати поштовхом для досліджень художнього світу письменника, сприяти модернізованому розумінню соціолінгвістики як засобу міжкультурної комунікації народів [5, с. 29].

Окрім цього, ми чітко окреслили лінгвокультурну специфіку художнього стилю Пауло Коельо, а саме: соціолінгвістичний аспект творчого доробку письменника та розглянули Мирослава Дочинця як «українського Коельо», який перебуває в своєрідному діалозі культур з бразильським митцем. Їхній творчості притаманні спільні стильові характеристики. Окрім того, обидва письменники торкаються проблем пересічної особистості, образу «маленької людини» як відображення ментальних особливостей, мови та культури [4, С. 17 – 18]. У творах простежується наявність спільних тем (проводимо паралель: кохання – love; Бог -God):

1) любові:

«Дурні стріляються з кохання, Розумні пишуть вірші, А мудрі бережуть патрони і слова» - М. Дочинець.

«Любов – це хвороба, якої ніхто не хоче позбутися. Вражений нею страждає, але не бажає зцілення.» - П. Коельо (переклад В. Морозова).

2) Бога:

«Лікує лікар, а зцілює Бог.» – М. Дочинець

«Бог знає минуле, теперішнє і майбутнє.» – П. Коельо (переклад В. Морозова).

Приклади засвідчують актуальність тем кохання та Бога в національних культурах авторів, попри суттєву географічну віддаленість цих країн [5, с. 31].

Аналіз лінгвокультурної специфіки художнього стилю автора також дав змогу констатувати, що в основу соціолінгвістичних аспектів творчого доробку постмодерного письменника покладено такі **ключові ознаки**: притчевий характер, лаконічність, алегоричність, автобіографізм, філософічність, синтез жанрів, міфологізм, запозичення сюжетів та образів. Важливе значення належить символічності образів як головному елементу розкриття суті важливих істин [5, с. 29].

Аналіз емпіричного матеріалу та отримані результати дослідження спрямовані на виявлення особливостей позитивного світосприйняття та їхньої реалізації у творах Пауло Коельо. З цією метою було визначено та класифіковано за рівнями актуалізації засоби вираження думок автора, виявлено специфічні авторські прийоми та стильові характеристики.

Засоби вираження думок у творах Коельо представлені одиницями різних мовних рівнів: **фонографічним, морфемним, лексичним та синтаксичним**. Кожен із рівнів має власну систему мовних засобів вираження думки. У нашому дослідженні основну увагу зосереджено на аналізі актуалізації мовних одиниць лексичного та синтаксичного рівнів, особливо в стилістичному аспекті.

Лексичний рівень

I. Проаналізувавши твори Коельо на лексичному рівні, нам вдалося виявити, що автор надає особливого значення використанню **займенників** різних розрядів, що слугує морфологічним прийомом втілення авторського задуму поза національною ознакою, незважаючи на соціо- та лінгвокультурну специфіку.

Унаслідок аналізу текстів вибраних для дослідження творів, було виявлено, що автор використовує такі види займенників:

- особові:

*He was helped in his struggle by the angels; celestial forces placed each thing in its place, thus allowing **him** to give of his best. His companions say: '**He**'s so lucky!' And the warrior does sometimes achieve things far beyond his capabilities [7, с. 9] (translated by Margaret Jull Costa).*

- зворотний:

*The boy felt jealous of the freedom of the wind, and saw that he could have the same freedom. There was nothing to hold him back except **himself**. [6, с. 65], (translated by Alan R. Clarke).*

- присвійні:

*The disciple is not above **his** master; but every one that is perfect shall be as **his** master. Luke 6:40[7, с. 2], (translated by Margaret Jull Costa).*

- вказівні:

*His companions say: '**He**'s so superstitious. He stopped fighting in order to pray; he even shows respect for his opponent's tricks.' The warrior does not respond to **these** provocations. He knows that without inspiration and experience, no amount of training will help him. [7, с. 11], (translated by Margaret Jull Costa).*

- означальні:

*He opens his heart to the Universe and asks God to give him the inspiration he needs to turn **every** blow from his enemy into a lesson in self-defence. [7, с. 11], (translated by Margaret Jull Costa).*

- питальні:

What makes a person hate themselves?

Can you imagine a world in which, for example, we were not obliged to repeat the same thing every day of our lives? If, for example, we all decided to eat only when we were hungry, what would housewives and restaurants do? [8, с. 190], (translated by Margaret Jull Costa).

- відносні:

He embraces his passions and enjoys them intensely. He knows that there is no need to renounce the pleasures of conquest; they are part of life and bring joy to all those who participate in them. But he never loses sight of those things that last or of the strong bonds that are forged over time. [7, с. 10], (translated by Margaret Jull Costa).

- неозначені:

Victors never make the same mistake twice. That is why the warrior only risks his heart for something worthwhile. [7, с. 16], (translated by Margaret Jull Costa).

- заперечні:

Everyone is capable of these things. And though no one thinks of themselves as a warrior of light, we all are. [7, с. 6], (translated by Margaret Jull Costa).

Вживання займенників Коельо можна подати в кількісному співвідношенні...

II. Лексичні повтори як спосіб реалізації психологічних порад (прийом повторів автор використовує у «Книзі воїна світла», щоб акцентувати увагу на своїх порадах та підсилити головну думку твору):

A warrior does not need to be reminded of the help given him by others; he is the first to remember and makes sure to share with them any rewards he receives. [7, с. 9], (translated by Margaret Jull Costa).

All the world's roads lead to the heart of the warrior; he plunges unhesitatingly into the river of passions always flowing through his life. [7, с. 10], (translated by Margaret Jull Costa).

The warrior knows that he is free to choose his desires, and he makes these decisions with courage, detachment and - sometimes - with just a touch of madness. [7, с. 10], (translated by Margaret Jull Costa).

Кожен наведений приклад демонструє постійне повторення слова «a warrior», яке дає підставу зрозуміти, що тільки воїн (warrior), людина, яка перебуває в постійній боротьбі з собою і світом, може досягнути ті чи інші істини.

III. Часте апелювання автора до надприродніх концептів як уособлення загальнолюдського прагнення (використання алегоричних образів, через призму яких втілюється проблематика існування пересічної людини):

A warrior does not need to be reminded of the help given him by others; he is the first to remember and makes sure to share with them any rewards he receives. [7, с. 9], (translated by Margaret Jull Costa).

'The chess-board is the world; the pieces are the gestures of our daily lives; the rules of the game are what we call the laws of Nature. The player on the other side is hidden from us, but we know that his play is always fair, just and patient.'

The warrior simply has to accept the challenge. He knows that God never overlooks a single mistake made by those he loves nor does he allow his favourites to pretend ignorance of the rules of the game. [7, с. 30], (translated by Margaret Jull Costa).

На даному етапі такі символічні образи як Борець, Природа та Бог були лідерами за вживанням. Ці концепти є найбільш актуальними та необхідними в еволюційному становленні окремої спільноти, нації, народу і характерними вони є не лише для суспільства, в якому виріс і живе.

Синтаксичний рівень

«Лаконізм викладу інформації» (чіткість формулювання думок, часте переважання простих конструкцій, чим автор робить свої твори більш доступними та сприйнятливими для читача):

A warrior takes every opportunity to teach himself. [7, с. 14], (translated by Margaret Jull Costa).

A prolonged war finally destroys the victors too. [7,c.17], (translated by Margaret Jull Costa).

For the warrior, there is no 'better' or 'worse': everyone has the necessary gifts for his particular path. [21, c. 22] (translated by Margaret Jull Costa).

Простежується також наявність як складнопідрядних, так і складносурядних конструкцій, але превельюють складнопідрядні, що доводить конкретику викладу інформації та відсутність заплутування читача додатковими умовами.

Аналіз авторського стилю продемонстрував, що значне місце у творчості Коельо займає поняття «**інтертекстуальності**» як текстової категорії відображення культурних зв'язків мовних спільнот. Принагідно зауважити, що через дану категорію відображається культурний зв'язок мовних спільнот. Автор веде дискусію народів, де відбувається переплетення мов, літератур та соціумів. На формування ідейно-естетичної структури творів, форми та змісту вплинули інтертекстуальні знаки (цитати, образи, мотиви) з творів інших авторів: Хемінгуей, Борхеса, Гарсія Маркеса, Сент-Екзюпері, Павича тощо [5, с. 31].

Дослідження лінгвокультурної специфіки художнього стилю Пауло Коельо та мовних особливостей вираження позитивного світосприйняття соціолінгвістичного дискурсу засвідчило важливу роль базового елемента культури (**мови**) що накопичує, зберігає і передає соціальний досвід від однієї мовної спільноти до іншої за допомогою життєвих орієнтирів.

Унаслідок наукового дослідження з'ясовано, які риси притаманні художньому стилю Коельо, а також виявлено мовні особливості позитивного світосприйняття автора та класифіковано їх за різними ознаками.

У контексті наукової роботи доведено, що письменник є представником постмодерної літератури та за стильовими характеристиками знаходить подібність з українським закарпатським письменником Мирославом Дочинцем.

Також зроблено акцент на рівнях актуалізації мовних одиниць притаманних творчому доробку письменника.

Поза увагою роботи не залишився факт частого вживання автором займенників, які допомагають створити загальну картину твору, втілюють думки автора незалежно від національної ознаки. Окрім того, у відображенні культурних зв'язків мовних спільнот у творчості Коельо беззаперечною є інтертекстуальність як текстова категорія і головний спосіб інтеграції культур, їх точка дотику.

Перспективою подальшого дослідження вважаємо комплексне вивчення творчості письменника, сприяння модернізованому розумінню соціолінгвістики як засобу міжкультурної комунікації народів.

Список використаних джерел

1. Белл Р. Социолінгвістика: Цели, методы и проблемы / Р. Белл. – М. : Флинта, 1998. – 234 с.
2. Блакар Р. М. Язык как инструмент социальной власти / Р. М. Блакар. – М. : Гнозис, 1997. – 186 с.
3. Сепир Э. Коммуникация / Э. Сепир // Избранные труды по языкознанию и культурологии. – М. : Флинта, 1993. – 368 с.
4. Стамат Т. В. Сон, нав'яний коханням. За казкою-притчею Пауло Коельо „Алхімік” // Зарубіжна література. – К. : Знання, 2004. – №1. – С. 17–18.
5. Рада І. М. Пауло Коельйо: постмодернізм чи після нього? / І. М. Рада // Всесвітня література та культура: Науково-методичний журнал. – К. : Антросвіт, 2005. – № 9. – С. 29–32.
6. Coelho P. Alchemist [tr. by Alan R. Clarke]. – Boston : Heinle ELT, 2006. – p. 27 – 220. - ISBN13 9780061233845
7. Coelho P. Manual of The Warrior of Light [tr. by Margaret Jull Costa]. – N.Y. : Addison – Wesley Publishing Company, – 2003. – p. 1 - 30. - ISBN10 0007156324
8. Coelho P. Veronica Decides to Die [tr. by Margaret Jull Costa]. – N.Y. : Addison – Wesley Publishing Company, 1999. – p. 10 – 229. - ISBN10 0732267633

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ШЕКСПІРИЗМІВ

Лендъєл Андреа Іванівна,
студентка 4 курсу напряму підготовки «Філологія. Прикладна лінгвістика»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Андрусь А.Ф.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Тема фразеології є важливою при вивченні будь-якої мови. Тож, у нашій статті головну увагу зосереджено на першоджерелі англійської фразеологічної науки – шекспіризмах. У статті йдеться про фразеологізми загалом, а також подана характеристика шекспіризмів. Проаналізовано приклади шекспіризмів за особливостями їх походження, тлумачення, перекладу та проведено аналіз вживання обраних шекспіризмів в різних контекстах за допомогою Британського національного корпусу.

Ключові слова: фразеологія, фразеологізм, шекспіризм.

Добре знання мови, в тому числі й англійської, неможливе без знання його фразеології. *Фразеологія* (від грецького *phrasis* - вираження, спосіб говорити, *logos* - вчення) — розділ мовознавства, який виник в ХХ столітті і в якому вивчаються лексично неподільні поєднання слів. Фразеологією називають також сукупність властивих мові усталених зворотів і висловів [1, ст.23].

Об'єктом дослідження фразеології як розділу мовознавства є стійкі вислови, їх семантика, структура, походження, роль у мові, взаємозв'язок з іншими мовними одиницями, зокрема словом і реченням.

Фразеологія — сукупність зворотів і висловів (словосполучень, речень), фразеологізмів, властивих тій чи іншій мові.[1, ст.24] *Одиницею фразеологічної системи* є фразеологізм (лексико-граматична єдність двох і більше граматично оформлених компонентів). *Особливості фразеологізму* є наступні:

1. Лексичне значення виражається сполученням кількох слів, значення фразеологізму єдине.
2. Постійне відтворювання одного й того самого компонентного складу.
3. Характеризуються стійкістю граматичних категорій.
4. Слова у складі фразеологізмів мають часто переносне значення.
5. Контекстуальна обумовленість вживання [6, ст.52].

Фразеологія – надзвичайно складне явище, вивчення якого потребує свого методу дослідження, а також використання ряду інших наук – лексикології, граматики, стилістики, фонетики, історії мови, історії, філософії, логіки та країнознавства. Тому, при перекладі фразеологізмів рідною мовою, потрібно підбирати вислови та мовні кліше, які відповідають саме менталітету та культурі мови перекладу.

У сучасній англійській мові існує безліч фразеологізмів, основна функція яких - посилювати естетичний аспект мови. Багато фразеологічні одиниці відбулися у зв'язку зі звичаями, реаліями, історичними фактами, але більша частина англійського фразеологічного фонду, так чи інакше, виникла завдяки художньо-літературних творів.

Твори знаменитого англійського класика У. Шекспіра є одним з найбільш важливих літературних джерел за кількістю фразеологізмів, що збагатили англійську мову.

Метою роботи є виявити і різнобічно описати дослідження та історичне походження шекспіризмів.

Тож, шекспіризм (англ. *Shakespeareanism*) створені Вільямом Шекспіром фразеологічні одиниці, наприклад: *that's flat, cakes and ale, as night follows day*. Більшість шекспіризмів зустрічається в творах Шекспіра лише один раз і їх форма є фіксованою. У сучасній англійській мові дослідники нараховують понад 150 шекспіризмів [2, ст. 103].

Знання англійської фразеології немислиме без вивчення шекспіризмів, адже як зазначалося вище, саме шекспіризми лягли в основу англійської фразеології.

Розглянемо, наприклад, фразеологічний зворот, *strange bedfellows*. В сучасній англійській мові, зокрема у BBC Learning English цей фразеологічний зворот тлумачиться, як двоє людей чи дві речі, які поєднані якимось чином, але зазвичай не можуть існувати разом - дивне поєднання або несподівані компаньйони (describes two people or groups that are connected in a particular activity, even though they are very different and are not usually seen together) [10]. Баранцев К. Т. у своєму «Англо-українському фразеологічному словнику» пропонує переклад вищевказаного шекспіризму *strange bedfellows*, обравши еквівалент «випадковий знайомий» [3, ст. 896].

Щоб зрозуміти адекватний зміст цього шекспіризму, потрібно звернутися до його першоджерела, зокрема *strange bedfellows* вперше з'являється в п'єсі «Буря» (1611 р.) [8], де Калібан, потвора, схожа на рибу, ділиться плащем з Трінкуло - мандрівником, який загубився. Трінкуло не відмовляється від прихистку, який знаходиться під плащем монстра, адже на острові була страшна буря. Трінкуло каже: «Alas, the storm is come again! My best way is to creep under his gaberdine; there is no other shelter hereabouts: misery acquaints a man with strange bedfellows» [8, ст. 56].

У Британському національному корпусі було знайдено 18 прикладів з використанням шекспіризму *strange bedfellows*. Відповідно до фактологічного матеріалу, ця фразеологічна одиниця найчастіше використовується в неакадемічному дискурсі, зокрема в політичних статтях Fox News:

Israel, Hamas *strange bedfellows* when it comes to reining in ISIS in Gaza [9], These are *strange bedfellows*. Conservatism as a form of thought is traditionalist, is primarily concerned with the issue of authority and views the individual organically, as part of a social order. Liberalism is a rationalistic theory which has little regard for the past, is primarily concerned with liberty and is constructed on the assumption of the autonomy of the individual. Despite such important differences, these two political ideologies nevertheless share certain affinities with respect to their visions of law and government» [9]

6 прикладів вживання у популярних журналах BBC Wildlife.

Pigs create *strange bedfellows*. In Texas, farmers encourage feral pigs (which are also hunted - on horseback, with the assistance of specially bred' hog dogs') because it is thought that they eradicate snakes» [9]

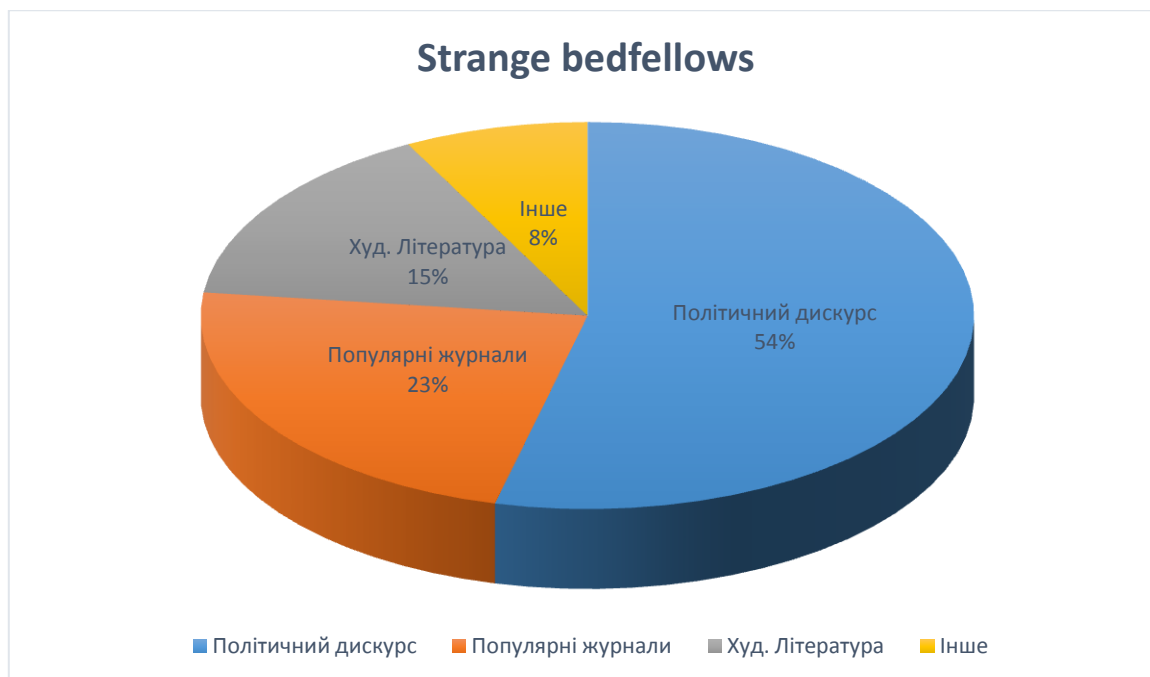
3 приклади вжитку в художній літературі, зокрема в книзі Whirlpool. Forbes, Colin

«Rumours say he's co-operating with some *strange bedfellows*. But who they are we don't know» [9].

Крім того, цей вислів також був знайдений в прикладах академічної прози, природознавства, в газетних статтях, парламентських процедурах та в категорії мішаних груп, тобто невизначеному типі дискурсу. Статистичні дані, знаходяться на рис. 1.

Отже, за допомогою аналізу вживання цього шекспіризму у Британського національного корпусу ми можемо дійти висновку, що шекспіризм *strange bedfellows* найчастіше зустрічається в політичному дискурсі при описі політичних союзів, як це було видно з наведених нами вище прикладів про консерватизм та лейборизм, а також Ізраїль та Хамас.

Отже, велика кількість фразеологізмів створених Шекспіром увійшло в загальний вжиток, що свідчить про геніальність і популярність фразеологічних одиниць створенні поетом. Підтвердженням цього також слугують результати, які ми отримали за допомогою використання Британського національного корпусу.

Рис.1 Графічні показники популярності вислову «strange bedfellows» в БНК.

Дослідження англійської фразеології неможливе без урахування творчої спадщини Шекспіра, чий крилаті вислови збагатили не тільки англійську літературу, а й всі ті мови, на які були перекладені його твори. Тому, наше дослідження було сконцентрованим саме на цьому факторі.

Список використаних джерел

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. – Харків, 1987. – 210с.
2. Амосова М.М. Основи англійської фразеології. - Ленінград: ЛДУ, 1978 - 208с.
3. Баранцев К.Ф. Англо-український словник фразеологізмів. 3-те вид., випр. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2006. - 1056 с.
4. Василюк І. М. Фразеологізми як одиниці міжмовної комунікації//Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2004. – №17. – С. 102 – 105.
5. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография. – М., 1977. – 254с.
6. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 448с.
7. Южченко В. Д. Народження і життя фразеологізму. – К.: Рад. школа, 1988. – 144с
8. W. Shakespeare. The Tempest - London, 1599 – 203 p.
9. Британський національний корпус [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://corpus.byu.edu>
10. BBC Learning English [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk/learningenglish/>

**СПЕЦИФІКА КОМП'ЮТЕРНОГО ПЕРЕКЛАДУ ГУМОРИСТИЧНИХ ТВОРІВ
(на матеріалах творів Марка Твена)**

Мартинів Ірина Тарасівна,
студентка 3 курсу напряму підготовки «Філологія. Прикладна лінгвістика»
факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Качмар О.Ю.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Сьогочасний етап розвитку людського суспільства, етап глобалізації та інтеграції контактів між людьми характеризується вагомим значенням й, відповідно, масштабом перекладацької діяльності. Обробка матеріалу «вручну» пов'язана зі значними часовими і матеріальними витратами, тому наразі неможливо обійтися без систем автоматизованого перекладу, що забезпечують переробку інформації, – лінгвістичних автоматів різних типів. Ці системи посідають чільне місце у перекладацькому співтоваристві, успішно застосовуються для полегшення і прискорення роботи, проте не вирішують питання автоматичного отримання перекладу – для цих цілей призначені системи машинного перекладу, а саме online словники, робота яких ще не була повною мірою вивчена. Саме ця проблема стала причиною вибору теми та пояснює **актуальність дослідження**.

Мета роботи – дослідити та проаналізувати принцип використання online словників у перекладі художніх творів, зокрема комічних цитат Марка Твена та їхній відповідності реальному змісту.

Окреслена мета передбачає вирішення таких **завдань** дослідження:

- 1) вивчити специфіку машинного перекладу;
- 2) розглянути особливості роботи досліджуваних онлайн словників;
- 3) визначити лексико-семантичні особливості мови цитат Марка Твена та дослідити рівень адекватності перекладу на лексичному рівні;
- 4) проаналізувати типові помилки онлайн перекладачів у перекладі цитат з наявністю комічного ефекту.

У дослідженні використано комплексну методика дослідження, зокрема описовий, зіставний та структурно-функціональний методи. Цінність результатів дослідження визначається можливістю використання результатів лінгвістами й перекладачами для полегшення роботи з системами машинного перекладу, а саме – з online словниками у подальшій практичній діяльності.

Отож, були розглянуті 20 прикладів комічних речень із творів Марка Твена та цитат з особистим гумором, перекладених за допомогою online словників Bing, Google, Yandex, Pragma 6, АВВУУ Lingo та їх художній переклад. Критерієм оцінки успішності online перекладу було збереження значення в цілому. Розглянемо речення у вихідному тексті та 3 його переклади, включаючи художній: «*A banker is a fellow who lends you his umbrella when the sun is shining, but wants it back the minute it begins to rain*» [1].

«Банкір - це людина, яка позичить вам парасольку в сонячну погоду, щоб забрати її, як тільки починається дощ».

Розглянемо переклад, здійснений online перекладачем Bing:

«Банкіра є дослідником, який надає вам парасольку, коли сонце світить, але хоче його назад на хвилину вона починається дощ»[2].

Розглянемо переклад, здійснений online перекладачем Google:

КОМПАРАТИВНА ФРАЗЕОЛОГІЯ ЯК КВАЛІФІКАТИВНИЙ ФЕНОМЕН ЛІНГВОСЕМІОТИКИ

Онуфрій С.А.,

студентка 4 курсу напряму підготовки «Філологія. Прикладна лінгвістика»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Табанюхова О.М.,
викладач кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Компаративну фразеологію (фразеологічну систему усталених порівнянь), яка є універсальним семіотичним і семантичним феноменом, формують компаративні фразеологічні одиниці, різнобічний лінгвістичний аналіз яких проведено в численних розвідках. Лінгвальна природа компаративних фразеологічних одиниць, як універсальної системи фразеологічних одиниць будь-якої мови розкривається на тлі їх онтологічної квінтесенції – відображення глибинних зв'язків між мовою і культурою певного мовного етносу.

Ключові слова: компаративні фразеологічні одиниці, універсальність, когнітивність, порівняння, лінгвосеміотика.

Унікальність семантики компаративних фразеологічних одиниць пов'язана з порівнянням, що визначає основоположні принципи компаративної фразеології: антропоцентричність та аксіологічність. Безперечними аргументами, які дозволяють твердити про базовість цих принципів, є, по-перше, положення про те, що порівняння іманентне виключно людині і лише вона може бути адресантом та адресатом порівняння, отже, воно є антропоцентричним. По-друге, антропоцентричність порівняння зумовлює його аксіологічність, бо антропоцентрична категорія не може не бути оцінною, і навпаки, за своєю природою оцінка антропоцентрична [3, с. 24]. Тому порівняння вважається основною операцією аксіологічного пізнання, що визначає його як функціональну основу формування ціннісних концептів і ціннісних суджень [4]. Таким чином, у компаративних фразеологічних одиницях простежується симетричний симбіоз двох функціональних процесів мовних одиниць – номінації та кваліфікації. В обох названих процесах априорі присутня оцінка, тому перехрещення і когнітивної, і аксіологічної семантики в межах усталених порівнянь створює унікальний прецедент (своєрідну когнітивну матрицю), покликаний сприяти вивченню людини в мові, що відзначається нині неабиякою *актуальністю* і є сферою антропоцентричної парадигми лінгвістики.

Метою статті є дослідження принципів компаративної фразеології, а також універсальності та когнітивності як системних маркерів усталених порівнянь.

Принципи компаративної фразеології формуються на тлі її системних маркерів – універсальності та когнітивності. Зіставний аспект вивчення компаративних фразеологічних одиниць, образи-еталони яких є унікальним згустком лінгвокультурної інформації певного етносу, сприяє розкодуванню такої інформації та виявленню специфічних етнокультурних і ментальних рис цього етносу. Концепція універсальності та когнітивності як системних маркерів компаративної фразеології ґрунтується на кількох положеннях:

- порівняння як операція мислення у свідомості людини є універсальним. Універсальність порівняння визначає досить широке представлення компаративних фразеологічних одиниць в різних мовах. Однак акцентується не стільки частотно-кількісний параметр універсальності систем усталених порівнянь, скільки якісно-оцінний, бо в корпусах компаративних фразеологічних одиниць аналізованих мов можна виокремити універсальні, фреквентивні, специфічні та унікальні одиниці, тобто універсальність компаративної фразеології ми тлумачимо більшою мірою як кваліфікативний параметр семантики компаративних фразеологічних одиниць;

- порівняння – когнітивне, оскільки воно є трансцендентальним інструментом при пізнанні людиною об'єктивного світу. Когнітивна функція є однією з найважливіших для порівняння [1, с. 11]. Вважається, що сам процес мислення є порівнюванням, тому порівняння бере безпосередню участь у формуванні свідомості, а отже і ментальності як окремого носія мови, так і народу в цілому. Це дозволяє висунути тезу, що порівняння є способом пізнання світу і закріплення результатів цього пізнання в культурі. Термін «когнітивність» як системний маркер компаративної фразеології є похідним від терміна «когнітивний», мотивуючим джерелом якого є інший термін – «когніція». Тобто «когнітивний» – це «пізнавальний», але мова йде насамперед про пізнання повсякденне, безпосереднє, таке, що важливе для взаємодії людини зі світом звичайного її життя. При цьому «когнітивність» тлумачиться в дусі Ст. Ріда, М. Шварц та ін.: це не лише отримання знань, але і їх використання (різного роду маніпуляції зі знаннями). Підтвердженням універсальності компаративної фразеології є той факт, що в межах компаративних фразеологічних одиниць простежується симбіоз лінгвальних і екстралінгвальних універсальних чинників, які акумулюються головним чином образами-еталонами.

Таким чином, визначення причин вибору носіями мови тих чи інших образів-еталонів порівняння сприяє пізнанню спільного й особливого в їхньому світосприйнятті та світорозумінні. На тлі універсальності компаративної фразеології в цілому можна виокремити нечисленні універсальні компаративні фразеологічні одиниці, ізоморфність плану змісту та вираження яких у різних мовах свідчить про універсальність семантичного підґрунтя світу. Пошук універсальних компаративних фразеологічних одиниць передбачає виявлення лакунарних або «лінгвокультурологічних» одиниць, які утворюються внаслідок відмінностей у мовах і мовних картинах світу лінгвосоціумів [3]. Крім полярних унікальних і універсальних компаративних фразеологічних одиниць, існують перехідні кваліфікації – фреквентивні та специфічні одиниці. Так, наприклад, фреквентивні компаративні фразеологічні одиниці *white as a sheet* (дослівно: білий, наче полотно) – смертельно блідий; *as red as a lobster* (дослівно: червоний, наче омар) – 1) червоний, криваво-червоний, 2) червоний як рак (від зняковіння); білий як стіна – «дуже блідий», червоний як рак – «дуже засоромлений», вказують на засоби виокремлення фреквентивних компаративних фразеологічних одиниць: універсальні риси, тобто формальну та семантичну ізоморфність, яку повинна виявляти переважна більшість компаративних фразеологічних одиниць в зіставлюваних мовах. Зміна образів-еталонів *стіна / a sheet* (полотно) та *рак / a lobster* (омар) порушують і формальну, і семантичну ізоморфність та вносять додаткові смислові нюанси. Очевидно, що у специфічних компаративних фразеологічних одиницях *as red as a cherry* (або *rose*) – рум'яний, як кров з молоком; *look like a death's head* (дослівно: хто-небудь має вигляд, наче голова смерті) – мати дуже страшний вигляд, при передаванні подібної семантики лінгвокультури еталонізують різні образи об'єктивної дійсності, які є значущими в ціннісній ієрархії концептуальної картини світу мовного етносу. Прикладом унікальних компаративних фразеологічних одиниць слугують такі: англ. *as happy as a possum up a gum-tree* (дослівно, такий щасливий, наче опосум, який знаходиться вище евкаліпта) – безмежно щасливий, на сьомому небі; *as slow as a molasses in winter* (дослівно, повільний, наче меляса взимку) – дуже повільний; [2].

Когнітивні засади компаративної фразеології формує категорія порівняння, яка може двічі долучатися до процесу сприйняття та переробки інформації, що надходить до мозку людини, супроводжуючи в такий спосіб інформацію про певний фрагмент об'єктивної дійсності від «входу» до «виходу». «Вхід», або початкова стадія опрацювання, інформації – це процес «розпізнавання патернів», який ґрунтовно описаний у когнітивній психології, при якому розпізнавання патернів відбувається за допомогою операції порівняння. На «виході» опрацьована інформація – своєрідний квант знання – «поглинається» ментальними структурами, якими можуть бути концепти та категорії. Якщо цей квант знання «поглинає» концепт із компаративною семантикою, то створюється унікальна когнітивно-компаративна рамка, яка може формувати образ-еталон компаративної фразеологічної одиниці. Далі цей

образ-еталон підлягає категоризації насамперед головними для людини буденними категоріями, що тісно перетинаються і симбіозно взаємодіють у межах «сітки», яку «накладає» на них одна з базових категорій – категорія компаративності [5, с. 4]. Вивчення когнітивного аспекту формування компаративних фразеологічних одиниць підтверджує тезу про те, що чим нижчий рівень абстрагованого мислення людини, тим більша ймовірність «підведення» об'єктів навколишнього світу під універсальні категорії: на неускладнених моносимілятивних компаративних фразеологічних одиницях можна простежувати схрещення мовних універсалій з немовними (перцептивними), в результаті чого постають універсальні (фреквентивні) компаративні фразеологічні одиниці.

Отже, проведене зіставне дослідження системних маркерів компаративної фразеології – кваліфікативності, універсальності та когнітивності – дозволяє стверджувати, що онтологічно визначальною для цих системних маркерів є категорія порівняння, бо саме порівняння як операція мислення людини і трансцендентальний інструмент при пізнанні нею об'єктивного світу є універсальним та когнітивним. Важливим висновком є те, що когнітивний аспект дослідження компаративних фразеологічних одиниць повинен полягати не лише в розкритті гносеологічних підвалин при називанні мовцем об'єктивного світу за допомогою цих одиниць, а й в аналізі універсальних та ідіоетнічних концептів, у формуванні й репрезентації яких беруть участь компаративні фразеологічні одиниці. З огляду на це усталені порівняння мають безпосередній вплив на формування етносвідомості носіїв мови, оскільки когнітивному наповненню концептів сприяють образи-еталони компаративних фразеологічних одиниць, які при функціонуванні перманентно збагачуються етнокультурними смислами.

Список використаних джерел

1. Лебедева Л.А. Устойчивые сравнения русского языка во фразеологии и фразеографии: Автореф. дис. . докт. филол. наук. – Краснодар: КубГУ, 1999. – 34 с.
2. Мізін К. І. Компаративні фразеологічні одиниці сучасної німецької мови: шляхи утворення та ідеографія: дис.... канд. філол. наук: 10.02.04 / К. І. Мізін. – К., 2003. – 237 с.
3. Приходько А. И. Семантика и прагматика оценки в современном английском языке. – Запорожье: ЗГУ, 2004. – 321 с.
4. Чекулай И. В. Функционально-деятельностный подход к изучению принципов оценочной категоризации в современном английском языке. – Белгород: Изд-во БелГУ, 2006. – 236 с.
5. Шафиков С. Г. Категории и концепты в лингвистике // Вопросы языкознания. – 2007. – № 2, – С. 3 - 17.
6. Англо-український фразеологічний словник / Уклад. К.Т. Баранцев. — 2-ге вид., випр. — К.: Т-во "Знання", КОО, 2005. — 1056 с.
7. Collins Cobuild English Language Dictionary/ John Sinclair. – London: Collins ELT, 1987 – 1703 p.
8. Katzner Kenneth. English-Russian and Russian-English Dictionary. – New York: John Wiley and Sons, 1983 – 904 p.
9. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language / Bernard S. Cayne. – Danbury: Lexicon Publications, Inc. – 1149 p.
10. Oxford Student's Dictionary of Current English / A.S.Hornby, Christina Ruse. – Oxford: Oxford University Press, 1994. – 748 p.
11. The Random House College Dictionary/ Laurence Urdang. USA: Random House, 1973 – 1562 p.
12. The Random House College Dictionary/ Laurence Urdang. USA: Random House, 1973 – 1562 p.

СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ
СОЦІАЛЬНОЇ ПІДСТРУКТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Панін Євген Степанович,

студент магістратури спеціальності «Філологія. Прикладна лінгвістика»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Полюжин М.М.,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Принципи та ідеї семантичного аналізу мови виникали і склалися поступово. Вони беруть свій початок у кінці XIX – на початку XX ст. Основний зміст підходів до аналізу та опису лексичної семантики полягає в тому, що крок за кроком утверджувався системний погляд на значення слів, який знайшов своє вираження у методі семантичного поля. Згідно з визначенням, яке ввів Й. Трір, семантичне поле – це сукупність мовних (головним чином лексичних) одиниць, об'єднаних спільністю змісту (іноді також спільністю формальних показників), що відображають понятійну, наочну або функціональну схожість явищ, які позначаються. Кожне слово чи фразеологізм у мові входить в певне лексико-семантичне поле, і не тільки одне. Сукупність усіх семантичних полів складає лексичну систему тієї чи іншої мови та вказує на її колорит і багатство загалом.

Польовий підхід до вивчення лексики знаходить застосування в працях Ф. П. Філіна, С. Д. Кацнельсона, А. А. Уфимцевої, Ю. М. Караулова, М. С. Ротової, Л. М. Васильєва, Н. Г. Долгих. Учені виділяють такі типи лексичних мікросистем: лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, синонімічний ряд, антонімічна група, тематична група, асоціативне поле. Так, Ф. П. Філін для позначення словесних семантичних полів використовує термін «лексико-семантичне поле» (ЛСП). Під ЛСП учений має на увазі «лексичні сполучення з однорідними, порівнюваними значеннями», що представляють собою «специфічне явище мови, зумовлене ходом його історичного розвитку». М. Покровський заклав основні ідеї системності лексики, семантичних полів лексем та впливу сполучуваності слів на зміну їх значення [2, с.73].

Актуальність дослідження полягає у тому, що вітчизняне мовознавство ще не містить різнобічного студіювання проблем використання методу семантичного поля у фразеології.

Фактичний матеріал відібрано з Оксфордського словника й словника К. Т. Баранцева [1; 3].

Мета наукової розвідки – застосувати сучасний метод семантичного поля під час дослідження фразеологічних одиниць на позначення соціальної підструктури особистості.

У процесі дослідження нам вдалося виділити такі фразеосемантичні мікрополя соціальної підструктури особистості:

Фразеологічні одиниці, що характеризують позицію згоди-незгоди: *after one's heart* – 'до душі, до смаку'; *to fall into line with* – 'погодитися з'; *to be in accord* – 'сходитися в поглядах'; *with one consent* – 'за взаємною згодою'; *come down on* – 'різко не погодитися'; *argue like an apple wife* – 'сперечатися'

Фразеологічні одиниці, що позначають успішність-неуспішність діяльності: *come good speed* – 'мати успіх, досягти успіху'; *achieve (attain, gain) one's end* – 'допомогтися своїй меті, дійти свого, домогтися свого'; *bridge over the difficulties* – 'перебороти, подолати труднощі, досягти успіху'; *break the bank* – 'зірвати куш, мати успіх'; *come back by weeping cross* – 'ззнати невдачі, пережити розчарування'; *bring one's pigs to a wrong market* – 'ззнати невдачі, прорахуватися'; *bring an old house on one's head* – 'вскочити в біду'.

◆
Фразеологічні одиниці, що позначають негативні риси характеру: *abandoned wretch* – ‘страшений негідник’; *afternoon farmer* – ‘ледар, нероба’; *a man of straw* – ‘ненадійна людина’.

Фразеологічні одиниці, що характеризують зміну поглядів: *pin down* – ‘змусити когось погодитися, визнати правду’; *aboutface* – ‘раптова зміна рішення’; *come round or around* – ‘змінити свою думку на чийсь користь’; *backtrack one’s views* – ‘відректися від своїх переконань’.

Фразеологічні одиниці, що характеризують незмінність поглядів: *open-minded* – ‘той, хто не має догматичних поглядів щодо питань теорії, релігії, політики та ін.’; *like water off a duck’s back* – ‘не змінюючи уявлень, думок’; *to set one’s face like a flint* – ‘бути непохитним, прийняти жорстку позицію’; *private judgement* – ‘особистий погляд, відмінний від загальноприйнятого’.

Фразеологічні одиниці, що позначають довіру: *to take something for gospel* – ‘сліпо вірити в що-небудь’; *to take something on trust* – ‘приймати на віру’.

Фразеологічні одиниці, що позначають негативне ставлення: *I wouldn’t touch him with a pair of tongs* – ‘я не буду з ним мати справу’; *be inconsiderate of others* – ‘не рахуватися ні з ким’.

Фразеологічні одиниці, що характеризують відмову: *not for all the tea in China* – ‘нізащо, ні за які гроші’; *on no account* – ‘ні за яких обставин’; *not for the world* – ‘нізащо на світі’.

Виділені нами фразеологічні одиниці відрізняються специфічними відтінками значення, які уможливають втілення експресивної функції мови.

Подальшою перспективою дослідження може стати виокремлення фразеологічних одиниць із інших мікрополів соціальної підструктури особистості.

Список використаних джерел

1. Англо-український фразеологічний словник / Уклад. К. Т. Баранцев. – 2-ге вид., випр. – К.: Т-во «Знання», 2005. – 1056 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
3. Oxford Dictionaries / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://oxforddictionaries.com/definition/english/phraseology>

ПЕРЕКЛАД ВЛАСНИХ НАЗВ ТА ПРИЗВИСКЬ

Сані «С» Габрієлла Арпадівна,
студентка 4-го курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Томенчук М.В.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Сьогодні, коли Україна здобула міжнародне визнання і налагоджує всебічні стосунки з багатьма країнами світу, потреба в неспотвореній передачі її ономастики й топоніміки набуває особливого значення. Йдеться про передачу своєрідних реалій англійською мовою, що є мовою міжнародного спілкування в усіх головних сферах міждержавних відносин.

Дослідження не є новим, досліджували перекладацькі прийоми і тактики, які застосовуються при перекладі лексичних одиниць такі вчені як: С. Влахов, Д. І. Ганич, М. П. Кочерган, І. С. Олійник, В. І. Карабан, О. Селіванові та ін.

Метою наукової розвідки є висвітлення принципів і способів передачі українських особових і географічних назв англійською мовою.

Транскрибування - це вид спеціального письма, за допомогою якого фіксують вимову усних текстів.

Транскрипція – це наукова система запису мови, що вживається в мовознавстві і має на меті послідовно відбити звуковий склад мови, чого часто не робить звичайна орфографічна система [2, с. 312].

Не дивлячись на значні розбіжності, які існують між фонетичними системами двох мов, низка англійських власних імен передаються українською мовою способом транслітерації. Транслітерація прізвищ та імен осіб і географічних назв здійснюється шляхом відтворення кожної літери латиницею: Bart – Барт, Bill – Білл, Barbara – Барбара, Diana – Діана, Em – Ем, Flo – Фло, Linda –Лінда. [1, с. 96-103].

Транскрибуються лише ті англійські імена та прізвища, до складу яких входять специфічні голосні фонемі англійської мови, які утворюються за допомогою різних звукових буквених комбінацій: Abel -Ейбел, Aileen – Ейлін, Bab – Беб, Paula – Пола, Chauncey – Чонсі.

Деякі англійські власні імена та географічні назви перекладаються на українську мову частково способом транслітерації, а частково – транскрибування: Bellingshausen Sea - море Беллінсгаузена, Brooklyn - Бруклін, Cameroon - Камерун, Huntigton - Гантінгтон, Libreville - Лібревіль, Jackson - Джексон, Aberden -Абердін, Valentine - Валентайн, Newton – Ньютон [3, с. 209].

Передача деяких власних назв українською та англійською мовами не може вирішуватися самими лінгвістами без погодження з істориками чи географами. Наприклад, такі імена, Адам, Давид (біблійний та історичний переклад) - Edem, Devid.

Калькування – особливий вид запозичення: утворення нового фразеологізму, слова або нового значення слова через буквальний переклад відповідного іншомовного елемента [2, с. 345]. Переклад шляхом калькування полягає у дослівному перекладі власного імені по частинах з наступним складанням цих частин в одне ціле:

Cape of Good Hope - Мис Доброї Надії

New South Wales - Новий Південний Уельс

Калькування можна застосовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові [4, с. 187].

Останнім часом спостерігається тенденція до переходу від транслітерації до транскрипції, особливо у передачі географічних назв. Так, Worchester поряд з

традиційним Ворчестер часто передається Вустер, Hull - Хелл (традиційне Гуль). Проте, Texas за традицією залишається Техасом. І ця непослідовність заходить так далеко, що New Hampshire передається як Нью-Гемпшир(транскрипція), а New Orleans - Новий Орлеан (комбінація калькування та транскрипції з французької вимови) [5, с. 21].

Часто можна відзначити і непослідовність і в передачі прізвищ. Так, англійські прізвища, які закінчуються на -eu та -au передаються по-різному:

Теккерей (Thackeray) але Гакслі (Huxley), Прістлі (Priestley)

Деякі географічні назви мають різні форми у різних мовах. При перекладі за основу треба брати ту форму, яку вони мають у себе на батьківщині:

нім. Aachen - фр. Aix-la-Chapelle - гол. Aken - укр. Аахен

пол. Warszawa - англ. Warsaw - укр. Варшава

італ. Venezia - англ. Venice - укр. Венеція

гол. den Haag - англ. the Hague - укр. Гаага

Назви газет та журналів, як правило, транскрибуються:

Times –Таймс, Interational Herald Tribune - Інтернешенел Геральд Тріб'юн

Однак і тут існує традиційна передача стосовно відомих історичних видань, які передаються калькуванням:

«L'Ami du Peuple» - «Друг народу» (газета, яку видавав Ж.-П.Марат)
«Rheinischen Zeitung» - «Рейнська газета» (редактор - К.Маркс)

При передачі назв наукових журналів, як правило, також застосовується транскодування (транскрипція або транслітерація). Однак, досить часто поряд з транскодуванням застосовують і калькування:

«Chemical Abstracts» - «Кемікел ебсрєктс» («Хімічний реферативний журнал»)
«Solid State Physics» - «Солід стейт фізікс» («Фізика твердого тіла»)

Назви наукових або технічних установ перекладаються:

Institute of Biochemistry - Інститут біохімії

Car Development Centre - Центр проектування автомобілів

Якщо ж до складу назви входить антропонім, то у перекладі додається слово імені:

M.Planck Institute - Інститут ім.М.Планка

Bertran Russel Centre - Центр імені Бертрана Расселла

Назви підприємств транскодуються. Деколи до назви додається загальний іменник, який визначає вид підприємства:

Dow Chemical -(концерн) Доу Кемікал

Coca-Cola - (компанія) Кока-Кола

Техасо - нафтодобувна компанія Тексако

Якщо загальний елемент входить до складу назви (company, corporation), то він не перекладається:

Harris Paint Company - Гарріс Пейнт Компані

Sony Corporation - Соні Корпорейшн

Висновки. На сьогоднішній день ще не встановлено абсолютно точних правил перекладу англійських власних назв на українську мову і навпаки. І це зрозуміло, адже повних еквівалентів на орфографічному, а тим більше на фонологічному рівні майже не буває, тому що звуки того самого класу навіть у близькоспоріднених мовах досить різняться між собою.

Список використаних джерел

1. Влахов С., Флорин С. Непереваемое в переводе / С. Влахов, С. Флорин – М.: Международные отношения, 1980 – 343 с.
2. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985 - с.311-345
3. Карабан В.І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. – Київ-Кременчук, 1999 – 120 с.
4. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства, підруч. – 2.вид. – К. Академія, 2005 – 368 с.
5. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля К, 2006. – 716 с.

**CONTRASTIVE ANALYSIS OF MACHINE TRANSLATION OF PHRASAL VERBS
IN THE ENGLISH POLITICAL DISCOURSE**

Світлична Олександра Євгеніївна,
студентка 4-го курсу напряму підготовки «Філологія. Прикладна лінгвістика»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Томенчук М.В.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У науковій роботі розглядаються основні аспекти машинного перекладу таких специфічних одиниць англійської мови як фразові дієслова. Оскільки вони мають складну структуру, то виникають певні труднощі у передачі їх значень з однієї мови на іншу, особливо коли це стосується політичного дискурсу. Тож у статті подано лінгвістичний аналіз найпріоритетніших проблем, що постають перед системами автоматизованого перекладу у цій сфері суспільного життя, із наступною можливістю їх усунення.

Ключові слова: machine translation, phrasal verb, political discourse, political speech.

Nowadays translation is one of the most effective, if not the only, means of communication especially among cultures of different languages. It has existed hundred years ago, but only during the second half of the twentieth century it emerged as an independent academic discipline called Translation Studies and was taught at universities. A dire need for translation, as an academic discipline, has prompted specialists and theorists in this field to seek for more sophisticated methods and techniques of quick, cheap and effective translation. As a result, machine or the automatic translation translation (henceforth – MT) has emerged becoming a new challenge for the whole world. [2, p.5]

The topicality of our investigation is determined by the widespread use of machine translation as a special and effective means of interlingual communication in various fields of modern science and technology.

The aim of the scientific research is to give a comprehensive account of basic characteristics of phrasal verbs, as well as to identify the difficulties that arise in the process of their automated translation, especially in relation to the political sphere.

The objects of our study are Google Translate and Yandex.Translate services, that are considered to be among the most popular and extensively used systems which both apply a statistical method of machine translation.

Nowadays MT is an important technological advance used in the modern linguistically diverse world because of its low cost and high productivity. The other side of the coin is, however, that one of the greatest drawbacks of machine translation systems is the unappropriate quality of the final results produced by them. This especially concerns the translation of multi-word expressions such as phrasal verbs. [4, p.13] Generally, a phrasal verb is a phrase that consists of a verb with a preposition or an adverb particle or both, the meaning of which is different from the meaning of its separate parts. For instance: “to bring in” – to earn money, “to look up” – to find information in a source. It is essential to emphasize that phrasal verbs are peculiar particularly to the English language. Therefore when it comes to their translation into Ukrainian, which is of Slavic origin and there are no phrasal verbs in Ukrainian grammar, then many difficulties arise, mostly on the semantic, lexical and stylistic levels. [10, p.61]

The first problem, we would like to focus on, is the polysemy of phrasal verbs, that is their ability to have multiple meanings depending on the particular context. This fact can be observed in the following example: 1) to break down – “to separate into parts”, e.g. He did not understand the sentence, so Mary broke it down into separate words, translating gradually each of them; 2) to break

down – “to stop functioning”, e.g. My computer broke down, so I need someone fix it; 3) to break down – “to lose control”, e.g. Chrissie broke down in tears when she failed the exam. In the result of polysemy it is difficult for the translator to create a consistent rigid system of lexical correspondences between English prepositional or adverbial particles and Ukrainian prefixes. For machine translation this task is impossible to fulfil at all because of the absence of ability to identify extralinguistic peculiarities of the text in which a certain phrasal verb is used. [8, p.18]

Another problem, that causes difficulties in the process of translation of phrasal verbs, is inability to distinguish them from the simple verb. Let us compare two sentences: “I looked up the meaning of the word in a dictionary.” and “I looked up but did not see anything.” The first example can be translated as “Я шукав значення слова у словнику”, since Oxford Dictionary states that “to look up” means “to look for information in a dictionary or reference book, or by using a computer”. However, for translation of the second statement two possible variants are available. It is explained by the fact that the phrase “to look up” can be treated both as the phrasal verb and the simple verb in connection with the preposition which means “to raise your eyes when you are looking down at something”. That is why, we can translate the sentence as “Я шукав, але нічого не знайшов.” or “Я поглянув наверх, але нічого не знайшов.” [1, p.5]

And the last factor, that influences the process of translating phrasal verbs and its quality, is the stylistic aspect. It should be taken into account that MT systems cannot precisely identify the style and context of the text in which phrasal verbs are used. Thereby this often causes inadequacy of the output equivalents applied for these units. [9, p.21]

The next issue we would like to emphasize on is the practical scope of the investigation. Our main priority is to reveal the most challenging problems in terms of machine translation of phrasal verbs in the political discourse. In order to reach this target, there have been analyzed 10 political speeches of the most influential and outstanding figures drawn from the British Political Speech Archive. We have selected 100 different phrasal verbs and found their definitions in the Oxford Phrasal Verbs Dictionary for Learners of English. The process of translation was fulfilled by one of the most popular and widely used MT services - Google Translate and Yandex.Translate.

In order to show the quality of their functioning, let us demonstrate one of the most vivid examples we obtained while carrying out our investigation. It is represented by the speech of Nick Clegg which took place in Glasgow in 2014. In the sentence “I know that some people think I **bang on** too much about our success in raising the personal allowance” we are to analyze the phrasal verb “to bang on something”. The output text translated by Google and Yandex are as follows:

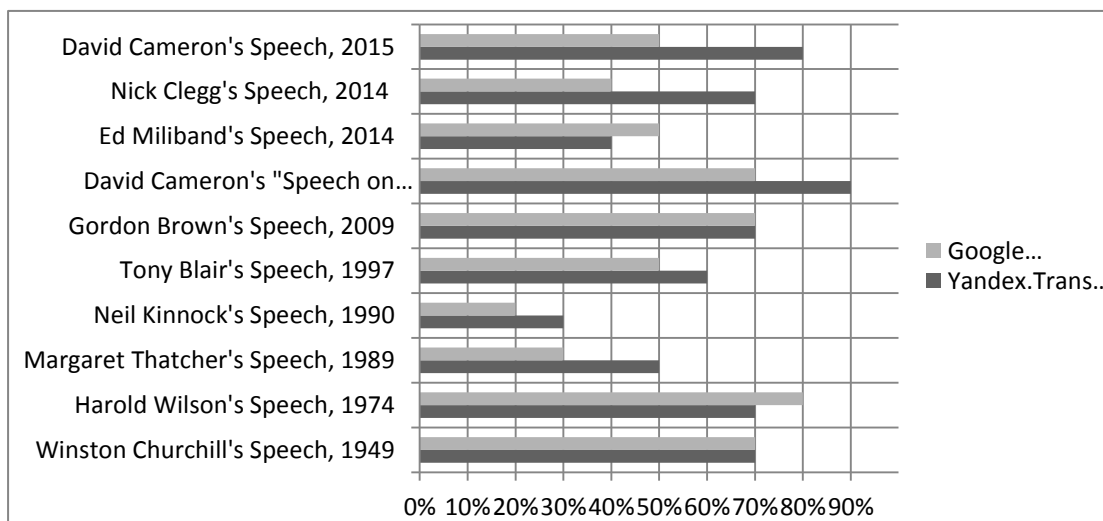
Google Translate: “Я знаю, що деякі люди думають, що **стукати на себе** занадто багато про наші успіхи у підвищенні особистої посібник.”

Yandex.Translate: “Я знаю, що деякі люди думають, що у мене **чубчик** занадто багато про наші успіхи в підвищенні персональної надбавки.”

Alternative translation: “Я знаю, деякі люди вважають, що я **забагато говорю** про наш успіх у підвищенні особистих надбавок.”

According to the Oxford Phrasal Verbs Dictionary for Learners of English “to bang on something” means to talk about something for a long time, especially in a way that is boring to other people. Google Translate used a word for word translation approach. Accordingly, there have been translated each component of the phrasal verb “to bang on” – that is the verb “to bang” meaning “вдаряти”, “стукати”, and the preposition “on” that means “на”. Yandex.Translate, in its turn, applied a completely different equivalent for the word “to bang”, that is “чубчик”, which is a noun and denotes a piece of hair, especially on a man, brushed upward and backward from the forehead. Accordingly, these definitions do not correspond to the equivalent given by the analyzed service of machine translation making it impossible for users to understand the meaning of the given phrasal verb.

In conclusion we would like to present a diagram which shows the outcome of our practical analysis, namely the level of occurrences of adequate translation in the process of rendering meanings of phrasal verbs into Ukrainian.

Diagram 1 Level of Adequate Translation of Phrasal Verbs

On the basis of obtained data the following conclusions can be drawn. Firstly, it is essential to mention that the verb and particles together, being the main components of phrasal verbs, act in conjunction with each other to produce a specialized context-specific meaning, which may not be directly understood from the original meaning of its components. That is why MT systems mostly translated each of the constituents of the phrasal verbs individually. In addition, there has almost always been ambiguity during word-for-word translation from the source to the target language. As a result, the output translations have been incorrect and some of them have had no equivalent for the source multi-word expressions. But we are convinced that, despite some negative sides of machine translation, it is a useful tool that makes it easier for non-English speakers to keep up with the latest changes in the world as well as to facilitate cross-border conversations and communication between humans.

Список використаних джерел

1. Olteanu A-R. A Holistic Approach to Phrasal Verbs, Editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2012, p. 16
2. Arnold D., Balkan L., Meijer S., Humphreys R., & Sadler L. Machine Translation: An Introductory Guide. Manchester, UK: NEC Blackwell, 1994, p.7
3. Casacuberta F., Civera J., Cubel E., Lagarda A., Lapalme G., Macklovitch E., et al. Human Interaction for High-quality Machine Translation. Communications of the ACM, 52(10), 2009, pp. 135-138
4. Hutchins W.J. Panel at conference Machine Translation: Problems and Issues, 2007, p. 17
5. Miller K.J. The Lexical Choice of Prepositions in Machine Translation. Unpublished Ph.D. thesis, Georgetown University, 2000, pp. 34-39
6. Novak M.P. Pragmatic Peculiarities of Translating Phraseological Units in Political Discourse, Dnipropetrovsk university of Alfred Nobel, 2012, p.15
7. Oxford Phrasal Verbs Dictionary for Learners of English, Oxford University Press, 2002, 378 c.
8. Riguel E. Phrasal Verbs: Usage and Acquisition, Paris, France, 2013, p. 27
9. Stanley J. Context, interest relativity, and the Sorites, Analysis, 2003, p. 25
10. Topalov J. Phrasal Verbs and Progressive Aspect. Facta Universitatis 6 (1), 2008, pp. 61-71.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ

Товгин Юлія Степанівна,
студентка 4 курсу напряму підготовки «Філологія. Прикладна лінгвістика»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Андрусь А.Ф.,
кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У сучасній мовознавчій науці та в перекладознавстві спостерігається підвищений інтерес до категорії модальності в її багатofункціональних виявах. Модальні відношення і засоби їх реалізації все частіше привертають увагу лінгвістів і стають об'єктом вивчення та формально-синтаксичному, семантико-синтаксичному, комунікативно-функціональному та текстовому рівнях.

Ключові слова: модальність, модальні дієслова, функціональна характеристика.

Актуальність дослідження пов'язана з поширеним вживанням модальних дієслів як явищ в сучасній англійській мові, зі змінами, які займають важливе місце у граматиці англійської мови.

Мета дослідження полягає у виявленні суті модальних дієслів і труднощів їх вивчення, засвоєнні та перекладі, описі і комплексному аналізі модальних дієслів, а також в розгляді їх як одного із способів реалізації модальності.

Об'єктом дослідження виступає процес порівняння функціональних характеристик модальних дієслів.

Предметом дослідження є модальні дієслова в сучасній англійській та труднощі при їх вивченні.

Матеріалом дослідження послуговували понад 80 модальних дієслів у реченнях, відібраних з Британського Національного Корпусу.

Теоретичне значення одержаних результатів зумовлених тим, що у науковій роботі систематизовано поняття модальності та її значення у перекладацькому процесі.

Практична значущість одержаних результатів полягає у можливості їх використання при подальших дослідженнях у сфері порівняльної лінгвістики, у зіставній граматиці та лексикології.

Перспективою подальших досліджень є робота над удосконаленням правильного підбору модальних дієслів та вирішення проблем при їх використанні.

Модальність розглядається як функціонально-систематична категорія, мовна універсаль, що проявляється в основних категоріях мови. Ця мовна категорія виступає важливим елементом комунікації, виражаючи відношення того, хто говорить до висловлювання, і є невід'ємною властивістю тексту, що вміщує відношення автора до дійсності, є основною складовою практичного компоненту тексту [5, с.20].

За допомоги модальності ми можемо виражати свої думки вільно, експресивно, адже неможливо передати необхідну інформацію без демонстрування нашого ставлення до того, що ми повідомляємо. Тому модальність відіграє важливу роль у текстах будь-якого стилю, будь-якого жанру [6, с.16].

Вивчивши значення модальних дієслів та їх характеристики, можна помітити, що є характеристики значно подібні у своїх значеннях, однак використовувати потрібно різні модальні дієслова. Так, вивчаючи дієслова *can*, *may* та *to be* було виявлено однакову функціональну характеристику можливості (*possibility*). Наведемо наступні приклади:

1. Jasper wasn't too keen to start with and you can hardly blame him, but now he's fine about it [7; A17 W_pop_lore].

У цьому реченні вживається модальне дієслово *can*, яке означає можливість або здатність зважаючи на обставини, тобто Джаспер не мав бажання починати і зрозуміло, що його не можна було за це винити. Отож, це речення перекладається на українську мову, як «Джаспер не був занадто захопленим, щоб почати і ти навряд чи маєш можливість його за це винити, та зараз він в порядку». У цьому реченні потрібно вживати модальне дієслово *can*, тому що з контексту речення ми розуміємо, що є конкретні обставини і речення може мати зміст з використанням саме модального дієслова *can*.

2. Journalists breaking the code will be sentenced to death, but they can appeal against the sentence to the Panthic Committee [7; ABD; W_pop_lore].

У поданому реченні потрібно вживати модальне дієслово *can*, яке у цьому випадку означатиме можливість зважаючи на існуючі правила чи закони. Наведене вище речення перекладається на українську мову, як «Журналісти, що порушують кодекс будуть покарані на смерть, але вони можуть апелювати до Пантик Комітету». Отож, зрозуміло, що є певні правила та закони, які впливають на те, чи мають бути журналісти покарані на смерть, чи ні і можуть апелювати, бо це, очевидно, передбачено законом. Ось чому тут потрібно використати модальне дієслово *can*.

3. Older systems can be improved with modern, efficient components and controls can be added to improve fuel economy [7; G2F; W_pop_lore].

Модальне дієслово *can* потрібно вживати у цьому реченні, тому що тут воно має функціональну характеристику можливості ідеї, так звану «теоретичну» можливість. Це речення ми перекладаємо на українську мову, як «Старі системи можуть бути поліпшені з сучасними, ефективними компонентами і елементи управління можуть бути додані для того, аби поліпшити економію палива». Тобто, наведене речення за допомогою модального дієслова *can* висвітлює думку про те, що є можливість для старих систем бути поліпшеними.

4. Other directors of the play and readers of the novel may come to different conclusions [7; FU4; W_fict_drama].

У цьому реченні вжито модальне дієслово *may*, оскільки у цьому реченні воно має можливість факту, так звану «фактичну» можливість. Воно використовується у стверджувальних реченнях. І запропоноване речення перекладається, як «Інші режисери п'єси і читачі роману можуть прийти до різних висновків». Тобто, з контексту ми розуміємо, що режисери та читачі точно прийдуть до різних висновків.

5. You may find all the books you want in the town library [7; FU4; W_fict_drama].

Доречніше використовувати у цьому реченні модальне дієслово *may*, оскільки воно використовується у стверджувальних реченнях. Наведене речення ми повинні перекладати, як «Ти зможеш знайти всі книги, які забажаєш. У міській бібліотеці». Тут ми з інформації у реченні можемо зрозуміти, що той, хто про це говорить точно впевнений, що ти знайдеш всі потрібні книги саме у цій бібліотеці.

6. We include here some notes on the first production but subsequent directors may find many different ways of presenting the text [7; FU4; W_fict_drama].

У цьому реченні також безперечно потрібно вживати модальне дієслово *may*. І перекладаємо ми це речення на українську мову так: «Ми включаємо тут деякі зауваження по першій продукції, але наступні директора можуть знайти багато різних способів представлення тексту». Це речення «фактичної» можливості, де потрібне модальне дієслово *may*, а воно значно сильніше за можливість «теоретичну», що її виражає модальне дієслово *can*.

7. The gentleman took due note of it in a single glance, decided that nothing was to be gained by ill temper [7; HGV; W_fict_prose].

У цьому реченні ми вживаємо модальне дієслово *to be*. Це речення перекладається на українську мову, як «Джентльмен підмітивши це одним поглядом, вирішив, що нічого не можна отримати поганим характером». У наведеному реченні використовують форму пасиву,

тому і потрібно вживати модальне дієслово *to be*, адже саме воно вживається з пасивом. Модальне дієслово *to be* є строгішим за два попередні *can* чи *may*. І з контексту поданого речення ми розуміємо, що немає жодної можливості отримати щось через поганий темперамент.

8. For if general issues concerned with the nature of chemistry or mathematics or history are to take priority, what is to become of the actual content of these subjects? [7; ASY; W_non_ac_polit_law_edu].

У наведеному реченні ми використовуємо модальне дієслово *to be*. Це речення ми перекладаємо на українську, як «І якщо загальні питання пов'язані з природою хімії чи математики або історії матимуть пріоритет, що має стати фактичним змістом цих предметів?» Цей випадок подібний до випадків використання модальних дієслів *can* та *may*, але є певні сталі конструкції, у яких потрібно використовувати модальне дієслово *to be*. І у ситуації даного речення немає конкретних обставин. Це питання не відноситься до якоїсь ситуації, воно може бути риторичного характеру.

9. How am I going to manage this house and be a wife you can be proud of, when I've been brought up a different way, and everybody in the place knows it? [7; CDY; W_fict_prose].

У наведеному прикладі вживаємо модальне дієслово *to be*. І це речення буде перекладатися на українську так: «Як же мені керувати цим будинком і бути дружиною, якою ти зможеш пишатися, коли я була вихована по-іншому, і всі в околиці це знають?». Наведене вище речення з використанням модального дієслова *to be* висвітлює думку про те, що питання має риторичний характер, на яке поки немає відповіді.

Отож, розглянувши приклади речень з модальними дієсловами *can*, *may* та *to be*, які, здавалося б, мають одну і ту саму функціональну характеристику, вживаються для позначення різних модальних ситуацій. Модальне дієслово *can* вживається у реченнях з можливістю залежно від обставин, згідно правил та закону, а також можливість ідеї, так званої «теоретичної» можливості. Модальне дієслово *may* вживаємо у стверджувальних реченнях так званої «фактичної» можливості, що значно сильніша за «теоретичну». А модальне дієслово *to be* вживаємо у пасивних формах у реченнях риторичного характеру.

Звідси випливає, що правильний підбір та використання модальних дієслів є надзвичайно важливим. Оскільки, існує проблема подібності модальних дієслів у їх значеннях, для лінгвістів головним є все таки вміння їх розрізняти, зважаючи на те, який зміст в кінцеву результаті має мати повідомлення того чи іншого речення.

Список використаних джерел

1. Граматика англійської мови: Морфологія, Навч. посібник для студентів пед. інститутів/Н.А. Кобріна, Е.А. Корнєєв, М.І. Осовська, К.А. Гузеєва. – М.: Просвітлення, 1985. – 228с.
2. Карабан В.І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової та технічної літератури на українську мову. – І частина. – К.: Політична думка, 1997. – 299с.
3. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 448с.
4. Натанзон О.О. Непрямі способи і модальні дієслова в англійській мові/ Олена Олександрівна Натанзон. – М.: Наука, 1968. – 159с.
5. Селіванова О.О. Принципи сучасних лінгвістичних досліджень// Лінгвогеографія Черкащини. – К.: Знання, 2000. – С. 39-41.
6. Скибицька Н.В. Епістемічна модальність в англійській мові (діахронічний аспект): автореф. дис. канд. філ. наук. – К.: 2004. – 21с.
7. BYU-BNC: BRITISH NATIONAL CORPUS <http://corpus.byu.edu/bnc/>.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ «ЧАСТИН ТІЛА» В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВНІЙ СВІДОМОСТІ

Шекура Мілена Василівна,

студентка 3 курсу напряму підготовки «Філологія. Прикладна лінгвістика»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородського національного університету»

*Науковий керівник: Андрусь А.Ф.,
кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Фразеологія є одним з яскравих та дієвих засобів мови. Порівняно недавнє становлення фразеології як лінгвістичної дисципліни є однією з причин ще недостатньо повної розробки багатьох проблем у цій галузі. Зокрема відсутність єдиного розуміння об'єкта фразеології, класифікації фразеологічних одиниць та особливостей перекладу фразеологічних одиниць.

Метою наукової роботи є дослідження особливостей перекладу фразеологічних одиниць семантичного поля частин тіла в англійській мовній свідомості на основі бази даних Британського Національного Корпусу.

У сучасному мовознавстві слово «фразеологія» (з гр. phrases – зворот, вислів, та logos – поняття, вчення, слово) вживається у декількох значеннях: як розділ мовознавства, що вивчає фразеологічну систему мови у її сучасному функціонуванні та з погляду історичного розвитку, як сукупність характерних засобів вираження думки, притаманних певній соціальній групі, окремому авторові, літературно-публіцистичному напрямові, діалекту чи групі говорів, а також як сукупність фразеологізмів тієї чи іншої мови [5, с. 774].

А фразеологічну одиницю (ФО) М. П. Кочерган визначає, як відтворювану одиницю мови з двох або більше слів, цілісну за своїм значенням і стійку за складом та структурою [3, с. 241]. В нашій науковій роботі ми дотримуємося значення фразеологізму як сукупності характерних засобів вираження думки, притаманних певній соціальній групі, окремому авторові, літературно-публіцистичному напрямові, діалекту чи групі говорів, адже саме це значення найповніше відображає зміст поняття фразеологічна одиниця.

Сучасна у вітчизняна й зарубіжна наукова література нараховує понад десять класифікацій фразеологічних одиниць, серед них: семантична класифікація ФО (Ш. Баллі та В. В. Виноградов, М. М. Шанський), семантико-граматична класифікація фразеологізмів (М. Ф. Алефіренко, М. Т. Демський), структурно-граматична класифікація ФО (Л. Г. Авксентьев, Ю. Ф. Прадід), функціонально-стильова класифікація фразеологізмів (Г. П. Іжакевич, В. Д. Ужченко та Д. В. Ужченко), класифікація фразеологізмів з погляду семантичної трансформації компонентів (Р. П. Зорівчак), проте єдиної загальноприйнятої класифікації фразеологізмів на сьогодні не існує [4, с.124]. У науковій роботі фразеологічні одиниці будуть розглянуті і відповідно класифіковані за семантичною, семантико-граматичною та функціонально-стильовою класифікаціями.

Однією з основних особливостей фразеологічних одиниць, яка відрізняє їх від вільних словосполучень, є ідіоматичність. Саме через цю характеристику загальне значення фразеологізму не дорівнює сумарному значенню його компонентів, часто це значення не має нічого спільного із значеннями слів, які входять до нього (*hand to mouth existence* – *укр. злиденне життя*). Також варто взяти до уваги певну складність ідентифікації фразеологічної одиниці, коли стале словосполучення може сприйматися як вільне, нестале сполучення слів (*to show one's teeth* – *укр. огризатися*). Саме через етноспецифіку ФО перекладач не повинний локалізувати текст при перекладі. Так само й емоційна насиченість ФО, що може

бути різною в різних мовах впливає на переклад фразеологізмів (*head is full of bees* – укр. *будувати повітряні замки*). Це все та ряд інших факторів призводить до того, що фразеологічні одиниці часто не мають абсолютних відповідників в іншій мові (*eye of heaven* – укр. *сонце*). А складність перекладу полягає у тому, що перекладач повинен уміти підшукати відповідний український варіант. У випадку, коли в мові перекладу відсутній еквівалент і потрібно обрати один з безеквівалентних перекладів, то головне завдання тут – вибрати найбільш адекватний для певного контексту (*face the music* – укр. *мужньо зустріти неприємність* або ж *нести відповідальність за щось*) [2, с. 317]. Уживання фразеологізмів – це справа стилю, а завдання перекладача – цей стиль зберегти.

Нами було досліджено 150 фразеологізмів семантичного поля частин тіла, на основі англо-українського фразеологічного словника, укладеного Баранцевим К.Т. У науковій роботі, ми надали власне визначення поняття фразеологічної одиниці, навели класифікацію фразеологізмів, виокремили способи перекладу фразеологізмів та створили картотеку фразеологізмів з їхнім перекладом на українську мову. У результаті дослідження ми проаналізували особливості перекладу фразеологізмів семантичного поля частин тіла, навели приклади вживання ФО з соматичним компонентом з бази даних Британського національного корпусу та запропонували їхній переклад.

Список використаних джерел

1. Англо-український фразеологічний словник [уклад. К.Т. Баранцев]. — К.: Знання, 2005. — 1056 с.
2. Зубрик А.Р. Особливості та труднощі перекладу англійських фразеологізмів : Наукові записки. Серія “Філологічна”: зб. наук. праць / відп. ред. І.В. Ковальчук — Острог: Вид – во НУ Острозька академія, 2013. — Вип. 36. – 398 с.
3. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства / Кочерган М.П. — К.: ВЦ «Академія», 2010. — 368 с.
4. Краснобаєва-Чорна Ж.В. Семантико-граматична класифікація фразеологізмів у словнику фразеологічних термінів сучасної української мови: Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / відп. ред. А.П. Загнітко. — Донецьк : ДонНУ, 2010. – Вип. 21. — 361 с.
5. Русанівський В.М. та ін. Українська мова: Енциклопедія / Русанівський В.М., Тарасенко О.О., Зяблюк М.П. — К.: Вид-во «Українська енциклопедія», 2004. — 824 с.

ПОХОДЖЕННЯ І ТЛУМАЧЕННЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ В ЕКОНОМІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Шомко Юлія Анатоліївна,
студентка 4 курсу напряму підготовки «Філологія. Прикладна лінгвістика»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородського національного університету»

Науковий керівник: Андрусь А.Ф.,
кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У науковій роботі йде мова про походження та тлумачення інтернаціональної лексики в економічному дискурсі. В ній продемонстровано важливість вивчення цих мовних явищ, які потрібно розпізнавати при перекладі економічної літератури.

Ключові слова: інтернаціоналізми, «фальшиві друзі перекладача», повні псевдоінтернаціоналізми, часткові псевдоінтернаціоналізми, пароніми.

Мета: походження, тлумачення та аналіз інтернаціональної лексики в економічному дискурсі.

Лексикон кожної розвинутої мови включає дуже велику кількість іноземних слів, груп слів і фраз. Термінологія багатьох галузей знань різних мов користується лексичними та словотворчими засобами інших мов та поєднує в собі національні та міжнародні елементи. Однак, внаслідок таких процесів мови збагатилися не тільки інтернаціоналізмами, а й «фальшивими друзями перекладача», які становлять загрозу для лінгвістів та перекладачів.

Найбільшу увагу в нашій науковій роботі було зосереджено на «фальшивих друзях перекладача», оскільки вони є актуальною проблемою.

«Фальшиві друзі перекладача» – слова, які асоціюються або ототожнюються в мові джерела та в мові перекладу у зв'язку з подібністю в плані вираження, а в плані змісту або за вживанням неповністю відповідають або навіть повністю не відповідають одне одному. Одиницями такої лексики, які зустрічалися нам під час дослідження є: повні псевдоінтернаціоналізми, часткові псевдоінтернаціоналізми та пароніми [1, с.375].

Повні псевдоінтернаціоналізми – тип ФДП, до якого належать слова мови джерела, подібні за звуковою, або орфографічною формою до слів мови перекладу, але цілком відмінні від них за лексичним значенням [1, с.375]:

ACCOUNTING DATA – бухгалтерські дані [2, с.8].

З точки зору перекладача слово *data* є псевдоінтернаціоналізмом, адже ми перекладаємо його як *дані*, а не як *дата*. Слово мови джерела і слово мови перекладу мають кардинально різні значення, які були перевірені нами за допомогою таких тлумачних словників як Oxford Wordpower Dictionary та Академічний тлумачний словник української мови.

Переклад цього слова здійснюється шляхом пошуку словникових відповідників. Словник подає нам такі еквіваленти як *дані, відомості, факти*.

Продемонструємо його значення на прикладах, відібраних з Британського Національного Корпусу, в якому було знайдено 1535 випадків використання цієї лексичної одиниці в текстах економічної тематики.

1. What are the limitations to our analysis which are inherent in the *accounting data* we are using? [6]

2. Secondly, can the enterprise provide adequate flows of *accounting data* so that analysis of costs and revenues associated with segment activities are available for planning and control purposes? [6]

3. Accordingly, the study focuses on the cross-sectional properties of some key financial indicators that are constructed from *accounting data* [6].

Ці та подібні їм текстові фрагменти засвідчують, що інтернаціоналізм *data* активно використовується в економічній літературі для позначення даних, цифрових даних. Слово використовувалося у словосполученні – бухгалтерські дані.

Часткові псевдоінтернаціоналізми – слова в мові джерела і в мові перекладу, що в одній й тій самій формі можуть бути як інтернаціоналізмами, так і ФДП [1, с.375]:

BALANCE n, v – баланс, сальдо (різниця між сумою записів за дебетом і кредитом рахунку), стан рахунку; сальдувати, балансувати (підводити підсумок) [2, с.5].

З точки зору перекладача цей термін є частковим псевдоінтернаціоналізмом, оскільки і слово мови джерела, і слово мови перекладу мають ще інші значення, крім тих, що співпадають. Англійське слово *balance* містить в собі український відповідник *сальдо*, тоді як українське слово *баланс* має також значення – «бухгалтерська звітність»; англійською мовою цей термін можна зобразити лише за допомогою словосполучення *balance sheet*. Тобто саме по собі слово *balance* не може позначати «бухгалтерську звітність». Цей факт був перевірений нами за допомогою тлумачних словників: Oxford Wordpower Dictionary та Академічний тлумачний словник української мови.

Переклад слова *balance* здійснюється шляхом підбору відповідників, в залежності від контексту та шляхом транслітерації.

З'ясуємо його контекстуальне наповнення за допомогою прикладів з Британського Національного Корпусу, який подав нам 1556 вживань в текстах економічної тематики.

1. The *balance* of payments is a circular identity of inflows and outflows, which must necessarily match each other [6].

2. It is indeed true that *balance* of payments deficits can be sustained for longer than they could a generation ago [6].

3. Some may argue that *balance* sheet numbers like these are not important for people businesses [6].

Відібрані приклади підтверджують, що інтернаціоналізм *balance* широко розповсюджений в економічному дискурсі і позначає поточний стан рахунку. Слово вживається в таких словосполученнях, як платіжний баланс та бухгалтерський баланс.

Пароніми – слова, неповністю подібні за формою, але які можуть викликати в більшості чи меншості осіб фальшиві асоціації та їх ототожнення, незважаючи на розбіжності їх значень [3, с.192]:

Слово та його переклад		Паронімічна пара та її переклад	
Слово	Переклад	Слово	Переклад
<i>auction</i>	Аукціон	<i>action</i>	Дія
<i>audit</i>	Аудит	<i>edit</i>	редагувати
<i>bank</i>	Банк	<i>bunk</i>	ліжко
<i>cheque</i>	Чек	<i>check</i>	чек
<i>leasing</i>	лізинг	<i>losing</i>	втрата

Всі досліджувані нами слова є кореневими паронімами, адже вони мають співзвучні, але різні корені. Слова *auction* / *action*, *audit* / *edit*, *bank* / *bunk*, *leasing* / *losing* є повними паронімами, оскільки вони схожі за написанням і звучанням, з наголосом на одному і тому ж складі, але виражають різні смислові поняття. Слова *cheque* / *check* є синонімічними паронімами, бо вони схожі за написанням і звучанням і мають однакове значення.

Отже, при перекладі «фальшивих друзів перекладача» вони не тільки часто дезорієнтують людей, які ще погано володіють мовою, але часом можуть вводити в оману й

**МАШИННИЙ ПЕРЕКЛАД. ПОРІВНЯЛЬНИЙ
ОГЛЯД ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПРОГРАМ**

Югас Норберт Арпадович,
студент 3 курсу напрямку підготовки «Філологія. Прикладна лінгвістика»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Янкович Р.Я.,
викладач кафедри прикладної лінгвістики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Доповідь присвячено огляду перекладацьких програм, визначено принципи роботи найпоширеніших програм для перекладу текстової інформації, на основі їх аналізу здійснено оцінку якості машинного перекладу.

Ключові слова: машинний переклад, системи машинного перекладу, комп'ютерні програми, постредагування.

Із розвитком техніки комп'ютеризуються й автоматизуються майже всі сфери людської діяльності, в тому числі й перекладацька. Сьогодні існує безліч додатків, комп'ютерних програм та онлайн сервісів, які пропонують швидкий та якісний переклад, тим самим полегшуючи роботу перекладачеві.

Метою даного дослідження є визначити основні принципи роботи програм-перекладачів та віднайти способи покращення якості їх роботи, беручи до уваги недоліки, що були встановлені при здійсненні перекладу німецьких текстів на українську мову за допомогою відомих версій таких програм.

Види систем машинного перекладу. Системи машинного перекладу (МП) поділяються на три категорії: **системи на основі граматичних правил** (Rule-Based Machine Translation, RBMT), **статистичні системи** (Statistical Machine Translation, SMT) та найперспективніші – так звані «**гібридні**» **системи**, які поєднують переваги двох вищезгаданих. Системи RBMT аналізують текст та здійснюють його переклад на основі вбудованих словників та правил для даної мовної пари. У системах SMT застосовується принцип статистичного аналізу: у програму завантажуються великі (до мільйона слів) обсяги текстів мовою оригіналу та їх переклади, виконані людиною. Програма аналізує статистику міжмовних відповідностей, слововживань, синтаксичних конструкцій тощо. Результати такого аналізу програма використовує при виборі відповідників при перекладі. Описана система постійно удосконалюється людиною, оскільки саме користувачі формують базу комп'ютерної програми. У такий спосіб працює загальновідома служба-перекладач «Google». Завдяки здатності статистичних та гібридних систем МП удосконалюватися внаслідок накопичення мовних даних, якість перекладу щораз підвищується [1, с. 69].

По-перше, машинним способом можуть перекладатися матеріали для внутрішнього використання, наприклад, коли потрібно зрозуміти зміст сайту, статей або листів іноземною мовою, знайти повідомлення з певної тематики в пресі декількома мовами світу; по-друге, - технічні та вузькоспеціалізовані тексти, які згодом неодмінно редагуватимуться фахівцями. У даному випадку машинний переклад використовується як «фундамент», на основі якого фахівець створюватиме фінальний текст, опираючись на власні знання з даного питання.

Певні типи текстових матеріалів взагалі не призначені для машинного перекладу. Наприклад, не варто застосовувати перекладацькі програми для перекладу текстів, неточність яких може поставити під загрозу здоров'я людини, роботу складного пристрою чи укладення важливого контракту. Заощаджений фахівцем час у цьому випадку не виправдовує ризиків. Будь-які документи, що передбачають юридичну відповідальність (договори, гарантійні зобов'язання), потребують додаткового редагування фахівцем.

Машинний переклад непридатний для обробки маркетингових матеріалів, у яких текст варто інтерпретувати у культурному контексті [3].

Попередня підготовка тексту та постредагування. Попередня підготовка матеріалів може значно спростити завдання системи МП та редакторів, які будуть удосконалювати «сирий» машинний переклад. Така підготовка починається ще на етапі написання вихідного тексту: з цією метою для технічних письменників й авторів розробляються стандарти, дотримання яких дозволяє зробити текст простішим для розуміння та перекладу.

Існують три правила, дотримання яких найістотніше підвищує якість машинного перекладу з англійської мови:

1. Використання дієслів у дійсному способі замість герундія;
2. Використання активного стану замість пасивного;
3. Відмова від використання складених речень й однорідних членів речення.

Крім того, речення має містити завершену думку. Саме це правило, яке однаковою мірою стосується всіх мов, є найефективнішим [2, с. 73].

У результаті проведеного нами експерименту виявилось, що дотримання цих нескладних правил у поєднанні з коректною адаптацією системи МП значно підвищує швидкість доопрацювання вихідного тексту. Це дозволяє скласти уявлення про те, наскільки ефективною може бути формалізація та стандартизація тексту під час його підготовки до машинного перекладу.

Постредагування – це редагування «сирого» машинного перекладу редактором, який зазвичай має спеціальну підготовку та досвід роботи з машинними текстами. Машинний переклад потребує подальшого редакторського доопрацювання, однак іноді його можна уникнути, зокрема, якщо тексти перекладаються для внутрішніх потреб, з метою зрозуміти загальний зміст. Затрати часу та зусиль на постредагування – один з найважливіших факторів, який слід враховувати, оцінюючи економічну доцільність машинного перекладу [2, с. 75].

Вдаючись до машинного перекладу, важливо не тільки чітко уявляти бажаний результат, але й розуміти обмеженість цього методу. Системи МП зазвичай потребують складного індивідуального налаштування. Якщо необхідно перекласти **великі за обсягом однотипні тексти**, варто витратити певний час на вивчення системи, щоб згодом застосувати машинний переклад й отримати вихідний текст, придатний для постредагування. Якщо йдеться про декілька десятків сторінок, то використання машинного перекладу є безглуздом та ризикованим [3].

Більшість програм для перекладу використовують складний алгоритм, який враховує ймовірність правильного перекладу. Цей алгоритм для кожного слова підбирає переклад на основі статистичних даних і, враховуючи частоту використання такого перекладу. Якість перекладу залежить від детального опису програмними кодами цього математичного обчислення. Чим детальніше описані процеси обчислення, тим якісніший переклад.

Для здійснення експерименту ми скористалися трьома найпоширенішими програмами для перекладу: Babylon, Google Translator та Promt Translator. Вибірка речень формувалась з відомих німецькомовних журналів та перекладалась нами на українську мову. Речення були різноманітної складності та стосувались різної тематики як, наприклад:

• Während auf dem roten Teppich Stars flanieren, wird im Kino erlesenes Autorenkino aus aller Welt gezeigt. – А поки зірки прогулюються червоним килимом, в залі кінотеатру показують вишукані авторські стрічки з усього світу.

• Bislang galten Softwareprobleme der Triebwerke als Auslöser des fatalen Crashes von Sevilla. – Донедавна недоліки програмного забезпечення двигунів вважались головною причиною жакликої аварії в Севилії.

На основі отриманих результатів ми прийшли до таких висновків:

1. Порівнюючи якість перекладу, зробленого за допомогою Babylon та інших програм виявилось, що якість перекладу низька. Є значні неточності та «спотворення» в перекладі. Речення, що нами перекладались, втрачали зміст.

---

2. Значно кращу якість перекладу показав перекладач від Google. Однак і в його варіанті перекладу були незначні помилки та неточності. Враховуючи, що перекладач від Google є безкоштовним он-лайн сервісом, призначеним для некомерційного (домашнього) використання, результатом ми цілком задоволені.

3. Приємно здивувала програма Promt Translator. Дана програма подала переклади на дуже високому рівні. Promt переклав речення з незначними помилками, найбільш вагомою виявилася прогалина, що стосувалась неузгодження граматичних категорій. Вважаємо, що оскільки програма розроблена для професійних перекладачів, то помилки можуть бути успішно відкореговані фахівцями. Серед усіх протестованих нами програм, Promt найкраще виконала поставлене завдання. Вартість повної версії програми «PROMT Professional 10», яка містить у своєму меню українську мову, коштує занадто дорого.

Переклад, виконаний за допомогою комп'ютерної програми, не є досконалим, однак текст, отриманий в результаті роботи електронного перекладача, дозволяє в більшості випадків зрозуміти зміст документа, що перекладався. Маючи ґрунтовні знання з іноземної мови та добре орієнтуючись у предметній галузі, до якої належить той чи інший текст, фахівцеві неодмінно вдасться отримати бажаний результат у вигляді якісного тексту.

Список використаних джерел

1. Hutchings J. The (in) famous report. In MT News International. Newsletter of the International Association for Machine Translation, volume 14. International Association for Machine Translation, 1996.
2. Weaver W., Locke W. N. and Booth D. A. Machine Translation of Languages. Fourteen Essays. Technology Press of MIT, New York, 1995. – 113 p.
3. Машинний переклад. Інтернет ресурс. Режим доступу: [<https://www.logrus.ru/pages>].

Секція 4: Полікультурна освіта та переклад

УКРАЇНЬСКА ДІАСПОРА В АВСТРАЛІЇ

Баран Елеонора Іванівна,
студентка 1 курсу напряму підготовки «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Мишко С.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри полікультурної освіти та перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У науковій роботі розглядаються основні причини міграції українців до Австралії та умови розвитку науки, культури та мови українського етносу в межах «п'ятого континенту».

Ключові слова: українська діаспора, еміграція, етнічні українці, Австралія, громади, суспільне життя.

Українська діаспора - глобальне співтовариство етнічних українців, які підтримують почуття української національної ідентичності в межах їх власної місцевої громади та відчувають духовний зв'язок з Україною – землею своїх предків.

Наразі українські етнічні меншини проживають майже в усіх куточках планети, а їх чисельність складає приблизно 11-13 млн. осіб. Українську діаспору умовно поділяють на західну та східну. Східна діаспора - українське населення колишніх республік СРСР (близько 7 млн. осіб). З них майже 4,3 млн. проживає в Росії. Близько 900 тис. становить українське населення в Казахстані, 600 тис.— у Молдові. Західну діаспору (понад 4 млн. осіб) утворюють українці, що живуть поза межами колишнього СРСР. Найбільше їх проживає в США (1,2 млн. осіб), Канаді (1 млн. осіб), а також у Бразилії, Аргентині, Польщі, Румунії, Франції та Австралії [8].

Мета нашого дослідження – аналіз основних причин міграції українців до Австралії та умови розвитку науки, культури та мови українського етносу в межах «п'ятого континенту».

На нашу думку, питання української діаспори саме на території Австралії недостатньо досліджене порівняно з українською діаспорою в Канаді, США, Бразилії, Аргентині, Росії та країнах Західної Європи. Проте, деякі вітчизняні та зарубіжні науковці торкалися цієї теми в своїх працях. Найбільш ґрунтовними роботами можна вважати праці Трощанського В.П., Шевченка А.В. «Українці в світі»[7], Заставного Ф.Д. «Українська діаспора»[8] та Павлишина М. «Про діяльність наукового товариства ім. Шевченка в Австралії» [4].

За останніми даними, в Австралії налічується приблизно 30-34 тис. українського населення (0,16% всього населення країни) [9]. Перші українські емігранти у цій країні з'явилися у міжвоєнні десятиліття. Але основна частина української діаспори сформувалась у повоєнний період з тих українців, що виїхали переважно із різних країн Західної Європи.

Масова еміграція в Австралію розпочалася наприкінці 1940-х років, після Другої світової війни з хвилею біженців з Європи, а найбільшого розмаху набула у 1949 році — з Німеччини, з так званих таборів переміщених осіб. Відбулося розселення по всьому континенту, а саме: в Новій Південній Валлії (Сідней), Вікторії (Мельбурн), Південній Австралії (Аделаїда), Західній Австралії (Перт), Квісленді, Брізбені, Окслі, Ньюкастлі, Волонгонзі, Саншайні та невеличка громада в столиці Австралії Канбері та її околицях Квінбієну. Невеличка громада українців живе в Тасманії. Основні місця поселення українців в Австралії - Мельбурн і Сідней. Особи українського походження є і в Новій Зеландії зокрема, у Веллінгтоні, Крайсчерчі, Окленді. [1].

Слід підкреслити, що відразу після прибуття до Австралії, українці згуртувалися, розпочалося громадське і церковне життя. У столицях всіх шести штатів утворилися об'єднання, які називалися українськими громадами Вікторії, Тасманії тощо.

На нашу думку, українська спільнота в Австралії займає особливе місце в українській діаспорі, адже починаючи з другої половини ХХ ст., досягла значних успіхів у громадському та культурному житті. Українські емігранти розвивали театр, пісенну творчість, музику, живопис та літературу. У більшості місцевостей, де існували українські громади, діяли хори та театри (у 1952 р. в штаті Вікторія на австралійській землі, виникає український професійний театр ім. Л.Курбаса, який очолював режисер С.Крижанівський.), в яких окрім одного-двох професійних акторів, брали участь аматори. Діяли суботні школи, де діти навчалися українознавчих предметів. Греко-католики, протестанти та православні утворили свої церковні громади. Були побудовані народні доми, часто з приміщеннями для суботніх шкіл. Церкви споруджувалися без допомоги держави на кошти українців. Українці в Австралії організовували концерти, театральні вистави, відзначали історичні дати, проводили літературні вечори, спортивні змагання, семінари [2].

Невід'ємним атрибутом суспільно-громадського життя українців в Австралії є українське шкільництво. Українські етнічні (суботні) школи були засновані тут ще 1949 р. в тимчасових переселенських таборах. Від самого початку існування української діаспори на п'ятому континенті ці школи відігравали важливу роль у збереженні української мови, у формуванні знань про Україну, її історію, культуру, звичаї та релігію. Соціологічне дослідження, проведене в кінці 1980-х рр., виявило однаковість думок учнів і вчителів щодо мети української освіти в Австралії, а саме: намагатися розвивати знання української мови та виховувати українську свідомість. Розуміючи значення українських шкіл у збереженні себе як етнічної спільноти, українці відкривали такі школи всюди, де селилися. Наприклад, в Аделаїді у 1960-1970-х рр. 67% дітей українського походження вчилися в українській суботній школі. Австралійський соціолог Джін Мартін відзначає, що за цим показником українці посідають перше місце серед іммігрантських спільнот [3].

Вважаємо за необхідне підкреслити, що поряд з освітою розвивається і наукова діяльність. Так, в 1950 році розпочинає свою діяльність Наукове товариство Т.Шевченка, центри якого знаходяться в м.Сідней та Мельбурні. Пізніше осередки НТШ з'явилися в Мельбурні (1964 р.), Аделаїді (1965 р.) і Канберрі (1971 р.). Членами НТША стали понад 100 науковців. З 1955 р. діяльність діаспорних центрів НТШ координувалася Головною Радою НТШ. [4]. На сучасному етапі центри НТША знаходяться тільки в Сідней та Мельбурні.

Важливим чинником організованого українського життя в Австралії є преса, яка фінансується різними українськими установами. Можна виділити такі українські газети Австралії: «Вільна думка» (перший український часопис в Австралії, видається у Сідней), «Церква і Життя» (українська католицька газета в Австралії), «Українець в Австралії» (двотижневик в Австралії від 1957–1985) та «Новий обрій» (ілюстрований альманах української діаспори в Австралії).

Слід наголосити, що більшість із численних видань, які з'являлися за час існування української діаспори на п'ятому континенті, через обмежене коло читачів і нестачу фінансових засобів перестала виходити (газети "Єдність", "Українець в Австралії", журнали "Промінь", "Перець" тощо). Нині в двох найбільших українських осередках виходять два тижневики: "Церква і життя" (за підтримки єпархії Української католицької Церкви в Мельбурні) та "Вільна думка" (в Сідней), що має характер позапартійної неконфесійної газети [3].

На початку 90-х років газети «Вільна Думка» та «Церква і Життя» почали видавати англomовну сторінку. На даний час газети видають всю інформацію двома мовами, українською та англійською. В червні 2009 року головного редактора українського часопису в Австралії «Вільна Думка» Володимира Шумського було нагороджено орденом Австралії за заслуги перед українською та австралійською спільнотою [5].

Найбільш відомими українськими організаціями в Австралії є Союз Українських Організацій в Австралії (СУОА) (Australian Federation of Ukrainian Organizations), центральне об'єднання українських громадських організацій в Австралії для репрезентації та координації праці, засноване 1950 у Мельбурні та Союз Українок Австралії — СУА (Ukrainian Women's

Association in Australia) — громадська організація і перша українська жіноча організація в Австралії. Засновано 1949 в переселенчому таборі Ковра. Тепер СУА нараховує 850 членів, має 18 відділів, 5 штатових осередків і Крайову Управу, осідок якої міняється по штатових осередках, залежно від її особового складу [6].

Слід підкреслити, що активний зв'язок з Україною було відновлено в 1989 році, коли до Австралії приїхав народний депутат поет Д.Павличко — голова Товариства Української мови ім. Т. Шевченка. Після нього Австралію відвідало багато політиків, письменників, артистів, співаків, професорів, вчених.

Проведене дослідження дозволяє нам зробити висновок, що післявоєнні імміграційні громади збудували в Австралії значну матеріальну базу для своїх членів: церкви, школи, дошкільні установи, клуби, концертні зали, редакції газет. Але слід зауважити, що українське населення поступово асимілюється, приплив іммігрантів знижується, тому надзвичайно важливо підтримувати українців Австралії у їх прагненні зберегти свою національну ідентичність.

Список використаних джерел

1. Шумський В. Альманах українського життя в Австралії / Упоряд. В. Шумський // – Сідней: вид. Українського часопису вільна думка та фундації українознавчих студій в Австралії, 1994. – С.15. - 937 с.
2. Ukrainian Settlement in Australia. – New South Wales: published by the School of Modern Languages, Macquarie University, 1989. - 105 p.
3. УКРАЇНЦІ В АВСТРАЛІЇ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.litopys.com.ua/diaspora/avstraliya/ukrayintsi-v-avstraliyi/>
4. Павлишин М. Про діяльність наукового товариства ім. Шевченка Австралії / М. Павлишин // Вісник НТШ. - №43, — Львів: НТШ, 2010. с. 10. - 84 с.
5. Ukrainians in Australia [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://australia.mfa.gov.ua/en/ukraine-au/ukrainians-in-au>
6. Маркус В. Енциклопедія української діаспори: том 4 (Австралія-Азія-Африка) / гол. ред.: В. Маркус // — Київ: ІНТЕЛ і Наукове Товариство ім. Шевченка, Національна Академія Наук України, 1995. — 251 с.
7. Трощинський В. П., Шевченко А. В. Українці в світі / В. П. Трощинський, А. В. Шевченко // — Київ: «Арт Економі», 1999. — 352 с.
8. Заставний Ф.Д. Українська діаспора / Ф. Д. Заставний // — Львів: "Світ", 1995. — 118 с.
9. Роман Кухаренко Українці в Австралії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://migraciya.com.ua/news/ukrainian-abroad/ua-ukrainians-in-australia>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ ШВЕДСЬКОЮ МОВОЮ

Гринь Марі-Надін,

*студентка 2 курсу напряму підготовки «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Науковий керівник: Ляшина А.Г.,

*старший викладач
кафедри полікультурної освіти та перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Актуальність. На сьогоднішній день роль шведської мови як інструмента міжнародного спілкування між Швецією та іншими країнами зростає, тому досить актуальним є питання впливу англійської мови на шведську в суспільно-політичній та дипломатичній сфері.

Серед вчених, які досліджували шведську лексикологію, можна виділити проф. Маслову-Лашанську, що займалася проблемами перекладу шведської лексики російською мовою; Г. Лютман у своєму словнику ідиом подає тлумачення 3500 слів та мовних конструкцій, але тема перекладу суспільно-політичної термінології з англійської мови на шведську та застосування інтернаціоналізмів та мовних конструкцій в шведській мові на сьогоднішній день залишається недостатньо висвітленою.

Метою даної статті є виявити схожість або відмінність суспільно-політичної термінології шведської та англійської мов на прикладі деяких слів та мовних конструкцій, взятих з тексту угоди між Королівством Швеція та Королівством Саудівська Аравія про взаємну технічну допомогу від 15 листопада 2005; дослідити та порівняти морфологічну структуру шведських слів з англійськими еквівалентами та виділити принципи за якими вони відрізняються.

Пропонуємо класифікацію слів та виразів за морфологічною структурою, згідно цього принципу виділили наступні групи:

1. Вирази та слова, що ідентичні за структурою в обох мовах або схожі морфологічно;
2. Англійські словосполучення, що перекладаються шведською одним словом;
3. Англійські слова, шведськими еквівалентами яких є словосполучення;
4. Морфологічна структура еквівалентів не співпадає

До першої групи віднесемо наступні слова: *identifiera – identify*

accipere – accept, studera – study, auxiliary – auxiliär – можна помітити, о дані слова мають схожу основу і по суті, є спільнокореневими, що свідчить про те, що шведські еквіваленти я англійськими запозиченнями.

Що стосується виразу *the agreement entered into force – avtalet trädde i kraft* (договір вступив в силу), він перекладається дослівною

Щодо другої групи, випадку з терміном “*memorandum of Understanding*” («меморандум про взаєморозуміння») – його шведський аналог *samförståndsavtal* перекладається одним складним словом (*sam –* взаємо-, *avtal –* угода).

Зазначимо, що шведське слово *avtal –* угода, в тексті угоди вжито в значенні меморандум, також дане слово має синонім *överenskommelse*

В тексті угоди слово *government* (уряд) перекладено як *konungarik*, хоча оригінальним значенням слова *konungarik* є «королівство».

Вирази та слова, що ідентичні за структурою в обох мовах або схожі морфологічно	Англійські словосполучення, що перекладаються шведською одним словом	Англійські слова, шведськими еквівалентами яких є словосполучення	Морфологічна структура еквівалентів не співпадає
identifiera – identify (ідентифікувати)	Memorandum of understanding – samförståndsavtal (меморандум про взаєморозуміння)	To prevail – att ha företräde (переважати)	samarbetet – cooperation (співпраця)
acceptera – accept (приймати);	exchange of expertise – erfarenhetsutbyte обмін досвідом	Regarding – I fråga om (стосовно)	Utrustning och system for stridsledning - Command, Control and Communications equipment and systems
The agreement entered into force - Avtalet trädde i kraft (договір вступив в силу)	military products - försvarsmateriel	Related to - på stöd för (що стосується)	to agree - att komma överens (домовлятися)
In accordance with - i enlighet med (згідно з)	mass destruction weapons – massförstörelsevapen (зброя масового знищення)		The Joint Military Committee - militära blandkommitte
Study - studera (досліджувати)	partnership Program - partnerskapsprogram		Experts - Sakkunniga
Auxiliary - auxiliär	Security scanning - sakerhetsspaning. -		To sign - att underteckna
Guarantee -garantera У випадку	Document classification levels - Sekretessbeteckningarna Рівні таємності документа		Termination – uppsägningen (закінчення)
In case of - I fall av гарантувати	Skriftväxling – exchange of notes (обмін нотами)		Implementation – tillämpning - імплементація
Recommendation - rekommendation			Amend - ändra
			Transfer - överföring

In accordance with - i enlighet med (у відповідності до)– переклад ідентичний за своєю структурою.

Англійське словосполучення to agree (домовлятися) перекладається шведською att komma överens – в буквальному значенні «дійти згоди\єдності»,

Звертаємо увагу на те, що словосполучення Command, Control and Communications equipment and systems перекладається шведською як utrustning och system for stridsledning (в буквальному значенні «обладнання для ведення боротьби» - strid – боротьба, ledning – проведення).

Те ж саме стосується терміну security scanning equipment - utrustning for sakerhetsspaning, дослівний переклад якого зі шведської звучить як «обладнання для сканування безпеки» (інженерно-технічні засоби охорони).

Незважаючи на те, що в шведській мові присутній інтернаціоналізм *expert*, він використовується досить рідко порівняно з аналогом *sakkunnig* (експерт).

Досить поширений інтернаціоналізм *transfer* не прижився в шведській мові, як видно з тексту угоди, де його еквівалентом є слово *överföring* (переведенн, переказ, перевіз).

Термін «секретні матеріали» в даному документі перекладено як *sekretessbelagt material* (матеріали, що підлягають засекреченню), що зовсім не співпадає з англійським еквівалентом *classified materials* (дослівно - класифіковані матеріали).

Пов'язаний з попереднім термін «рівні таємності» - *document classification levels* – перекладається одним шведським словом *sekretessbeteckningarna*.

Отже, у даній статті було розглянуто та подано класифікацію термінів за їх морфологічною структурою та виявлено, що типовими еквівалентами англійських термінів в шведській мові є складні багатоосновні слова, і мінімум словосполучень, чимало інтернаціоналізмів, що прийшли в шведську мову, поступаються шведським аналогам та використовуються рідше, але разом з тим багато одиниць шведської суспільно-політичної лексики мають англійське походження.

Список використаних джерел

1. Савицкая А. В. Новые тенденции в шведском словообразовании конца XX века / А. В. Савицкая // Скандинавские языки: Диахрония и синхрония. -М., 2001. -Вып. 5. — С. 321–337.
2. Энциклопедический Словарь Ф. А. Брокгауза и И. А. Ефрона — В 86 полутوماх с иллюстрациями и дополнительными материалами, С. -Петербург, 1890–1907. Т. 39 — С. 268–270.
3. Samförståndsavtal med Saudiarabien om militart samarbete, Stockholm den 15 november 2005, Nr 59

SCOTTISH ENGLISH - ORIGIN AND CHARACTERISTICS

Грись Сергій Сергійович,
студент 1 курсу напрямку підготовки «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Мишко С.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри полікультурної освіти та перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

В науковій роботі розглядаються питання виникнення та характерні риси шотландського варіанту англійської мови. Особлива увага приділяється основним діалектним регіонам та притаманній їм лексичі.

Ключові слова: Scots, English, accent, dialect, language, pronunciation.

The Scottish version of the English language is one of the most extravagant and is full of unique words and idioms that can be found only there. Glasgow is famous for being the leader of the UK's institutions for studying Scots and English in Scotland. It is necessary to mention that the University of Glasgow cooperates in its research with the Centre for Scottish and Celtic Studies [5]. Many linguists have dealt with this problem, distinguishing links between the Scots and Scottish dialects and Modern English, as we know it today. Our research aims at the investigation of some key features of Scottish English, its origin, history and peculiarities.

Nowadays Great Britain is showing more and more desire to exclude itself from the EU, and Scotland, in its turn, shows desire to be separated from Great Britain.

So, what is Scottish English? Scottish English is one of different dialects of English that are spoken in Scotland. The common image is called Standard Scottish English (SSE). It appeared during the time of Reformation (16th century), when religious texts printed in English were widely spread, in order to strengthen the influence of Protestant ideology. In 1603 King James the Sixth of Scotland became James the First of England and moved his court to London. Thus, all his people had to adapt their language to the tastes of their new land.

It is necessary to mention that the dialectic landscape of Scotland is slightly different from the rest British territories, with a huge amount of sub-dialects and native dialects, which are spoken by a hundred people tops. We consider that all these dialects form a rich and varied national Scottish voice [4].

The English, that is spoken in Scotland, is more difficult to determine, than anywhere else in the United Kingdom. Since the beginning of the eighteenth century, the official language of Scotland - native Gaelic - had been gradually replaced by English. With the creation of Scottish English the residents of the area had to adopt this brand new language to their needs. And still, Standard English continued to be spoken as the language of religion, education and government. Today it is spoken with a huge variety of local accents (such as Scottish, Irish and Welsh).

From among all the accents, Scottish English is the easiest one to recognize by its pronunciation: vowels sound a bit shorter than in other accents, in addition, most of Scottish English speakers are "rhotic" - that is, they pronounce the <r> sound very strictly, like in words "farm", "first" and "better". Scots is the collective name for Scottish dialects known also as 'Doric', 'Lallans' and 'Scotch' or by more local names such as 'Buchan', 'Dundonian', 'Glesca' or 'Shetland'.

There are four main dialect regions, subdivided into 10 subdialects: **Insular** (Orkney & Shetland), **Northern** (Caithness, North East, East Angus & Kincardine), **Central** (East Central North, East Central, South, West Central, & South Central) **Southern** (Southern aka Borders) [4].

Let us have a closer look at some of the regions:

The term itself is called Orcadian, but people call it just Orkney. Today's **Orkney** is a mixture of Scottish and Norse words. Orkney dialect differs from Shetland, for Shetland has Nordic sounds. There are some differences, though, especially in vocabulary, that varies from island to island. But the main difference is between the mainland and large islands. For almost one thousand years, the language of the Orkney Islands was a simplified variant of Norse known as Norroena (or Norn in Scots). But later, since the beginning of 18th century, Scots had become the language of governance and Norwegian influence disappeared very quickly, remaining in today's Orkney dialect as specific words and grammatical features.

When we analyze the **Shetland dialect**, we may state that this dialect shares many things with other neighbor accents, yet still there is a place for Old Norwegian place-names, vocabulary and expressions. The Shetland dialect today is still alive. It belongs, for example, to the world of tankers, ferries and fairmin da sea: in the voes, gios, stackes, da banks broo, da shoormal, da tap fl'd, da waar and da tang, for example. The Shetland Islands were originally peopled by the Picts, but they were invaded and conquered by the Norse people or Vikings during the 9th century AD. Later, in 1469 the king of Denmark and Norway made Shetland to pay for his daughter Margaret's marriage with James III of Scotland. All those islands have remained under the Scottish rule ever after. The local form of Norwegian dialect (known as Norn in Scots) was the usual language of government until the 16th century by which time the Scots language had begun to replace it. And today's Shetland Scots is spoken throughout the region [4].

The **East Central South** dialect has always been called either Scots or Scotch. It has been spoken there since the 7th century AD, that is for about 1,400 years. Due to the fact that the Scots of this region were closely related to the Scottish royal court in the past, there are several writers and poets who are prominent in Scot's cultural and national history. One of the best known is the poet William Dunbar (1460-1513) who came from East Lothian. Many national Scots writers made Edinburgh their home, namely: Allan Ramsay, Robert Fergusson, Walter Scott and Robert Louis Stevenson[1].

The region of **Border Scots** is situated in the southern part of Scotland . Like all other areas of Scotch-speaking Scotland, the dialect there has traditionally been known as Scots or Scotch. However, this region covers the part of the Borders, and the dialect is also called Borders Scots, or just Borders. Southern Scots is both a dialect and subdialect at the same time. Some people call Southern Scots the 'yow and mey dialect' because of the different vowel sounds its speakers make. Whereas most speakers of Scots would say "you", a speaker from this group would say "yow". This also means that the speakers of the Borders say "now" and "down" rather than "noo" and "doun". This dialect is also closely related to Anglo-Saxon ancestry, the earliest Anglo-Saxon text in Scotland is carved on the Ruthwell Cross in this region and dates back to the 8th century AD. This dialect covers the greater part of the Scottish Borders, including Annandale, Eskdale, Ettrick, and Roxburgh, with included Annan, Hawick (Haaick), Jedburgh (Jethart), Kelso (Kelsae), Lockerbie and Selkirk.

Some of the main characteristics of Scottish English are:

- The second person singular pronoun "thoo" is used in a familiar sense, like:
Whit dis thoo mak o that? (What do you make of that?).
Tak thee tea (Take your tea).
- Compound prepositions are placed at the end of a sentence,
I'm gan oot a luk upbye (I am going out for a look about up the road).
- Prepositions are generally placed at the end of a sentence, too, e.g
Whar's me breeks at? (Where are my trousers?).

An example of Orcadian used for a formal discourse is the lecture given by JT Smith Leask in 1906 before the Glasgow Orkney and Shetland Literary and Scientific Association. The following extract illustrates well the characteristics of Orcadian pronunciation and vocabulary:

“Trou da hairst dat wanjoy Secretary o’ wirs – Tamson – speered me gin I wadna gae a paper I’ wir ain dialec. I telt’im at aince ‘at I hed been sae lang awa fae hame ‘at feinty bit o’ me minded on ony o’ d, an’ even gin I deud I hed tent da way o’ makin’ a dacent discourse ...”

J. Derric McClure In his work “Scots and Its Literature” singles out the following groups of modern Scots: 1) Lallands, the most original of all the varieties of Scottish English, 2) Contact English which is spoken by the speakers of both Scottish Gaelic and English and 3) Standard Scottish English which is a local version of mainland British English (derived ultimately from Received Pronunciation), 4) more recently developed urban varieties spoken chiefly in Edinburgh and Glasgow. In addition there are affected accents close to Received Pronunciation which are known by the middle-class suburbs of the two main cities in Scotland where they occur profusely, Morningside and Kelvinside (in Edinburgh and Glasgow respectively)[2].

We share the point of view of the linguists who state that the Scots vocabulary is extremely diverse and is not like any other English accent group. There are some key words and expressions, which are used in Scottish English:

Outwith- meaning "outside of", wee=small, bonnie- pretty, "How?"="Why? "Why not?"="How no?"

We’d like to underline that Scotticisms are idioms and expressions that are characteristic of spoken Scottish English. Scots had been the official state language of Scotland for around 400 years in the Middle Ages. It lost its importance due to major political events in the 17th century. Nowadays it is finding a place in Scottish education again. Scots is the language with a long and often difficult history which may well be looking forward to a more promising future.

List of Literature Used

1. Accents and Dialects of Scotland [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bl.uk/learning/langlit/sounds/find-out-more/scotland/>
2. McClure J.D. Scots and its Literature.- Aberdeen: John Benjamins Publishing Company, 1996.- 218pp.
3. Scottish and Irish accent comparison [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=k3AgxhGU4JU>
4. Scots Language Centre [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.scotslanguage.com/What_is_Scots%3Fuid2/What_is_Scots
5. University of Glasgow- School of Critical Studies .Scots and English in Scotland [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gla.ac.uk/schools/critical/research/researchareasandinitiatives/scotsandenglishinScotland/>

БРЕНД «УКРАЇНА» В ЗАКОРДОННИХ ЗМІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Кадар Мелісса Василівна,

студентка 4 курсу напряму підготовки «Країнознавство»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Тодорова Н. Ю.,

доцент, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри полікультурної освіти та
перекладу та кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У науковій роботі досліджуються трансформація бренду «Україна» в світових мас-медіа у XXI ст., та проблема захисту державного іміджу в умовах інформаційної глобалізації.

Ключові слова: ЗМІ, бренд «Україна», імідж держави, інформаційна глобалізація.

На сьогодні дослідження сучасного стану іміджу України є практично відсутніми – останній аналіз міжнародного іміджу України був проведений ще в 2005 р. [10]. Відтоді політична ситуація як в Україні, так і за її межами зазнала значних змін. Уявлення більшості країн щодо України формуються на основі матеріалів ЗМІ, що визначає актуальність дослідження.

Образ країни в усі часи завжди був, є і буде інформаційним ресурсом, що визначають її політико-економічну перспективу та важливість як чинника безпеки національних інтересів у геополітичному протистоянні держав, та мішенню в геополітичних стратегіях за домінування у міжнародних відносинах і розподілі секторів міжнародної економіки промисловості. Як зазначає В. І. Гурковський, в процесі інформаційного протиборства держав здійснюється процес створення антиіміджу держави, за чим слідує падіння її економічного та політичного суверенітету [3]. Позитивний же імідж держави свідчить про її економічну та політичну силу і є показником авторитетності та успішності дій тої чи іншої країни на світовій арені.

Особливої ваги фактор формування позитивного іміджу набуває для держав, які долають перешкоди трансформаційного періоду, намагаючись при цьому наздогнати тих, хто пішов уперед, в тому числі і України. Імідж є динамічним феноменом і події, які відбуваються у державі змінюють його наповнення та якість, до того ж більшість повідомлень, які з'являються за кордоном, найчастіше ґрунтуються на даних українських ЗМІ. Розміщення повідомлень щодо української тематики в іноземних ЗМІ є неоднорідним: якщо певний період часу немає ніяких повідомлень щодо України, то згодом з'являється значна кількість статей, присвячених українському питанню. Зумовлено це насамперед тими подіями, що відбуваються в нашій державі (економічні зміни, суспільні рухи, політично-соціальні реформи), а також змінами в міжнародна відносинах та тією роллю, яку відіграє в них Україна [10].

За критерієм частоти згадувань України в закордонних мас-медіа, кількістю присвячених їй статей та повідомлень в історії формування іміджу нашої держави з часу її незалежності можна умовно виділити 5 часових періодів (1991-2004 рр.; 2004-2005 рр.; 2006-2012 рр.; 2012-2014 рр. та сучасний етап). Увага до України в світових ЗМІ зростає, пік активності припадає на 2004, 2012 та 2014 роки, що відображає ключові події новітньої української історії та ще раз демонструє, що основою міжнародного іміджу держави є політична обстановка всередині держави [2].

З 1991 по 2004 роки українська тематика була слабо представлена в інформаційному просторі інших країн. Згадки про Україну в статтях закордонних ЗМІ цього періоду рідкісні

та здебільшого побічні, щодо їх змісту, то основна увага спрямована на висвітлення досягнень наших спортсменів. Достатньо поширеними в суспільній свідомості зарубіжних країн були різного роду хибні міфи та уявлення про Україну, згідно з якими вона ідентифікувалася як "екологічно забруднений регіон, небезпечний для проживання та відвідування", "частина Російської Федерації", "політично нестабільна держава, інвестиції в економіку якої є ризикованими", "країна з високим рівнем корупції, що унеможлиблює сучасний економічний розвиток" тощо [5].

Збільшення повідомлень про Україну відбулося в кінці 2004 р., зумовлене насамперед зміною політичної ситуації в державі, після чого став помітним сталий інтерес до України в західних ЗМІ, проте, далеко не всі ці повідомлення мали сприятливий для України контекст (засуджувались нерішучість української влади, протистояння у владній верхівці, невизначеність політичного курсу України) [10]. Переломним для формування українського іміджу став 2005 рік – увага світових мас-медіа, не дочекавшись реформ, пішла на спад [11] – отримавши досить сприятливі стартові можливості зі здобуттям незалежності і згодом під час "помаранчевої революції", Україна не скористалася ними і цим викликала певне розчарування у зарубіжній суспільній думці [7].

Контент-аналіз публікацій про Україну в зарубіжних статтях за період з 2006 по 2012 рік демонструє посилену увагу світових ЗМІ до тих чи інших подій в Україні, причому оцінювались вони переважно негативно. Поступово формувався образ України як «несерйозної» країни з незрозумілим минулим, непевним майбутнім і нечітким геостратегічним вибором [5]. Так, проаналізувавши провідні німецькі видання, Н. Ващенко зазначила, що після «Помаранчевої революції» кількість матеріалів позитивної тональності щодо євроінтеграційних перспектив України серед німецьких видань різко зменшилася, акцент повідомлень про Україну змістився у площину висвітлення внутрішньої ситуації в країні, її політичної та економічної нестабільності та залежності від Росії, зокрема у газовій сфері. [1]

Дещо змінило ситуацію вдале проведення EURO-2012, оприлюднення в ЗМІ інформації щодо заходу та безпосереднє представництво громадян інших країн в Україні. Останніми роками міжнародна спільнота (а надто її експертне середовище) уважно стежить за тим, що відбувається в Україні. Однак дослідження іміджу України в інтерпретації закордонних ЗМІ (американських, європейських) за цей період показало перевагу недружного сприйняття української тематики – закордонні ЗМІ формують імідж України як країни з недемократичною, корумпованою державною системою, вказують на зростаючий тиск держави на громадянське суспільство й порушення прав людини, а в сфері зовнішньої політики акцент робиться на непередбачуваності й нестабільності України як міжнародного партнера. Ось декілька цитат закордонних ЗМІ про Україну цього періоду: *"Україна залишається слабкою демократією, до того ж ця країна вже тривалий час переживає справжній економічний занепад"* (Polska (Польща)) [9]; *"Україна залишається кращою та більш цивілізованою країною, ніж була до революції. Преса – вільніша, громадяни – впевненіші в собі. Проте цього досяг "помаранчевий" наповн, а не політики, яких вони колись вознесли"* (The Economist (Велика Британія)) [9].

Контент-аналіз проукраїнських іноземних статей за 2014-2015 рр. демонструє посилення уваги західної спільноти до України – останні займають провідні позиції у світових ЗМІ, що зв'язано з анексією Криму та гібридною війною Росії проти України [11]. Ірина Купчинська – головний редактор моніторингового проекту «Око», який уже понад рік аналізує те, як новини про і з України висвітлюються іншими мовами, відзначає, що останнім часом помітно змінилась лексика, яку використовують журналісти для опису подій в Україні. Частіше використовується слово «сепаратисти» ніж «повстанці», причому, найчастіше вживається словосполучення «проросійські сепаратисти». Часткова зміна лексики може свідчити про усталеність розподілу ролей у війні на сході України. З липня 2015 року в жодній публікації не було інтерпретовано конфлікт як громадянську війну, що є новою та позитивною для України тенденцією [8].

Основні елементи іміджу України сьогодні переважно пов'язані з громадською непокорю та незадоволеністю політикою, яку проводить уряд, наявністю жертв серед учасників Євромайдану, катуванням громадян та відкриттям кримінальних справ проти активістів тощо. З іншого боку, саме Євромайдан певним чином врятував імідж України в світі. Одним з незаперечних позитивних наслідків Майдану є те, що світ почав чітко розрізняти українську владу і українців. Це надзвичайно важливо, особливо в світлі сьогоднішньої політичної ситуації в країні (березень-квітень 2016 р.), адже попри дискредитацію правлячої верхівки, попри панамський скандал та багато іншого, результати нідерландського референдуму висвітлювались із позитивною для України конотацією. Це свідчить про готовність європейців лояльно реагувати на промахи української влади, «загладжуючи» їх у ЗМІ задля продовження обраного курсу підтримки [4].

На думку Т. Ахеліса, президента мюнхенської піар-агенції Achelis & Partner Public Relations, імідж України на Заході гірший, ніж вона є насправді. При цьому Т. Ахеліс наголошує, що позитивний потік інформації з України все ж таки потрібен. «Треба говорити про Україну і позитивні речі.» [11].

Дзеркало нашого закордонного іміджу не одне, їх багато, оскільки для кожної країни ми цікаві чимось іншим. Зрозуміло, чому американці виявляють підвищений інтерес до нашого військово-промислового комплексу та піратства відео- та аудіопродукції, німці – до частки відшкодувань українським гастарбайтерам часів Другої світової, росіяни – до системи транспортування енергоносіїв, а поляки – до українських заробітчан у Польщі. Прикро, що нас загалом бачать однобоко, крізь призму старих та нових стереотипів. Без спільних зусиль та виважених рішень з боку українського керівництва і спільноти зовнішній імідж України залишатиметься несприятливим.

Отже, українським журналістам, дипломатам і політикам слід серйозно поставитися до проблеми формування зовнішнього образу країни на сторінках світових мас-медіа. Новий імідж держави повинен демонструвати усьому світу, що Україна – демократична, економічно успішна держава, що динамічно розвивається і претендує на своє гідне місце в Європі.

Список використаних джерел

1. Ващенко Н. М. Геополітичні вектори ЄС щодо України на сторінках німецької преси [Електронний ресурс] / Н. М. Ващенко. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1543>
2. Вербицька Г. Міжнародний імідж України: проблеми та шляхи реформування [Електронний ресурс] / Г. Вербицька. – Режим доступу: http://ijimv.knukim.edu.ua/zbirnyk/1_2/1-verbytska.pdf
3. Гурковський В. І. Захист іміджу Української держави в умовах інформаційної глобалізації [Електронний ресурс] / В. І. Гурковський. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12GVIUIG.pdf>
4. Денисова Д. Україна в німецьких ЗМІ (04.04.2016 – 08.04.2016) [Електронний ресурс] / Д. Денисова, Г. Завадська // Агенція іміджу України. – Режим доступу: <http://www.imagency.org.ua/projects/analytics/04-04-2016-08-04-2016/>
5. Денисюк С. Г. Імідж сучасної України: структурні компоненти та основні показники [Електронний ресурс] / С. Г. Денисюк, А. М. Кривонос, А. В. Равков. – Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2014/797-1400183027.pdf>
6. Зленко А.: Імідж країни – завдання загальнонаціонального масштабу [Електронний ресурс] / Віче. – №15. – 2009. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1581/>
7. Кулеба О. Роль сучасних інформаційно-комунікативних технологій у формуванні міжнародного іміджу держав [Електронний ресурс] / О. Кулеба. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2011/27.pdf
8. Купчинська І. Закордонна Україна: як і що писали світові ЗМІ про нашу державу у березні [Електронний ресурс] / І. Купчинська // Агенція іміджу України. – Режим доступу: <http://reinvent.platfor.ma/zakordonna-ukrayina3/>
9. Лавриненко Г. Формування міжнародного іміджу України в західному світі (на прикладі Польщі) / Г. Лавриненко // Політологія. – 2011. – № 4 (111). – С. 149-154
10. Сопіга І. С. Імідж України у французьких і німецьких друкованих засобах масової інформації [Електронний ресурс] / І. С. Сопіга, І. П. Стукан // Агенція іміджу України. – Режим доступу: <http://naub.ua.edu.ua/2010/imidzh-ukrajiny-u-frantsuzkyh-i-nimetskyh-drukovanyh-zasobah-masovoji-informatsiji/>
11. Штефко О. Імідж України в інтерпритації ЗМІ [Електронний ресурс] / О. Штефко. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/28190/1/058_273_276.pdf

УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ЕКОНОМІЧНІЙ, ПОЛІТИЧНІЙ ТА КУЛЬТУРНІЙ СФЕРАХ

Калин Надія Іванівна,
студентка 3 курсу напряму підготовки «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Пітра Н.В.,
викладач кафедри полікультурної освіти та перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Українсько-німецькі глобалізаційні процеси посідають важливе місце у національній історії двох країн та загальноєвропейському історичному процесі. Федеративна Республіка Німеччина, одна з найбільш економічно розвинених країн світу, є головним торговельним та інвестиційним європейським партнером України, завдяки чому створено надійний фундамент двосторонньої взаємодії.

Ключові слова: економічний простір, політична сфера та культура, українсько-німецьке співробітництво.

Німеччина та Україна уже багато років поспіль тісно пов'язані між собою не надто інтенсивними двосторонніми стосунками. Попри це всередині Європейського Союзу Німеччина — це важливий і надійний партнер України. Федеративна Республіка Німеччина є як одним із найбільших інвесторів, так і одним з найважливіших торговельних партнерів України. Німецькі політичні фонди здійснюють інтенсивну проектну роботу в Україні з українськими партнерами. Зокрема через Німецький Фонд міжнародного правового співробітництва Німеччина надає сприяння численним проектам у сфері правового консультування

Федеративна Республіка Німеччина однією з перших серед країн Заходу визнала незалежну Україну. Це було 26 грудня 1991 р. Дипломатичні відносини між Україною і ФРН встановлені 17 січня 1992 р.

Сучасна українська історіографія з питань українсько-німецьких відносин є надзвичайно різноманітною. Місце українського питання в зовнішньополітичній стратегії Німеччини у ХХ ст., політичні й економічні аспекти українсько-німецьких відносин досліджують українські і німецькі науковці [4; 5; 6; 10; 11]. Ці автори визнають, що Німеччина першою включила українське питання у програму повоєнного устрою Європи після Першої світової війни, однак використовувала його як інструмент та геополітичний чинник реалізації власних національних інтересів. Україна, у свою чергу, використовувала економічний та військовий потенціал Німеччини для зміцнення своїх позицій.

Українсько-німецькі історичні зв'язки на тлі загальноєвропейських процесів досліджував у своїх працях провідний український історик І.М. Кулінич [2]. Не зважаючи на постійний інтерес до історії і сучасності українсько-німецьких відносин, останніми роками тема культурної співпраці залишалася поза увагою і тому потребує подальшої наукової розробки.

В цьому контексті пріоритетними для нашої держави є зв'язки із Федеративною Республікою Німеччина (далі – ФРН), що є одним з найближчих сусідів, належить до Європейського Союзу, є важливим і надійним партнером України на шляху до Європи. Сучасні українсько-німецькі відносини будуються виважено та прагматично. Вони особливо посилюються тим, що обидві держави за географічними та демографічними ознаками належать до найважливіших держав європейського континенту. Як зазначав Надзвичайний і Повноважний Посол України у ФРН, Наталія Зарудна, "для нинішніх українсько-німецьких

відносин характерним є гармонійний розвиток політичного діалогу при нарощуванні практичного співробітництва в різних сферах".

Дослідження динаміки двостороннього співробітництва, характеристики стратегічних напрямків їх реалізації, з'ясування перспектив подальшого розвитку українсько-німецьких взаємин має важливе значення як для української історичної науки, так і для формування політики співпраці між Україною та ФРН на наступні десятиліття.

Головними напрямками співробітництва між Україною й Німеччиною посол Федеративної Республіки Німеччина Ебергард Гайкен вважає науку і культуру. Цим питанням присвячена його стаття, в якій автор розглядає дану співпрацю з німецької сторони через низку посередницьких організацій, що діють в Україні [1] Ю. Костенко в праці "Курс на стабільне партнерство" вважає однією з вагомих форм українсько-німецької науково-технічної співпраці виконання спільних наукових досліджень, які в 90-ті роки ХХ ст. набули особливого пошвавлення [8]. Взаємообмін працівників вищої школи між Україною й Німеччиною висвітлює Генеральний консул України в Мюнхені Г. Хоружий [3]. Діяльності німецького Гете-інституту в Україні присвячена стаття М. Макаревич "Посланець німецької культури" [7]. Авторка розкриває схему й основні напрямки роботи німецького культурного центру Гете-інституту на українській землі. Науково-технічні та гуманітарні двосторонні взаємини відображені в статті В. Солошенко [9]. На думку дослідниці, активний розвиток співробітництва в гуманітарній сфері сприяв подоланню стереотипів минулого, активізації двосторонніх міждержавних контактів.

Модернізація як один із варіантів суспільного розвитку, який приводить до вдосконалення та накопичення позитивних кількісних та якісних змін у розвитку певного явища (економічних, соціальних, демографічних, культурних та ін.), що охоплює більшість країн, може привести сучасний транснаціональний світ до повної його невідомості, внаслідок цього вона породжуватиме й чимало проблем, які можуть спровокувати небезпечний конфлікт, що позначиться на специфіці політики національних держав.

Основними напрямками роботи у сфері культури є зустрічі між українськими й німецькими художниками й інтелектуалами, презентація сучасної німецької культури й підтримка німецько-української співпраці на цьому терені.

У рамках популяризації німецької мови в Україні пропонуються для українських педагогів семінари й різноманітні послуги. У співпраці з українськими партнерами підтримуються національні та європейські проекти з популяризації іноземних мов. В Україні курси німецької мови пропонують 15 центрів вивчення німецької мови, рівномірно розподілених по всій території країни. Німецькій меншині надається підтримка у вивченні німецької мови та культури.

Гете-Інститут пропонує диференційовану програму мовних курсів. Починаючи з курсів для початківців аж до найвищого рівня слухачі займаються мовою за комунікативними методиками, готуючись до центральних іспитів в Гете-Інституті.

Висновки. Розвиток міждержавних політичних відносин між Україною та ФРН сприяв поетапній трансформації політичної системи України, надходженню в Україну найкращого європейського досвіду парламентської роботи, визначенню міжпарламентського співробітництва та зв'язків між суб'єктами місцевого самоврядування обох країн як перспективних напрямів поглиблення співпраці, залученню нових суб'єктів співробітництва, зокрема неурядових громадських організацій. Водночас зв'язки між українськими та німецькими політичними партіями ще не вийшли на рівень регулярного обміну делегаціями та не мали практики постійних контактів між регіональними партійними осередками. Українські політичні партії виявилися неадаптованими до європейських політичних стандартів, що, зокрема, позначилося на їх надто обмеженій участі у транснаціональних європейських політичних проектах.

Німеччина розглядає Україну як важливий елемент стабільності в Центральній та Східній Європі. Для нашої держави ФРН залишається ключовим партнером в ЄС. Обопільна зацікавленість матеріалізується у взаємовигідних проектах економічної співпраці, а також у

співробітництві України та ФРН у ряді регіональних міжнародних організацій – ЦЕІ, ОБСЄ, Вишеградській групі.

Українсько-німецькі торговельні відносини впливають на еволюцію стратегії і тактики економічних реформ в Україні. Попри провідні позиції, які ФРН продовжує займати в статистиці української торгівлі з країнами членами ЄС, структура взаємного товарообігу засвідчує відсталість української економіки порівняно з німецькою. Україна експортує в Німеччину головним чином сировину (включно з нелегальною робочою силою), а імпортує технологічні товари.

Інвестиційні пріоритети полягали для України у використанні німецького капіталу з метою структурної перебудови вітчизняної економіки, визначення її місця в глобальному розподілі праці. Основним форматом інвестиційної співпраці була діяльність спільних підприємств. Перспективний розвиток подібної взаємодії передбачає залучення до української економіки середнього та дрібного німецького капіталу, що, однак, потребує якісної європеїзації української економіки. Галузева структура німецьких інвестицій в економіку України фактично відповідає її ролі індустріально-аграрного ар'єргарду в європейському розподілі праці. При цьому загальний обсяг німецьких інвестицій помітно поступається аналогічним показникам не лише для центральноєвропейських країн, які після вступу до ЄС розвивають інвестиційне співробітництво з Німеччиною на якісно відмінних від України підставах, а й для Російської Федерації.

Формування в Німеччині українського іміджу відбувалось без цілеспрямованого впливу з боку України, через що він не повністю відповідає євроінтеграційним прагненням нашої держави. Успішне подолання такого стану може забезпечити удосконалення українсько-німецької взаємодії в інформаційній сфері та цілеспрямоване інформування в Німеччині широкого кола груп впливу на захист українських інтересів.

Список використаних джерел

1. Костенко Ю. Курс на стабільне партнерство // Політика і час. – 1996. – № 12.
2. Кулінич І.М. Українсько-німецькі історичні зв'язки. – К.: Наукова думка, 1969. – 286 с.
3. Макаревич М. Посланець німецької культури // Політика і час. – 1996. – № 12. – С. 50–52.
4. Несук М. Драма вибору. Відносини України з центральними державами у 1917-1918 рр. – К.: Політична думка, 1999. – 274 с.
5. Причуляк П. Україна і Брестський мир: від підписання до виконання (1917-1918 рр.) – К.: КНТЕУ, 2004. – 217 с.
6. Українська державність у ХХ ст. / В.А. Смолій та ін. – К.: Політична думка, 1996. – С. 225-235.
7. Солошенко В. В. Науково-технічне та гуманітарне співробітництво України й Німеччини в 90-ті рр. ХХ ст. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія: Вип. 47. – К., 2000. – С. 50–53.
8. Хоружий Г. На регіональному рівні // Політика і час. – 1996. – № 12. – С. 28–31.
9. Чекаленко Л. Зовнішня політика України. – К., 2006. – 712 с.
10. Fischer F. Griff nach der Weltmacht – Dusseldorf: Droste Verlag, 1994. – 576 s.
11. Grupp P. Deutsche Aussenpolitik im Schafen von Versailles. – Paderborn, 1988. – 239 s.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Камінська Д.В.,

студентка 2 курсу напряму підготовки «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Нілабович Я.В.,

викладач кафедри полікультурної освіти та перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У науковій роботі аналізується роль іноземних мов та процес вдосконалення полікультурної компетентності студентів засобами вивчення іноземних мов; обґрунтовано сутність понять «полікультурна освіта» та «полікультурна компетентність». Охарактеризовані структурні компоненти й аспекти полікультурної компетентності та показано шляхи їх реалізації на заняттях з іноземних мов. Дана стаття акцентує увагу на домінантності полікультурного спілкування у навчанні іноземних мов, яке включає як вербальну, так і невербальну мову. Доведено, що в результаті освітньої діяльності, спрямованої на формування полікультурної компетентності засобами іноземної мови, у студентів створюється цілісна картина світу, формуються толерантне ставлення та повага до інших культур, що є передумовою їх успішної інтеграції у полікультурне суспільство.

Ключові слова: мова, полікультурна освіта, полікультурне середовище, полікультурна компетентність, полікультурне спілкування.

Постановка проблеми дослідження. Становлення України як незалежної держави та інтеграція в європейське і світове співтовариство відбуваються на фоні світових глобалізаційних процесів у всіх сферах суспільного життя. В умовах розвитку міжнародних зв'язків здійснюється культурний обмін на національному і міжнародному рівнях. Знання іноземних мов, країнознавства та менталітету іншого народу необхідні для успішного міжкультурного спілкування, взаємодії з представниками різних національностей, що зумовлює домінантність полікультурної освіти, яка, як уважають багато науковців, полягає у «формуванні людини, яка здібна до активної й ефективної життєдіяльності в багатонаціональному і полікультурному середовищі, яка володіє розвиненим відчуттям розуміння і пошани до інших культур, умінням жити в мирі і злагоді з людьми різних національностей, рас, вірувань» [3, с. 5].

Зарубіжною педагогічною наукою накопичено значний досвід у розробці питань полікультурної освіти. Праці низки зарубіжних науковців (Г. Бейкер, Дж. Бенкс, К. Бенкет, П. Вебер, Д. Голлнік, Дж. Гудлед, К. Кемпбел, В. Міттер, Т. Рюлькер) стосуються запровадження полікультурної освіти, розробки концепції, моделі такої освіти тощо. Вивчення теоретичних засад та можливостей практичної реалізації полікультурного виховання в навчально-виховному процесі стало найпотужнішим наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть. В Україні проблема полікультурної освіти і виховання молоді є об'єктом уваги таких дослідників, як Е. Антипова, В. Бойченко, В. Болгарінова, Л. Голік, О. Гуренко, О. Ковальчук, Л. Пуховська, А. Солodka, О. Сухомлинська та інших.

Ідеї полікультурності знайшли відображення в основних державних документах: Конституції України, Законі України «Про освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Концепції національного виховання та інших законодавчих і нормативних актах, де підкреслюється необхідність виховання людини демократичного світогляду, яка усвідомлює свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, підготовлена до життя і праці в динамічному світі. Аналіз наукових джерел свідчить про актуальність та недостатню вивченість питання щодо полікультурної компетентності студентів у процесі вивчення іноземних мов. Тому **метою** нашої статті є

обґрунтувати важливість оволодіння навичками полікультурної компетентності та висвітлити умови й засоби формування полікультурного компетентна в процесі вивчення іноземних мов студентами ВНЗ. Усе це передбачає розв'язання наступних **завдань**: дослідити сутність поняття «полікультурна компетентність», розкрити структурні компоненти та методи реалізації даного феномена засобами іноземних мов в умовах європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Полікультурна освіта – це пізнання особистістю полікультури, можливість самореалізації в полікультурному світі, що сприяє безконфліктній її ідентифікації в багатокультурному суспільстві та інтеграції в полікультурний світовий простір. А. Шафрикова підкреслює, що полікультурна освіта направлена на збереження й розвиток усього різноманіття культурних цінностей, норм і форм діяльності, існуючих у суспільстві, та базується на взаємодії різних культур [8, с. 7]. Полікультурна освіта є важливим механізмом залучення молоді до всебічного пізнання культури свого народу; формування уявлень про розмаїття культур у світі; навчання позитивного ставлення до культурних розходжень; виховання в душі миру, толерантності, гуманного міжнаціонального спілкування. Провідною функцією полікультурної освіти, таким чином, виступає формування особистості, готової працювати в умовах поліетнічного, багатокультурного середовища, орієнтованої на конструктивну взаємодію та діалог з носіями різних культур.

В умовах полікультурної реальності особливої актуальності набуває викладання іноземної мови, адже вивчення окремої мови розширює культурні знання студентів, даючи їм можливість стати повноправними членами полікультурного середовища. Як зазначає С. Тер-Мінасова, «кожен урок іноземної – це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації, тому що кожне слово відображає іноземне середовище та іноземну культуру: за кожним словом обумовлене національною свідомістю уявлення про світ» [6, с. 25]. Навчання іноземних мов передбачає не лише передачу лінгвістичних знань, умінь і навичок, а й вивчення культури народу, який є її носієм. Високий рівень володіння іноземною мовою є недостатнім для продуктивного професійно-ділового і соціокультурного спілкування; необхідно володіти системою компетентностей, навчитися усвідомлювати особливості участі в міжкультурному спілкуванні, що передбачає набуття якостей полікультурно-свідомої та міжнародно-орієнтованої особистості, дотримання універсальних для культур світу норм поведінки, правил і категорій у сполученні із специфічними нормами етикету, притаманними конкретним культурам, що становить зміст полікультурної компетентності. Під поняттям **полікультурна компетентність** ми розуміємо сукупність соціокультурних знань; навичок і вмінь позитивної міжетнічної комунікації; особистісних якостей та гуманістичних цінностей, необхідних для ефективної життєдіяльності в полікультурному середовищі. Полікультурна компетентність сприяє формуванню у студентів полікультурної світоглядної позиції, яка передбачає визнання рівноцінності інших культурних, мовних уподобань, виховання, завдяки правильному добору іншомовного навчального матеріалу, толерантного ставлення до них, розвиток особистості, здатної до міжкультурної взаємодії, діалогу культур [1, с. 41].

Значно сприяє формуванню полікультурної компетенції студентів використання інтерактивних методів та інноваційних технологій при викладанні іноземної мов. Зокрема, застосування мультимедійних засобів не тільки підвищує мотивацію та створює творчу атмосферу, а й демонструє необмежені можливості комп'ютерних технологій, які допомагають вирішити багато навчальних проблем, а саме: організації пізнавальної діяльності, імітації типових ситуацій спілкування засобами мультимедії, застосування отриманих знань у нових ситуаціях, ефективного тренування засвоєних умінь та навичок, автоматизованого контролю результатів навчання, можливості поєднання візуальної та звукової форм навчання мови. Систематичне використання аудіовізуальних та інтерактивних засобів, таких як інтернетпрограми, презентації, відеоролики, ресурси мережі Інтернет, навчальні, документальні, художні фільми, значно підвищує ефективність навчання, стимулює цікавість до вивчення мов, гуманного міжнаціонального спілкування та

формування вмінь і навичок конструктивної взаємодії з носіями різних культур. Проведення конференцій, лінгвокраїнознавчих вікторин, віртуальних екскурсій, дебатів, диспутів, творчих конкурсів, мовних тижнів, днів національної культури, олімпіад, проектів країнознавчого характеру сприяє розвитку у студентів уміння міжкультурної комунікації та вирішення конфліктів, які мають за мету виховувати поважливе ставлення до іншої думки, сприйняття різномудства всередині групи як позитивного явища, розуміння важливості існування різних підходів до вирішення проблеми.

В. Сафонова вирізнила певні принципи, якими обумовлена ефективність процесу забезпечення полікультурного виховання засобами іноземної мови [5, с. 76]: *принцип дидактичної культуровідповідності* полягає у доборі матеріалу навчальними цілями, необхідності визначити ціннісне значення і значущість відібраного матеріалу; *принцип діалогу культур та цивілізацій* – у необхідності аналізу автентичних або частково автентичних матеріалів з погляду можливостей їх потенційного використання в моделюванні культурного простору за принципом кола, яке розширюється (від етнічних субкультур до світової культури); *принцип домінування проблемних країнознавчих завдань* – у використанні низки завдань, які поступово ускладнюються. Серед них виділяють ті, що направлені на збір, інтерпретацію та узагальнення країнознавчої інформації. Отже, ураховуючи методичну домінанту при вирішенні завдань вдосконалення полікультурного виховання, необхідно звертати увагу на ступінь достовірності матеріалу; рівень, мовної, мовленнєвої та соціокультурної складності; методичну прийнятність та ефективність цих завдань для підготовки студентів ВНЗ до якісного життя в полікультурному соціумі.

Центральне місце в навчанні іноземних мов поряд з отриманням лінгвокультурологічних знань займає розвиток у молоді здатності до полікультурного спілкування, тобто до адекватного взаєморозуміння двох і більше учасників комунікативного акту, які належать до різних національних культур [7, с. 9]. Для організації міжкультурного спілкування на заняттях з іноземної мови є створення навчальних комунікативних ситуацій, які визначають його умови й цілі та ставлять перед необхідністю навчити студентів позитивного підходу до іноземної мови, культури народу. Важливо визначити правильну лінію мовної поведінки в іншомовному середовищі на основі знань про особливості менталітету носіїв мови. З метою правильного й адекватного спілкування необхідно намагатися не перекладати інформацію дослівно, а знати, що і коли потрібно сказати в конкретній ситуації. Однією з неодмінних умов досягнення такого рівня спілкування іноземною мовою є, крім знання способу вираження думок носіями мови, уміння співвіднести ці особливості з нормами і звичними оборотами рідної мови. Для розвитку навичок зручно використовувати етикетну лексику, одночасно зіставляючи її з еквівалентами рідної мови, що дає студентам можливість адекватно вживати ту чи іншу лексичну одиницю. Завдання викладача іноземної мови в даному випадку не просто надати лексичні кліше, а й рефлексувати їх на рідну мову та проаналізувати частоту їх вживання в повсякденній рідній культурі. При цьому не слід забувати про невербальну мову, використання якої може або підтверджувати вербальне повідомлення, або суперечити йому. Спостереження, зіставлення різних прагматичних моментів тієї чи іншої культури дозволяє бачити в них не лише відмінності, але й подібності. Адже головним завданням полікультурної освіти засобами іноземної мови є формування й поглиблення уявлення не тільки про специфічні відмінності в культурах, а й про їх загальні риси в глобальному сенсі. Невід'ємним компонентом процесу навчання іноземної мови та культури є вивчення рідної культури, так як вона виступає ключем до розуміння культури іноземної. Тому будь-які знання, що здобуваються за допомогою іноземної мови, будуть сприйматися тільки через призму знань, сформованих у процесі оволодіння рідною мовою, культурою.

Отже, вдосконалення полікультурної компетенції студентів у процесі вивчення іноземних мов, полягає у поєднанні процесів оволодіння лінгвістичними аспектами мови з культурологічними знаннями, яке сприяє накопиченню необхідних для ефективної міжкультурної комунікації полікультурних знань та становленню особистісних якостей

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА В ІСПАНІЇ

Ковальчин Вікторія Миколаївна,
студентка 2 курсу напряму підготовки «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Ляшина А.Г.,
старший викладач кафедри
полікультурної освіти та перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Українська еміграція була і є актуальною темою завжди. Метою роботи є показати та наголосити на особливостях розвитку нашої культури за кордоном, а саме, в Іспанії. Ключові слова: українська культура, еміграція, розвиток, діаспора, сім'я.

Формування української діаспори в Іспанії розпочалося після Другої світової війни, коли у важкі повоєнні роки перша група українців прибула до Іспанії наприкінці 1946 р. з табору переміщених осіб в Ріміні (Італія). Це були молоді люди студентського віку, які завдяки допомозі Ватикану та Червоного хреста одержали від іспанського уряду згоду на продовження свого навчання в Іспанії[3].

У період так званого «застою» еміграція до Іспанії мала здебільшого політичний характер і не була багаточисленною. На початку 90-х років, після розвалу СРСР, виникла нова хвиля еміграції на Захід, у тому числі й до Іспанії, яка набула економічних ознак. Остання, четверта, хвиля еміграції до Іспанії припадає на середину 90-х років і має економічний (заробітчанський) ухил, зумовлений чіткими матеріальними причинами: втратою робочих місць, економічною та політичною нестабільністю на Батьківщині, наступом ринкової економіки тощо.

Українська культура розвивалася в Іспанії поступово. Першим кроком емігрантів, що приїхали на чужу землю, було створення церкви, яка не лише виконувала б свої прямі обов'язки (культивування основних постулатів християнства), але й стала б осередком українськості, головною підтримкою мови і культури, провідним будівником української освіти, засновником шкіл, протектором й опорою еміграції, представники якої інколи лише тут знаходили порозуміння і підтримку. Створення релігійних громад українців потребувало духовних наставників, тому постало питання про запрошення до громад священників, які могли б не тільки підтримувати духовно, але й проводити церковні обряди[2].

З кожним роком українців більшало на цій теплій, але чужій землі. Разом з тим, усе більше іспанці та й інші національності почали бачити наше мистецтво, наші звичаї, культуру. В Іспанії наша діаспора доклала чимало зусиль аби зберегти рідну мову, передавати її своїм дітям. Вже кілька років поспіль влаштовуються фестивалі культур інших країн, на котрих наші діти займають перші місця, на котрих нашим дітям аплодують стоячи і просять виступити знову. Найцікавіше те, що глядачами є в більшості іноземці, котрі не розуміють ні слова, проте їм цього й не треба, бо вони відчувають все, що відбувається на сцені.

Окрім навчання в іспанській школі, українські діти відвідують суботні школи, де вивчають по можливості й нашу шкільну програму. Щороку відбувається атестація випускних класів, приїжджає комісія з Києва, яка оцінює випускників. Все майже як в Україні: урочиста лінійка у перший та останній день навчання, вручення атестатів і табелів, святкування. І все це – бажання та самостійна організованість нашої діаспори.

Українська діаспора в Іспанії є відносно молодою, оскільки її складають переважно емігранти третьої та четвертої хвилі. Вони створюють українські школи, розвивають мову,

ФРАНКОФОНІЯ ТА РОЗВИТОК ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

Кузьма Олеся Василівна,

студентка 1 курсу напряму підготовки «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Тодорова Н.Ю.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри полікультурної освіти та перекладу та
кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Дослідження присвячено аналізу діяльності Міжнародної організації Франкофонії на шляху розвитку культурного співробітництва у франкофонному світі, забезпечення діалогу культур як чинника встановлення миру, взаєморозуміння та реалізації політики мовного плюралізму.

Ключові слова: франкофонія, культурний діалог, міждержавні контакти, Міжнародна організація Франкофонії.

Актуальність теми дослідження. Всі країни, які претендують на чільне місце серед країн світу, розуміючи власні національні пріоритети, створюють можливості для ознайомлення інших країн з власними культурними надбаннями. Це є той культурний діалог, який є запорукою успішної зовнішньої політики. Сьогодні помітно посилюється вплив культурного діалогу на міждержавні контакти, який розглядається як визначальний фактор у формуванні іміджу країни за кордоном. Роль культури у поліпшенні клімату міжнародного співробітництва складно переоцінити, оскільки саме у результаті успішно функціонуючих культурних обмінів створюються передумови для розвитку взаємодії країн у довгостроковій перспективі. Зростаюча експансія англійської мови і американської/англомовної масової культури негативно позначається на розвитку всіх інших народів і культур, включаючи мови і культури розвинених західних країн. Саме тому актуальною є діяльність Міжнародної організації Франкофонії (МОФ), яка була створена в 1970 р. як Агентство культурного та технічного співробітництва і сьогодні є потужною міжнародною організацією, яка проголосила розвиток діалогу культур в якості пріоритетного напрямку своєї діяльності [2].

Мета дослідження проаналізувати діяльність МОФ на шляху розвитку культурного співробітництва у франкофонному світі та за його межами. Матеріалами для дослідження стала поточна документація МОФ, декларації самітів франкофонних країн та звіти керівництва організації, наукові публікації.

Діалог культур як найважливіший принцип діяльності МОФ був чітко проголошений у Бейрутській декларації (2002 р.), як чинник встановлення миру і боротьби з тероризмом та екстремізмом. Ж. Ширак тоді назвав діалог культур кращою протитрутою від ризику зіткнення цивілізацій [1]. МОФ розглядає мову як засіб обміну культурними та освітніми цінностями і пропонує гармонійне співіснування французької мови та культури з мовами інших країн світу, проголошує політику мовного плюралізму, закликаючи розглядати французьку мову як засіб згуртування історично пов'язаних культур.

Популяризація французької мови на тлі збереження культурного та мовного розмаїття в світі є пріоритетним напрямком діяльності МОФ, яка служить інтересам франкомовних громадян, створюючи оптимальні умови для їх контактів та обміну інформацією в різних областях діяльності. Сучасна франкофонія позитивно впливає на стан французької мови в цілому.

Як вважають дослідники [4, с.73], однією з головних характеристик французького лінгвістичного простору є його різноманітність: французька мова представлена на 5 ти

контингентах і співіснує з безліччю місцевих мов. Десятиліття колоніальної політики Франції, поширення французької мови на території інших європейських держав і Канади з багатонаціональним населенням привели до виникнення цілої серії варіантів французької мови. Активна комунікація всередині франкомовної спільноти вимагає, щоб існуючі варіанти французької мови не дуже сильно відрізнялися один від одного. Політика відомих урядових структур – Міністерства культури і комунікацій та Міністерства освіти – спрямована на просування доктрини Франкофонії в Європейському регіоні й політично підтримує зміцнення позицій Франції як лідера об'єднаної Європи.

В результаті збільшення політичного, економічного, наукового, духовного й культурного впливу Франції через програми зовнішньополітичної діяльності формується транснаціональний франкофонний культурний простір і виникають нові напрями співробітництва. Політична і культурна спадщина дозволила зробити французьку мову засобом встановлення взаємодії між різноманітними культурами. Французька мова активно використовується як посередник в діалозі між західною (Франція) культурою і культурою арабського Сходу, застосовується в сфері адміністративного управління, є мовою політичних еліт, інтелігенції та освіти. Велика частина сучасної преси виходила і виходить тут на французькій мові. Крім того, ця мова є способом інтеграції об'єднання безлічі дрібних етнічних і племінних груп всередині колишніх французьких колоній [6, с.15]. Франкофонія є, таким чином, свого роду мостом в процесах культурної взаємодії між Заходом і Сходом.

Швидкий розвиток світової системи франкофонії відбувався завдяки впровадженню широкої системи неурядових організацій, покликаних піднімати рівень культури, розвитку і належного функціонування основних інститутів громадянського суспільства [6, с.16]. Починаючи з 1883 р була створена мережа французьких альянсів (Національна асоціація для пропаганди французької мови в колоніях і за кордоном), яка поширила свій вплив на всі континенти. В 1906 році була створена Міжнародна федерація захисту культури і поширення французької мови, а в 1937 році – Міжнародна асоціація франкомовних письменників [3]. У 1954 р. канадськими франкофонами був заснований Союз французької культури, в 1955 р. – Спільнота державних радіостанцій на французькій мові. У 1961 р був заснований Міжнародний інститут по захисту прав французької мови, в 1967 р в Люксембурзі заснували Міжнародну асамблею франкомовних парламентарів, а в 1969 р - Міжнародну федерацію французьких вчителів. У 1961 р в Монреалі була створена асоціація університетів, які використовують французьку мову (AUPELF), яка залишається одним з основних інститутів МОФ. Діяльність цих установ включає підтримку мовних центрів, сприяння у створенні правової держави і демократії, підтримку наукових лабораторій і нових технологій в галузі освіти, а також адаптацію навчання і наукових досліджень до потреб країни [6, с.16].

Прикладом активного просування французької мови та культури є діяльність широко відомого «Альянс Франсез», який координує усю роботу в цьому напрямку, має свої центри практично у всіх столицях світу і займається організацією курсів викладання французької мови, допомогою в викладанні французької мови літератури у вищих навчальних закладах, проведенням виставок, кінофестивалів, зустрічей з молоддю і т.і.

Активна зовнішня культурна політика країн-членів МОФ є ефективним засобом консолідації французької нації, зміцнення міжнародних офіційних і неформальних зв'язків з іншими державами світу та засобом формування привабливого образу франкофонних країн на міжнародній арені.

Культурна дипломатія як інструмент політики міжкультурного співробітництва є винаходом Франції [5, с.54], і спочатку передбачала здійснення урядом просвітницької політики з метою посилення присутності та політичного впливу національної культури та французької мови у країнах, які історично перебували під протекторатом Франції до розпаду колоніальної системи. Проте, Я. Басенко підкреслює наступальну політику захисту французької мови та культури, спеціальні просвітницькі та культурні програми, що мають відповідний ідеологічний контекст, які стали суттю доктрини спрямованої Франкофонії [5, с.55]. Втілення доктрини спрямованої франкофонії та політики міжкультурного

співробітництва належить до компетенції Міністерства закордонних справ. В якості прикладу такої діяльності наведемо роботу відділу у справах культурного співробітництва і Франкофонії Головного управління з питань міжнародного співробітництва та розвитку Міністерства закордонних справ Французької Республіки, який розробляє стратегії просування ідеології франкофонії, підтримує багатомовність в Європі, сприяє культурному розвитку, поширенню культурних продуктів і послуг, у тому числі в аудіовізуальному просторі, модернізації культурних та освітніх закладів [7].

Роблячи висновок, слід зауважити, що у процесі глобалізації міжнародних відносин ключового значення набуває культурний діалог між країнами та налагодження співпраці країн з питань культури. Цей процес культурного обміну є головною метою діяльності такої впливової організації як МОФ, для якої забезпечення діалогу культур було та залишиться одним з основних важелів політичного впливу на міжнародній арені. Це – форма постійної присутності у політико-культурному середовищі франкофонних держав та складова позиціонування МОФ через програми освітніх обмінів та організацію спеціальних культурних подій.

Список використаних джерел

1. Déclaration de Beyrouth (2002) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.francophonie.org/IMG/pdf/Declaration_SOM_IX_20102002.pdf
2. Le rapport du Secrétaire général de la Francophonie pour la période 2012-2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.francophonie.org/IMG/pdf/rapport_sg_2012-2014.pdf
3. Massart-Piérard F. La Francophonie, un nouvel intervenant sur la scène internationale [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cairn.info/revueinternationale-de-politique-comparee-2007-1-page-69.htm#no5>
4. Багана Ж., Хапилина Е.В., Лангнер А.Н. Современная Франкофония: единство и разнообразие форм // Научные ведомости БелГУ. Сер. Гуманитарные науки. — 2010. — №18, вып.7, с. 73-80.
5. Басенко Я. Культурна дипломатія в Європі / Я. Басенко // Емінак. - 2013. - №1-4.- С.53-57. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eminak_2013_1-4_10
6. Налетова Д.В., Окатов А.В. Развитие Международной Организации Франкофония в условиях гражданского общества // Современные тенденции развития науки и технологий: сборник научных трудов по материалам VI Международной научно-практической конференции 30 сентября 2015 г.: в 10 ч. / Под общ. ред. Е.П. Ткачевой. – Белгород, 2015. – № 6, часть VII. – 148 с. – С. 14-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: issledo.ru/wp-content/uploads/2015/10/Sb_k-6-7.pdf
7. Сучасні тенденції міжкультурного співробітництва у Європі [Електронний ресурс] // Журнал Верховної Ради України. – 2011. – №8. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2519/>

УЗАКОНЕННЯ ОДНОСТАТЕВИХ ШЛЮБІВ: ПОЗИЦІЯ ХРИСТИЯНСТВА

Мондяк Василина Василівна, Мигалейко Юлія Сергіївна,
студентки 1 курсу напряму підготовки «Міжнародні відносини»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Попович Н.М.,
кандидат філологічних наук, старший викладач
кафедри полікультурної освіти та перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

В дослідженні аналізується поняття і розвиток одностатевих шлюбів в межах церкви на сучасному етапі, зокрема ставлення представників католицької і православної віри до узаконення даного незвичайного типу стосунків Божим законом.

Ключові слова: шлюб, релігія, християнство, гомосексуалізм, Папа Франциск, православна церква, католицька церква, узаконення.

Актуальність дослідження. Одностатевий шлюб — це шлюб, визнаний за законом, який визнано в соціальному відношенні між двома людьми однієї статі. Одностатевий шлюб зачіпає цивільні, політичні, соціальні права, а також релігійні догми в багатьох країнах. Одностатеві шлюби набули свого поширення у всіх країнах світу. Однак їх визнання з точки релігії залишається під знаком питання. На сьогоднішній день ця тема є однією з найпопулярніших тем для дискусій на міжнародній арені. Відношення релігій світу до такого виду шлюбу не завжди є позитивним. Релігійні аргументи за і проти прав шлюбу для одностатевих пар не завжди рівномірно розподілені серед богословських консервативних релігійних груп і ліберальних груп.

2 предметом дослідження є ставлення представників церков світу. Так от, думки подекуди різняться. Для прикладу Папа Франциск закликає Католицьку церкву бути більш толерантною, католицьких священників всього світу бути більш терпимими і не закривати двері церков перед гомосексуалістами, лесбійками, розведеними католиками і іншими людьми, що живуть нестандартно. А от, предстоятель УПЦ КП Філарет заявив, що Українська православна церква Київського патріархату не сприйме закон про дозвіл одностатевих шлюбів, якщо такий буде ухвалено в Україні. Грецька православна церква попередила законодавців країни, що вони ризикують «зазнати гніву Божого й відлучення від Церкви», якщо проголосують за узаконення одностатевих партнерств у Грецькій державі.

Метою дослідження є аналіз поширення одностатевих шлюбів у межах православної та католицької церков. Не менш важливим у даній статті є ставлення України до гомосексуалізму, та опис наслідків, у випадку переходу держави до Європейського Союзу. По-перше, говорячи про ставлення до гомосексуалізму нинішніх світових християнських церков, потрібно, перш за все, показати погляд на ці протиприродні взаємини статей керівництва римсько-католицької церкви. Викладаючи свою позицію по сімейному питанню, Папа зокрема пише, що неправильно ділити все на чорне і біле, бо моральні закони – це не каміння, які пастир може кидати в людські долі. Франциск закликає мати більше здорового глузду, а не бездумно застосовувати правила. У своєму зверненні понтифік намагається догодити як лібералам, так і консерваторам. Він розуміє тих, хто віддає перевагу більш строгому підходу, який не залишає місця для плутанини. Але щиро вірить, що Ісус хоче, щоб церква була уважна до благодаті, яку Дух Святий являє посеред людської слабкості. В цілому ж, понтифік не змінює в своїй статті католицької доктрини щодо гомосексуалізму, шлюбу, контролю над народжуваністю або абортів. Він підтверджує, що шлюб між чоловіком і жінкою залишається католицьким ідеалом і перевершує інші форми союзу людей.

Франциск вважає, що гомосексуальний шлюб не можна порівнювати зі звичайним. Але при всьому при цьому він вважає, що духовний пастир повинен проявляти більше милосердя і не чіплятися за стереотип «ідеальної сім'ї», який стає все менш досяжний в сучасному світі з усім розмаїттям.

Патріарх Філарет підтвердив тезу, що будь-якій владі треба коритися, однак висловив позиції УПЦКП, які суперечать офіційній лінії правлячої в Україні партії, пояснивши, що й Христос підкорявся тим законам, які існували в його часи. Але коли йде мова про божественні закони – тут ми вже не підкоряємось ні імператорам, ні царям, ні президентам, нікому. Наприклад, зараз піднімається питання про одностатеві шлюби – і багато держав в Європі уже прийняли. А оскільки це анти божественний закон, то хто б нас не примушував – чи Євросоюз, чи своя влада – ми підкорятися не будемо. Ми не приймемо цей закон, бо це є закон проти Бога", - запевнив він.

По-друге, українці вже більш спокійно ставляться до гомосексуальних стосунків. Негативно, але як до явища, що їх не стосується. Нехай собі живуть, але до нас не чіпляються. Існує така думка, що якщо Україна приєднається до Європейської спільноти, то постане питання узаконення одностатевих шлюбів. Європейський Союз не прагне змусити Україну узаконити одностатеві шлюби, тому що вважають, що рішення щодо визнання таких шлюбів залежить від кожної країни ЄС. Проте, забезпечення рівних прав усіх громадян є головним принципом як Європейського Союзу так і Конституції України.

Список використаних джерел

1. <http://tureligious.com.ua/papa-francisk-reformator-katolickoji-cerkvi/>.
2. <http://www.religio.ru/news/index.html>
3. <http://4vlada.com/investigations/12466>
4. <http://www.pravda.com.ua/news/2013/01/7/6981029/>
5. <http://old.niss.gov.ua/monitor/May08/04.htm>

ФРАНКОФОНІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Рішко Владислав Михайлович,

студент 1 курсу напряму підготовки «Міжнародні відносини»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Тодорова Н.Ю.,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри полікультурної освіти та перекладу та
кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

В дослідженні аналізується діяльність франкофонного руху щодо можливостей його впливу на розвиток та зміцнення багатосторонніх відносин між урядами в політичній, економічній, соціальній і культурній сферах, зокрема, створення і зміцнення демократії, запобігання, регулювання і вирішення конфліктів.

Ключові слова: франкофонія, лінгвістичні об'єднання держав, міжнародні відносини.

Актуальність дослідження. Міжнародна організація «Франкофонія» (далі - МОФ) сьогодні є невід'ємною частиною сучасної системи міжнародних відносин. Вона допомагає розвитку інтеграційних процесів як між франкомовними державами і урядами, так і країнами, які не використовують французьку мову як державний або рідний, але які пов'язані з франкофонами довгою історією співпраці, партнерства і дружби. У наші дні МОФ – це політичне об'єднання 80 держав світу, яке сприяє розвитку та зміцненню багатосторонніх відносин між урядами в політичній, економічній, соціальній і культурній сферах, зокрема, створення і зміцнення демократії, запобігання, регулювання і вирішення конфліктів [1]. Питання впливу франкофонії актуалізується з посиленням її ролі у вирішенні міжнародних проблем.

Предметом дослідження є зародження і еволюція франкофонного руху, розвиток співпраці франкофонних держав і зростання політичної складової руху.

Метою дослідження є аналіз діяльності франкофонного руху щодо можливостей впливу на покращення та подальший розвиток співробітництва між країнами світу.

Посилення процесів інтернаціоналізації та глобалізації, утворення численних спілок, організацій та об'єднань держав на основі спільних політичних інтересів, для розвитку економічного і культурного співробітництва є характерною рисою сучасного міжнародного життя. Як написав у 1989 р. колишній генеральний секретар Вищої ради Франкофонії С.Фаранджіс, «ера імперій закінчується, ера спільнот починається» [2, с.294]. Характерною рисою ХХ в. є утворення лінгвістичних спільнот, в які об'єднані країни, що використовують найбільш поширені в світі мови. Міжнародна організація Франкофонії (МОФ) створена в 1970 р. як Агентство культурного та технічного співробітництва, у 2005 р. отримала свою теперішню назву. Вона стала першим лінгвістичним об'єднанням держав, яке переросло у політичну організацію.

Це стало можливим перш за все завдяки демографічним та соціально-економічним чинникам. За даними Вищої ради МОФ [3] сьогодні Франкофонія є глобальним явищем: франкофонні країни представляють 9,27% населення світу. Більше 15% франкофонів зосереджено в Західній Європі, Магрибі та басейні Індійського океану. До 10 країн з найбільшою кількістю франкофонів відноситься Франція з її заморськими департаментами і територіями, Канада, Марокко, Бельгія, Туніс, ДРК, Кот-д'Івуар, Камерун, Швейцарія і Алжир. На Африканському континенті живе 11% франкофонів. У Тропічній Африці франкофони складають 6,6%, в Північній Америці - 3,9% населення. Найбільш населеною

франкофонною країною є В'єтнам (не за кількістю франкофонів, а за чисельністю населення), потім Франція і Єгипет.

Загальна частка франкомовних країн у світовому ВВП становить 9,58 %, однак 80% цієї суми припадає на частку промислово розвинених франкомовних країн Півночі (Бельгії, Канади, Франції, Люксембургу, Монако та Швейцарії), а торгівля франкомовних країн становить 15,8% світової торгівлі [3, с. 253].

Впливовість на міжнародній арені підтверджується угодами про співробітництво, які МОФ уклала з численними міжнародними організаціями (зокрема з ООН, ЄС, Африканським союзом), та тісною взаємодією зі Світовим Банком, ЮНЕСКО, ФАО, ЮНІСЕФ, Африканським банком розвитку та ін.

Сучасна політизація МОФ у великій мірі виражається в діяльності організації, яка відбиває актуальні питання та реагує на найважливіші справи світової політики. Організація, яка спочатку спрямовувала свою діяльність виключно на питання мовно-культурної проблематики, сьогодні розвиває такі актуальні напрями міжнародного співробітництва, як:

- зміцнення миру і безпеки, попередження конфліктів;
- розвиток демократичних інститутів, захист прав людини;
- забезпечення сталого розвитку в умовах глобалізації;
- розширення економічного і технічного співробітництва тощо.

Активізація політичної діяльності МОФ з часу Бейрутського Саміту (2002 р.) має низку об'єктивних і суб'єктивних причин. До перших можна віднести теракти 11 вересня 2001 року в США, різке зростання терористичної загрози, загострення питання по Іраку. Серед суб'єктивних причин – загальний курс МОФ на посилення впливу в світі. Ця тенденція, яка сформувалася ще на Саміті в Ханой (1997 з.), була чітко сформульована в Бейрутській декларації [4], яка стосувалась найважливіших питань світової політики і проголосила найважливіший принцип МОФ – діалог культур. Саме він був проголошений в якості головного чинника встановлення миру і боротьби з тероризмом, і перетворився, таким чином, на реальний політичний інструмент.

МОФ підтримала арабську мирну ініціативу, зокрема, стосовно “територій в обмін на мир”, потрактувавши її як “найприйнятніший план для досягнення адекватного, стабільного і глобального рішення у регіоні” [4]. Цей крок, а також підтримка Лівану та Іраку у подоланні геополітичних викликів, залучення на орбіту МОФ Алжиру зміцнили зв'язки Франкофонії з арабським світом.

Одним з центральних питань, порушених МОФ, була іракська проблема. Глави держав і урядів заявили: «Ми захищаємо чільну роль міжнародного права і ... ООН і нагадуємо про колективну обов'язки рішення іракської кризи, а Іраку - повного дотримання всіх його зобов'язань». МОФ нагадала про те, що Ірак погодився на відновлення діяльності інспекцій ООН. Держави-члени виступили категорично проти застосування сили. Зокрема, Ж. Ширак наголошував на тому, що тільки за рішенням міжнародних компетентних інстанцій та у разі законної самооборони можна розглядати можливість застосування сили.

Приклади вагомих політичних рішень МОФ доповнює стратегічна рамкова програма франкофонії (2015-2022), яка затверджує подальші наміри організації діяти з метою забезпечення просування демократичних цінностей, прав людини і діалогу культур, підтримки державних установ і громадянського суспільства. Вона також буде зміцнювати свою роль в якості посередника в запобіганні та вирішенні конфліктів, сприяти комплексним заходам по виходу з кризи, з метою сталого закріплення миру, безпеки і демократичної стабільності [5].

Підводячи підсумок, варто підкреслити, що сьогодні МОФ є дієвою міждержавною політичною силою в сучасному глобалізованому світі. Організація має чітко-організовану політичну структуру (Конференція глав держав і урядів франкомовних країн, Конференція міністрів Франкофонії, Постійна Рада Франкофонії і ін.), автономні неурядові органи (наприклад, міжнародний канал TV5, Університет Сенгора), які стали незаперечним символом розвитку і збереження громадянського франкомовного суспільства та впливовою

політичною силою, яка активно діє на шляху зміцнення та покращення міжнародних відносин у франкофонному світі та за його межами.

Список використаних джерел

1. Qui sommes-nous? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.francophonie.org/Qui-sommes-nous.html>
2. Farandjis S. Francophonie et humanisme. Editions Tougui, 1989.
3. La Francophonie dans le monde 2002-2003. P.: Larousse, 2003.
4. Déclaration de Beyrouth (2002) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.francophonie.org/IMG/pdf/Declaration_SOM_IX_20102002.pdf
5. Le rapport du Secrétaire général de la Francophonie pour la période 2012-2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.francophonie.org/IMG/pdf/rapport_sg_2012-2014.pdf

---

Секція 4: Полікультурна освіта та переклад

ENGLISH IN EARLY MEDIEVAL PERIOD

Соломоко Денис Борисович,
студент 1 курсу напряму підготовки «Країнознавство»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Мишко С.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри полікультурної освіти та перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

В роботі проаналізовані особливості англійської мови в період середньовіччя. Особлива увага приділяється зовнішнім факторам в історії Британії, таким як вторгнення варварів, запровадження християнства, переселення народів з континентальної частини Європи.

Ключові слова: германські мови, середньовіччя, англо-саксонська, старо-англійська, кельти.

We have decided to consider this topic because this area is poorly investigated by the Ukrainian scientists and in most cases not investigated at all. We believe this topic is relevant because in today's world English is the main language of international communication. It is important to investigate the origin of this language and how it was formed. That's why we have carried out this research. We will concentrate on examining the history of the English language in the early Middle Ages.

Sometime between 3500 BC and 2500 BC the Indo-Europeans began to spread in Europe. By around 1000 BC the original Indo-European language had split into a dozen or more major language groups, the main groups being: Hellenic, Italic, Indo-Iranian, Celtic, Germanic, Armenian, Balto-Slavic, Albanian. The one we are interested in is Germanic. Early Germanic languages borrowed words from the local non Indo-European tribes, particularly words for the environment (sea, land, strand); for technologies connected with sea travel (ship, sail, oar) and farming or animal husbandry (ram, lamb, hound).

The Germanic group split into the North Germanic, East Germanic and West Germanic – the ancestor of Old High German, Old Saxon, Old Frisian, which turned into modern German, Dutch, Frisian, Flemish and English. Thus, we can safely say that English belongs to the West Germanic branch of the Indo-European family of languages. [2].

Now let us get in the main part – the invasions of Germanic tribes, which possibly started when a Celtic warlord Vortigern invited the nobles from Jutland (modern-day Denmark) to settle on the east coast of Britain and protect it from the Picts. But there were other Germanic tribes that settled in Britain in this period. The Angles, Frisians and the Saxons who began to displace the native Celts. All of them spoke variations of the West Germanic tongue. Modern Frisian bears a resemblance to English. This can be seen by some of the Frisian words being incorporated in English: miel (meal), laam (lamb), goes (goose), byter (butter), tsiis (cheese), see (sea), boat (boat), stoarm (storm), rein (rain), snie (snow), frieze (freeze), froast (frost), mist (mist), sliepe (sleep), blau (blue), trije (three), fjour (four), etc.

The Celtic language, on the other hand, is present in English as well as in the Gaelic languages of Scotland and Ireland, Welsh and Breton in Brittany because the Germanic tribes had mostly wiped them out in modern-day England.

We share the point of view of the scholars, who consider that the Germanic tribes that settled in England had a great impact on the development of the English language. The evidence of this can be seen in modern English settlement names: the Anglo-Saxon “-ing” meaning people of (e.g. Worthing, Reading, Hastings), “-ton” meaning enclosure or village (e.g. Taunton, Burton, Luton), “-ford”

meaning a river crossing (e.g. Ashford, Bradford, Watford) “-ham” meaning farm (e.g. Nottingham, Birmingham, Grantham) and “-stead” meaning a site (e.g. Hampstead). [4].

These kingdoms formed a new Anglo-Saxon nation which became known as Anglaland or Englalund, later England now having an English language referred to as Old English or Anglo-Saxon that became a separate language rather than a German dialect and developed separately from continental Germanic languages. Because of that dialects of now Old English emerged: Northumbrian, Mercian, West Saxon and Kentish.

The Celts and early Anglo-Saxons used a runic alphabet. But with the coming of Christianity and Literacy many things changed. Many Latin words were incorporated. Still the Latin language was mostly used by the ruling classes and in Church ceremonies (priest, vicar, altar, mass, church, bishop, pope, nun, angel, verse, baptism, monk, eucharist, candle, temple).

By the 8th century the Norsemen began to make raids on the coast of Britain. The Viking expansion left a number of words in the Old English language including many place names ending in “-by”, “-gate”, “-stoke”, “-kirk”, “-thorpe”, “-thwaite”, “-toft” and other suffixes (e.g. Whitby, Grimsby, Ormskirk, Scunthorpe, Stoke Newington, Huthwaite, Lowestoft, etc), as well as the “-son” ending on family names (e.g. Johnson, Harrison, Gibson, Stevenson, etc). [6].

Over time, Old Norse was gradually merged into the English language, and many Scandinavian terms were introduced, among them, some of the most common and fundamental in the language, including skull, skin, leg, neck, freckle, sister, husband, fellow, wing, bull, score, seat, root, bloom, bag, gap, knife, dirt, kid, link, gate, sky, egg, cake, skirt, band, bank, birth, scrap, skill, thrift, window, gasp, gap, law, anger, trust, silver, clasp, call, crawl, dazzle, scream, screech, race, lift, get, give, are, take, mistake, rid, seem, want, thrust, hit, guess, kick, kill, rake, raise, smile, hug, call, cast, clip, die, flat, meek, rotten, tight, odd, rugged, ugly, ill, sly, wrong, loose, happy, awkward, weak, worse, low, both, same, together, again, until, etc. [5].

Therefore, we consider that the English language we know today has come a long way from being a dialect of another language to being an independent one with dialects of its own and many words being borrowed from other language groups. The formation of the English language is a very numerous set of events, making English one of the most complex languages in the world.

Список використаних джерел

1. Crystal D. English as a Global Language. - Cambridge: Cambridge University Press, 1997. - 212с.
2. Bragg M. The Adventure of English. - Arcade Publishing, 2006. – 322с.
3. English Language History [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.englishlanguageguide.com/english/facts/history/>
4. The History of English, Oxford Dictionaries [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oxforddictionaries.com/page/thehistoryofenglish/>
5. The Origin and History of the English language [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.krysstal.com/english.html>
6. A Brief History of the English Language [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wordorigins.org/index.php/site/comments/a_very_brief_history_of_the_english_language3/
7. English History and Its Language Development [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wordinfo.info/unit/4218/page:1>

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ МОВИ ЄВРОЛЕКТУ
(НА МАТЕРІАЛІ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ)**

Хохол Тетяна Іванівна,
студентка 5 курсу спеціальності «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Попович Н.М.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри полікультурної освіти та перекладу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У науковій роботі здійснено спробу виокремлення особливостей перекладу текстів євролекту та труднощів, які пов'язані з відтворенням термінології мови євролекту. Під час перекладу рекомендовано враховувати характерні особливості цих текстів для досягнення адекватності перекладу.

Ключові слова: євролект, законодавчі акти Європейського Союзу, фаховий переклад, правова (юридична, законодавча) мова ЄС.

Переклад текстів євролекту як перекладознавчу проблему неодноразово порушували мовознавці в Україні та за рубежом. А. Білецький, О. Чередниченко, Т. Кияк, Д. Касяненко та інші різноаспектно аналізували термінологію та мову текстів євролекту.

У Європейському Союзі цю проблематику вивчають не менш активно. Серед останніх потужних наукових проектів варто виокремити дослідницький центр “Обсерваторію Євролекту”, що діє на базі італійського університету УНІНТ (м. Рим). До проекту залучено науковців, які виконують дослідження різними мовами: фінською (М. Міхайлов), французькою (Ф. Мегале), новогрецькою (В. Сосоні), італійською (Л. Морі), англійською (А. Сандреллі), німецькою (Ф. Проа) тощо.

Особливий статус усного та письмового перекладу у Європейському Союзі та множинність різнорівневих труднощів у перекладі текстів євролекту актуалізує та виокремлює проблему адекватності перекладу термінів-реалій нової наднаціональної законодавчої культури. *«Критерії доступності і прозорості текстів ЄС вимагають дедалі більшої уніфікації національних термінологій, тобто збільшення в них прошарку спільних термінів на базі євролексем (євронімів), які збігаються як за формою, так і за змістом. Однак, у кожній національній мові ЄС функціонують так звані гетеролексеми на позначення наднаціональних концептів. Саме вони викликають певні труднощі як при перекладі на офіційні мови ЄС, так і у відтворенні іншими мовами, зокрема українською»* [6].

С. Касяненко у висновках до дисертації підкреслює вирішення проблеми досягнення адекватності перекладу завдяки урахуванню жанрових особливостей текстів євролекту і виокремлює такі жанри в юридичній мові, як: законотворчість, правозастосування, юридична публіцистика та юридична наука[3].

До інших важливих чинників, які запропоновано враховувати при перекладі текстів євролекту належать: (1) *перенасиченість* фаховими поняттями з англійської та французької мов, (2) збереження *однакової юридичної сили* у першотворі та перекладі, (3) *немінучість* використання трансформацій у перекладі, (4) *аспектний підхід* у перекладі фахових мовних одиниць з метою досягнення адекватності перекладу на лексичному та текстовому рівнях, (5) *досягнення концептуальної еквівалентності* завдяки однаковому рівню смислової наповнюваності наднаціональних концептів офіційних мов ЄС (у текстах першотворів та перекладах)[5].

Вищевказані особливості порушених труднощів перекладу текстів євролекту та запропоновані шляхи їх вирішення не зменшують актуальності та важливості виокремлення правової (юридичної чи законодавчої) мови ЄС у окрему наднаціональну фахову мову - євролект.

За результатами дослідницької роботи з фахового перекладу мови євролекту ученими з різних країн ЄС (19 університетів) створено корпус із 660 директив ЄС (з 1999 - по 2008) із використанням національних корпусів фахової законодавчої мови. Проект виконується за трьома взаємопов'язаними напрямками: (1) особливостями мови ЄС, (2) міжнаціональними контактними особливостями та (3) інтралінгвістичною варіативністю на усіх мовних рівнях.

Список використаних джерел

1. Англійсько-французько-німецько-український словник термінології Європейського Союзу // – К.: “К.І.С.”, 2007. – 226 с.
2. Договір про запровадження Конституції для Європи (проект) (2003/С169/01). – 2008. – 170 с. – офіційний переклад [Електронний ресурс] Законодавство України. Верховна Рада. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>;
3. Касяненко Д. С. Особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.16 / Д. С. Касяненко. – К., 2011. – 21 с.
4. Конституція для Європи. Конституційні акти Європейського Союзу / [Пер. Г. Заворотня, Т. Качка]; Ред. Г. Друзенко. – К. : Юстініан, 2008. – 520с.
5. Попович Н. М. Відтворення давньогрецької тринітарної термінології в українській богословській терміносистемі (на матеріалі християнської догматичної літератури 351-362 років): автореф. дис...канд. філол. наук — 10.02.16 / Н. М. Попович; Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» МОН України. – Одеса: 2015. — 20 с.
6. Чередниченко О.І. Євролект і проблеми його перекладу. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ansvu.org.ua/index.files/Articles/evrolect.htm>;
7. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union // Official Journal of the European Union. – ISSN 1977-091X. – 2012/C 326/01. – P. 1- 363.

**CULTURE IN FORMER BRITISH COLONIES
(AUSTRALIA, INDIA, MALTA, CYPRUS)**

Шпеник Катерина-Марія Юрївна,

студентка 1 курсу

Гуманітарно-природничий факультет з угорською мовою навчання

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Шпеник С.З.,
старший викладач кафедри іноземних мов
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

This article is concerned with a culture of former British colonies. Language, religion and cuisine are reviewed by the author.

Key words: British colonies, language, culture, religion.

As we may know, Britain had many colonies in the past. Nowadays most of these colonies don't have any influence from Britain. But since they were a part of the British Empire once, there were at least a few features they incorporated into their lives. In this article we would like to do some research into the cultures of former colonies of Britain. The former colonies we will speak about are Australia, as the former prison for British criminals, India, as the "jewel in the crown" of the British Empire, Malta and Cyprus.

The first former colony we will talk about is Australia. The main language is English obviously, but it isn't the official national language. Compared to the British English, English spoken in Australia has its uniqueness. Australians have their own pronunciation, accents, idioms and vocabulary. Aussies, as they like to call themselves, like to use diminutives, that are usually formed by adding an *a*, *o*, *ie* or *y* to the first part of the word. Since Australia was the last of the continents that was discovered, aboriginal languages were spoken here for the longest time. But, nowadays only about 70 of them are still in use.

Religion in Australia is diverse, there is a freedom of religion. Since it was the colony of Britain once, Christianity can be expected as one of the biggest religious beliefs. In the 2011 Census, 61.1% of the population declared themselves as some variety of Christianity, 22.3% of the population stated "no religion" and 9.4% chose not to answer the question. Buddhists stand at 2.5%, Muslims at 2.2%, Hindus at 1.3%, Jews at 0.5% and other religions at 1.2%. It is feared, that the Australians are losing their religion. This happens because the number of those, who stated "no religion" has increased since 2006, when their percentage was only 18.7%.

The cuisine of Australia is diverse. We can see the influence of the Brits here too. When they first arrived, they were on a diet that consisted of bread, salted meat, and tea, with lashings of rum. But when their provision began to run low, they were forced to search for new food supplies. Even though they found some familiar food that they could eat, they were not able to get used to it. Nowadays, fish and chips is a popular dish among the Australian youth because they eat it as a snack going down the beach. But we have to note that all of their food is towards low-fat, low-salt healthy cookery. It contains lean meat with lots of vegetables. Another key to the happy and healthy life of Australians is seafood and fish.[4, p.36] Fruit is widely consumed in its fresh rather than cooked form, because this way this is considered to save all healthy vitamins. If we talk about Australia, we can't miss the Vegemite, that is a yeast spread with a really salty taste. Their most iconic dessert is the Pavlova, which is a meringue, eaten with fruits. The last thing we'd like to mention is the grilled kangaroo, that is usually half-raw, because it tends to dry out.

The second colony to be described is India, the "jewel in the crown" of the British Empire. India has two national languages – Hindi and English. The Hindi language is spoken by the nation, and the English language is usually being used for business in Parliament. Besides Hindi, the

---

following languages (arranged in descending order as regards numbers of speakers) are each spoken by more than 25 million Indians - Bengali, Telugu, Marathi, Tamil, Urdu, Gujarati, Kannada, Malayalam, Odia and Punjabi. These are considered as prominent languages of India.

In the religious life we can't see that large amount of influence of Britain as we saw in Australia. According to the 2011 Census, 79.8% of the population are Hindus. 14.2% stick to Islam. The remaining 6% have other religious beliefs, such as Christianity, Buddhism, Sikhism, Jainism and various indigenous ethnically-bound faiths.

The Indian cuisine is known as one of the spiciest ones all around the world. Indian food is very diverse. It has 28 regions and every single one of them has its own specialities. Rice is eaten every day, because it helps to neutralize the spicy foods. Cow is the sacred animal and because of that they don't consume it in any way. Their favorite kinds of meat are lamb and poultry. Since about 30% of the population is vegetarian, vegetables and fruits are consumed wholeheartedly. The dishes are compiled in such a way that they would have a little bit for every taste receptor.

The next former colony is no other, than Malta. It has two official languages – Maltese and English. In the past Italian and French were official too. Nowadays, however, German, Spanish and French are studied in at secondary schools.

The Maltese are a really religious nation. About 98% of the population are Roman Catholics. The Constitution of Malta establishes Catholicism as the state religion and it is also reflected in various elements of Maltese culture.

Maltese cuisine reflects Maltese history, it shows strong Sicilian and English influences as well as Spanish, French, Maghrebin, Provençal, and other Mediterranean cuisines. The most famous Maltese dish is the stewed rabbit, that is sometimes called the national dish of Malta. Even though Malta is a small island, its regional cuisine differs, and the Gozitan cheeselet and sun dried tomatoes are a great example. Seafood and fish is another significant part of the Maltese cuisine. The Maltese consume fish or seafood almost every day. The desserts include Cassata, Kanneli and ice-cream. Another thing without what the Maltese can't be mentioned is pastizzi, that is a pastry filled with ricotta cheese or sausages.

The last former colony is Cyprus. It is known that Cyprus has a Turkish and a Greek side, so the official languages are Turkish and Greek representatively. The Greek Cypriots are in the majority which is 84%. There are also native English, Romanians, Russians and Bulgarians. The minority languages include Armenian, Cypriot Arabic and Kurbetcha.

As we would expect, 78% of the Cypriot population are Christians. Most Greek Cypriots, and thus the majority of the population of Cyprus, are members of the Autocephalous Greek Orthodox Church of Cyprus, whereas most Turkish Cypriots are officially Sunni Muslim. In addition to the Orthodox Christian and Sunni Muslim communities, there are also small Baha'i, Jewish, Protestant, Roman Catholic, Maronite and Armenian Apostolic communities in Cyprus.

Cypriot cuisine is closely related to the Greek and Turkish ones. It has also been influenced by Byzantine, French, Italian, Catalan, Ottoman and Middle Eastern cuisines. The fishing boats bring the freshest of fish and seafood straight to the restaurants of the island. Amongst the most popular local dishes are calamari (fried squid) and barpooni (red mullet). The most traditional fish is salt cod. Salad vegetables are eaten at every meal, sometimes whole. Moussaka is a traditional Cypriot and Greek dish made with mince meat (normally lamb) courgettes, aubergines and potatoes covered with a thick bechamel sauce. Loukoumades (fried doughballs in syrup), Loukoumia, Ravani, Touloumbe and Baklavas are some well-loved desserts. There are also Pastish, cookies made of ground almonds, that are offered to guests at weddings.

As we see, all these countries being former colonies of Britain still have their own uniqueness. Almost all of them have their own indigenous language, even if English is the second national one. Religious beliefs differ from country to country. The cuisine of these countries have their specialities that were influenced by all nations, that were ruling them once.

Literature

1. Electronic source https://en.wikipedia.org/wiki/Languages_of_Australia
2. Dixon, Robert E. *The Catholics in Australia* (1996)

-
3. Electronic source <http://profile.id.com.au/australia/religion>
  4. Bruneteau, Jean-Paul, *Tukka, Real Australian Food*, P. 36.
  5. Electronic source https://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_India
  6. Electronic source <http://www.walesonline.co.uk/whats-on/food-drink-news/18-things-you-never-knew-7978511>
  7. Bonello, G. (2000) *The Maltese who Pioneered Chocolate in Europe* in *Histories of Malta - Deceptions and Perceptions*, Vol.1, 271 p.
  8. Electronic source <http://www.visitmalta.com/en/traditional-maltese-cuisine>
  9. Hadjioannou, Xenia; Tsiplakou, Stavroula; Kappler, Matthias (2011). "Language policy and language planning in Cyprus". *Current Issues in Language Planning*(Routledge) **12** (4): 503–569.
  10. Electronic source <http://www.kwintessential.co.uk/resources/global-etiquette/cyprus-country-profile.html>
  11. Electronic source https://en.wikipedia.org/wiki/Cypriot_cuisine

ТЕОРІЯ "МОРСЬКОЇ МОГУТНОСТІ" АЛЬФРЕДА МЕХЕНА

Булеца Вікторія Юріївна,
студентка 2 курсу напряму підготовки «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Шелемба М.М.,
кандидат політичних наук, старший викладач
кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У науковій роботі надається аналіз теорії морської могутності Альфреда Мехена, яка каже, що головним чинником сили держави є наявність військово-морського флоту. Термін вперше згадується у його праці «Вплив морської сили на історію, 1660–1783» 1890 року. Як військово-морський експерт, Мехен вважав панування Великої Британії на морях тим прикладом, який потрібно досягти і перевершити.

Ключові слова: Альфред Мехен, геополітика, морська могутність, морські шляхи.

Мета роботи є дослідження геополітичної концепції Альфреда Мехена та аналізі основних положень його теорії.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що морські шляхи завжди відігравали вагомий роль у житті всього людства. Попри величезні зміни в науці та техніці вони залишаються основним ланцюгом зв'язку між країнами. Саме через це розвиток військово-морського флоту є одним із пріоритетних завдань політики національної стратегії безпеки багатьох країн.

У США в кінці XIX - початку XX століття починає складатися ідеологія, що обґрунтовує прагнення до колоніальних завоювань, до територіальної експансії і агресії взагалі. Надзвичайно характерним, і повністю відповідним інтересам фінансової олігархії і імперіалістів Вашингтона елементом такої ідеології стало в той час вчення адмірала Мехена про роль «морської сили». Геополітична позиція, яка спирається на морські комунікації, завжди має перевагу над чисто материковою позицією.

Батьком-засновником американської геополітики по праву вважають адмірала Сера Альфреда Тайера Мехена (1840–1914) – американського військово-морського теоретика та історика, контр-адмірала, викладача морської історії і почесного президента «Nava I War Colledge» у Нью-Порті. Він був не стільки вченим, скільки практиком військово-морської стратегії, ефективним політичним діячем. [6]

Визнаючи першорядний вплив морських збройних сил на історію воєн і долі держав, Мехен спробував встановити безпосередній зв'язок між географічним положенням держави, «характером народу» і «морською силою». Мехен стверджував, що «історія прибережних націй» визначалася, передусім «умовами положення, протягу і обрисів берегової лінії», а також «чисельністю і характером населення». Останнє відіграє роль при зіставленні «морських» і «сухопутних» націй: якщо іспанці відрізнялися «жорстокою скупістю», то англійці і голландці були «за природою своєю діловими людьми»; «Здатність до заснування колоній» пояснюється «національним генієм» англійців. [8, с.28]

Для А.Мехена головним інструментом політики є торгівля. Військові дії повинні лише забезпечити найбільш сприятливі умови для створення планетарної торгової цивілізації. Мехен розглядає економічний цикл у трьох аспектах:

- Виробництво (обмін товарів і послуг через водні шляхи);
- Навігація (яка реалізує цей обмін);
- Колонії (які виробляють циркуляцію товарообміну на світовому рівні).

Для нього зразком «морської сили» був древній Карфаген, а ближче до нас за часом - Британія XVII і XIX століть. [1]

Мехен був не тільки теоретиком військової стратегії, але й брав активну участь у політиці. Зокрема, він зробив сильний вплив на таких політиків, як Генрі Кебот Лодж і американські президенти Мак-Кінлі і Теодор Рузвельт, які неодноразово зверталися до Мехена за порадами. Теодор Рузвельт навіть вважав себе учнем Мехена, підкреслюючи свою солідарність з ним.

Ідеї Мехена були сприйняті в усьому світі і вплинули на багатьох європейських стратегів. Навіть сухопутна і континентальна Німеччина - в особі адмірала Тирпица - взяла до відома тези А.Мехена і стала активно розвивати свій флот.

Мехен вважає, що аналізувати позицію і геополітичний статус держави слід на підставі шести критеріїв:

1. Географічне положення морської країни:

Країна, розташування якої не примушує ні захищати себе з боку суші, ні відшукувати розширення території шляхом сухопутних дій, має переваги порівняно з країною з хоча б одним сухопутним кордоном. Впливає на морську силу 3-ма способами:

- може вимагати зосередження або розпорошення морських сил.

- може дати державі центральну позицію і хорошу базу для військових операцій проти можливих противників.

- може забезпечити легкий доступ до головних океанських шляхів та контролю над однією з великих ліній світового торгового руху. [7]

2. Фізична будова:

Конфігурація берегів та легкість доступу до моря. Двояко впливають на морську силу. Багаточисельні і глибокі гавані джерело сили і багатства, проте через доступність, джерело слабкості під час війни.

3. Клімат:

Визначає формування морської сили. Англія отримала від природи мало (суровий клімат), тому багаточисельні потреби у поєднанні з постійною діяльністю привели її населення далеко за межі їх країни. [2]

До фізичної будови відноситься форма материка. Якщо море поділяє країну на частини, володіння ним є суттєво необхідним для розвитку морської сили держави. Коли ні, такі фізичні умови можуть зробити державу безсилою. [4, с.78]

4. Розмір території:

Не кількість квадратних метрів, а довжина берегової лінії і характер гавані. Може бути джерелом сили і слабкості в залежності від населення країни.

5. Чисельність населення:

Не лише буквальна чисельність, а врахування, яка частина населення знайома з морем, або може бути залучена до морської справи - резервна.

Успіх Англійської колонізації пояснюється 2-ма особливостями національного характеру:

- англійський колоніст легко поселяється на новому місці, і не потерпає від жаги повернення на батьківщину.

- відразу починає піклуватися про розвиток ресурсів своєї нової батьківщини.

6. Характер уряду:

Уряд може вплинути на морську силу нації двояко:

- у мирний час може: сприяти розвитку промисловості і схильності населення, пов'язаних з розвитком мореплавства; намагатися розвинути їх, якщо не виникають природним шляхом.

- у часи війни уряд повинен забезпечити: утримання озброєного флоту відповідно до розвитку торгового мореплавства та важливості пов'язаних з ним інститутів;[3]

За наявності всіх цих умов, у силу вступає формула морської могутності нації
військовий флот + торговий флот + військово-морські бази = морська могутність країни.

Поняття «морська могутність» ґрунтується на свободі морської торгівлі, а військово-морський флот є лише гарантом забезпечення цієї торгівлі. «Морська сила» є особливим типом цивілізації — найкращим і найефективнішим.

Мехен вважав, що США мають «морську долю», яка на першому етапі полягає в стратегічній інтеграції всього Американського континенту, а згодом — у встановленні світового панування. Головну небезпеку для «морської цивілізації» становлять континентальні держави Євразії, насамперед Росія і Китай, а потім Німеччина. Боротьба з континентальною масою Російської імперії визначалася для морської сили, як довгострокове стратегічне завдання. [5]

З вище сказаного видно, що Мехен будує свою геополітичну теорію виходячи виключно з «морської сили» та її інтересів.

Дослідивши геополітичну концепцію Альфреда Мехена, надавши характеристику історичних передумов виникнення теорії «морської сили», сформулювавши елементи морської сили нації теоретично Мехена, розкривши вплив теорії «морської сили» на перебіг історії держави, можна зробити відповідні висновки:

А. Мехен, не вживаючи поняття "геополітика", широко застосовував її понятійно-категорійний апарат та сформулював теоретичну концепцію, яка стала для неї класичною. Його найважливіша праця "Вплив морської сили на історію 1660—1783" (1890), яку образно називають "Біблією навалістів" присвячена обґрунтуванню ідеї стратегічної переваги морських (і особливо — океанічних) держав над сухопутними.

А. Мехен вважає, що метою війни на морі є "вирішальна перевага на морі, вигнання з його поверхні ворожого прапора, що дозволяє йому з'являтися лише як утікачеві; така перевага дає змогу запанувати над океаном та перекрити шляхи, якими торгові судна йдуть від ворожих берегів"

Поняття "Морська могутність" ґрунтується для Мехена на волі "морської торгівлі", а військово-морський флот служить лише гарантом забезпечення цієї торгівлі. Він йде і ще далі, вважаючи "Морську Силу" особливим типом цивілізації найкращим і найбільш ефективним, а тому призначеним до світового панування.

Список використаних джерел

1. Моро-Дефарж Ф. Введення в геополітику / Ф. Моро-Дефарж. – М.: Конкорд, 1996. – 145 с.
2. Мехен А. Вплив морської сили на французьку революцію і імперію: 1793–1812 / А. Мехен. – Санкт – Петербург: Terra Fantastica, 2002.
3. Тихонравов Ю. В. Геополітика: навчальний посібник / Ю.В. Тихонравов. – М.: ИНФРА–М, 2000. – 269 с.
4. Погорельський С.В. Сучасна геополітика: навчальний посібник / С. В. Погорельський. – М.: Академічний проект, 2005. – 208 с.
5. Дулин А. Основы геополитики / А. Дулин АРКТОГЕЯ – центр, 1997. – 75–92 с.
6. Геополитические концепции [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.politictime.ru/potis-1120-1.html>.
7. Биографический указатель. Альфред Тайер Мэхен [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.hrono.ru/biograf/bio_m/mehem.php.
8. Дергачов В. А. Підручник для вузів [Електронний ресурс] / В. А. Дергачов // Юніті-Дана. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: http://www.bizbook.ru/index.php?rubrik_id=16007&book_id=20011.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ШВЕДСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ

Гринь Марі-Надін,

студентка 2 курсу напряму підготовки «Країнознавство»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Зеліч В.В.,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Висвітлено витоки та умови формування шведської соціально-економічної моделі, історичні аспекти розвитку економіки Швеції. Проілюстровано етапи становлення та розвитку шведської економічної моделі та проаналізовано фактори, що сприяли успішному економічному розвитку країни.

Ключові слова: нейтралітет, соціал-демократія, соціальна рівність, перерозподіл коштів, реформізм, децентралізована ринкова система.

Актуальність теми дає можливість прослідкувати та підтвердити чи спростувати залежність успіху в розвитку економіки країни від історичних обставин та виділити ключові моменти, що каталізували економічний прогрес Швеції.

Проблеми формування та розвитку економіки Швеції на різних етапах історичного розвитку у своїх працях розглядали такі вчен, і як К.Віксель, Е. Вігфорс, Мюрдаль Г.. Останній приділяв увагу місцю шведської економіки серед економік інших європейських країн в 20 ст., К. Еклунд та А. Волков комплексно досліджував фактори, що сприяли успіху Швеції та становлення шведської економічної школи. Й. Вейбуль, досліджуючи історію Швеції, підкреслював чинники її економічного розвитку.

Однак, на нашу думку, не сформовано чіткого переліку факторів, які допомогли Швеції подолати світові економічні кризи.

Швеції властиві декілька своєрідних факторів, серед яких необхідно виділити сталий зовнішньополітичний нейтралітет з 1814 року. Швеція не брала участі в жодній зі світових воєн, а тривалість перебування при владі Соціал-демократичної робочої партії є рекордною. Не можна не згадати мирні засоби переходу до нових формацій, особливо від феодалізму до капіталізму, тривалі стабільні та сприятливі умови розвитку економіки, переважання реформізму в робочому русі, пошук компромісів із урахуванням інтересів різних сторін.

Реформістською програмою шведських соцдемократів Швеції передбачалося вдосконалення системи соціального забезпечення, яке забезпечило б перехід до соціалізму. Його основними завданнями були:

- досягнення повноцінної економічної демократії;
- нарощення обсягів суспільного виробництва;
- приведення в дію політики повної зайнятості;
- вирівнювання доходів населення за допомогою оновленої податкової моделі;
- висока питома вага державного сектору економіки, який на той період забезпечував національну стабільність;
- перерозподіл коштів бюджету на числені соціальні програми;
- доступність соціальних гарантій – освіти, охорони здоров'я для всіх верств населення;
- інтенсивний вплив профспілок на всі сфери суспільно-економічного життя країни;
- забезпечення соціальної рівності та справедливий розподіл.

Програма будувалася на основі солідарності – під цим принципом розуміється компроміс зацікавлених груп суспільства (профспілки, товариства, підприємницькі

об'єднання тощо). На практиці принцип «солідарності» втілюється в політиці «солідарної зарплатні», яка формується на підставі угод між профспілками, об'єднаннями підприємців щодо меж її зростання, умов праці, тарифних ставок, тощо. Розміри як заробітної плати, так і всіх інших видів доходів є суворо регламентованими, так як саме доходи вважаються основним фактором динамічної прогресивної економіки та втілення в життя соціальної справедливості. Як вже було зазначено вище, головною рисою політики контролю держави за заробітною платою була і є тенденція «вирівнювання» доходів усіх верств суспільства.

Коли рівень заробітної плати у Швеції зайняв першу позицію в світі, соціалдемократи взяли за проблему справедливого розподілу власності. Передбачалася організація профспілкових фондів як засіб перерозподілу капіталів між секторами, що створювало економічну контрольовану державою. «Так, співвідношення обсягів капіталів, що мають у своєму розпорядженні об'єднання шведських підприємців, центральне об'єднання службовців і центральне об'єднання профспілок Швеції, становить відповідно 1:1,07: 2,3» [1].

Успішне та ефективне функціонування економічної системи зумовлене динамікою цін, конкурентоспроможністю шведської промисловості, її економічним прогресом. Інфляція, безсумнівно, становить загрозу і рівності, і конкурентоспроможності економіки Швеції. Тому мають застосовуватися такі методи підтримки повної зайнятості, що не викликають інфляцію. Практика свідчить, що «дилема між безробіттям та інфляцією з'явилася ахіллесовою п'ятою шведської моделі» [8].

Базовими принципами шведської моделі є насамперед ефективна децентралізована ринкова система виробництва, невтручання держави у виробництво підприємств, здатність активної політики мінімізувати соціальні витрати ринкової економіки на ринку праці. «Суть полягає в максимальному зростанні виробництва приватного сектора і як можна більшому перерозподілі державою частини прибутку через податкову систему і державний сектор для підвищення життєвого рівня населення, але без впливу на основи виробництва. При цьому наголос робиться на інфраструктурні елементи і колективні грошові фонди» [13].

Усе вищесказане збільшило роль держави в Швеції щодо розподілу, перерозподілу і споживання національних доходів за допомогою податків і державних витрат, які досягли рекордного рівня. Реформістська ідеологія називає таку діяльність "функціональним соціалізмом". До ХХ ст Швеція вважалася однією з найвідсталіших країн Європи, але за сто років вона змогла перетворитися на одну з найрозвиненіших в економічному плані держав, вже в 1970-х рр посівши перше місце в Європі за вартістю промислової продукції на душу населення.

Завдяки наявності значних запасів важливих природних ресурсів та корисних копалин – таких, як лісу, гідроенергії та залізних руд, вдалося перетворити економіку Швеції у передову промислову та подолати відсталість. На розвиток впливала близькість європейського ринку, колосальний попит сусідніх та більш віддалених країн на деревину, лісоматеріали, залізну руду, в епоху транспортних витрат, а також те, що Швеція була здатна розробляти ресурси, не виснажуючи їх запаси.

В 70-х роках минулого століття шведське залізо та ліс були незамінними для індустріалізації в Європі. «Розширення шведського експорту сприяло індустріалізації країни та урбанізації, що в свою чергу сприяло розвитку мережі залізниць та будівництва» [12]. Шведські винаходи стали базою для створення і стрімкого розвитку нових компаній в металургії та машинобудуванні. Збереглася перевага лісопильної та залізничної галузей, целюлозно-паперова промисловість та машинобудування також розвивалися швидкими темпами.

До початку першої світової війни у сільському господарстві була зайнята половина прецедатного населення, а частка робочої сили, зайнятої в промисловості, в свою чергу, зросла з 15 до 34% від 1870 до 1913 р.

Завдяки еміграції наприкінці ХІХ ст. Швеції вдалося уникнути масового безробіття, голоду, соціального та економічного напруження. «В 1860-1930 рр. країну покинули 1,2 млн. шведів» [4].

Під час обох світових воєн Швеція зберігала нейтралітет, а разом із тим – свій виробничий потенціал, до того ж зуміла значно збагатитися за рахунок поставок воюючим країнам.

«У міжвоєнний період Швеція за темпами зростання ВВП поступалася тільки США. Однак серйозного удару по економіці завдали дві глибоких економічних кризи: в 1921-1922 рр. внаслідок дефляції після першої світової війни, що призвело до падіння промислового виробництва на 25% нижче рівня 1913 р., та на початку 30-х років, коли безробіття серед членів профспілок в 1933 р. склало 25%» [5].

У післявоєнний період економіка Швеції розвивалася швидкими темпами завдяки широкому експорту, значним капіталовкладенням і успіхам в політиці зайнятості. Зростання продуктивності праці становило у середньому в рік 5,1% в першій половині 60-х років і 4,3% в 1965-1974 рр.

В 70-і роки відчувся значний спад виробництва та промисловості, яка була вражена структурними кризами - постраждали гірничодобувна та лісопромислова промисловість, чорна металургія, та суднобудування. Жорстка міжнародна конкуренція зростала. На світовому ринку засвітилися країни з низькими трудовими витратами, а транспортні витрати скоротилися. До того ж різко виросли ціни на нафту і в той самий час знизилася конкурентоспроможність шведської промисловості. В 1975-1976 рр., на 40% зросли витрати на робочу силу, і, як результат, майже 20% шведської промислової частки на світовому ринку було втрачено.

На чорній металургії Швеції негативно відбився надлишок потужностей у поєднанні з низьким світовим попитом на чавун та сталь. Під натиском північноамериканської конкуренції втрачала свої позиції лісова, легка та харчова галузі промисловості. Значний світовий надлишок потужностей в суднобудуванні та слабкий попит на нові судна знизив шведське судновиробництво. Для того, щоб попередити занадто різкі структурні зрушення в промисловості, держава з середини 70-х рр. надавала фінансову допомогу «потерпілим» галузям, насамперед суднобудуванню, чорній металургії та гірничодобувній промисловості.

З серпня 1977 урядом було здійснено серію девальвацій, що мало на меті відновити конкурентоспроможності, і крона девальвувала на 10%. Разом з тим Швеція покинула європейську валютну систему, відому під назвою "валютна змія". Але мав місце попит на нові товари, що разом з технологічним прогресом сприяло нарощенню питомої ваги високотехнологічних галузей. Машинобудуванню та фармацевтичній промисловості за останній період вдалося зміцнити свої позиції.

Пізніше, з 1983 року шведська економіка почала вдало перемагати кризу. Дві девальвації крони зміцнили і посилили цінову конкурентоспроможність, що призвело до розширення експорту. «У 1983 р ВВП зріс на 2,4%, промислове виробництво - на 5,1%, продуктивність праці - на 7,4%. У 1984 році зростання ВВП склав 4% - найвищий показник з 1973 р Головним чинником зростання знову був експорт» [16]. У 1985-1986 рр. темпи зростання трохи знизилися через те, що зростання експорту сповільнилося. Підвищення доходів населення збільшило особисте споживання, що каталізувало економічний підйом. «В абсолютних показниках ВВП в поточних цінах складав в 1970 р -172 млрд. крон, в 1980 - 525 млрд., в 1985 г. - 861, в 1989 р - 1221 млрд. крон» [29].

Загалом, в 1980-х роках приріст шведського ВВП був трохи вище за середній у Західній Європі. Сприятлива світова кон'юнктура позитивно позначилася на шведській промисловості. Виробничі потужності використовувалися на 90%, а в багатьох галузях цей показник був ще вищий, що вимагало нових капіталовкладень у значному обсязі. За 1983-1989 рр. обсяг промислових інвестицій виріс більш ніж на 60%. Брак кваліфікованої робочої сили і часті невиходи на роботу були основними причинами, які стримували розширення промислового виробництва. Але тим не менше, обсяг виробництва швидко зростав і після 1982 разом з надходженнями та прибутковістю знаходилися на досить високому рівні. Високий інвестиційний рівень проявив себе в раціоналізації виробництва і насиченні його електронно-обчислювальною технікою, а також у сфері послуг, яка не настільки залежала від кон'юнктури.

Отже, головною рисою економічного розвитку Швеції 80-х років став перехід від споконвічної залежності від природних ресурсів – залізних руд, лісу і чорної металургії до передових технологій виробництва транспортних засобів, електроприладів та засобів зв'язку, а також хімічної та фармацевтичної продукції. Зберігаючи військовий нейтралітет на протязі попереднього століття, Швеція зуміла досягти високого рівня життя населення за умов капіталістичної системи господарства, побудованої на використанні передових технологій і всеосяжного соцзабезпечення.

У наведеній нижче таблиці подано історичні факти, що позитивно вплинули на економічний розвиток Швеції.

Таблиця 1

Історичні факти та наслідки їх впливу на модель економіки Швеції

Дата	Подія	Наслідки
1814	Зовнішньополітичний нейтралітет	Неучасть у війнах дозволила по-перше, зберегти людські й матеріальні ресурси, а по-друге, сприяла тривалому перебуванню Соціал-демократичної робочої партії при владі, зацікавленої у пошуку компромісів із урахуванням інтересів різних сторін
1860-1930	Шведська еміграція	Вдалося уникнути масового безробіття, соціального та економічного напруження
1970-ті рр.	Розширення шведського експорту, вихід шведської продукції на ринки Європи	Розвиток мережі залізниць та будівництва
1977, серпень	Здійснення урядом ряду девальвацій з метою відновлення конкурентоспроможності шведських товарів	Швеція покинула «валютну змію»
1983	Зміцнення шведської крони внаслідок девальвації	Зростання конкурентоспроможності товарів та розширення експорту
1989	Активне залучення іноземного капіталу	Перехід до передових технологій виробництва

*Розроблено авторами

Висновки: Отже, можемо підсумувати, що нами було проілюстровано етапи становлення та розвитку шведської економічної моделі та проаналізовано фактори, що сприяли успішному економічному розвитку країни. Було встановлено, що в умовах обмежених природних ресурсів економічному прогресу сприяло їх раціональне використання, а також раціональне використання іноземних інвестицій та їх спрямування в передові галузі виробництва, політика держави, спрямована на ліквідацію бідності шляхом підтримки наразливіших верств населення за допомогою субсидій, пільг, створення робочих місць, злагоджена податкова політика, а також вдала стратегія уряду, спрямована на зміцнення позицій країни на міжнародному ринку.

Список використаних джерел

1. Волков, А. М. Швеція: соціально-економічна модель. -М., 1991
2. Вейбуль, Й. Коротка історія Швеції. -Стокгольм, 1994
3. Горохова, К. Г. "Держава добробуту": шведська модель. -М., 1989
4. Мюрдаль, Г. Швеція і Західна Європа. -М., 1964
5. Сучасні економічні системи: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / О. О. Беляєв, М. І. Діба, В. І. Кириленко, С. Г. Поручник, М. С. Руденко, Ю. М. Руденко. — К.: КНЕУ, 2003.

ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З ВИШЕГРАДСЬКОЮ ЧЕТВІРКОЮ

Зуб Світлана Василівна,

аспірант 3-го року навчання кафедри міжнародних студій
та суспільних комунікацій, спеціальність 07.00.02 «Всесвітня історія»,
співробітник НН Інституту євроінтеграційних досліджень
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Вовканич І.І.,

доктор історичних наук, професор,
декан факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У науковій роботі визначається декілька рівнів залучення України до регіональної співпраці з В-4. Замість досить нереалістичного прямого членства України у Вишеградській групі досліджуються інші можливості. Аналізуються рамкові документи В-4 та їхній рівень інституціалізації з метою оцінки загальної відкритості до співпраці з іншими країнами, включаючи Україну.

Ключові слова: регіональна співпраця, Вишеградська група, пріоритетні напрями діяльності, інституціалізація, Міжнародний Вишеградський фонд.

Регіональна співпраця і особливо Вишеградська четвірка посідають непересічне місце серед напрямів зовнішньої політики України. Їхня важливість була підтверджена в екстремальних умовах глобальної економічної кризи, нових безпекових та інших глобальних загроз і викликів. Пріоритет регіональної та транскордонної співпраці, перш за все, сприяє зміцненню зв'язків і взаємних дружніх відносин.

Здатність В-4 ефективно реагувати на спільні виклики значною мірою походить від низки документів, які встановлюють межі для діяльності Групи і визначають роль певних учасників співпраці [1]. Рівень інституціалізації співпраці, що до певної міри визначає дієвість цієї ініціативи та її взаємодію з іншими країнами регіону, також є впливовим фактором.

Вишеградська співпраця ґрунтується на досить обмеженій кількості таких документів: дві загальні декларації, два набори рекомендацій плюс додаток до цих рекомендацій. Це означає, що успіх В-4 залежить переважно від факторів, а не від чітко визначених правил чи кодексів поведінки. Загалом, декларації та інструкції створюють необхідне підґрунтя для регіональної ініціативи, в той час як її ефективність базується на бажанні країн брати рівноправну участь в проектах Групи [3, 6]. Інший важливий елемент, який підкріплює регіональну співпрацю – це ефективне узгодження посад і діяльності країн-учасниць.

Обидві Вишеградські заяви та рекомендації надають найбільш важливу роль урядам країн та секторальній співпраці, в той час як президенти і парламенти відіграють другорядну роль. Інші групи суспільства, включаючи академічні інституції, муніципалітети, заклади культури та НУО, беруть участь у співпраці переважно завдяки можливостям фінансування, які надає Міжнародний Вишеградський фонд. Незважаючи на систематичні намагання наблизити Вишеградську групу до її громадян, і досі В-4 більшою мірою розглядається як політичний проект.

Що стосується співпраці з іншими країнами і регіональними групами, три з п'яти рамкових документів В-4 стосуються цього питання. В Додатку до Змісту Вишеградської співпраці особлива увага приділяється принципам співпраці в рамках формату В-4 плюс 1. Згідно з положеннями цього документу, співпраця з іншими партнерами спершу повинна обговорюватися і узгоджуватися всередині Групи [4]. Також значна частина Кромержизької заяви присвячена країнам, що прагнуть здобути членство в ЄС, а також сусіднім країнам і

регіонам. Ідея розвитку співпраці з країнами поза Вишеградською групою, передусім зі Східної та Південно-Східної Європи, далі розроблена у Рекомендаціях.

Рівень інституціалізації має вплив на функціонування і загальну результативність певної регіональної ініціативи. Вишеградська група як така не має інституційної основи у формі секретаріату, за допомогою якого керувалася б діяльність Групи. Єдиною інституцією Вишеграду залишається Міжнародний Вишеградський фонд, який більшою мірою є незалежним утворенням, що зосереджене на підтримці та адмініструванні спільних проєктів, переважно в галузі культури, освіти, студентського та наукового обміну, транскордонного співробітництва і розвитку туризму. Очевидно, В-4 характеризується слабким рівнем інституціалізації [2]. Оскільки і слабка, і міцна інституціалізація має свої переваги і недоліки, неможливо однозначно визначити, чи відсутність постійних інституційних структур В-4 є гальмуючим аспектом або причиною невдач цієї регіональної співпраці. Головні переваги і недоліки цієї моделі можна підсумувати таким чином:

Переваги:

- гнучкість і відкритість до нових ідей, змісту, а також стимулів, що надходять з ширшого зовнішнього середовища;
- більш ефективне використання фінансових ресурсів;
- можливість організовувати спеціальні засідання і коаліції з іншими країнами.

Недоліки:

- відсутність єдиного координаційного органу, що забезпечувало б, серед іншого, послідовність стратегій;
- брак чітко визначених процедур комунікації та механізмів співпраці;
- рішення не є юридично зобов'язуючими.

Історія Вишеградської співпраці показує, що регіональний проєкт може бути дієвим та ефективним, також зберігаючи досить низький рівень інституціалізації. Проте це припущення є дійсним лише за умови, якщо існують цінності, принципи та неформальні правила, які поділяються усіма партнерами. Одним з найважливіших серед них є принцип *солідарності*. Незважаючи на деякі розбіжності в позиціях певних країн В-4, солідарність залишається провідним принципом Вишеградської групи. Слід підкреслити, що процес розвитку регіональної співпраці супроводжується встановленням *широко впізнаного регіонального «бренду»*. В цьому сенсі В-4 може слугувати справді гарним прикладом для інших регіональних ініціатив. Насамкінець, *відповідний і реальний вибір спільних цілей, яких слід досягнути*, також має значення. В той час як виконуються перші дві вимоги з метою подолання нестабільності, що походить від слабкої інституційної системи, В-4, особливо в минулому, сформувала декілька занадто завищених цілей, що призвело до загального розчарування і підірвало репутацію Вишеградського проєкту, коли очікування не виправдалися [2]. Але сьогодні В-4 вже, здається, «подорослішала», як зауважив Міністр закордонних справ Чехії Карел Шварценберг на Самміті міністрів закордонних справ Вишеградських країн у Братиславі у вересні 2010.

Існує широко прийнятний консенсус, що не варто інституціалізувати Групу понад рівень Міжнародного Вишеградського фонду. Це означає, що політичні лідери В-4 віддають перевагу збереженню Вишеградської співпраці радше як неформальної платформи для координування і обміну думками. З іншого боку, збільшений бюджет Вишеградського фонду та його підтримка урядами чотирьох країн, постійно зростаюча кількість заявок на гранти, а також зростаюча кількість виданих стипендій – також і для студентів з інших країн, включаючи Україну – доводить, що Вишеградський фонд має вирішальне значення для В-4.

З перспективи України, слабка інституціалізація Групи може сприйматися як перевага. Зберігаючи низький рівень інституціалізації, В-4 може більш гнучко реагувати на пропозиції та потреби української сторони. Більше того, ця модель допомагає уникати довготривалих дозвільних процедур.

В минулому було декілька спроб розширити В-4, коли Словенія, Австрія і навіть Україна розглядалися як можливі кандидати. Незважаючи на стриману відповідь інших

**СПРОБИ ПОЛІТИЧНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ
В ПІВНІЧНІЙ ІРЛАНДІЇ НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.**

Мишко А.В.

студент 2 курсу напряму підготовки «Політологія»,
факультет суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Вегеш І.М.,
кандидат політологічних наук,
доцент кафедри політології та держуправління
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У роботі розглядаються етапи політичного врегулювання етнополітичного конфлікту в Північній Ірландії та основні угоди, прийняті на початку ХХІ ст. Особлива увага приділяється спробам мирного вирішення конфлікту.

Ключові слова: етнополітичний конфлікт, Шинн Фейн, юніоністи, децентралізований уряд, ІРА, політичне врегулювання.

Серед політичних конфліктів сучасності особливе місце займає етнополітичний конфлікт у Північній Ірландії, який і на сьогоднішній день залишається яскравим прикладом складності, стихійності та суперечливості. Період ескалації боротьби між католиками і протестантами в Північній Ірландії, відомий під назвою «Смута», на нашу думку, не можна обмежити тридцятьма роками, адже, хоча мирну угоду і було досягнуто, мирного врегулювання цієї боротьби не передбачалося. Отже, метою нашого дослідження є аналіз спроб політичного врегулювання конфлікту на початку ХХІ ст.

Слід зазначити, що перший регіональний уряд Північної Ірландії фактично не працював до 1999 року, зазнав краху в лютому 2000 року, був знову створений в травні 2000 року, але залишався нестабільним і знову занепав у 2002 році. Положення юніоністів погіршилося, оскільки партія втратила електоральну підтримку. В той же час Шинн Фейн як націоналістична партія обіграла СДРП. Важливим питанням залишалося питання реформи поліції. Вважалося, що Королівська поліція Ольстера підтримувала юніоністів.

Крихкий мирний процес зіткнувся ще з однією кризою в середині червня 2001 року, коли в Белфасті знову спалахнуло насильство. А.Імборноні, Б.Бруннер та Б.Роуен наголошують, що насильство збіглося з початком щорічного «сезону маршів», яким протестантські групи ознаменовували минулі перемоги на полі бою проти католиків[4]. На початку жовтня ситуація погіршилася. Трімбл погрожував негайною відставкою, якщо британці не виключать Шинн Фейн, політичне крило ІРА, з Асамблеї. Після викриття уявної шпигунської операції ІРА в Асамблеї Північної Ірландії, Британський Секретар Північної Ірландії Джон Рід призупинив поділ влади 14 жовтня 2002 року. Таким чином, британському уряду в четвертий раз з часу створення Асамблеї довелося повернути політичний контроль над Північною Ірландією.

У жовтні 2003 року ІРА оголосила третій акт виведення зброї з експлуатації, але Трімбл піддав критиці відсутність деталей щодо кількості зброї, і, таким чином, загальмував подальший прогрес в напрямку відновлення децентралізації. Незважаючи на це, вибори Асамблеї відбулися в листопаді 2003 року. Політолог Р.Арчік вважає, що вони призвели до значного зміщення в балансі політичних сил в Північній Ірландії безпосередньо на користь прихильників жорсткої лінії з обох сторін конфлікту[1]. Шинн Фейн, перемігши більш поміркованих супротивників, стала найбільшою націоналістичною партією. Більшість політологів-аналітиків передбачали, що результати виборів 2003 зроблять відновлення деволуції більш важким.

Питання поділу влади знову було порушене в березні 2004 року, а вересні 2004 року ще один раунд переговорів завершився без істотного прогресу.

Фактично, ІРА не знищила більшої частини своєї зброї до 2005 року. Лише 28 липня 2005 року ІРА заявила, що вона вступає в нову еру – еру відмови від насильства. Для спостереження за процесом роззброєння була створена Незалежна міжнародна комісія, яка повідомила, що ІРА виконала своє зобов'язання щодо роззброєння в порядку, встановленому законодавством[2].

У вересні 2005 року для розслідування численних нерозкритих вбивств під час Смути була створена Команда історичних запитів. Ми поділяємо точку зору М.Фітцдаф, який вважає, що головним парадоксом процесу є те, що з одного боку, якщо суспільство рухається вперед, то, можливо, необхідно залишити гіркий досвід минулого позаду, але якщо його просто відкинути, то саме з цього досвіду можуть прорости насіння майбутнього конфлікту[2]. У лютому 2006 року Комісія з міжнародного моніторингу (ІМС), стверджувала, що ІРА рухається в правильному напрямку. Проте, юніоністи як і раніше, скептично ставилися до твердження, що роззброєння призведе до завершення воєнізованої та злочинної діяльності ІРА і продовжували чинити опір поділу влади з Шинн Фейн.

Лондон і Дублін надали можливість сторонам до 24 листопада 2006 року сформувати виконавчі або нові британсько-ірландські "угоди про партнерство".

Точна форма таких механізмів партнерства залишилася неясною, але політологи оцінювали цю перспективу як приховану загрозу для юніоністів досягти угоди та як ризик поступитися владою у Північній Ірландії[1].

У зв'язку з відсутністю реального прогресу в переговорах 13 жовтня 2006 р. прем'єр-міністр Великобританії Т.Блер та ірландський прем'єр-міністр Б.Ахерн висунули «дорожню карту», відому як «Угода Св.Андрія», відповідно до якої в період з листопада 2006 по березень 2007 року мали бути проведені переговори по формуванню нового постійного уряду. Протягом цього часу юніоністи мали поділити владу з Шинн Фейн, а Шинн Фейн – підтримати поліцейську службу і приєднатися до поліцейської ради. Угода також включала деякі зміни в діяльності владних інституцій і гарантії державної стабільності та прав людини. Крім того, вона закликала до передачі поліцейських і юридичних повноважень з з Лондона до Белфаста до травня 2008 року. 7 березня 2007 року було зазначено як дата нових виборів Асамблеї, а 26 березня – дата скасування Лондоном прямого правління і відновлення децентралізованого уряду Північної Ірландії.

Ми підтримуємо думку аналітиків, які стверджували, що найбільша проблема полягала у відсутності довіри між юніоністами та Шинн Фейн. Юніоністи вимагали, щоб Шинн Фейн визнала нову поліцію, суди Північної Ірландії та верховенство закону до перерозподілу влади, а Шинн Фейн хотіла, щоб спочатку був створений новий уряд, так як боялася, що, в іншому випадку, юніоністи будуть піднімати додаткові питання, пов'язані з ІРА, перш ніж погодитися ділити владу. На думку Л. Хенкока, до початку 2010 року владу поділяли Шинн Фейн та Демократична юніоністська партія Північної Ірландії[3].

Спроба вирішити мирним шляхом конфлікт була здійснена Консультативною групою з проблем минулого на чолі з лордом Р.Еймсом і Д.Бредлі. Вони опублікували в січні 2008 року доповідь, яка включала понад 30 рекомендацій, найбільш важливими з яких були: створення Незалежної комісії спадщини для вирішення питань примирення, справедливості і відновлення інформації та Нової слідчої групи для заміни Команди історичних запитів і поліцейського підрозділу омбундсмена для вирішення історичних питань; проведення Форуму примирення, щорічного Дня роздумів і спільного меморіалу конфлікту; введення мораторію на нові запити громадськості; відшкодування найближчим родичам кожної людини, яка загинула під час конфлікту, £ 12,000[2].

Протягом перших декількох місяців 2008 року уряд Великобританії продовжував заохочувати децентралізацію повноважень Асамблеї і виконавчої влади Північної Ірландії до травня 2008 року. Лідери Шинн Фейн попередили, що відмова передати повноваження поліції і правосуддя Північній Ірландії може привести до відновлення політичної нестабільності.

Однак, лідери юніоністів, як і раніше стверджували, що травень 2008 року був лише приблизною датою.

У липні 2008 року відсутність прогресу у питаннях децентралізації поліції і передачі повноважень правосуддя з Лондона до Белфаста спонукала Шинн Фейн блокувати регулярні засідання Виконавчого комітету, в результаті чого робота Асамблеї знову опинилась у глухому куті. Шинн Фейн була також незадоволена опозицією юніоністів іншим націоналістичним законодавчим пропозиціям, в тому числі реформі освіти, ірландської мови і перетворення в'язниці Мейз.

Протягом більшої частини 2009 року процес передачі повноважень поліції і правосуддя децентралізованому уряду залишався повільним. Юніоністи вимагали певних гарантій стосовно створення поліцейських резервних підрозділів, а також змін щодо проведення «сектантських» парадів в регіоні.

1 грудня 2009 року Асамблея Північної Ірландії прийняла законопроект, проклавши шлях передачі повноважень поліцейських і судових повноважень.

4 лютого 2010 року після 10 днів інтенсивних переговорів юніоністи і Шинн Фейн оголосили, що вони досягли угоди про передачу повноважень поліцейської діяльності і органів правосуддя з Лондона до Белфаста. Результатом цього стала "Угода Хіллсборо", прийнята 12 квітня 2010 року, яку вважають датою передачі влади. Лондон, Дублін, і Вашингтон привітали угоду Хіллсборо в якості важливого кроку на шляху до завершення повного здійснення Угоди Страсної п'ятниці і забезпечення тривалого миру в Північній Ірландії. 9 березня 2010 року, Асамблея Північної Ірландії схвалила Угоду Хіллсборо. 12 квітня вперше за 38 років Лондон передав владу над поліцейськими і судовими справами в Белфаст.

Ми вважаємо, що на даному етапі розвитку суспільства можна було б уникнути багатьох конфліктів, при умові критичного аналізу причин, які до них призводять та виявленні їх негативних наслідків. Звичайно, будь-який конфлікт має як культурно-історичне, так і суспільно-економічне підґрунтя, і превентивні методи дипломатичного вирішення накопичених за роки протиріч є, на нашу думку, тим основним чинником, що відрізняє сучасну цивілізацію від архаїчного мілітаризму минулого. Толерантність, пошук компромісу та прагнення до консенсусу – стовпи, на яких мають триматися політичні відносини сьогодення.

Список використаних джерел

1. Archick R. Northern Ireland: The Peace Process [Електронний ресурс]/ Archick R. // Congressional Research Service.- 2015. - March 11.- 7-5700. - Режим доступу: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21333.pdf>
2. Fitzduff M. The Northern Ireland Troubles[Електронний ресурс]/ Fitzduff M., Liam O'Hagan //INCORE(2009) (International Conflict Research Institute). – Режим доступу: <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/incorepaper09.htm>
3. Hancock L. 'Northern Ireland: Troubles Brewing' [Електронний ресурс]/ Hancock L. – Режим доступу: <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/landon.htm>
4. Imbornoni A.M. The Northern Irish Conflict: A Chronology. A history of the conflict and the slow progress towards peace[Електронний ресурс]/ Imbornoni A.M., Brunner B., Rowen B. – Режим доступу: <http://www.infoplease.com/spot/northireland1.html>
5. Imbornoni A.M. Who Was Who in the Irish Peace Process. Key Players behind the Good Friday Agreement[Електронний ресурс]/ Imbornoni A.M. – Режим доступу: <http://www.infoplease.com/spot/northirelandwho1.html>

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Манько Ірина Олександрівна,

студентка 4 курсу

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Шуба Марина Володимирівна,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Розглянуто ступінь впливу та наслідки діяльності транснаціональних банків відносно національного банківського сектору. Систематизовано каталізатори банківської інноваційної діяльності в Україні.

Ключові слова: банк, банківський сектор, глобалізація, інновації.

Посилення взаємозалежності та взаємозв'язку між країнами світу в економічному, політичному та соціо-культурному аспектах, тобто посилення глобалізаційних процесів, впливає як на світовий фінансовий ринок у цілому, так і на фінансовий ринок окремих країн, у тому числі, і на Україну.

Як відомо, банківський сектор є одним з елементів фінансового ринку, тому глобалізаційні процеси у фінансовій сфері зумовлюють трансфер між країнами банківських капіталів та зростання питомої ваги іноземного капіталу у структурі банківського капіталу вітчизняної банківської системи, що впливає на формування конкурентного середовища, рівень фінансової стійкості й ефективності функціонування кожної окремо взятої банківської системи зокрема і світової банківської системи в цілому [1].

Діяльність транснаціональних банків стає все більш важливим фактором впливу на розвиток національного банківського сектору. В Україні з 2008 р. також прослідковується тенденція проникнення транснаціональних банків на вітчизняний ринок банківських послуг. Так, якщо в 2008 р. частка іноземного капіталу в статутному капіталі діючих банків становила 35,0 %, то на 01.01.2016 р. цей показник склав 43,3 %, тобто більш третини банківської системи України підпорядковується контролю транснаціональних банків (табл. 1). Проте за цей період кількість банків з іноземним капіталом, навпаки, зменшилась – з 47 банків у 2008 р. до 41 банку у 2016 р., що, ймовірно, пов'язано з політичною ситуацією в Україні, так як у 2012-2013 рр. нараховувалося 53 банка з іноземним капіталом. Також однією з причин зменшення кількості банків з іноземним капіталом може бути й те, що великі транснаціональні фінансово-промислові групи в останні кілька років переглядають стратегію свого розвитку, змінюючи агресивну наступальну поведінку на більш помірне і раціональне. Нестабільність у світовій економіці, зростання фінансових ризиків на тлі зниження платоспроможності не тільки дрібних позичальників, але і окремих держав змушує великі банки нарощувати запас міцності. Це змушує їх скорочувати фінансування дочірніх структур і філій банків в інших країнах, що нерідко призводить до їх ліквідації або реструктуризації з істотною зміною структури інвесторів і їх часткою в статутному капіталі [2, с. 14].

Основні показники діяльності банків з іноземним капіталом України

Назва показника	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016
Кількість діючих банків	175	184	182	176	176	176	180	163	117
з них: з іноземним капіталом	47	53	51	55	53	53	49	51	41
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	17	17	18	20	22	22	19	19	17
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	35,0	36,7	35,8	40,6	41,9	39,5	34,0	32,5	43,3

Джерело: [3]

Окрім позитивного впливу від діяльності транснаціональних банків на банківський сектор України, який проявляється у формуванні конкурентного банківського середовища, підвищенні ефективності банківської системи, залученні додаткових фінансових ресурсів, деякі вчені виділяють й негативні аспекти – наприклад, створення фінансових об'єднань, які зможуть контролювати значну частку активів вітчизняної банківської системи. Слід також зауважити, що в Україні відсутні власні транснаціональні банки. Вітчизняна банківська система характеризується незначними обсягами та за більшістю показників, що визначають її потужність не здатна конкурувати з транснаціональними банками [4].

У сучасних умовах банківської діяльності основою та одним з основних факторів її успішного розвитку виступає політика постійних нововведень, тобто інновацій. У даний час вони є ключовим фактором стабільності, конкурентоспроможності та сталого економічного зростання банків.

Поточні реалії банківського бізнесу дозволяють явно виділити такі основні каталізатори банківської інноваційної діяльності: глобалізацію світових фінансових ринків і ринків банківських послуг, зростаючу конкуренцію з боку банківського та небанківського секторів, вихід банків на нові ринки і розширення банківських продуктів. Описувані явища мають значний вплив на якісний і кількісний склад гравців ринку банківських послуг і призводять до ключових змін в поведінці споживачів, таким чином залишаючи банкам єдину можливість зберегти і збільшити свої конкурентні переваги завдяки впровадженню інновацій, напрямком яких і визначає стратегію розвитку банківського сектора в середньостроковій перспективі. Проте, на жаль, на даний час в Україні існує багато факторів, які негативно впливають на інноваційний шлях розвитку банківського сектору: низький інноваційний потенціал багатьох банків, дефіцит власних фінансових та кадрових ресурсів для впровадження інновацій, ризикованість і незахищеність операцій із вкладення коштів в інноваційні проекти, недосконалість законодавства тощо [5, с. 185-186]

Таким чином, в Україні простежується загальна світова тенденція до посилення впливу діяльності транснаціональних банків на банківський сектор. Наслідком цього є як позитивні так і негативні явища, які відбуваються в банківській сфері. Серед позитивних виділяється тенденція збільшення інноваційної активності національних банків, що, безперечно, має підвищити конкурентоспроможність вітчизняних банків, принаймні, на внутрішньому ринку та продовжить спрямованість у світовий банківський простір. В подальшому можна сподіватись, що використовуючи досвід транснаціональних банків, вітчизняним банкам вдасться збільшити масштаби своєї діяльності та створити власні потужні транснаціональні банки. Звісно, цей процес неможливий без державної політики регулювання присутності

іноземного капіталу в національній банківській системі з метою забезпечення національних інтересів та фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Кузнєцова Л. В. Вплив глобалізаційних процесів на фінансову стійкість банківської системи / Л. В. Кузнєцова, В. В. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 2. – С. 264-271. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_2_30
2. Аборчи А. В. Изменения в структуре банковской системы Украины под воздействием глобализации / А. В. Аборчи // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків [Текст] : Збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції. 18-19 жовтня 2012 р. – Черкаси : ЧІБС УБС НБУ, 2012. – С. 13-16.
3. Основні показники діяльності банків на 12.04.2016. – Офіційний сайт НБУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807
4. Федірко В. Банківська система України в умовах глобалізації світової економіки / В. Федірко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка – 2012. – Вип. 139. – С. 47-50. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon
5. Карчева І. Я. Економічна ефективність інноваційної діяльності банків: дис...к.економ.наук : 08.00.08 / Карчева Ірина Яківна. – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2016 – 237 с.

РОЛЬ ПОДАТКОВИХ ГАВАНЕЙ У СУЧАСНОМУ ФІНАНСОВОМУ СВІТІ

Піскор Надія Михайлівна,

студентка 4 курсу напряму підготовки «Міжнародний бізнес»
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий керівник: Курей О.А.,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Проблематика функціонування офшорних зон є однією з найбільш актуальних у сучасній світовій економіці. Недобросовісність суб'єктів господарювання призвела до того, що доцільність використання «податкових гаваней» у такому обсязі та у достатньо вільному доступі починає ставати все більш суперечливою. Такий стан речей виводить на перший план пошук дієвих інструментів детінізації доходів суб'єктів господарювання, отриманих за допомогою використання офшорних фінансових центрів.

Ключові слова: податкова гавань, офшорна компанія, «Панамські архіви».

Основна мета бізнесу – отримувати прибуток і збільшувати капітал. Це можна робити або створюючи, будуючи, розвиваючи, або заощаджуючи, зокрема, й на сплаті податків. Тобто мінімізація оподаткування за допомогою зареєстрованих у податкових гаванях офшорних компаній є лише одним із інструментів збільшення капіталу, причому переважно абсолютно легальним [1, с.51]. Податкові гавані, які, відповідно до оцінок Міжнародного валютного фонду, акумулювали близько 18 трлн дол., що дорівнює третині світового ВВП [2], сформувалися як впливові та потужні фінансові центри завдяки намаганням суб'єктів господарювання оптимізувати або ухилитися від оподаткування, приховати злочинно набуті доходи, вивести кошти з-під контролю держави.

«Податкові гавані» є країнами, де помірний рівень оподаткування та ліберальні податкові стимули дають ТНК змогу суттєво зменшити або відтермінувати оподаткування доходів, що проходять через ці країни. Іноземні філії більшості транснаціональних фірм розташовані в країнах – «податкових гаванях» та відомі як «міжнародні офшорні фінансові центри ТНК» [3, с.306]. До офшорних центрів належать Кіпр, а також низка інших країн, зокрема й із нульовими ставками податку на прибуток підприємств: Бермуди, Багами, Кайманові Острови.

Використовуючи інструменти податкової конкуренції, «податкові гавані» встановлюють сприятливі режими для здійснення окремих видів діяльності, забезпечуючи високий рівень конфіденційності, лояльні регуляторні процедури або їх відсутність, низькі або нульові податкові ставки, є інструментами конкуренції між країнами за фінансові ресурси. В результаті, компанії та корпорації переводять окремі бізнес-процеси у «податкові гавані» з країн, де безпосередньо розташовані виробничі потужності та здійснюється виробництво [4, с.38].

Очевидно, що значною мірою проблема прихованого виведення капіталів пов'язана з низькою якістю бізнес-клімату в країні. Проте, досвід свідчить, що навіть країни з досить сприятливим бізнес-кліматом, зокрема США, Німеччина, Австралія тощо, постійно вдосконалюють механізми протидії виведенню фінансових ресурсів через «податкові гавані». Необхідність цього пов'язана з природнім прагненням суб'єктів господарювання максимізувати прибутки, з одного боку, та постійно розвивати різні форми податкової конкуренції, з іншого.

У зв'язку з цим, формування в країні дієвої системи протидії прихованому виведенню фінансових ресурсів та штучній мінімізації податкових зобов'язань через використання

«податкових гаваней» є однією із передумов зниження рівня тінізації національної економіки та підвищення її фінансової стійкості [5].

Переваги функціонування офшорів на світовому рівні створюють загрози не тільки для окремих економік, а й для стабільності глобального економічного простору. Серед головних негативних наслідків функціонування офшорів у глобальній економіці – недобросовісна податкова конкуренція, ухилення від сплати податків, відтік капіталу, розвиток тіньової економіки, погіршення соціальної ситуації в країнах-донорах, отримання позаконкурентних переваг тими компаніями, які використовують офшори та ін. [6, с.120].

Однак, незважаючи на всі негативні наслідки, повна відмова від використання офшорів на сьогодні недоцільна ні для територій - «податкових гаваней», ні тим більше для компаній, які використовують їх переваги. Зацікавленість крупного капіталу у розвитку інструментів мінімізації податкових зобов'язань та активні процеси глобалізації фінансових систем створюють умови для постійного пристосування штучних схем маніпулювання фінансовими потоками до норм і правил, які встановлюються національними правоохоронними органами та міжнародними організаціями. Як наслідок, механізми ухилення від оподаткування та відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, з використанням «податкових гаваней» розвиваються значно швидше, ніж інструменти протидії таким процесам.

Напрацювання і вжиття заходів із протидії ухиленню від сплати податків за допомоги офшорних центрів стали однією з головних цілей фінансових органів багатьох країн, зокрема, Європейського Союзу й Організації економічної співпраці та розвитку. Низка держав - лідерів світової економіки уклали двосторонні і багатосторонні угоди для нівелювання цієї проблеми [7, с.64]. Таким чином, діяльність міжнародних організацій, які координують діяльність «податкових гаваней» у світі, спрямована на обмеження операцій, що фінансуються за рахунок капіталу кримінального походження та здійснюють запобігання транснаціональному руху капіталу незаконним шляхом.

Відлунням проблеми відмивання капіталу через офшори став так званий «Панамагейт», який у квітні 2016 р. посприяв доступу широкої спільноти до імен власників великих офшорів. Дані «Панамського архіву» – зібрання документів про офшорні схеми маловідомої фірми з Панами «Mossack Fonseca» – стали результатом глобального корупційного розслідування, що розповідають про роботу компанії з 1977 року до грудня 2015 року. У них йдеться про офшорні схеми приховування мільярдів доларів, до яких можуть бути причетні колишні й діючі глави держав та понад сто політиків і знаменитостей, серед яких близькі до президента Росії підприємці Ротенберги і віолончеліст С.Ролдугін, президент України П.Порошенко, король Саудівської Аравії Салман, прем'єр-міністр Ісландії, батько прем'єр-міністра Великої Британії Й.Кемерон, президент Аргентини М.Макрі, сім'я президента Азербайджану І.Алієва, родичі президента Китаю Сі Цзінпін і багато інших [8].

Проблема офшорів не є новою для глобального фінансового простору та національних економік окремих країн. Однак, навіть враховуючи те, що світ поступово й системно рухається в напрямку прозорості та боротьби з мінімізацією оподаткування, безпека капіталу є фактором, який змушує працювати з офшорними компаніями всіх чи практично всіх великих власників капіталів. І скандал із «Панамськими документами» викриває лише частину глобального приховування бізнесу. Так, згідно з рейтингом, на першому місці в топ-10 податкових гаваней, які контролюють 56% світового ринку офшорних фінансових послуг, опинилася Швейцарія. Більше 51% керованих активів, які зареєстровані у Швейцарії, є закордонними. Третю позицію посідають Сполучені Штати Америки, які мають найбільшу частку (19,6%) світового ринку для офшорних послуг. У Лівані, який опинився на 7 місці, банківські активи дорівнюють чотирьом ВВП країни [9].

Таким чином, хоча національні уряди і вважають офшорні фінансові операції засобом ухилення від оподаткування та відмивання брудних грошей, їх опоненти стверджують, що це просто один зі способів ведення бізнесу. Таке трактування призводить до щорічного суттєвого зростання офшорних операцій і зростання кількості офшорних фінансових установ. А це, у свою чергу, звужує фінансовий потенціал окремих національних економік

та, відповідно, стримує економічне зростання й розвиток соціальної сфери. Зростаюча пропозиція послуг з оптимізації оподаткування із використанням компаній, що розташовані на територіях «податкових гаваней», та кількість провайдерів таких послуг свідчать про наявність зростаючого попиту на ці послуги та, відповідно, наявність передумов для подальшого поширення таких схем.

Список використаних джерел

1. Бозуленко О.К. Роль офшорної фінансової діяльності у світовій фінансовій системі / О.К. Бозуленко // Економіст. – 2010. - №1. – С. 51-53.
2. Wyanyima W. WEF 2015: \$18 trillion unaccounted black money stashed in tax havens [Електронний ресурс] / Winnie Wyanyima // The Economic Times. – 2015, Jan.23. – Режим доступу: http://articles.economictimes.indiatimes.com/2015-01-23/news/58382618_1_wef-inequality-tax-havens
3. Рогач О.І. Міжнародні фінанси: Навч. посібник / О.І. Рогач. – К.: Либідь, 2003. – 784 с.
4. Аксьонов Д. Можливості сучасного офшорного бізнесу / Д.Аксьонов // Фінансовий ринок України. – 2009. – № 11. – С. 38-41.
5. Щодо протидії прихованому впливу капіталів з України через «податкові гавані». Аналітична записка [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/828>.
6. Москаленко Н.В. Проблеми, зумовлені функціонуванням офшорних юрисдикцій, та шляхи їх розв'язання / Н.В.Москаленко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №10. – С.118-121.
7. Стецюк С.С. Прогнозна оцінка можливості та доцільності створення офшорних зон в Україні / С.С.Стецюк // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. – № 1. – С.64-71
8. Офшорний скандал світового масштабу: серед фігурантів – Президент України [Електронний ресурс] // Новини «7 днів. ua». – 2016, 04 квітня. – Режим доступу: <http://7days-ua.com/news/ofshornyj-skandal-svitovoho-masshtabu-sered-fihurantiv-prezydent-ukrajiny-video/>
9. Топ-10 податкових гаваней контролюють 56% світового ринку офшорних послуг [Електронний ресурс] // Новини «Finance.ua». – 2016, 11 квітня. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/373477/top-10-podatkovyh-gavanej-kontrolyuyut-56-svitovogo-rynku-ofshornyh-poslug>

«ТРОЛІНГ-ЖУРНАЛІСТИКА» ЯК ЗАСІБ МЕДІА-КОМУНІКАЦІЇ

Рихлевська Юлія Костянтинівна,
студентка 6 курсу спеціальності «Медіа-комунікації»,
Київський університет імені Бориса Грінченка

*Науковий керівник: Сніжко А.С.,
кандидат політичних наук, старший викладач
Київський університет імені Бориса Грінченка*

У науковій роботі розглядається поняття «тролінг-журналістики» в інформаційному просторі як альтернативний метод збору інформації та інформування суспільства в умовах сучасного життя. Аналізуються можливості «тролінг-журналістики», її підпорядкування нормам журналістської етики та перспективи подальшого розвитку в Україні.

Ключові слова: «тролінг-журналістика», інформаційне суспільство, медіа-комунікації, Інтернет, альтернативна журналістика, медіа критика.

Історичний розвиток суспільства, інтеграція форм індивідуального та колективного спілкування, поява допоміжних електронних засобів інформації та освоєння інтернет-простору – усі ці фактори дали поштовх для формування нового інформаційного суспільства, для потреб якого, власне, і створюється сучасний медіа-комунікативний простір. Аудиторія стає більш вибагливою до інформаційного продукту, а методи збору інформації потребують постійного вдосконалення і бурхливого розвитку нових технологій.

Аналіз сучасної соціально-гуманітарної літератури, медійних продуктів, сайтів та наукових статей дає поштовх для дослідження актуальної нині теми альтернативної журналістики, яка використовує «тролінг» з метою отримання суспільно-важливої і цінної інформації.

«Тролінг» — цікавий психологічний і соціальний феномен, який поширився в 1990-х роках. З появою доступного Інтернету багато людей почали публікувати провокаційні повідомлення у Всесвітній павутині просто з цікавості. Але в деяких осіб це переросло у звичку і навіть стиль спілкування. З початку XXI століття «інтернет-тролі» стали утворювати власні Віртуальні співтовариства і організації, обмінюючись досвідом з найефективнішого розпалювання конфліктів. [2,6, с. 57]

Вважається, що першими серед західних вчених, хто досить всебічно займається вивченням явища "тролінгу", є Дж. Донат, Дж. Гірш та А. Галінський. Певні аспекти проблемного поля цього явища також активно досліджуються і вітчизняними вченими. Так, питанням комунікативних дій займаються Н. І. Формановська, Ю. М. Караулов, В. Г. Костомаров, Е. М. Верещагін, І. А. Стернін, С. В. Масленченков досліджує субкультуру хакерів, М. С. Рижков аналізує мовні стратегії учасників інтернет-дискурсу, А. В. Білозерцев займається аналізом особистісно-орієнтованої комунікації, І. В. Ксенофонтова розглядає специфіку мережевої комунікації в умовах анонімності, О. Н. Анкудінова здійснює аналіз специфіки сучасної інтернет-комунікації на прикладі соціальних мереж, Т. Ю. Виноградова приділяє увагу специфіці спілкування в Інтернеті. [1, с. 83-94]

Першою, хто вивчав дане явище була дослідниця Дж. Донат – фахівець з сучасних медіа, науковий співробітник Беркманського центру Гарвардського університету. Вона підкреслює, що "тролінг" – це "гра в підробку особистості, але без згоди більшості гравців, які не усвідомлюють участі в цій грі". [3, с.50]

Р. Внебрачних, досліджуючи цей феномен, проводить паралель "тролінгу" з явищем "енергетичного вампіризму". Він робить висновок, що "судячи з останніх сценаріїв комп'ютерних або фейсбуківських революцій, "тролінг" може перетворитися на затребувану

спеціалізацію представників цілої низки професій, наприклад, таких як журналістика, світова політика, міжнародна економіка та ряду інших"[3, с.51].

На думку І. Ксенофонтвої, феномен "тролінг" пов'язаний з анонімністю й абсолютно неможливий в умовах, відмінних від анонімності при здійсненні мережевої комунікації [5, с. 64].

Недавні дослідження Дж. Гірша і А. Галінського з Північно-західного університету США, присвячені аналізу психології "тролінгу" і незвично сильного впливу "тролів" на учасників мережевого спілкування, дозволили з'ясувати, що психологічна ілюзія "зняття заборон", викликана анонімністю, призводить до оголення істинного характеру людини, але, з іншого боку, в такому стані люди максимально схильні до впливу і легко піддаються переконанню [7].

Розглядаючи результати цих досліджень, можна говорити про те, що в більшості випадків "тролінг" характеризується як негативне явище, агресивна форма соціально-комунікативної взаємодії, яка перешкоджає встановленню та відтворенню етичних норм мережевої взаємодії і конструктивної роботи груп.

Проте, для більш досконалого дослідження цієї теми потрібно спробувати розглянути «тролінг» не тільки з негативного ракурсу, але й з позитивного. А саме – як новий ефективний метод отримання інформації та інформування спільноти. Окрім того, «тролінг» не має бути обмежений лише рамками анонімної комунікації в мережі інтернет, оскільки він вже досить давно існує в інших формах спілкування.

Тролінг-журналістика – поняття, яке не набуло поки що офіційного статусу і майже не має наукових досліджень свого феномену, проте існує давно і успішно використовується журналістами як ефективний метод здобуття об'ємної і всебічної інформації.

Тролінг-журналістика включає в себе не тільки гумор і сатиру, але й медіакритичний погляд на медіа-продукт і може поділятися на:

- Медіакритику (яка може стати головним ядром тролінг-журналістики і автоматично підпорядкувати її певним правилам та етичним нормам, змусити аудиторію сприймати інформацію вдумливо і серйозно, крізь призму сатиричного тексту правильно розуміти меседж інформаційного повідомлення, тверезо оцінювати перспективи будь-якого медійного проекту);

- Журналістські розслідування (у яких журналіст вдається до методів, які власне використовує саме тролінг-журналістика для здобуття суспільно важливої інформації)

- Сатиричні розважальні шоу та друковану пресу (так звана, масова розважальна функція тролінг-журналістики).

Є усього два погляди на методи роботи у такому вузькому жанрі журналістики: негативний и позитивний. Негативний погляд – має низку прихильників, статей і обговорень, в яких досить детально і аргументовано пояснено, чому цей метод збору інформації вважається брудним і неетичним.

У той же час, низка амбітних журналістів нового покоління доводять своєю роботою, що тролінг-журналістика заслуговує на більш детальне її дослідження і позитивний погляд на проблему, не дивлячись на провокативну основу.

Тролінг-журналістика стає актуальною у колі журналістів, які беруть інтерв'ю у політиків та медійних діячів культури, оскільки завдяки «стьобу» та іронії досить часто вдається не просто описати портрет відомої людини, але й показати її істинне лице.

«Тролінг», на думку відомого журналіста Азада Сафарова, є дієвим методом в тих ситуаціях, коли журналіст не може втрутитися в силу обставин: як приклад, ніч із 29 на 30 листопада на Майдані, коли було розігнано студентський Майдан — журналіст ходив за беркутівцями й питав, скільки голів вони розбили, чи виконали норму тощо. Знімальна група не могла фізично захистити протестувальників від насильства, натомість журналісти донесли правду про те, що відбулося. Показати абсурдність, ненормальність того, що відбувається — це і виконання професійного обов'язку, і виявлення громадської позиції [4].

Основний метод роботи професіонала у цьому жанрі зосереджується в тому, що він майстерно входить у роль дурня чи недолугого журналіста, який своїми діями чи словами підштовхує людей на реакцію чи інформацію, яку, можливо, за інших обставин, вони б приховали. Дії журналіста мають бути хоча й провокативними, але не виходити за рамки етичних норм. Це тонка грань, яку досить складно утримувати. Журналіст, який використовує «стьоб» та іронію як інструменти добування інформації має розуміти, що залишити особу, у якої він бере інтерв'ю у здивування, роздратуванні, розгубленому стані – це частина «тролінгу», проте образити його словом, ділом, чи принизити, використовуючи жаргонізми, ненормативну лексику, або відкрити грубість – вже порушення етичних норм. Вдавати з себе неосвічену людину і бути нею – не одне і те ж.

За словами журналіста Азада Сафарова часто політики хочуть, щоб працівники медіа були «об'єктивними» — не допитувалися, не ставили запитань, стояли і слухали, що вони скажуть. Сафаров вважає, що порушенням стандартів є назвати політика дурнем, а не дати йому поводитись, як дурень, щоб глядачі чи читачі могли зробити власні висновки. На його думку, стьоб ефективний у тих ситуаціях, коли іншими методами відповіді добитися неможливо. З цією тезою погоджується й Оксана Романюк, яка все ж таки наголошує, що перш ніж донести інформацію до споживача, журналіст має пропустити її через певні фільтри [4].

Є також розуміння того, що тролінг-журналістика має мати свою етичну базу, збір правил та нюансів, які підпорядковуватимуть роботу журналістів у цьому жанрі. Проте для цього потрібен час та визнання необхідності у професійній тролінг-етиці.

Список використаних джерел

1. Данько Ю.А. Феномен «тролінгу» як форма комунікативної Інтернет-взаємодії./ Ю.А.Данько // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. — Харків, 2015. - №2(25).— С. 83-94.
2. Данько Ю.А. Феномен соціальних мереж у контексті становлення і розвитку мережевого суспільства./ Ю.А.Данько // Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Серія: «Соціологічні науки». — Харків, 2012. – Том 15.– №1-2 – С. 53-59.
3. Внебрачных Р. А. Троллинг как форма социальной агрессии в виртуальных сообществах / Р.А. Внебрачных // Вестн. Удмурт.ун-та. – Серия 3: Философия. Социология. Психология. Педагогика. – 2012. – Вып. 1. – С. 48–51
4. «Журналістика та громадянський активізм в нестирільних умовах» [Електронний ресурс] — Режим доступу:
5. http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/zhurnalistika_i_gromadskiy_aktivizm_u_nesterilnikh_umovakh/
6. Ксенофонтова И. В. Специфика коммуникации в условиях анонимности: меметика, имиджборды, троллинг / И. В. Ксенофонтова ; отв. ред. А. С. Каргин // Интернет и фольклор : сб. ст. – М. : Гос. республик. центр рус. фольклора, 2009.
7. Могилко С.В. Тролінг як спосіб психологічної маніпуляції в інтернеті/ Могилко С.В. // Вісник Черкаського університету – С.57
8. «Троллики и нолики»: Прогнозы социологов сбываются -социальные сети наполняются «агентами влияния» [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://earth-chronicles.ru/news/2011-08-31-6647>

ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРІЇ «КОНТИНЕНТАЛЬНОГО БЛОКУ» КАРЛА ХАУСХОФЕРА

Табанюхова Олена Феліксівна,
студентка 2 курсу напряму підготовки «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Шелемба М.М.,
кандидат політичних наук, старший викладач
кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У науковій роботі дається аналіз теорії континентального блоку Карла Хаусхофера, яка є ключовою в німецькій школі геополітики. Теорія континентального блоку – союз в Євразії наступних країн: Іспанія, Італія, Франція, Німеччина, Росія і Японія, які повинні були бути противагою англосаксонському союзу Британії та США. Карл Хаусхофер геополітику визначав як вчення «про географічні обумовленості політики».

Ключові слова: Карл Хаусхофер, геополітика, континентальний блок, німецька школа геополітики.

Мета роботи полягає у вивченні геополітичних поглядів Карла Хаусхофера та аналізі основних положень його геополітичної концепції.

Актуальність дослідження полягає в тому, що проблема «геополітика» та «нацизм» і нині залишається проблемою, що потребує неупередженого розгляду з метою не поховати напрямом думки, який може бути корисним виключно через його «темне» минуле, а також не розповсюджувати ті ідеї, які завдали чималої шкоди. Серед шкіл геополітики важливе місце посідає німецька геополітична школа, представниками якої були висунуті самостійні методологічні підходи до дослідження, розуміння і трактування фундаментальних і концептуальних положень геополітичної науки, що за своєю значимістю визнані класичними. Яскравим представником та засновником німецької геополітичної школи є Карл Хаусхофер.

Сучасний світ перебуває на етапі переходу від біполярної геополітичної моделі світоустрою до нової структури світу, основні компоненти якої поки не сформувались. За сучасних умов окреслилися дві протилежні тенденції. З одного боку, посилилася взаємодія та взаємозалежність держав, що обумовило створення систем безпеки глобального і регіонального рівнів з урахуванням інтересів, безпеки окремих країн та народів. З іншого боку, активізувалася політична діяльність суб'єктів міжнародного життя щодо забезпечення і реалізації власних моделей світового устрою, враховуючи пріоритет національних інтересів, що загострює боротьбу між ними за володіння природними та іншими ресурсами, призводить до появи нових протистоянь, загострення конфліктів різного ступеня інтенсивності й масштабності.

У зв'язку з кардинальними змінами на міжнародній арені останнім часом значно зріс інтерес до геополітики, джерел її зародження, становлення, розвитку, національних шкіл геополітики, які на різних етапах існування вносили певний вклад у розвиток цієї науки. Негативна репутація, яка була характерна для геополітики під час Другої світової війни, пояснюється тим, що вона вважалась нацистською наукою, яка використовувалась для виправдання гітлерівських амбіцій.

Карл Хаусхофер був засновником німецької школи класичної геополітики, внаслідок діяльності якого школа зробила вагомий внесок у становленні геополітики як науки та в її популяризації. К. Хаусхофер відіграв велику роль у формуванні континентальної теорії геополітики, складовою частиною якої стала концепція континентального блоку, розробкою якої К. Хаусхофер займався довгі роки. Він не приховував, що запозичив ідею континентального блоку у класика англійської геополітики Х. Макіндера, у доповіді

«Географічна вісь історії» якого у Британському географічному об'єднанні в 1904 р. Макіндер заявив про загрозу британським інтересам, яку б складав для Великобританії союз таких великих континентальних держав, як Німеччина та Росія. Після Першої світової війни він констатував, що Росія і Німеччина зазнали поразки у війні, тому що знаходились по різні боки барикад, в чому Макіндера підтримував і Карл Хаусхофер [7].

Ідею континентального блоку було сформульовано К. Хаусхофером у його першій монографії «Дай Ніхон», що була присвячена Японії. На перший погляд, концепція стратегічного союзу між Німеччиною, Росією та Японією носила парадоксальний характер – між ними було занадто багато відмінностей. Але, за думкою К. Хаусхофера, існувала одна важлива обставина, що об'єднувала ці країни, – співпадіння стратегічних інтересів, що було обумовлене географічною близькістю та приналежністю до континентального типу цивілізації, в тому числі й Японії, не зважаючи на її острівне положення. Великобританія і США, за переконанням К. Хаусхофера, проводили по відношенню до своїх континентальних супротивників «політику анаконди», тобто політику їх постійного придушення, яка вимагала адекватну реакцію сухопутних держав. Її успіх, за К. Хаусхофером, залежав від спроможності об'єднатися у континентальний блок і виступити єдиним фронтом проти геополітичних суперників [11].

Для протистояння морським державам, які прагнули задушити континентальні країни, К. Хаусхофер і його школа розробили концепцію «життєвого простору» (або «великого простору»). Сам термін «життєвий простір» виник ще в античному світі. По мірі накопичення знань про навколишній світ (португальські, іспанські та інші великі географічні відкриття і колоніальні війни) категорія «життєвий простір» змінювалася і охоплювала вже не одне Середземномор'я, Малу Азію, а й Іран, Китай, Індію. «Життєвий простір» розсунув свої кордони як у меридіональному, так і в широтному напрямках.

У 40-х роках ХХ ст. сформувались дві великі геополітичні освіти: панамериканський і східно-азіатський блоки. Ця геополітична подія мала велике значення, так як зумовила повну зміну «силового поля» земної поверхні. Ця обставина пояснює спроби Радянського Союзу перейти від «широтної стратегії» до «стратегії теплих морів»: Євро-Африканський проект, проекти щодо Індії і тихоокеанських островів.

К. Хаусхофер передбачив орієнтацію геополітичних устремлінь США по лінії Захід – Схід, і він вважав, що ця геополітична експансія при її завершенні створює основу для найсерйознішої загрози для світу, так як вона несе в собі можливість поневолення Сполученими Штатами всієї планети. Східна Азія, на його думку, змушена зміцнювати власну політичну і культурну форму, щоб відстояти свою геополітичну незалежність. На периферії свого впливу Східна Азія створює буферні зони безпеки.

Карл Хаусхофер доходить висновків, що геополітичне майбутнє планети залежить від результату боротьби двох тенденцій: чи зможе англо-американська експансія уздовж паралелей побороти опір східно-азіатської експансії уздовж меридіанів. Але при будь-якому результаті США будуть захищені залишками колишньої англійської колоніальної імперії. Геополітику Хаусхофер визначав як науку про відносини землі і політичних процесів. Геополітика – це географічний розум держави. Вона ґрунтується на широкому фундаменті географії, насамперед географії політичній, яка є наукою про політичні організми у просторі та про їх структуру. Більш того, геополітика має на меті забезпечити належним засобом політичну дію та визначити напрям політичного життя в цілому. Тим самим геополітика стає мистецтвом, саме мистецтвом керівництва практичною політикою [12].

Список використаних джерел

1. Артамошин С.В. Карл Хаусхофер и формирование немецкой школы геополитики // Диалог со временем. – Вып.10. – М., 2003. – С. 319 – 331.
2. Блатоватский В.Д. Природа и античное общество / В.Д. Блатоватский. – М.: Мысль, 1976. – 411 с.
3. Валова М.Д. Политика: [Учебник] / М.Д. Валова. – М.: Магистр, 2008. – 335 с.
4. Волков Я.В. Геополитика и безопасность в современном мире / Я.В. Волков. – М; Военный университет, 2000. – С. 19 – 25.

-
5. Дугин А.Г. Основы геополитики. Геополитическое будущее России. Мыслить пространством / А.Г. Дугин. – М.: "АРКТОГЕЯ–центр", 2000. – 928 с.
  6. Дугин А.Г. Проект "Евразия" / А.Г. Дугин – М.: Эксмо, Яуза, 2004. – 380 с.
  7. Зеленов, И.В. Геополитика и геостратегия: [Текст] / И.В. Зеленов. – СПб.: Питер, 2005. – 456 с.
  8. Исаев Б.А. Геополитики и геостратеги. Часть II. Классики геополитики / Б.А. Исаев. – СПб.: Балтийский государственный технический университет, 2005. – 456 с.
  9. Калашникова Л.В. Геополитика в системе факторов цивилизационного становления общества: Дис. канд. филос. наук / Л.В. Калашникова. – Саратов, 2005. – 165 с.
  10. Козырев, Г.И. Политология: Учеб. пособие / Г.И. Козырев. – М.: ФОРУМ: ИНФРА–М, 2009. – 367 с.
  11. Усачев И.Г. Послесловие к кн. «О геополитике» / И.Г. Усачев. – М.: Мысль, 2001. – 422 с.
  12. Хаусхофер К. О геополитике: Работы разных лет / К. Хаусхофер. – М.: Мысль, 2001. – 426 с.

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ПОЛЬЩІ З КРАЇНАМИ-СУСІДАМИ

Шийка Анастасія Ігорівна,
студентка 2 курсу напряму підготовки «Країнознавство»,
факультет міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

*Науковий керівник: Дюгованець О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин сягають у глибоку давнину. Вони почалися з елементарних форм "міжнародної" торгівлі на базі натурального обміну між окремими особами, сім'ями і племенами.

На розвиток міжнародних економічних відносин (МЕВ) впливають міжнародне, регіональне, державне втручання та регулювання, яке проявляється в міждержавних економічних, торгових, кредитних, валютних, митних і платіжних угодах та альянсах.

Предметом МЕВ є безпосередні зв'язки із спеціалізації і кооперування в галузі виробництва та науково-технічних робіт. Особливого значення набуло переміщення факторів виробництва між країнами — рух капіталу в різних формах, міжнародне використання фінансово-кредитних ресурсів, міграція робочої сили, обмін інтелектуальною власністю [1].

Польща стала динамічно розвиватися як складова частина європейської та світової економіки з того часу, як країна почала перехід до демократії та ринкової економіки в 1989 р.

Економічні відносини Польщі з більшістю країн Центральної і Східної Європи здійснюються на основі угод про вільну торгівлю. У своїй зовнішньо - економічній політиці Польща надає також великого значення відносинам з країнами - сусідами, такими як Україна, Білорусія, Литва, Росія, Німеччина, Чехія, Словаччина.

Відзначимо, що для Польщі Україна виступає одним із найважливіших ринків збуту послуг: адже в експорті послуг Польщі Україні належить четверте місце після Німеччини, Нідерландів і США, і до України продається 4,5 % усіх польських послуг [2-3].

Геополітичне розташування Польщі та Білорусі, територіальна близькість, традиційні економічні зв'язки та взаємний інтерес створюють сприятливі передумови для того, щоб торговельно-економічні відносини між країнами активно розвивалися.

Білорусь є одним з найважливіших економічних партнерів Польщі, серед країн СНД на третьому місці після Росії та України. Відзначається стійке зростання в торгівлі.

Польща є одним з найбільших інвесторів в Білорусі. Для інвесторів найбільш привабливі галузі - це торгівля і громадське харчування (41,1%), зв'язок (17%), промисловість (15,2%). У Білорусі діє 320 підприємств з Польським капіталом. У Польщі активну діяльність проводять такі білоруські підприємства, як Мінський Автомобільний Завод, Мінський тракторний Завод, «Білоруськалій», підприємства лісової і деревообробної промисловості, Жлобинський металургійний комбінат, «Атлант», «Горизонт», «Гомельшкло» та інші [3].

Чеська Республіка входить до числа промислово розвинених країн Центральної та східної Європи. В даний час Чеська Республіка відноситься до найбільш важливих економічних партнерів Польщі. У 2010 році Чехія мала четверту позицію з точки зору частки експорту (6,0%), шоста в імпорті (3,8%). Точно так само Польща має значну роль в чеській зовнішньої торгівлі, а саме з експорту та імпорту [4].

У торговельно-економічних відносинах Польщі і Словаччини в 2011 році сталося значне зниження росту торгівлі (збільшення лише на 8%). Основні товарні групи з польського експорту до Словаччині це товари кольорової металургії та вироби з

недорогоцінних металів - 17,4%, мінеральні продукти - більше 14%, механічні та електричні пристрої - більше 13%, і транспортні засоби, літаки, пластмаси та вироби з них. Продукти харчування, безалкогольні напої, алкоголь, оцет, тютюн, і хімічні продукти [5].

Польські інвестиції в Словаччині, в основному, пов'язано з розподілом ринкових товарів (будівельних матеріалів, меблів, текстиль, взуття, побутова техніка) та автомобільної промисловості. Найбільшою польською інвестицією рахується виробництва напоїв (Maspex Wadowice), комп'ютерно-консалтингових послуг і продажів програмного забезпечення (Assecos Poland, Comarch), а також розподіл будівельних матеріалів і товарів для дому (Mercury Market).

Економіка Німеччини є найбільш розвинутою у світі. Це найбільша в Європі і п'ята у світі (у перерахунку на ВВП) економіка. Головним чином це промислове виробництво товарів і послуг. Найбільш відомі галузі це машинобудування і продукція хімічної промисловості. Рушійною силою економіки є експорт. Німеччина є головним торговельним партнером Польщі. Німеччина також є основним місцем для експорту польських товарів. Торік Польща піднялась на 8-е місце як торговий партнер Німеччини. Німецькі компанії протягом багатьох років успішно розміщують свої підприємства в Польщі.

Розглядаючи стан Польщі на даний момент, необхідно відзначити, що ця країна ще не знаходиться на найвищому етапі розвитку, але стан майже всіх галузей промисловості і господарства, а також, величезне прагнення польського народу бачити свою державу в списку найбільш розвинених визначає досить серйозні і цілком можна втілити в життя перспективи, серед яких:

1. Досягнення та збереження в довгостроковій перспективі високого зростання ВВП. Реалізація цього завдання вимагає збереження процесу приватизації, обмеження адміністративних та правових бар'єрів у розвитку підприємства та ведення господарської діяльності, а також напрями державної допомоги на підтримку найбільш ефективних і конкурентно-спроможних фірм.

2. Підвищення рівня зайнятості та освіти, рівень безробіття. Повинна підвищитися ступінь охоплення освітою на рівні середньої та вищої школи. Реалізація цього завдання вимагає впровадження механізмів зниження виробничих витрат, усунення адміністративних та інституційних бар'єрів, збільшення гнучкості, територіальної та професійної мобільності робочої сили.

3. Включення Польщі в європейську мережу транспортної інфраструктури за допомогою динамічного розширення мережі автострад та швидкісних доріг, модернізації залізниць. Реалізація цього завдання вимагає здійснення заходів правового та інституційного характеру, які складаються у спрощенні правил інвестування в інфраструктуру, в обмеженні негативного впливу на навколишнє середовище і прийнятті безпрецедентної інвестиційної програми націленої на включення Польщі в систему європейської економіки.

Політика подолання слабких сторін польської економіки і досягнення стратегічних цілей повинна спиратися на ефективне використання шансів, що випливають із членства в Європейському союзі, створення сприятливих умов за допомогою макроекономічних умов за допомогою відновленої фіскальної та грошової політики, правового регулювання, а також неправильне визначення напрямів втручання держави в хід процесів розвитку.

Список використаних джерел

1. Макаренко Є. Україна і Польща в процесах євроінтеграції // Актуальні проблеми МВ. – К. – 2005. – Вип. 55. – Ч. 2. – С. 3–9.
2. Макаренко Є. А. Українсько-польське міжнародне співробітництво: реалії і динаміка XXI століття // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. пр. Вип. 48: У 2 ч. – Ч. I. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, 2004. – С. 3–9.
3. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Посольство України в Республіці Польща: Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/>.
5. Торговельно-економічна місія у складі Посольства України в Республіці Польща. Варшава, 30. 04. 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/info_exhibitions/ukr/1928.html
6. Офіційний сайт Міністерства оборони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/>

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
СЕКЦІЯ 1: СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ ТА МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ	
<i>Горова А.А., Гринь А.О.</i> Маніпуляції у сучасному діловому спілкуванні	4
<i>Гулька К.Р.</i> Інвестиційна привабливість Закарпатської області	9
<i>Довба І.В.</i> Зарубіжний досвід підтримки малого бізнесу та можливість його впровадження в Україні	13
<i>Жидик К.К.</i> Транскордонні злиття і поглинання	16
<i>Зеліч В.В., Антонь Р.В.</i> Фінансово-економічні інструменти підтримки транскордонного співробітництва в умовах європейської інтеграції	18
<i>Зеліч В.В., Хас Р.П.</i> Стан та динаміка інвестиційного співробітництва України та Польщі	21
<i>Калайда М.Г.</i> Роль співбесіди у діловому спілкуванні	24
<i>Ковтюк О.В.</i> Інвестиційна привабливість міжнародного бізнесу: методи оцінки та обрання інвестиційних проектів	27
<i>Ком'яті К.В.</i> Основні засоби платежу в міжнародних розрахунках	29
<i>Кривогубець Д.І.</i> Тенденції та концепції управління фінансами фірми у XXI столітті	31
<i>Крупчинський А.І.</i> Глобальні економічні проблеми та шляхи їх вирішення	33
<i>Мельник О.В.</i> Слухання у діловій комунікації	37
<i>Мицик Д.П.</i> Офшорні зони як інструмент втечі від податків	40
<i>Мицяк Н.І.</i> Валютні біржі в структурі міжнародних валютно-фінансових ринків	43
<i>Нежур О.О.</i> Сутність валютних ризиків та методи захисту від них	46
<i>Шелемба А.А.</i> Інноваційні проекти майбутнього	48
СЕКЦІЯ 2: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ, ЛОГІСТИКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ	
<i>Антонь М.В.</i> Метод експертних оцінок	49
<i>Дюгованець О.М., Шендригоренко І.І.</i> Механізм створення міжнародних логістичних систем в умовах глобалізації	52
<i>Жуков С.А., Біжко В.В.</i> Міжнародний маркетинг: роль, значення та необхідність для ефективного функціонування суб'єктів міжнародного бізнесу	55
<i>Іванова Д.В.</i> Соціальне підприємництво в Україні: стан та перспективи розвитку	56
<i>Клев'яник В.Ю.</i> Сучасні тенденції розвитку ринку послуг в Україні	58
<i>Лесюк К.І.</i> Проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні	60
<i>Ножов Е.М.</i> Risk and It's Internal Factors	63
<i>Пивоварник Т.Л.</i> Фактори формування і розвитку конкурентоспроможності малого бізнесу в Україні	67
<i>Сабадош О.Ю.</i> Маркетингові дослідження конкурентного середовища	70
<i>Свистак Н.М.</i> Developments in Global Manufacturing and Sourcing	73
<i>Семененко В.І.</i> Кадрова політика в системі управління підприємством	76
СЕКЦІЯ 3: ФІЛОЛОГІЯ ТА ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА	
<i>Буценко А.О.</i> Використання онлайн перекладачів у машинному перекладі: переваги та недоліки	79
<i>Керецман М.В.</i> Когнітивний аналіз концепту. Трудова діяльність	82
<i>Костельна С.Р.</i> Мова та культура у соціолінгвістичному вимірі (на матеріалах англомовних перекладів Пауло Коельо)	84
<i>Лендъел А.І.</i> Дослідження та особливості перекладу шекспіризмів	88

<i>Мартинів І.Т.</i> Специфіка комп'ютерного перекладу гумористичних творів (на матеріалах творів Марка Твена)	91
<i>Онуфрій С.А.</i> Компаративна фразеологія як кваліфікативний феномен лінгвосеміотики	93
<i>Панін Є.С.</i> Семантичні групи фразеологічних одиниць соціальної підструктури особистості	96
<i>Сані «С» Г.А.</i> Переклад власних назв та прізвиськ	98
<i>Світлична О.Є.</i> Contrastive Analysis of Machine Translation of Phrasal Verbs in the English Political Discourse	100
<i>Товтин Ю.С.</i> Порівняльна характеристика модальних дієслів	103
<i>Шекура М.В.</i> Особливості перекладу фразеологічних одиниць семантичного поля «частин тіла» в англійській мовній свідомості	106
<i>Шомко Ю.А.</i> Походження і тлумачення інтернаціональної лексики в економічному дискурсі	108
<i>Югас Н.А.</i> Машинний переклад. Порівняльний огляд перекладацьких програм	111
СЕКЦІЯ 4: ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ТА ПЕРЕКЛАД	
<i>Баран Е.І.</i> Українська діаспора в Австралії	114
<i>Гринь М.-Н.</i> Особливості перекладу англійської суспільно-політичної лексики шведською мовою	117
<i>Грись С.С.</i> Scottish English - Origin And Characteristics	120
<i>Кадар М.В.</i> Бренд «Україна» в закордонних ЗМІ: історія та сучасність	123
<i>Калин Н.І.</i> Українсько-німецькі глобалізаційні процеси у економічній, політичній та культурній сферах	126
<i>Камінська Д.В.</i> Вдосконалення полікультурної компетенції студентів у процесі вивчення іноземних мов	129
<i>Ковальчин В.М.</i> Українська культура в Іспанії	133
<i>Кузьма О.В.</i> Франкофонія та розвиток діалогу культур	135
<i>Мондяк В.В., Мигалейко Ю.С.</i> Узаконення одностатевих шлюбів: позиція християнства	138
<i>Рішко В.М.</i> Франкофонія та її вплив на сучасні міжнародні відносини	140
<i>Соломко Д.Б.</i> English In Early Medieval Period	143
<i>Хохол Т.І.</i> Особливості перекладу термінології мови євролекту (на матеріалі перекладу законодавчих актів Європейського Союзу)	145
<i>Шпеник К.О.</i> Culture in Former British Colonies (Australia, India, Malta, Cyprus)	147
СЕКЦІЯ 5: МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ	
<i>Булеца В.Ю.</i> Теорія "морської могутності" Альфреда Мехена	150
<i>Гринь М.-Н.</i> Історичні аспекти формування шведської економічної моделі	153
<i>Зуб С.В.</i> Інституційні передумови співпраці України з Вишеградською четвіркою	157
<i>Мишко А.В.</i> Спроби політичного врегулювання конфлікту в Північній Ірландії на початку ХХІ ст.	160
<i>Манько І.О., Шуба М.В.</i> Тенденції розвитку банківського сектору України в умовах глобалізації	163
<i>Піскор Н.М.</i> Роль податкових гаваней у сучасному фінансовому світі	166
<i>Рихлевська Ю.К.</i> «Тролінг-журналістика» як засіб медіа-комунікації	169
<i>Табанюхова О.Ф.</i> Особливості теорії «континентального блоку» Карла Хаусхофера	172
<i>Шийка А. І.</i> Розвиток міжнародних економічних відносин Польщі з країнами-сусідами	175

Наукове видання

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО, ПОЛІТИЧНОГО, КУЛЬТУРНОГО
ТА КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ
СВІТОВИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, студентів та аспірантів
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(20 квітня 2016 року, м. Ужгород)*

***За зміст статей, використані в них факти й джерела відповідають автору публікацій;
коректура авторська***

Відповідальний за випуск
О.М. Дюгованець

Гарнітура Times New Roman
Підписано до друку: 11.05.2016 р. Зам.№36
Формат 60x84/16. Ум.друк.арк. 10,46
Наклад 100 прим.

Оригінал-макет виготовлено:
в редакційно-видавничому відділі видавництва УжНУ «Говерла»
88015, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89
dep-editors@uzhnu.edu.ua

Видавництво УжНУ «Говерла».
88000, м.Ужгород, вул.Капітульна, 18.
E-mail: hoverla@i.ua
Свідоцтво про внесення до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3т №32 від 31 травня 2006 року

М 74

Модернізація економічного, політичного, культурного та комунікативного простору України в умовах світових глобалізаційних процесів: збірник статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Ужгород, 20 квітня 2016 р. / відп.за вип. О.М. Дюгованець. – Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2016. – 180 с.

ISBN 978-617-7333-18-9

У збірнику за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів та студентів «Модернізація економічного, політичного, культурного та комунікативного простору України в умовах світових глобалізаційних процесів», що відбулась в Ужгородському національному університеті 20 квітня 2016 року, вміщено статті і тези доповідей студентів, аспірантів і молодих учених. Висвітлюються національні та глобальні виміри розвитку світового господарства та міжнародного бізнесу, соціально-економічного, політичного, історичного та інноваційного розвитку зарубіжних країн, роль філології та лінгвістики в сучасному суспільстві та ін.

ББК 65.52
УДК 330.3+316.422